

קובץ גליונות

פרשת תרומה

ממרחק ורבנן גדולי ומאורי הדור

"הנותן שלג כצמר"
"ולירושלים עירך ברהמים תשוב"

לעילוי נשמת

הגאון רבי ירוחם

ב"ר נתן זצוק"ל זלצברג

נלב"ע ד' אדר תשע"ה

תנצב"ה

זמני השבת

בחסות:

גינות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על הפארק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	4:40	5:54	6:33
בני ברק	4:55	5:55	6:30
קרית ספר	4:49	5:55	6:32
בית שמש	4:40	5:55	6:33
אופקים	4:49	5:57	6:32
חיפה	4:47	5:54	6:30
ליקוואוד	5:01	6:32	6:43

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדרים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

השמה במעונם

משפחת הקלי

באר שבע, להולדת הבן

משפחת דנדרוביץ

ערד, לנישואי הבן

משפחת ברוורמן

בני ברק, לנישואי הבת

משפחת הרט

בני ברק, לנישואי הנכדה

משפחת נתנאל

בני ברק - להולדת הבת

ברכת מזל טוב לבחור היקר

יצחק אדלר נ"י

לרגל הכנסך בעול תורה ומצוות
יה"ר שתזכה לברכה והצלחה בכל מעשי ידיך
ותעלה במעלות התורה והיראה
לתפארת משפחתך הנכבדה
בברכה, מערכת "קובץ גליונות"

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת
משיבתות השנה, ותהיו שותפים בזיכוי הרבים
הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

- יא אדר א' תצוה • כט ניסן קדושים • יז תמוז פינחס
- יח אדר א' כי תשא • ו אייר אמור • כד תמוז מטות
- כה אדר א' ויקהל • יג אייר בהר • ב אב מסעי
- ב אדר ב' פקודי • כ אייר בחקותי • ט אב דברים
- ט אדר ב' ויקרא • כז אייר במדבר • ז אלול שופטים
- טז אדר ב' צו • ה סיון נשא • יד אלול כי תצא
- כג אדר ב' שמיני • יב סיון בהעלתך • כא אלול כי תבא
- א ניסן תזריע • יט סיון שלח • כח אלול נצבים
- ח ניסן מצורע • כו סיון קרח • ר"ה
- טו ניסן חג הפסח • ג תמוז חקת • ו תשרי וילך יו"כ
- כב ניסן אחרי • י תמוז בלק • חג הסוכות

הודעה

יעמדו לברכה הנציגים החדשים
שהצטרפו למבצע = להיות נציג
(פרטים נוספים ומבצעים מיוחדים לנציגים בקרוב...)

ופתחו נקודת הפצה חדשה לטובת הרבים
הרוצים לרכוש את הקובץ מדי שבוע

אם גם אצלכם אין עדיין נקודת הפצה,
נשמח לסייע בענין, פנו עוד היום
ותוכלו להיות שותפים בזיכוי הרבים הגדול

בברכה מרובה

מערכת "קובץ גליונות"

k.gilyonot@gmail.com | 053-3145900

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדדים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות.

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדדים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

מתחילים מחזור בדר שלישי היזמי בדלכה

3 ימי רישום למוקדי מבחן חדשים
שלישי ל' שבט עד חמישי ב' אדר א':

ישיבות גדולות • ישיבות קטנות
כוללים • קהילות • ישובי פריפריה

לקראת תחילת המחזור החדש ב'דף היומי בהלכה', 'דרשו' מודיע על שלושה ימי רישום מרוכזים לפתיחת מאות מוקדי מבחן חדשים בכוללים, ישיבות גדולות, ישיבות קטנות (ע"י אברך או איש צוות בלבד), וישובים בפריפריה.

כמו כן מחלקת שיעורי 'הדף היומי בהלכה' נערכת לפתיחת מאות שיעורים חדשים בפריסה ארצית, מלגת פתיחה וערכת עזר למגיד השיעור החדשים יישלחו לכל השיעורים החדשים.

צרו קשר עם מוקדי 'דרשו' לפתיחת מוקדי מבחן ושיעורים
053-3127308 | 058-3286729 | 050-4134603

לפני הכל נקדים בשאלה הנשאלת ביותר בימים האחרונים בציבור החרדי: מתי מתחיל המחזור החדש של הדף היומי בהלכה?
ביום ראשון פרשת ויקהל - יט אדר א' תשפ"ב, מתחילים המוני בית ישראל את המחזור החדש.

מהו סדר הלימוד בתוכנית?

מדי יום לומדים משתתפי התוכנית דף אחד מתוך 'המשנה ברורה' במהדורת 'דרשו', המורכב מעמוד אחד של ה'מחבר' עם 'המשנה ברורה', ולצדו עמוד אחד של 'ביאורים' ומוספים מבית 'דרשו'. הלימוד הנו בקצב של דף אחד ליום, חמישה ימים בשבוע, ובימים שיש ושבט קודש, מתבצעת חזרה על חמישה הדפים.

כמה זמן נמשך המחזור?
 כשבע שנות לימוד.

מתי לומדים את הדף היומי בהלכה?

בכל מקום, ובכל זמן. כל אחד בזמן המתאים לו, עם חברותא, בשיעור, לבד או בהאזנה לשיעור מוקלט ב'קו השיעורים' של 'דרשו' תוך כדי נסיעה לעבודה.

כיצד אוכל לדעת היכן יש שיעור באזור מגורי?

הנרשמים ב'דרשו' מקבלים ערכת מידע לבתייהם הכוללת בין היתר גם רשימה עם כ-1,000 שיעורים ברחבי הארץ. למידע על שיעור המתקיים באזור מגוריך, ניתן לפנות גם למוקד 'דרשו' 02-560-9000.

האם אוכל לפתוח שיעור חדש באזור מגורי?

בוודאי. 'דרשו' ישמחו לעזור לסייע בעניין, הפעילים שלנו עומדים מוכנים ומוזמנים לסייע לך. יש לפנות לטלפון שמוספרו 052-7110206.

האם מגידי השיעורים מקבלים מלגה חודשית?

לא. אך כתמריץ לפתיחת והצלחת השיעור, מגידי השיעורים מקבלים כעת 'מלגת פתיחה'. כ"כ משתדלים מדי פעם לתת למגידי השיעורים איווה הערכה וכדומה.

אני נוסע הרבה בדרכים, האם ישנם שיעורים מתאימים ללימוד או לחזרת הלימוד?

בהחלט! ישנם מבחר שיעורים כמו שיעור שנמסר בכ-5 דקות ליום בכמה שפות (עברית, אידיש, צרפתית) ב'קו דרשו' 4992* או 077-2222-666.

מה מיוחד במבחנים של 'דרשו' ולמה דראי להשתתף בהם?

זהו בעצם אחד מהדברים המיוחדים במאור את מסגרת ה'דף היומי בהלכה'. המבחן החודשי מוסיף רבות לרמת הלימוד וההבנה, לצד דבון השקעה לשינון וחזרת הלימוד, דבר המסייע במאוד לזיכרון הלימוד וידיעת ההלכה לאורך זמן.

איזה לימוד כלול המבחן?

לתועלת הלומדים, ישנם שני מסלולים: מסלול א' ללימוד שו"ע ומשנ"ב. (ללא 'ביאור הלכה' ו'שער הציון') וספרי המוסר של מרנא ה'חפץ חיים'. מסלול ב' מורחב ללימוד שו"ע ומשנ"ב, עם ביאור הלכה, שער הציון, וספרי המוסר של מרנא ה'חפץ חיים'.

מה הכוונה 'ספרי המוסר של מרנא ה'חפץ חיים'?

לצד סדר הלימוד ב'משנה ברורה' מוסיפים הלומדים כמפורט בלוח הלימוד באופן מתוכנן בלימוד וידיעת ספרי המוסר של מרנא הכהן הגדול.

היכן אני יכול להשיג ה'משנה ברורה' מהדורת דרשו ו/או ספרי החפץ חיים הנלמדים?

ניתן להשיג ספרי 'משנה ברורה' במהדורת 'דרשו' בכריכה קשה, וכן בחלוקה לחוברות בכריכה רכה בפורמט גדול/קטן, במשרדי 'דרשו' ובחנויות 'אור החיים'. כמו"כ בחלק ממוקדי המבחן של 'דרשו' ניתן להשיג במחיר מוסכם את ספריו של מרנא ה'חפץ חיים' זיע"א, הנלמדים במסגרת חלק המוסר של ה'דף היומי בהלכה' אשר אינם מצויים בחנויות הספרים.

מתי ואיפה מתקיים המבחן?

המבחנים מתקיימים מדי חודש בימי שיש במוקדים הרבים בהם מתקיימים מבחני 'דף היומי', 'דף היומי בהלכה', 'קנין חכמה' ו'קנין שביעית'. בנוסף, במסגרת מסלול 'דרשו' בכולל קיימים מאות מוקדי מבחן נוספים בכוללים ובישיבות ברחבי הארץ, בהם ניתן לבצע את מבחני 'דף היומי בהלכה', ו'קנין חכמה' וכן מבחני 'קנין שביעית'. מבחנים אלו מתקיימים בדרך כלל (למעט בימי 'בין הזמנים') בימי חמישי, יום לפני המבחנים במוקדי הבחינה הרגילים.

האם אפשר להחליף בין המוקדים, ולהיבחן בכל פעם במוקד אחר?

כל נבחן יכול להבחן בכל אחד מהמוקדים וגם לעבור מאחד למשנהו ללא הרשמה מראש או קבלת אישור כלשהו. עם זאת, אין אפשרות להבחן באותו חודש גם ב'דרשו' בכולל וגם באחד המוקדים של יום ששי. אך אין אפשרות להיבחן על תוכנית 'קנין חכמה' בזמן ובמקום נפרד ממקום המבחן של 'הדף היומי בהלכה'.

אנו רוצים לפתוח מוקד מבחן בכולל?

לפתיחת מוקדי מבחן, אם יש לכם קבוצה של נבחנים בכולל או בבית מדרש מסוים, שרוצים שיהיה להם מוקד מבחן בבית המדרש שלהם, יש לפנות לטלפונים שמספרם 0504134603 0583286729 או 0533127308 או 053-41-855-41 לקהילות חסידיות.

אנו מעוניינים לפתוח מוקד בישיבה...

נהדר! פנו למשרדי 'דרשו' ב-02-560-9000, ותקבלו את מלוא העזרה, וההדרכה המלאה, כולל שיתוף פעולה מתמשך בין 'דרשו' וצוות הישיבה, ציוני התלמידים, מלגות עידוד ועוד.

נדרשת הרשמה מוקדמת להשתתפות במבחן?

לא. כל מה שצריך זה להגיע למוקד המבחן ולמלא את הפרטים שלכם, מלאו את הטופס והגישו אותו לאחר מכן. את הקוד שלכם תקבלו לאחר כשבוע ימים. אך עדיף ומומלץ להירשם כבר כעת, מראש.

איך אני יכול להירשם 'כעת' לקבלת קוד אישי?

1. לשלוח אימייל לכתובת 025609000@gmail.com תקבלו תשובה אוטומטית עם טופס רישום.
 2. בעמדות 'נדרים פלוס' ברחבי הארץ - לחפש 'דרשו' טופס רישום.
 3. במוקד 'דרשו' טל. 02-560-9000, פקס. 02-654-0269.

מה סגנון המבחן?

המבחן נערך בסגנון 'מבחן אמריקאי' כשלכל שאלה ארבע תשובות אפשריות, ועל הנבחן לסמן את התשובה הנכונה.

כמה זמן מתקיים המבחן?

הזמנים משתנים בכל מקום מבחן אך באופן כללי נעים סביב שעהיים. עיינו בפרסומים ובדקו כמה זמן יש לכם במקום המבחן שלכם.

כמה שאלות יש במבחן?

המבחן כולל 30 שאלות 25 שאלות על דברי השו"ע וה'משנה ברורה' וחמש שאלות על ספרי המוסר של מרנא ה'חפץ חיים'. בנוסף ישנה שאלת רשות אחת.

איך נקבע הציון?

במקביל להכנת השאלות למבחן מכינים כותבי השאלות גם לוח ציונים, וקובעים כמה אחוז שווה כל תשובה.

איך ומתי אני יכול לדעת את הציון?

תוכלו לקבל מידע על הציון שלכם במוקד הציונים במספר 02-560-9000 שלושה 1 בהקשת מספר זהות. הציונים מתפרסמים במוקד כשבוע וחצי לאחר עריכת המבחן כמו"כ כל נבחן יכול לראות את הציונים שלו על 24 המבחנים האחרונים, באמצעות מכשיר 'קהילות', או 'נדרים פלוס' בכניסה לבתי הכנסת. וכן עם סיום המבחן אפשר לגשת לאחר מכן ולבקש ממנו דף תשובות כך תוכלו להעריך במשוער מה יהיה ציונכם.

נדמה לי שקרתה טעות בחישוב הציון שלי?

צלצל למשרד וא"ה ישמחו לסייע לך. ערער על ציון ניתן לעשות עד שלושה מבחנים קודמים בלבד.

יש מלגה למשתתפי המבחנים?

כן. הסכום המדויק (115-185 ש"ח) תלוי בפרמטרים משתנים הציון ומסלול המבחן. יצוין שאלו שמשתתפים במקביל גם בתוכנית 'קנין חכמה' (ספרי ה'חפץ חיים'), זכאים, בנוסף למלגה על 'קנין חכמה', גם לתנאים משופרים במלגה הניתנת להם על מבחן ה'דף היומי בהלכה', וזאת בתנאי שקיבלו ציון של 50 אחוזים או יותר במבחן על 'קנין חכמה'.

המלגות מיועדות גם לבחורים וילדים?

כפי הפירוט דלהלן: בחורים מגיל 16 ועד החתונה (או לחלופין עד גיל 25); זכאים לחצי מלגה בצבירה עד החתונה או עד גיל 25, המוקדם מביניהם. כשבאפשרותם לבקש מלגה מיידית באמצעות הטענה ל'כרטיספר' לרכישת ספרים ברשת 'אור החיים'. בחורים מגיל 13 וחצי ועד גיל 16; זכאים לקבל רבע מלגה ביחסי כספי לרכישה ב'אור החיים', באמצעות כרטיס מגנטי הנטען מדי חודש לפי גובה הציון. ילדים ובחורים מתחת לגיל 13 וחצי; יכולים להשתתף במבחן, אך אינם זכאים לקבל מלגה, ואינם יכולים לצבור נקודות.

אחרי המבחן החודשי מתקיים גם מבחן מסכם?

אחת לחצי שנה נערך 'מבחן מסכם' למעוניינים בכך, דבר המדרבן להוסיף בשינון חומר הלימוד שנלמד במשך כל החצי השנה האחרונה - שו"ע ו'משנה ברורה' בלבד ללא כל תוספת אחרת. הציון במבחן המסכם מוכה את הנבחן בהשתתפות בהגדרה על פרטים כספיים גדולים, על פי גובה הציון. זכאים להיכנס להגדרה: מי שקיבלו ציון מ-70% ומעלה, באחד מתוך ששת המבחנים האחרונים שקדמו למבחן המסכם. כן, המשתתפים בתוכניות אחרות של 'דרשו' יכולים להשתתף בהגדרה על המבחן המסכם, למרות שאינם זכאים למלגה על מבחני ה'דף היומי בהלכה'.

מאת הרב"ח אהרן כהן

גיליון מס' 460 פרשת תרומה
תשפ"ב שנה עשירית

מהדורה מורחבת (4 עמודים)
לרגל תחילת השנה עשירית
להוצאת הגליון "דברי שי"ח"
תרומה תשל"ג - תרומה תשפ"ב

דברי שי"ח

ממרחן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

מעניני הפרשה

אחרי שחטאו בעגל היו צריכים למאור לעצמם

שמן למאור (כ"ה ו')

'למאור' כתיב חסר ו' ואילו בפרשת ויקהל (כ"ז כ') כתיב 'למאור' מלא.
והפליא בזה רבינו ליישב:

איתא (בשבת פ"ח א') בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, באו שישים רבוא של מלאכי השרת, לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו ב' כתרים כו', וכיון שחטאו ישראל ירדו מאה ועשרים רבוא מלאכי חבלה ופירקום כו', וכולן זכה משה ונטלן כו'. וכתבו שם התוס', שני כתרים של הוד היו, לפיכך כשנטל משה קרן אור פניו. הרי, שעד חטא העגל היה כל ישראל קורן עור פניהם כמו של משה.

מעתה מובן שינוי הפסוקים:

כשנצטוו על שמן למאור, היה זה בזמן שהיו פניהם מאירים, ולא היו צריכים כלל למאור, לכן כתיב למאור חסר, אבל בפרשת ויקהל, שזה לאחר חטא העגל, כבר לא היו פניהם קורנים וממילא זקוקים למאור, לכן 'למאור' כתיב מלא.

זהו איפה הביאור בדברי המדרש (תנחומא תצוה סי' ד').

ויקחו אליך – אמר לו הקב"ה למשה, לא שאני צריך לנר אלא ויקחו אליך, בשבילך, שאתה רואה להיכן אתה נכנס ויוצא. למה הדבר דומה, לפיקח וסומא שהיו מהלכין בדרך, היה הפקח סומך את הסומא. לערב אמר הפקח לסומא, צא והדלק לנו הנר, אמר לו עד עכשיו אתה מנהיגני באופל ואפילו עצמי איני רואה ואתה אומר לי הדלק את הנר, הפקח זה הקב"ה שכתוב בו עיני ה' המה משוטטות בכל הארץ (זכריה ד) והסומא אלו ישראל שכתוב בהם וכו' עיי"ש.

(שבענו מטוביך)

כי אכן אז, אחרי חטא העגל היו כסומא.

סיפר חתן רבינו הגר"ר דוד אפשטיין שליט"א שפעם בלימוד החברותא, היה רבינו מאד עייף ונמנם וסיפר שהטעם שמאד עייף כיון שאמש בלילה היה בשבע ברכות ושאלו אותנו שתי שאלות, אחד בדין הכבש של המזבח אם יש מקור ממה היה עשוי אי מנחשת או שמא מעפר וכדומה, ועוד שאלה בדין מנהיג בכלאים (איני זוכר השאלה), וכל הלילה עיין בספרים לחפש תשובה. (בענין הכבש כתב בזה בטעמא דקרא פרשת תרומה).

(מנחת תודה)

מכתבי הקוראים

לכבוד מערכת הגליון "דברי שי"ח"

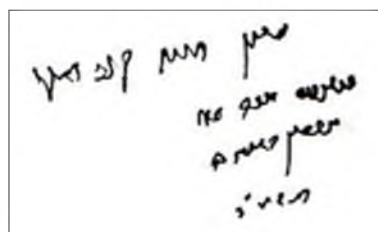
לרגל תחילת השנה העשירית מצורף כאן כתב יד מיוחד מרבינו שליט"א בענין מרבין בשמחה בחודש אדר הראשון, לפני כמה שנים כתבתם נידון האם באדר א' גם יש 'מרבין בשמחה' מצורף כאן מכת"י מרן שגם באדר א' יש מרבין (זה היה תאריך של המכתב שכתב שמרבין בו שמחה) וז"ל:

נכון ח"י"ט קניבסקי

משנכנס אדר א'

מרבין בשמחה

תע"ז

ישר כח גדול למערכת עיון הפרשה
על מסירת הכ"י

"אלא ד' אמות של הלכה"

לאחר שאזל מן השוק בשנה האחרונה הספר ההלכתי המפורסם ורב המכר 'אלא ד' אמות של הלכה' (340 עמודים) אשר בו מובא בצורה מיוחדת ומבוארת כל הנהגות וההלכות בהם נוהג רבינו ע"ס השולחן ערוך מלווה בתמונות הנוגעות להלכות המובאים בספר, יצא לאור בימים אלו מהדורה חדשה נוספת, ניתן להזמין דרך מערכת "דברי שי"ח" במחיר בסך 45 ₪ בלבד להזמנות ניתן לפנות: 053-3145900 (המחיר כולל משלוח חינם בכפוף למוקדי ההפצה)

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

בגבל עשור זמרו לו

באחד הפעמים בהם רבינו מברך את שמות שהועברו למערכת 'דברי שי"ח'

שנת תשע"ז

כאמור לעיל, בשלבים הראשונים של הוצאת הגליון לא כולם עודדו את הפעילות. וכאן המקום לספר את ההמשך: אחרי תקופה של מספר שבועות מהופעת הגליון אזורנו אומץ ונכנסנו לקודש פנימה להראות את הגליון ולבקש רשות על להבא...

תגובתו של רבינו שליט"א היתה מפתיעה, הוא חיך ואמר - וכי את מי מעניין מה שאני אומר ---- בהמשך נתן את ברכתו, ומאז מפעם לפעם אנו זוכים להביא את הגליון לראות עיניו. אינני יודע איזה זכות עמדה לי, להגיש ולזכות בפני הרבים מדברי תורתו של רשכבה"ג, אולי זכות אבות היא שעומדת לימיני.

ובנתיים בשנה זו, התחלנו גם להוסיף מדורים שונים של ידיעות מעניינות והנעשה והנשמע בסביבת רבינו שליט"א.

יחד עם אבי מורי שליט"א ובני נ"י, בצילו של רבינו שליט"א

שנת תשע"ז

'רוצים דברים חדשים' מבקשים מאיתנו שוב ושוב, בני התורה שבקאים הטיב בתורתו של רבינו מבקשים לקרוא חומרים חדשים ודברים מעניינים ולא לחזור על הראשונות, לשם כך מפעם לפעם הבאנו שו"ת בלעדי שהשיב רבינו שליט"א במענה לשאלות שעלו על שולחנו - שולחן גבוה, עבור הגליון דברי שי"ח.

יצוין כי בשנה זו ואילך כמעט שלא הודפסו גליונות 'דברי שי"ח' בנפרד, אלא רק יחד עם גליונות ועלונים שבועיים מדברי תורתם של גדולי הדור שליט"א, במאסף השבועי 'קובץ גליונות'.

זכינו למציאת חן, ורבים מעתיקים משות"ם אלו, ולצורך זיכוי הרבים אף העברנו את רובו של החומר האדיר של דברי שי"ח עם קובץ גליונות למאגר הספרים 'אוצר החכמה'. בחיפוש קצר בתוכנת אוצר החכמה ניתן למצוא את המילים 'דברי שי"ח', מופיעים במאות ספרים (!!). אשרינו שזכינו.

אחד מהשות"ם אותם פרסמנו לטובת קוראנו היקרים

שנת תשע"ח

כבה אור העולם.

עם פטירתו של רשכבה"ג מרן הגרא"ל שטינמן זצוק"ל, שנטל כל חמודות שבעולם והלך לו, החלה סידרת מאמרים לזכרו בגליון 'דברי שי"ח', וכן בתוך מאסף העלונים 'קובץ גליונות'.

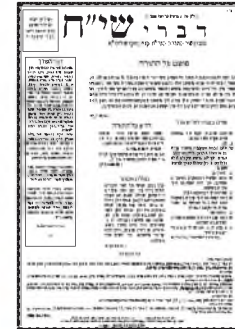
בהתאם להוראת רבינו שליט"א, שצויה כי יש להספידו כהלכה ולהרבות בשבחי לתועלת הכלל כדי שממנו ילמדו, פירסמנו קצות דרכיו והליכותיו בקודש.

אזכרה ימים מקדם - היה לנו את הזכות להראות לו מספר פעמים את יצירת המופת 'קובץ גליונות' ומשמע כי יש בכך זיכוי הרבים בירך אותנו על כך. חידושי תורה של הגרא"ל פורסמו מספר שנים בעלון 'כאיל תערוג' בקובץ הנ"ל.

שנת תשע"ג

ברוב חסדי ה"ת על שזכינו להגיע עד הלום, לתחילתה של השנה העשירית להוצאת הגליון השבועי 'דברי שי"ח', זה הזמן להביע את רחשי הלב על התחנות הרבות שהגליון עבר, ועל צורתו במתכונתו הנוכחית.

בפרשת תרומה תשע"ג, החל להופיע בס"ד הגליון מתורתו של רבינו מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א על פרשת השבוע. בגליון שיצא בחשאי תחת השם 'ג. הובאו מדברי תורתו על פרשת השבוע, ומקבץ הלכות שונות. בשלב ראשוני הודפס 50 עותקים, והמקום הטבעי להניח אותו היה - בית הכנסת חזון איש 'לדרמן'.

הפעילות הזו לוותה בהרבה חששות, היו גם כמה שניסו להניא אותנו בתואנות שונות, אך קול פנימי לחש בתוכי כי אם לא עכשיו אימתי, נעשה ונשמע!

ולמרבה ההפתעה, כבר באותו הערב, נגמרו כל העותקים ואנשים התקשרו לבקש עוד. מאז והלאה הכל היסטוריה.

הגליון 1 של דברי שי"ח

שנת תשע"ד

כאמור הוצאת הגליון לוותה בחששות רבות של 'מה יאמרו', איך יגיבו על זה מקורבי מרן שליט"א, ואכן בתחילה היתה ביקורת, וכמו כל דבר טוב שעושים שאנשים מעירים, ואחד מבני הבית אף טרח במיוחד ואמר לנו מתוך כוונה טובה, כי "הרב שליט"א מקפיד עלינו מאוד..." חלק מההערות היו מוצדקות וחלק לא, כדרכם של בני אדם, אך בסייעתא דשמיא זכינו לנשיאות חן וחסד, בתוך תקופה קצרה נתבקשנו להרחיב את ההפצה למוקדים נוספים. הצמאון לתורתו של מרן שליט"א הולך וגובר.

במקביל, התחלנו בשיווק מאגד של גליונות דברי תורה לפרשת השבוע מכבשונם של מאורי הדור שליט"א, תחת השם 'קובץ גליונות', כך שמקביל להוצאת ה'דברי שי"ח', שיוקנו גם את החוברת האמורה.

רעיון זה הגיע מאבי מורי שליט"א, שראה את הביקוש הרב שיש בציבור לתורתם של גדולי הדור החיים איתנו, והציע לאגד את כל הגליונות יחדיו. וכך חוברו להם באסיפה אחת, מתורתו של הגאונים הגדולים, רבי חיים קניבסקי, רבי יעקב אדלשטיין, רבי ישראל אליהו וינטרוב, רבי אהרן יהודה ליב שטינמן, רבי מיכאל יהודה ליפקוביץ, רבי שמואל יעקב בורנשטיין, רבי דוב יפה ועוד ועוד מגדולי ישראל, ואמת מה נהדר היה המחזה.

מרן שליט"א מעיין בגליון 'דברי שי"ח' בשנותיו הראשונות.

שנת תשע"ה

הגליון הולך ומתפרסם, וכמות המנויים של הגליון בדיור מודפס ובדוא"ל הולך וגובר. מעבר לים אנו מתבקשים מאחינו היקרים לשלוח את הגליון למתגוררים שם, בסך הכל מספר המנויים הנחשפים באופן שבועי לגליון עומד על כאלפיים איש.

מצוה גוררת מצוה, רבים מבקשים מאיתנו להכניס את שמותם לברכה, בעיתות רצון כגון ימי הפורים, זמני הסיום של ערב פסח, ובערב ראש השנה, מערכת 'דברי שי"ח' משתדל להכיר טובה למסייעים ומכניסה את שמותם לקודש פנימה.

זכיתי אבדלחטו"א להראות לו את יצירת המופת.

שנת תשע"ט

התפוצה הולכת ומתגברת, ודומה כי בכל העולם התורני מודעים לכוחו האדיר של הגליון דברי שי"ח, רבים רבים מבקשים להצטרף ולצרף

מדברי תורה שנשאנו ונתנו עם מרן שליט"א, ואכן אנו משתדלים להביא במדת האפשר במדור 'מכתבים למערכת'.

נכדו של רבינו - הגה"צ רבי גדליהו הוניגסברג שליט"א העיד בפנינו לא אחת, כי בתוך מאות המכתבים המגיעים למרן שליט"א, הגיעו בשנים האחרונות מספר מכתבי תורה של תלמידי חכמים מרחבי העולם כולו המבקשים לברר וללבן דברים שהתפרסמו בבמה זו.

באחד הפעמים בהם עין רבינו שליט"א בדברי התורה שזכינו להדפיס

שנת תש"פ

'אם רצונך לדעת אם האדם עושה דבר טוב או חלילה להיפך, צא ולמד מהמעשה שהוא עושה לאחריו, אם גם הוא מעשה טוב, אות הוא שגם המעשה הראשון טוב הוא, שהרי מצוה גוררת מצוה, אבל אם חלילה המעשה הבא אינו טוב, אות הוא שגם הקודם לא היה מעשה טוב, כי עבירה גוררת עבירה' (בעלי המוסר).

ואכן זכינו בעקבות הוצאת הדברי שי"ח, להאדיר מחדש את הספר 'חסד לאלפים', עליו ממליץ רבינו שליט"א, כדי לדעת את הכוונה הנצרכת לזכות בכל הישועות בעת שמיעת ברכת כהנים.

הכל התחיל מפרסום באחד השבועות, אודות דברים שאמר רבינו שליט"א על ספר זה, ואז התקשר אלינו יהודי מעבר לים, ושאל אם נוכל להשיג עבורו את הספר, חיפשנו ולא מצאנו, ואז עלה הרעיון להדפיס את הספר מחדש.

ואכן אחרי עמל ויגיעה, הדפסנו ברוב פאר והדר את הספר ומכרנו כבר שלושה מהדורות ממנו עד להיום, במחיר עלות ממש.

בדיון עם רבינו שליט"א אודות הדפסת הספר 'חסד לאלפים'

שנת תש"פ

אחרי מספר שנים ה'קובץ גליונות' כבר פשט ולבש צורה, חלק מגדולי ישראל שהופיע מספר שנים כבר אינם איתנו, ודור לדור יביע אומר, התחלנו להביא רבנים נוספים. גם עיצוב עמוד השער ותוכנו השתנה לטובה.

גם עלונים שונים המתאימים לציבור הנשים והילדים הרכים, נוספו בקובץ.

בשנה זו התחלנו לחלק לתומכי הקובץ גליונות והגליון 'דברי שי"ח' שמן משיירי מצוה, יין ממעמד הסיימים שעורך רבינו שליט"א, שיש בו סגולה לחולל כמה פלאות.

שנת תשפ"א

בשנה זו שכל מוסדי תבל ירעשון, עמודי שמים יתרפפון נדמה היה

כי הכל שובת. אך זכינו ובס"ד בלי לדלג על שום שבוע, הגליון הופיע כהרגלו, וגם הפצת הקובץ גליונות נעשתה כרגיל.

דווקא בתקופה זו כאשר כלל היהודים היו זקוקים לטל של תחיה וחיזוק באמונה ובטחון, באו דברי התורה והשקו את העם בתורת ה' המשמחת כל לב.

גם בני ביתו של רבינו שליט"א, להם אנו חייבים הכרת הטוב עצומה, דאגו לנו בעין יפה להיכנס תמידים כסדרם ולזכות לראות פני קודשו של רבינו הגדול שליט"א.

עם בני נ"י הנולד בתקופת פרוץ נגיף הקורונה

לפני מספר שבועות במחיצת רבינו שליט"א

האנשים שמאחורי המפעל הענק

אי אפשר לנו מבלי להזכיר את מאות (!!) שלוחי המצוה שפועלים במסירות מידי שבוע שלא על מנת לקבל שום תמורה, ומעבירים את גליונות דברי שי"ח, וחוברות 'קובץ גליונות' בכל יום שלישי ורביעי בשעות קבועות, רק דרככם אנו יכולים להגיע לעשרות מוקדי הפצה בירושלים, באזור מודיעין, בעשרות ערי הדרום, גוש המרכז, ועשרות מוקדי הצפון, בתי החולים, בתי הכלא, בתי שיקום ומוסדות בריאות שונים, כולכם איש איש בשמו הטוב יבורך, הקב"ה ישלם שכרכם בכפל כפלים, ותצליחו בכל אשר תפנו

כברכת מוקירכם, בשם כלל הציבור

יצחק גולדשטון

מכתב מרגש שקיבלנו מאחד מידידינו המלווה את העלון מראשיתו

לרכנו בתחילה היתה מלווה בחששות ואי ודאות

בחנו, בדקו, שאלו וחקרו אותנו

הבים הרגישו את התועלת ובס"ד העלון החל להתפרסם

יהודים מכל קצוות תבל מונים מידי שבוע וקוראים בו בשקיקה

שבת בשבתו, קיץ וחורף ב"ה העלון לא ישובת

לתן הי"ת כוח ובריאות לרבינו הגדול שליט"א

חזק ואמץ, הרב גולדשטון, כה לחי !

שָׁנִים קְדֻמוֹת

על גדולי הדורות

חדש! לא בא כבושם הזה!

מדור שָׁנִים קְדֻמוֹת - לשבועות הבאים בעזה"

פרשת כי תשא - הגאון האדיר רש"י אורבך זצ"ל (י"ד כ' אדר)

פרשת פקודי - הגאון רבי דוד פוברסקי ר"י פונביץ (י"ד ו' אדר)

פרשת צו - שר התורה הגאון רבי יוסף ראזין זצ"ל 'הרוגוצ'ובער י"א אדר)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

הגאון רבי
יואל קלופט זצ"ל

להוציא בכף מקדירה שעל האש

מובא בספר מעשה איש (ח"ד עמוד קכ"ב):
הגאון רבי יואל קלופט זצ"ל נקשר אל רבינו החזון איש בעקבות המעשה הבא, הוא הגיע לבני ברק באלול תרצ"ו מיד לאחר נישואיו. בשבת הראשונה לבואו לבני ברק, הגיע עם רעייתו לביקור אצל הר"ר משה יונה הופמן זצ"ל, היה זה לעת אכילת סעודה שלישית, והאורחים נתכבדו באכילת צ'ולנט. שאל הגר"ר יואל את מארחו "מאין יש לך צ'ולנט חם לסעודה שלישית, מה עם מגיס"? השיבו הר"ר משה יונה, יש כאן רב אחד בבני ברק, קוראים לו חזון איש, והוא סבור שהדבר מותר.

התפלא הגר"ר יואל, "רב שחולק על המשנה ברורה"? אמר לו מארחו, נלך במוצאי שבת ואראה לך אותו, במוצאי שבת קמו והלכו לבית מרן החזון איש, ומאז נקשר אליו בעבותות אהבה. על עובדא זו רשם מרן רבינו שליט"א בכתב ידו: לי אמר, שכיון שהחמיר שלא להוריד הסיר ולהחזירו, היה מוכרח להקל להוציא בכף, וכן כתב בחזון איש אורח חיים סימן ל"ז סקט"ו. עכ"ל.

נוסח התפילה בלחש

נשאל רבינו, במי שרגיל להתפלל נוסח ספרד ועובר לפני התיבה בבית הכנסת ששם מתפללים נוסח אשכנז, כיצד יתפלל את של לחש, ספרד כמנהגו, או אשכנז כמנהג הציבור, וכמו תפילת החזרה שהוא עתיד לומר, והשיב שהגאון הנצי"ב בשו"ת שלו (משיב דבר סימן י"ז) כותב שאת תפילת הלחש יתפלל בנוסח ספרד כמנהגו. והוסיף, שמעתי פעם מרבי יואל קלופט זצ"ל שהנצי"ב חזר והדפיס שו"ת זה בסוף ימיו, אחרי שנסגרה ישיבת וולאזין, ושם הוסיף שהגר"ז כותב אחרת ומביא הרבה ראיות, אך הנצי"ב דוחה אותו בלשון חריפה, וקטע זה נשמט בדפוסים שאחרי כן מפני שהדפוס היה בוורשא וחששו שהחסידים יעשו מזה עסק, ואמר רבי יואל שתחת ידו יש דפוס ראשון ושם כן מופיע קטע זה, ובדפוסים המאוחרים רואים שיש מקום חלק בנייר... (כתבי הגר"א מן)

תמונה נדירה, משמאל לימין: הגר"ש אלישיב, החתן הגר"ש שטיינמן, הגר"י קלופט, הגר"י קניבסקי 'הסטיפלער'

הגאון הגדול רבי יואל קלופט זצ"ל (י"ד ט' אדר)

מכירו משכבר הימים

רבינו הכיר היטיב את הגאון רבי יואל זצ"ל עוד מהתקופה שהיה מגיע להרצות את שאלותיו לפני מרן החזון איש זצ"ל, ולימים אף נעשה עמו קרוב בנישואי בנו הצעיר של רבי יואל, הגאון רבי חיים שליט"א, עם בתו הגדולה של הרבנית ברזם שתח" - אחותו של רבינו. בחופה זו שימש רבינו כשושבין במקום גיסו, אבי הכלה, הגאון רבי שאול ברזם זצ"ל שנסתלק בקיצור ימים ושנים.

פרסום ראשון: רבינו שליט"א (משמאל, אוהז בנר) ולהבחל"ח הגאון רבי יואל זצ"ל מובילים את החתן הגאון הגדול רבי חיים קלופט שליט"א בדרכו לחופה

ראה את היראת שמים

סיפר רבינו שפעם נכנס רבי יואל אל מרן החזון איש, עם בחור שלמד אצלו ב'שוב' (שהיו בדרך כלל מבתי שאינם בני תורה), ורבי יואל ציין בפני החזון איש כי הבחור שובב מאוד, הציץ החזון איש בפניו של הבחור ואמר לו 'מה אתה רוצה ממנו, אתה לא רואה את היראת שמים שעל פניו? ... (דרך שיחה ח"ב עמוד תמ"ד, ושם בעמוד ת"א הוסיף שרבי יואל ציין לחזון איש שהבחור הינו עקשן, והחזון"א הגיב כי 'עקשנות אין זה חסרון' והסביר רבינו שליט"א שהכוונה שתלוי להיכן מכוונים את מדת העקשנות, וכאשר מכוונים אותה להתמדה זו מעלה).

ליכנס לחזון איש או לא

פעם העיד על עצמו רבי יואל ז"ל ואמר, כי אף שהיה בידו יכולת להיכנס לעיתים קרובות למרן החזון איש מכל מקום הוא נמנע מלהיכנס הרבה, כי לא רצה לקחת מכלל ישראל עוד סעיף קטן בספר חזון איש...

וכשנאמרו הדברים לפני רבינו הגיב, שזה לא טענה משום שאדרבה בכך שהיה נכנס היה מוסיף לחזון איש זכות הרבים ועי"ז יוכה לכתוב עוד סעיף קטן...

ובמחשבה שניה הוסיף רבינו עוד: יתכן שבכל זאת צדק רבי יואל. כי הרי החזון איש נחלש מכך שקיבל אנשים, וזה היה עולה לו במאמץ, ואם כן אפילו אם זה מוסיף 'סעיף קטן' בחזון איש, מכל מקום לא מוכרחים לשם כך לייגעו ולהעמיס עליו ולהכביד... (כל משאלותיך, עמוד תמ"ג).

ליצירת קשר: ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

053-3145900 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שולחה-1586

קהילות 073-2757000 שולחה-4310

שיח אמונה

בס"ד > עלון מס' 5 > שבט > המשך עניני כיבוד אב ואם > שמיטה תשפ"ב

פנינים וניצוצי אור המתחדשים ובאים מפיו ומשולחנו של רשכבה"ג מרן שר התורה רבינו חיים קניבסקי שליט"א

בפצותי שיח

דבר המערכת

כבר אמרו חז"ל (תענית ז.) הרבה למדתי מרבתי ומחברי יותר מרבתי ומתלמידי יותר מכולם. ובמדרש אגדה למדו בזה שעל ידי תלמידים הגונים הוא אינו חסר כלום אלא מוסיף חכמה. בביאור הדבר על דרך פשוט נוכחנו לראות ולהבין מתגובות הקוראים הרבות שנערמו על שולחן המערכת בעקבות הגליון הקודם.

תלמידי של רב אינם רק מקבלי תורתו, אלא יש בהם סייעתא דשמיא מיוחדת של הרבצת תורה, וטעם כעיקר לשבח, שמסייעים הם בשאלותיהם ובדרישותיהם כדי לדייק ולחדד את דברי השמועה, כך שיפלו על אוזניים קשובות ולב משתוקק וכמה.

תורת רבנו הרב שליט"א, תורת ה' תמימה, וממילא שבעים פנים בה, וכל זמן שאתה ממשמש בה אתה מוצא טעם, בין אם יונק אתה או איש שיבה. ותגובות הלומדים, הערותיהם והארותיהם מסייעות בידינו אנו, העורכים שולחן ומשתדלים לסדר לפניכם הקוראים משופרי דשופרא, מטעמים כאשר אהבתם.

בעקבות הגליון הקודם שהתמקד בנושא 'כיבוד אב ואם' ועורר הדים רבים, נתעודדנו לקבל פניות רבות ובעקבותיהן שמחים אנו להגיש בפני משתעשעי דעת יומיים, הוגי ומעייני תורת רבינו די בכל אתר ואתר, גליון נוסף בנושא זה, מלא וגדוש בפרטים וענינים רבים במצוה זו, לצד המשך עיסוק בהרחבה בעניני דיומא דשנת השמיטה.

בגליון זה נחשפים לראשונה, כתבי יד נדירים ואגרות ממרן בעל הקהלות יעקב זללה"ה ומיבלחט"א הרב שליט"א, ותוספת ברכה מרובה במדורים הקבועים.

נחזור על הראשונות כי נשמח מאד לקבל עוד הערות והארות והצעות לשיפור בדוא"ל המערכת, ונישא תפלה לא-ל גומר עלינו כי לא תצא תקלה ומכשול ח"ו מתחת ידינו, ותהי ידינו אמונה לשוח בשיח אמונה.

המערכת

הליכות שיח

הנהגות מהרב שליט"א בעניני כיבוד הורים

- הרבה פריצות, תשובת רבינו בשניהם הייתה: שהוא מחויב לקיים רצון הוריו משום מצות כיבוד אב ואם, ובנוגע לבעיית הפריצות, אכן עליו לזהר, אבל אין זה פטור.
- לא יסתור את דבריו¹, וגם אחר מיתת אביו אסור. והיינו שלא יפסוק היפך מאביו, אבל לומר שלא בדרך פסק "נראה לי לא כך", מותר².
- אם אין אביו נוהג כשורה³ ועובר עבירות יאמר לו באופן מכובד, מקרא כתוב בתורה כך⁴, ויותר מזה אינו חייב, ולא יבזה אותו⁵.
- לא ישב הבן במקום המיוחד לאבא⁶, ואפילו שלא בפניו, ואפי' לא בכסא אחר במקום הקבוע⁷.

א. מעשה שהיה באחד שהגיע לארץ ישראל לטפל באביו שהיה חולה ומאושפז בבי"ח, ואביו זקוק לו, אמנם יש לו בחו"ל משפחה עם ילדים וקשה לאשתו שם בלעדיו, ובא לשאול מקמיה רבינו האם יחזור לחו"ל, או ישאר כאן עם אביו, וענה רבינו: שמשום כיבוד אב ישאר כאן, ובודאי אשתו תסתדר כבר בדרך אחרת.

ב. אחד שאל את רבינו שאביו נמצא בבית חולים ומבקש שיבוא לשהות עמו, אמנם קשה מאוד להיזהר בבי"ח על שמירת העיניים מראיית מראות אסורות, האם יכול לפטור עצמו מטעם זה, ושאלה דומה: במי שהוריו מגיעים אליו מחו"ל, ומבקשים ממנו שיבוא לשדה התעופה ללוות אותם, אמנם הוא חושש מכך, כי יש שם

- 1 שו"ע סי' ר"מ ס"ב. ואמר רבינו דפשוט שמותר לעשות מעשה שלא כמו האב, כדי שהאב יבין מאליו שטעה (ועי' מ"ק כ'; וריטב"א שם שכן משמע להדיא).
- 2 וביאר עוד: שאם אומר הבן נראה לי אחר מהאב אין בזה משום חסרון במורא האב, כי כן הדרך שאחד אומר כך והשני חושב היפך אבל לפסוק לא כאביו בזה יש בזיון. וגם אם אביו שואל אותו מה דעתך על דבריו, אין היתר לחלוק עליו בפסק רק כנ"ל, שיאמר נראה לי לא כך, עכ"ד. ופעם אחרת שמעתי ממנו שזה ההסבר בגמ' עירובין (נה) רבה ב"ר הונא אמר אלפים אמה, רבא בריה אמר אפי' יתר מאלפים אמה, שלא פסק אחרת מאביו רק נילה דעתו ואמר, נראה לי אחרת.
- 3 אמר רבינו: מי שאביו מספר לו לשה"ר, העצה הפשוטה היא שלא להאמין לו וזה לא עובר שום איסור.
- 4 כמ"ש בס' ר"מ ס"א.
- 5 ודלא כמ"ש בס' ראשון לציון סי' ר"מ סק"א, והעירו לרבינו מהא דחז"ה גרר עצמות איבו ושבוהוה חכמים (פסחים נו.) הרי דליתעלת אביו מותר לבזות והשיב רבינו: שם הוא מת כבר, וחזקה סבר שלפי הענין שהיה שם צריך לעשות הדבר בפרהסיא וזה יהי' טובת האב, אבל אין ללמוד מזה הוראה כללית.
- 6 שו"ע סי' ר"מ ס"ב. ושמעתי מרבינו שאם האב קובע לעצמו מקום בבית הכנסת אפי' אם לא שילם על זה ויש רשות לגבאי בית הכנסת להושיב אותו במקום אחר, מ"מ כיון שהאבא קבע שם מקומו אסור לבן לשבת שם. ועי' ערוך השולחן שם סעי' ט'.
- 7 וכן משמע בט"ז סי' ר"מ ס"ק ב', ומשמע שם עוד דאפי' לישב על הארץ באותו מקום אסור וצ"ע. ושמעתי מרבינו שמסתבר שלעמוד במקום

המשך בעמוד 2

שיח אמונה

הגאון רבי יצחק שאול קניבסקי שליט"א

בענין האם מותר לישב על כסא אביו אם אין מונח במקומו

בשום מקום האיסור לישב על כסא אביו, דלכאורה לישב על כסאו כמו להשתמש בחפצים של אביו כגון בקולמוס שאביו כותב בו, שלא שמענו מעולם שיש איסור בזה, עי' שבת קי"ב א' ר"י הו"ל ההוא זוגא דסנדלי זימנין דנפיק ביה איהו זימנין דנפיק ביה ינוקיה, ומקומו הכונה כגון בראש השולחן שיושב שם בשבתות שמיוחד לו.

ולכאורה רק במלך, שיש דין שתהא אימתו עליך (סנהדרין כ"ב א'), תנן אין רוכבין על סוסו ואין יושבין על כסאו ואין משתמשין בשרביטו, אבל לאביו אין דין לכאורה שתהא אימתו עליך, תדע דהתם בסנהדרין כ"ב א' שנמנו כל הדברים שאסורים להשתמש בשל מלך נמנו שם נמי ואין רואין אותו כשהוא מסתפר ולא כשהוא ערום ולא כשהוא בבית המרחץ, וכל אלו מותרים לעשות אצל אביו, כדמשמע לכאורה ברש"י פסחים נ"א א' דגבי לרחוץ עם אביו כ' שם בד"ה מאביו, שהוא משום הרהור, ולגבי לרחוץ עם רבו כ' שם בד"ה תלמיד, שצריך להתבייש מכבודו וממוראו, גם לא הוזכר בשום פוסק שאסור לראות אביו כשהוא מסתפר, וא"כ ה"ה נמי שאר הדברים שהוזכרו במשנה גבי מלך, אי"ז אלא במלך, וגם במלך לא נמנו במשנה אלא חפצים שמיוחדים רק למלך, כדמוכח בסנהדרין צ"ה א' רכביה לפרדיה, שהיה ענין מיוחד בפרדה של דוד, המשך בעמוד 2

א) מצוי היום בכל בית שלאב יש כסא מיוחד שיושב בו, ונסתפקתי אם יש איסור להבן לישב על כסאו של אביו, ויסוד השאלה היא דאמרין בקידושין ל"א ב' ונפסק בטור ובשו"ע יו"ד סי' ר"מ ס"ב איזהו מורא לא עומד במקומו ולא יושב במקומו, ויושב במקומו היינו כסאו.

אמנם נראה פשוט לכאורה דאין שום איסור לבן לישב על כסא זה, דהנה על עומד במקומו פירש"י שם בקידושין דהכוונה מקום המיוחד לאביו לעמוד שם בסוד זקנים עם חבירי בעצה, ופי' הב"י דהוה קשיא ליה לרש"י דהא בסיפא קתני לא ישב במקומו משמע שלעמוד במקום שמיוחד לאביו לישב שרי, דהא אין בזה שום זילותא לאביו, אבל לעמוד במקום שדרך אביו לעמוד שם בסוד זקנים אם עומד שם אפי' מעומד הוי זילותא שגורא שחשיב עצמו בכלל אנשי העצה ונמצא שהוא משוה עצמו לאביו, א"נ דלא יעמוד נמי לא ישב הוא ומשום דקשה היינו לא ישב הוצרך לפרש דלא יעמוד במקומו היינו במקום המיוחד לישב שם בסוד זקנים ולא ישב במקומו ממילא משמע שהוא מקומו המיוחד לו לישב בביתו, ולא זו אף זו קתני, וע"ע ברבינו ירוחם שהובא בב"י דמקום המיוחד לאביו להתפלל שם הוי בכלל לא עומד במקומו, מבואר מכל הלן דכל האיסור נאמר על מקומו המיוחד לאביו, ולא הוזכר

הליכות שיח

יג. מנהגיו שלא קוראים לתינוק שנולד על שם אחד הסבים שחי²⁰, אבל מנהג הספרדים שקוראים. ולמנהגיו, אם קורא על שם אביו שמת כבר, יש בזה קצת כיבוד אב²¹.

יד. מי שמדפיס ספר ומזכיר בשם הספר את אביו באופן שהספר מכבד את אביו - הרי קיים מצות כיבוד אב. [רבינו הוסיף: אאמו"ר זצ"ל קרא ספרו על התורה "ברכת פרץ", ורמז בו שם אמו שנקראה ברכה ושם אביו שנקרא ר' חיים פרץ ז"ל, ועי' בהקדמת הספר שם].

טו. בספר הזכרון נר לאחד (פר' ואתחנן) מביא שנשאל רבינו אודות אב זקן חולה שנמצא בבית בנו וזה משבש לחלוטין את סדרי הבית, האם להעבירו למוסד מכובד, השיב רבינו לפמ"ש"כ הירושלמי בריש פאה דכיבוד או"א יש בו משום פרעון חוב (וכ"כ בחיי אדם ריש כלל סז) צריך לאמוד אם בכזה סוג הפרעה לסדרי הבית הורים היו מעבירים ילד חולה ל"ע למוסד.

טז. והוסיף רבינו שגם אם יודעים שהורה זה היה שם את ילדו בכזה מצב במוסד, מ"מ הולכים בזה אחר רוב העולם. (נוסף ע"י המערכת)

נמסר ע"י נכד רבינו הרב א"ש שליט"א

שהאבא יושב שם או לעמוד על כסא שלו מסתבר להחזיר. יש מי שרצה לצדד שאסור לבן ללבוש מלבוש השייך לאביו שהרי הוקש כבודו לכבוד המקום, והרי מצינו אפילו במלך בשר ודם שאין משתמשין בשרביטו (סנהדרין כב.) ולא הסכים רבינו ואמר: אבא אין לו דין מלך. ועי' דוגמתו במד"ק כח: שכהן וחתן יושבים בראש. 8 וכן פשוט לשון השו"ע (סי' ר"מ ס"ב) שהוא משום מורא. 9 ועי' שו"ע סי' ר"מ ס"ט. 10 עי' שו"ע (סי' ר"מ ס"ב) והראה רבינו לפתחי תשובה סק"ב. וכ"כ בשיטת השדה ח"ג שבת קטו. ממה שאמרו שם: אמר ר' יוסי מעשה באבא חלפתא, ופירש"י אבא חלפתא, אבא של רבי יוסי, חלפתא שמו. ובפסחים קיב. אם אין אתה מלמדי אני אומר ליוחאי אבא, ועי' שלא מועיל שיוסיף תואר רבי אלא צריך שייאמר אבא. 11 עי' שו"ע (סי' ר"מ ס"ב) והראה רבינו לפתחי תשובה סק"ב. וכ"כ בשיטת השדה ח"ג שבת קטו. ממה שאמרו שם: אמר ר' יוסי מעשה באבא חלפתא, ופירש"י אבא חלפתא, אבא של רבי יוסי, חלפתא שמו. ובפסחים קיב. אם אין אתה מלמדי אני אומר ליוחאי אבא, ועי' שלא מועיל שיוסיף תואר רבי אלא צריך שייאמר אבא. 12 עי' שו"ע (סי' ר"מ ס"ב) והראה רבינו לפתחי תשובה סק"ב. וכ"כ בשיטת השדה ח"ג שבת קטו. ממה שאמרו שם: אמר ר' יוסי מעשה באבא חלפתא, ופירש"י אבא חלפתא, אבא של רבי יוסי, חלפתא שמו. ובפסחים קיב. אם אין אתה מלמדי אני אומר ליוחאי אבא, ועי' שלא מועיל שיוסיף תואר רבי אלא צריך שייאמר אבא. 13 עי' שו"ע (סי' ר"מ ס"ב) והראה רבינו לפתחי תשובה סק"ב. וכ"כ בשיטת השדה ח"ג שבת קטו. ממה שאמרו שם: אמר ר' יוסי מעשה באבא חלפתא, ופירש"י אבא חלפתא, אבא של רבי יוסי, חלפתא שמו. ובפסחים קיב. אם אין אתה מלמדי אני אומר ליוחאי אבא, ועי' שלא מועיל שיוסיף תואר רבי אלא צריך שייאמר אבא. 14 עי' שו"ע (סי' ר"מ ס"ב) והראה רבינו לפתחי תשובה סק"ב. וכ"כ בשיטת השדה ח"ג שבת קטו. ממה שאמרו שם: אמר ר' יוסי מעשה באבא חלפתא, ופירש"י אבא חלפתא, אבא של רבי יוסי, חלפתא שמו. ובפסחים קיב. אם אין אתה מלמדי אני אומר ליוחאי אבא, ועי' שלא מועיל שיוסיף תואר רבי אלא צריך שייאמר אבא. 15 עי' שו"ע (סי' ר"מ ס"ב) והראה רבינו לפתחי תשובה סק"ב. וכ"כ בשיטת השדה ח"ג שבת קטו. ממה שאמרו שם: אמר ר' יוסי מעשה באבא חלפתא, ופירש"י אבא חלפתא, אבא של רבי יוסי, חלפתא שמו. ובפסחים קיב. אם אין אתה מלמדי אני אומר ליוחאי אבא, ועי' שלא מועיל שיוסיף תואר רבי אלא צריך שייאמר אבא. 16 עי' שו"ע (סי' ר"מ ס"ב) והראה רבינו לפתחי תשובה סק"ב. וכ"כ בשיטת השדה ח"ג שבת קטו. ממה שאמרו שם: אמר ר' יוסי מעשה באבא חלפתא, ופירש"י אבא חלפתא, אבא של רבי יוסי, חלפתא שמו. ובפסחים קיב. אם אין אתה מלמדי אני אומר ליוחאי אבא, ועי' שלא מועיל שיוסיף תואר רבי אלא צריך שייאמר אבא. 17 עי' שו"ע (סי' ר"מ ס"ב) והראה רבינו לפתחי תשובה סק"ב. וכ"כ בשיטת השדה ח"ג שבת קטו. ממה שאמרו שם: אמר ר' יוסי מעשה באבא חלפתא, ופירש"י אבא חלפתא, אבא של רבי יוסי, חלפתא שמו. ובפסחים קיב. אם אין אתה מלמדי אני אומר ליוחאי אבא, ועי' שלא מועיל שיוסיף תואר רבי אלא צריך שייאמר אבא. 18 עי' שו"ע (סי' ר"מ ס"ב) והראה רבינו לפתחי תשובה סק"ב. וכ"כ בשיטת השדה ח"ג שבת קטו. ממה שאמרו שם: אמר ר' יוסי מעשה באבא חלפתא, ופירש"י אבא חלפתא, אבא של רבי יוסי, חלפתא שמו. ובפסחים קיב. אם אין אתה מלמדי אני אומר ליוחאי אבא, ועי' שלא מועיל שיוסיף תואר רבי אלא צריך שייאמר אבא. 19 עי' שו"ע (סי' ר"מ ס"ב) והראה רבינו לפתחי תשובה סק"ב. וכ"כ בשיטת השדה ח"ג שבת קטו. ממה שאמרו שם: אמר ר' יוסי מעשה באבא חלפתא, ופירש"י אבא חלפתא, אבא של רבי יוסי, חלפתא שמו. ובפסחים קיב. אם אין אתה מלמדי אני אומר ליוחאי אבא, ועי' שלא מועיל שיוסיף תואר רבי אלא צריך שייאמר אבא. 20 עי' שו"ע (סי' ר"מ ס"ב) והראה רבינו לפתחי תשובה סק"ב. וכ"כ בשיטת השדה ח"ג שבת קטו. ממה שאמרו שם: אמר ר' יוסי מעשה באבא חלפתא, ופירש"י אבא חלפתא, אבא של רבי יוסי, חלפתא שמו. ובפסחים קיב. אם אין אתה מלמדי אני אומר ליוחאי אבא, ועי' שלא מועיל שיוסיף תואר רבי אלא צריך שייאמר אבא. 21 עי' שו"ע (סי' ר"מ ס"ב) והראה רבינו לפתחי תשובה סק"ב. וכ"כ בשיטת השדה ח"ג שבת קטו. ממה שאמרו שם: אמר ר' יוסי מעשה באבא חלפתא, ופירש"י אבא חלפתא, אבא של רבי יוסי, חלפתא שמו. ובפסחים קיב. אם אין אתה מלמדי אני אומר ליוחאי אבא, ועי' שלא מועיל שיוסיף תואר רבי אלא צריך שייאמר אבא.

שיח אמונה

מילתא דפשיטא היא דמהני מחילת האב על מורא, עי' ברכי יוסף להחיד"א ביו"ד סי' ר"מ סק"ג שהביא פלוגתא בזה, והו"ל להוכיח מהכא.

לא קושיא היא דודאי האב יכול לצוות את בנו לישב בפניו על מקומו וכסאו לירש מלכותו, כדי שכולם יראו שהוא ממלא מקומו ולא בן אחר, ודאי שאין בזה שום חסרון במורא אלא אדרבה הוא כבוד הגדול שעושה לאביו שממלא מקומו בחייו, ואדרבה אם לא ישמע לו הוה חסרון במורא, (וכדאמר' בקידושין ל"א יש מטחינו ברחיים וכו'), אבל לאחר מיתתו הבן לא מוכרח לישב על אותו מקום שאביו ישב עליו, ואם אפ"ה שלמה ישב על כסא ומקום אביו לאחר מיתתו, מוכח דלאחר מיתת אביו מותר לישב על מקומו.

ד. אולם אכתי צ"ע דברי הטע"ק, דהא פשיטא דמותר לבן למלוך תחתיו ולמלאות מקומו לאחר מיתת אביו, ואם הוא מראה מלכותו בזה שיושב על כסאו ודאי דשרי ואין בזה חסרון במורא ואדרבה זהו כבודו, ואם הוא מראה מלכותו בזה שיושב על מקום אביו והכסא מונח שם ג"כ ודאי דשרי וזהו כבודו, ואין מזה ראי' על סתם אביו שלא היה מלך שמותר לאחר מיתתו לישב על כסאו ומקומו דלמ"ל לישב על מקום אביו, ואם גם במלך יכול להעביר כסא אביו למקום אחר או שיעשה כסא אחר וג"כ יהא נחשב שממלא מקום ומלכות אביו, מה"ל דשרי, ומה שכתב ושלמה ישב על כסא דוד אביו, אולי באמת הכוונה על עצם הדבר שירש מלכותו ולא שבאמת ישב על כסאו, וכדכתב רש"י בפרשת מקץ שהכוונה היא על המלכות.

ואולי ראית הטע"ק מזה גופא דשרי לבן למלאות מקום אביו לאחר מותו, אע"ג דודאי בחייו אסור לו לעשות כן דהוה מרידה במלכות, וכדכתב הב"ח דאם עומד במקום שאביו רגיל לעמוד בסוד זקנים הוה זילותא שמשוה עצמו לאביו, והטעם דהיות וכתת אביו לא מלך ואם בנו מולך תחתיו הו"ל הכבוד הכי גדול לאביו שרי ולכן שלמה ישב על כסא דוד אביו, א"כ ראי' שהדין לא ישב במקומו, א"ז אלא בחייו חיותו, אבל לאחר מיתתו, שאביו לא כאן, מצוה למלאות מקום אביו, וא"כ ה"ה אם אביו היה רב ומת ובנו ממלא מקום אביו הו"ל כבוד לאביו ולא חסרון במורא, דאביו כבר לא כאן, ומזה אולי אפשר ללמוד דגם אם הבן לא רב וגם אביו לא היה רב אין כאן חסרון במורא אם יושב על מקומו, כדשמת אביו בטלה מקומו וא"ז מקום אביו.

ו. כשהאבא מתארח אצל בנו, ההנהגה הנכונה להושיב את אביו בראש ולתת לו לנהוג כבעל הבית⁸.

ז. האיסור לקרוא לאביו בשמו הוא מדין מורא, ולכן לא יועיל על זה מחילת האבא⁹.

ח. מי ששואלים אותו לשם אביו, אפי' אין צורך מיוחד, מותר להשיב ובלבד שיאמר בדרך כבוד¹⁰, שיאמר אבא מארי¹¹, ואפילו שם אביו פלאי¹², ואחרי מותו יוסיף ז"ל (ועי' שו"ע סי' ר"מ ס"ט).

ט. אבל לא יקרא לאחרים בשם אביו - בפניו¹³, ושלא בפניו - בשם רגיל שרי ובשם פלאי אסור¹⁴.

י. וכן לא יזכיר שם אביו אפי' בכתובה¹⁵, אבל אם מוסיף תואר כבוד מותר¹⁶.

יא. ודוקא לקרוא לאדם ששמו כשם אביו שהוא שם פלאי אסור אבל לקרוא לחפץ כשם אביו מותר כגון מי ששם אביו יונה, מותר לומר לחבירו "תן לי יונה ז'¹⁷".

יב. בגדר שם פלאי¹⁸, הדבר נחשב לפי אותו מקום¹⁹.

שהאבא יושב שם או לעמוד על כסא שלו מסתבר להחזיר. יש מי שרצה לצדד שאסור לבן ללבוש מלבוש השייך לאביו שהרי הוקש כבודו לכבוד המקום, והרי מצינו אפילו במלך בשר ודם שאין משתמשין בשרביטו (סנהדרין כב.) ולא הסכים רבינו ואמר: אבא אין לו דין מלך. ועי' דוגמתו במד"ק כח: שכהן וחתן יושבים בראש. 8 וכן פשוט לשון השו"ע (סי' ר"מ ס"ב) שהוא משום מורא. 9 ועי' שו"ע סי' ר"מ ס"ט. 10 עי' שו"ע (סי' ר"מ ס"ב) והראה רבינו לפתחי תשובה סק"ב. וכ"כ בשיטת השדה ח"ג שבת קטו. ממה שאמרו שם: אמר ר' יוסי מעשה באבא חלפתא, ופירש"י אבא חלפתא, אבא של רבי יוסי, חלפתא שמו. ובפסחים קיב. אם אין אתה מלמדי אני אומר ליוחאי אבא, ועי' שלא מועיל שיוסיף תואר רבי אלא צריך שייאמר אבא. 11 עי' שו"ע (סי' ר"מ ס"ב) והראה רבינו לפתחי תשובה סק"ב. וכ"כ בשיטת השדה ח"ג שבת קטו. ממה שאמרו שם: אמר ר' יוסי מעשה באבא חלפתא, ופירש"י אבא חלפתא, אבא של רבי יוסי, חלפתא שמו. ובפסחים קיב. אם אין אתה מלמדי אני אומר ליוחאי אבא, ועי' שלא מועיל שיוסיף תואר רבי אלא צריך שייאמר אבא. 12 עי' שו"ע (סי' ר"מ ס"ב) והראה רבינו לפתחי תשובה סק"ב. וכ"כ בשיטת השדה ח"ג שבת קטו. ממה שאמרו שם: אמר ר' יוסי מעשה באבא חלפתא, ופירש"י אבא חלפתא, אבא של רבי יוסי, חלפתא שמו. ובפסחים קיב. אם אין אתה מלמדי אני אומר ליוחאי אבא, ועי' שלא מועיל שיוסיף תואר רבי אלא צריך שייאמר אבא. 13 עי' שו"ע (סי' ר"מ ס"ב) והראה רבינו לפתחי תשובה סק"ב. וכ"כ בשיטת השדה ח"ג שבת קטו. ממה שאמרו שם: אמר ר' יוסי מעשה באבא חלפתא, ופירש"י אבא חלפתא, אבא של רבי יוסי, חלפתא שמו. ובפסחים קיב. אם אין אתה מלמדי אני אומר ליוחאי אבא, ועי' שלא מועיל שיוסיף תואר רבי אלא צריך שייאמר אבא. 14 עי' שו"ע (סי' ר"מ ס"ב) והראה רבינו לפתחי תשובה סק"ב. וכ"כ בשיטת השדה ח"ג שבת קטו. ממה שאמרו שם: אמר ר' יוסי מעשה באבא חלפתא, ופירש"י אבא חלפתא, אבא של רבי יוסי, חלפתא שמו. ובפסחים קיב. אם אין אתה מלמדי אני אומר ליוחאי אבא, ועי' שלא מועיל שיוסיף תואר רבי אלא צריך שייאמר אבא. 15 עי' שו"ע (סי' ר"מ ס"ב) והראה רבינו לפתחי תשובה סק"ב. וכ"כ בשיטת השדה ח"ג שבת קטו. ממה שאמרו שם: אמר ר' יוסי מעשה באבא חלפתא, ופירש"י אבא חלפתא, אבא של רבי יוסי, חלפתא שמו. ובפסחים קיב. אם אין אתה מלמדי אני אומר ליוחאי אבא, ועי' שלא מועיל שיוסיף תואר רבי אלא צריך שייאמר אבא. 16 עי' שו"ע (סי' ר"מ ס"ב) והראה רבינו לפתחי תשובה סק"ב. וכ"כ בשיטת השדה ח"ג שבת קטו. ממה שאמרו שם: אמר ר' יוסי מעשה באבא חלפתא, ופירש"י אבא חלפתא, אבא של רבי יוסי, חלפתא שמו. ובפסחים קיב. אם אין אתה מלמדי אני אומר ליוחאי אבא, ועי' שלא מועיל שיוסיף תואר רבי אלא צריך שייאמר אבא. 17 עי' שו"ע (סי' ר"מ ס"ב) והראה רבינו לפתחי תשובה סק"ב. וכ"כ בשיטת השדה ח"ג שבת קטו. ממה שאמרו שם: אמר ר' יוסי מעשה באבא חלפתא, ופירש"י אבא חלפתא, אבא של רבי יוסי, חלפתא שמו. ובפסחים קיב. אם אין אתה מלמדי אני אומר ליוחאי אבא, ועי' שלא מועיל שיוסיף תואר רבי אלא צריך שייאמר אבא. 18 עי' שו"ע (סי' ר"מ ס"ב) והראה רבינו לפתחי תשובה סק"ב. וכ"כ בשיטת השדה ח"ג שבת קטו. ממה שאמרו שם: אמר ר' יוסי מעשה באבא חלפתא, ופירש"י אבא חלפתא, אבא של רבי יוסי, חלפתא שמו. ובפסחים קיב. אם אין אתה מלמדי אני אומר ליוחאי אבא, ועי' שלא מועיל שיוסיף תואר רבי אלא צריך שייאמר אבא. 19 עי' שו"ע (סי' ר"מ ס"ב) והראה רבינו לפתחי תשובה סק"ב. וכ"כ בשיטת השדה ח"ג שבת קטו. ממה שאמרו שם: אמר ר' יוסי מעשה באבא חלפתא, ופירש"י אבא חלפתא, אבא של רבי יוסי, חלפתא שמו. ובפסחים קיב. אם אין אתה מלמדי אני אומר ליוחאי אבא, ועי' שלא מועיל שיוסיף תואר רבי אלא צריך שייאמר אבא.

וכדכתב במגילת אסתר וסוס אשר רכב עליו המלך, וזהו סוסו דמתניתין דסנהדרין כ"ב, וזהו ג"כ שרביטו, שמייוחד למלך, כדאי' במגילת אסתר, וזהו ג"כ כסאו, שהוא מורה על המלכות, כדכתב במלכים א' א' פסוק מ"ו וגם ישב שלמה על כסא המלוכה, (וכדכתב רש"י בפרשת מקץ פמ"א פסוק מ'), אבל על חפצים של אביו, אפי' שמייוחדים לאביו לא שמענו מעולם לאסור, ואפי' אם הכסא מכובד לא שמענו לאסור, אולם שמענו שטמו שמיים דאזמור"ר מרן הגריש"א זללה"ה שדעתו לאסור לישב על כסא המיוחד לאביו וצ"ע.

ב. ואין להקשות על דברינו מדברי אאמו"ר מרן הגאון שליט"א, בספרו טעמא דקרא מלכים א' פ"א פ"ב וז"ל ושלמה ישב על כסא דוד אביו, מכאן ראי' למש"כ בתוס' ר"י הזקן בקידושין ל"א ב' דמסתברא דהא דתניא התם איזהו מורא לא עומד במקומו ולא יושב במקומו ולא סותר את דבריו ולא מכריעו, דזהו דוקא בחייו, וכו', דאדרבא לפעמים יש שזהו כבוד להאב כשהבן ממלא את מקומו כדכתב תחת אבותיך יהיו בניך עכ"ל, אע"ג דנראה שההוכחה היא מהכסא, באמת לא זהו הכונה אלא שודאי שתיכף אחרי פטירת דוד עדיין הכסא היה במקומו הישן, דודאי לכסא המלוכה יש מקום מיוחד, ודאי שכשלמה ישב על כסא אביו, זה בא להראות מלכותו, דהכסא הוא פרט קטן במלכות, וכדכתב שם בפרק א' פסוק מ"ז ויגדל את כסאו מכסא, ודאי אין הכוונה שהכסא גופיה יהיה יותר גדול, הכל אי"ז אלא לשון מושאל על המלכות, (וכדכ"רש"י בפ' מקץ וכו'), מ"מ דאי ששלמה ישב על הכסא של אביו ומסתברא שאז זה היה עדיין במקום שהכסא היה מונח בזמן אביו, ומזה מוכיח אאמו"ר שליט"א דאע"ג דודאי שלמלך מותר להשתמש בכל חפצי המלך שקדם לו דהא השתא הוא המלך, (כמש"כ הרמב"ם פ"ב דמלכים ה"א דמותר למלך להשתמש בעבדיו ושפחותיו ושמשיו של המלך הקודם), אך תיפול דאין הוא אביו ומדין לא ישב על מקומו של אביו הו"ל ליאסר, ומזה מוכח דלאחר מיתת אביו מותר לישב על מקומו.

ג. ודאיתא על דברי טעמא דקרא הנ"ל, אין להקשות איך מוכיח הטע"ק מהא דשלמה ישב על כסא אביו לאחר מיתתו דלאחר מיתתו אין איסור לישב במקום אביו, והא בפרק הקודם איתא להדיא שדוד הושיב את שלמה בנו בחיים חיותו על כסאו, ובחייו ודאי שאסור לישב על מקומו, וליכא למימר דהתם הוה מדין מחילה דהא דוד בעצמו הושיבו, דלאו

לכבוד רבינו מרן שליט"א

בעת בגליון "שיח אמונה" אנו עדיין עוסקים בנושא "כיבוד אב ואם" מדברי תורתו והליכותיו של רבינו שליט"א, ונתעוררנו לכמה שאלות שנפתקנו בהם בענין זה, ואמרנו אולי יזכנו רבינו שליט"א בתשובתו הרמה.

א. בגדר מצות כיבוד אב ואם, בזמנינו שהרבה ילדים גרים מחוץ לעיר בה גרים הוריהם, רצונו לשאול כמה מידת החיוב שיש לאדם, לבקר את הוריו (או לכל הפחות להתקשר אליהם), האם פעם או פעמיים בשבוע מספיק או שצריך בכל יום?

ב"ב
בכל יום

ב"ב

ב. נסתפקנו בגוונא שכהן ואביו היסבו יחד בסעודה, מו קודם כברכת חזימון, האם אביו מדין מצות "כיבוד אב ואם", או דילמא כהן משום מצות "וקרשתו"?

א"ר
אביו

א"ר

ג. בגדר מה שהייבה התורה בכבוד האב הגדול, ונתרבה ממה שכתוב "ו"את אמך (כמבואר בכתובות ק"ג א'), האם יש באב גדול, גם חיוב מורא וכדומה, כגון לא לסתור את דבריו?

א"ר
לא

א"ר

ד. רבינו שליט"א סיפר, שכאשר היה החזו"א בגל צעיר, למד אצל יהודי בשם ר' משה טוביה, ואותו הרב היה לו דין תורה אצל אבי החזו"א – הגאון רבי שמריהו יוסף וללה"ה – שהיה רב העיר קוסובה, והגאון רבי שמריהו פסק דלא כרבי משה טוביה, ולמחרת כשבאו התלמידים וביניהם החזו"א, הסביר רבי משה טוביה מדוע דברי רב העיר אינם צודקים, והחזו"א התווכח בזה כדי להצדיק דברי אביו, והובא הסיפור בספר פאר הדור (ח"א, עמ' קס"ח), וגם בספרו בחזו"א (אורח, סי' נ"א סק"ז) דיבר על הויכוח הזה, והצדיק שוב דברי אביו, ונסתפקנו בזה, האם יש בזה משום מצות כיבוד אב, להוכיח ולהצדיק את דברי תורתו, וכגון שאביו כתב איזה סכרא קשה וכד', יש לטרוח כדי ליישבה מהשגות, או שהחזו"א עשה כן רק מפני שחשב שדברי אביו נכונים?

סי' א"ר
סיפא עיקר

סי' א"ר

ה. בירושלמי מועד קטן (פ"ג הלכה ה') כתוב שעל כל המתים אינו מגלה ליבו, אלא על אביו ועל אמו, וביאר רבי שמואל בשם רבי אבדמי בר תנחום, מפני שבטלת ממונו מצות כבוד, והיינו, שנתבטלה ממונו מצות כיבוד אב ואם, האם יש להוכיח מכאן שהירושלמי הולק על תלמודא דידן, והנה בגמ' דידן (קידושין ל' א') איתא מכבד בחייו מכבדו במותו, ומבואר ששייך מצות כיבוד אב לאחר מיתה, האם יש להוכיח מהירושלמי שדעתו דלא כמו שכתוב בתלמודא דידן?

א"ר אגרי
אינו מוכח

א"ר אגרי

בברכת הדיט "עוד יבונן בשיבה" וגו'
מערכת הגליון "שיח אמונה"

הרב שליט"א מעיין בגליון 'שיח אמונה'

תחת אחד השיחים

עובדות והנהגות משולחנו של הרב שליט"א

היו רואים זאת ילדיו השכם והערב, וכך מספר בנו הגרי"ש קניבסקי שליט"א:

"המושגים של אבא שלי בכיבוד אב ואם, אי אפשר לתאר כלל, כל שם ושם שקראו אבא ואמא לילדיהם היו מתייעצים או עם סבא הסטייפלער, או עם סבתא הרבנית פעשא מרים ע"ה, ועל פיהם ישק דבר. בכל נסיעה שהיה נוסע אבא מחוץ לעיר, היה נכנס לבקש ברכה מסבא, בלי זה הוא פשוט לא היה יוצא. ולא זו בלבד אלא גם הקדמת ספריו של אבא, בחלק מהם היה מוסיף סבא משלו, שבהקדמה לדרך אמונה, הם מסבא למיטב זכרוני. גם על שמות הספרים היה מבקש את עצתו ודעתו של אבא".

התמונות באדיבות ספר 'רבי חיים'

סיפר אחד השכנים של מרן הקה"י, הרה"ג רבי משה כהן שליט"א, שהיה עד ראיה: יום אחד נכנסה אחת מנכדותיו של מרן הסטייפלער ואמרה: "לחיים כואב הגב".

הסטייפלער חשב שלבנו הרב שליט"א כואב הגב. הוא נטל את המקל והלך לבית הרב שליט"א. משוכנס אמר לרב: "בוא תשכב במיטה".

באופן רגיל בו הוא מצוה על בנו, דרך הבן לשאול שאלות, אלא שהרב לא היסס לרגע, ונשכב במיטה.

הסטייפלער לקח שמן, מרח בגבו ואמר לו, "תשכב כך עד הבוקר ויעבור הכאב", והרב עודנו בשתיקתו.

כשחזר הסטייפלער לביתו התברר לו, שהכוונה היתה לבעל נכדתו, הגאון רבי חיים קלופט שליט"א.

חי"ק הסטייפלער ואמר: "חיים שלי - עלול לשכב ככה עד הבוקר", ומיד הלך בחזרה לביתו, ואמר לו: "אתה יכול לקום", הרב קם בלא אומר ודברים ובלא לשאול כלום.

מה שמפליא בסיפור זה, שעד היום לא עלה בדעת הרב שליט"א לשאול מה אבא רצה ממני, ומדוע אמר לי לשכב, בשביל מה מרח עליי שמן, וגם מדוע דוקא עד הבוקר... גם כששאל הגר"ג הוניגסברג שליט"א, כמה וכמה פעמים על אמיתות המעשה, הגיב על כך הרב שליט"א בחיך של ענוות חן, ואמר: "לא זוכר, לא יודע".

מלבד, מה שהרב שליט"א הקפיד בחיי חיותם של הוריו במצוה זו,

חלק מספריו הוציא הרב שליט"א כדי לכבד את הוריו אחר שנפטרו, את ספר "טעמא דקרא" הדפיס בתחילה בתור ספר בפנ"ע לע"נ אמו הרבנית פעשא מרים ע"ה כפי שמבואר בהקדמה, וכן הדפיס בסוף את הנהגות החזו"א ששמע ממנה לעילוי נשמתה, והקפיד לכתוב הכ"מ כיון שזה היה בתוך השנה (וכהכרעת הרמ"א ביו"ד הל' כיבוד אב"א ס"ו ר"מ ס"ט ע"ש), ונשאר מודפס כן באופן קבוע. את המהדורה החדשה של ה"טעמא דקרא" שיצא בשנים האחרונות הוציא לע"נ הרבנית ע"ה, כפי שמבאר בהקדמה.

גם את פירושו "פרק בשיר" שהוא פירוש על פרק שירה, כתב מיד כשקם מה"שבעה" על אביו, והדפיסו לקראת סוף השלושים של אביו לעילוי נשמתו, כמבואר בהקדמה, והקפיד לכתוב הכ"מ, ונשאר מודפס כך באופן קבוע.

שיח יצחק

מדברי גאב"ד רמת אלחנן הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א שליבן מפי גיסו הרב שליט"א

כיבוד הורים הוא חוב והמבטלו כלווה שאינו משלם

שמעתי מוגסי מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א שהביא ראיה שמצוות כיבוד אב ואם היא מצוה של פירעון חוב, וכך הראה בספר חיי אדם (כלל סז): אמרו רז"ל בירושלמי (פ"א דפאה ה"א) שכל מצוות הבן על האב והאם, היינו מצוות שכן חייב לעשות כלפי הוריו, הוא פרעון חוב שהבן חייב לפרוע ולאמו הטובות שמלוהו, ומי שאינו מכבדם נקרא **רשע דכתיב 'לוה רשע ולא ישלם', ובכלל הפירעון שיאהב אותם אהבה עזה כדרך שהיו אוהבים אותו ושלא יהיו עליו לטורח ולמשא.**

וכן משמע מדברי החינוך (מצוה לג) בשרשי המצוה של כיבוד אב ואם: שראוי לו לאדם שיכיר ויגמול חסד למי שעשה עמו טובה, ולא יהיה נבל ומתנכר וכפוי טובה, ושיתן אל לבו כי האב והאם הם סיבת היותו בעולם, ועל כן באמת ראוי לו לעשות להם כל כבוד וכל תועלת שיוכל, כי הם הביאוהו לעולם, גם יגעו בו כמה יגיעות בקטנותו.

[מעובד מדברי גאב"ד רמת אלחנן שליט"א]

הסתפקתי מהו הגדר של מצות 'כיבוד אב ואם' - האם זו מצוה ש'בין אדם למקום', שהקדוש ברוך הוא חייב את האדם לכבד את אביו ואמו ומצוות המלך היא המוטלת עליו?

או שמא היא מצוה ש'בין אדם לחברו', שישנה לאדם חובה עמוקה כלפי הוריו, אביו ואמו הביאו אותו לעולם והצטערו בגידולו 'צער גידול בנים' וכו' וכו' - אולי חובה זו היא המחייבת במצות 'כבוד אב ואם'.

ונפקא מינה - אותה מעורר המנחת חינוך (מצוה לג סק"ג) - אם אדם חס ושלום נכשל במצוה זו של כיבוד אב ואם, האם כשבא לעשות תשובה, די לו לחזור בתשובה כלפי המקום? או שחובה עליו לבקש קודם לכן מחילה מהוריו, כדין מי שחטא כלפי חברו שאין עונו נמחל עד שירצה את חברו?

מו"מ עם הגאון רמ"מ הלוי שולזינגר זצ"ל אם מותר למכור קרקע בא"י לגר תושב

בס"ד שילהי ניסן תשמ"ו

זיע"א בחידושו למסכת גיטין דף ח' ע"א, עיי"ש בלשון קדשו שעורר למאי דקיי"ל דכל מקום אשר תדרך כף רגלך [אחרי כיבוש כל א"י לגבולותיה] לכם יהיה, א"כ אם ישלש ישראל בכיפה אנה ימצאו אומות העולם מקום לחנותם, והלא לא נצטוונו לא להשמידם ולא לגיירם? [עיי"ש שלומד מזה שאיסור "לא תחנם" הוא רק בארץ עשר עממיה, ולא בכל העולם, אפילו כשיתקדש מן התורה למצוות התלויות בארץ], ואם ה' סובר החת"ס זצוק"ל [כה"משיב דבר] וה"חזון איש" הנ"ל שמותר למכור קרקע בא"י לגר תושב, אם כן מה זה שאל: אנה ימצאו אומות העולם מקום לחנותם והלא לא נצטוונו להשמידם ולא לגיירם, - נהי שלא נצטוונו לכופם להיות גרי צדק, אבל הלא צוה משה רבינו מפי הגבורה לכופ את כל באי העולם להיות גר תושב, ואם לא יקבל - יהרג, כמבואר כל זה ברמב"ם הל' מלכים ספ"ח ה"י והי"א יעו"ש היטב, ואם כן יכופו אותם להיות גרים תושבים, ואז יוכלו להחנותם בקרקע, ועד אשר נמצא יישוב לשאלה זו, לכאורה מוכח מכאן דדעת החת"ס בפשיטות כהמנ"ח הנ"ל דגם לגר תושב אסור למכור קרקע בא"י, אלא רק לגר צדק בלבד, ועל זה שפיר הקשה החת"ס שלא נצטוונו לגיירם להיות גרי צדק.

ואם כן הלא אשכחנא תרי מלאכי ברקיעא [החת"ס, המנ"ח] דסברי דאסור למכור קרקע בא"י גם לגר תושב, ולדידהו אין בכלל התחלה לנידון היתר מכירה לישמעאלים.

ואשמח מאד לשמוע חוות דעת רבנן ותלמידיהון שליט"א אם נכונים הם הדברים הניתנים למעלה.

משה מרדכי שולזינגר

זכרון-מאיר

ת. הרי שלמה נתן לחירם מלך צור עשרים עיר¹ והיינו משום שהיה גר תושב כמו שכתבו תוס' ביבמות כ"ג א'² וכן ארונה היבוסיה היה לו קרקע בירושלים משום שהיה גר תושב כמו שכתב בע"ז כ"ד ב'³ ועוד הרי אסור להשכיר בתים משום חניה בקרקע ואיך אפשר להושיב גר תושב בארץ ישראל.⁴

הן קרבה שנת השבע הבעל"ט, ושוב הדרגא לאיסור התורה ד"לא תחנם" - לא תתן להם חניי בקרקע, שאסור למכור קרקע בא"י לגוי. והנה שומה בפי רבנן שלגר תושב מותר. כך כתב הגאון הנצי"ב זצוק"ל בקונטרס דבר השמיטה בשו"ת "משיב דבר" ח"ב אחרי סימן נ"ו, וכן כתב ב"חזון איש" שביעית סי' כ"ד ס"ק ב'.

אלא שכתבו רבותינו הנ"ל זיע"א דהני מילי לגר תושב שקיבל בפני ג' חברים שלא לעבוד ע"ז, ולקיים שבע מצוות בני נח, מפני דין התורה, ולא מפני הכרעת שכלו, הכל כמבואר ברמב"ם ספ"ח מהל' מלכים, משא"כ בישמעאלים, דליתא לכל הנ"ל, ובזה דחו למה שהיו שרצו להקל במכירה לישמעאלים שרצו לדמותם לדין גר תושב, אבל לגר תושב ממש [אשר איננו נוהג בזמן הזה אלא בזמן שיובל נוהג, ערכין כ"ט א' ועי' רמב"ם וראב"ד וכו'] מסכימים רבותינו הנ"ל זיע"א דאפשר למכור.

והנה הלום ראיתי בעזה"ת לרבנו המנחת חינוך זיע"א, שאמנם במצוה תכ"ו [ד"לא תחנם"] לא כתב בנידון הנ"ל, אבל דברי תורה עניים במקומן ועשירים במקום אחר, שבמצוה רפ"ד [בפ' אמור, איסור טבל] בעמוד האחרון שם כתב המנחת חינוך לדבר פשוט שאסור למכור קרקע בארץ ישראל גם לגר תושב, ומוכיח לה מלשונות הרמב"ם בפ"י מהלכות ע"ז, שבאיסור מתנת חנם לגוי כתב שלגר תושב מותר, ובאיסור "לא ישבו בארץ פן יחטאו אותך לי" כתב שלגר תושב מותר, ואילו באיסור למכור מחובר בארץ ישראל לגוי לא הוציא מן הכלל גר תושב, ע"ש היטב ברמב"ם ובמנ"ח, וכתב המנ"ח שבע"ז כ"א מוזכר שהגוי מפקיע לאדמת ארץ ישראל מתרומות ומעשרות, וזה שייך גם בגר תושב. וצריך תלמוד מה יענו רבותינו הקדושים הנ"ל זיע"א לדקדוק המנ"ח הנ"ל מלשונות הרמב"ם הנ"ל, ואולי יאמרו שיגיד עליו רעו, עכ"פ הא קמן דעת המנ"ח לאסור אפילו בגר תושב ממש, וא"כ לדידהו אין בכלל התחלה לנידון שיהיה מותר לישמעאלים, דהלא אפילו לגר תושב אסור.

עוד אשכחנא בעזה"ת לאחד קדוש מדבר גאון עוזנו רבנו החת"ס

המשך המו"מ בזה יודפס א"ה בהמשך

*מגנזי רבנו שליט"א נערך בידי הגאון רבי יואל מקלב שליט"א מרבני 'שיח אמונה'. תודת המערכת נתונה לו.

- 1 וכדכתיב [מלכים א' - ט', ו"א] אז יתן המלך שלמה לחירים עשרים עיר בארץ הגליל.
- 2 יעו"ש ב"ה ההוא, וז"ל וא"ת והיכי כרת ברית שלמה עם חירם מלך צור דכתיב ויכרתו ברית שניהם [מלכים א' - ה', כ"ו] והכתיב לא תכרות להם ברית ולא תחנם [דברים ז', ב'], ובכל האומות עובדי עבודת כוכבים איירי כמו ולא תחנם, וי"ל דשמא לא אסר אלא כריתות ברית לשם ע"ז, כדכתיב באיך קרא לא תכרות להם ולא להיהם ברית [שמות כ"ג, ב']. או שמא חירם מלך צור גר תושב היה, ועוד נ"ל דלא מיתר כריתות ברית אלא דוקא בשבעה אומות וכו', ואע"ג דלא תחנם איירי בכל אומות עובדי עבודת כוכבים, כריתות ברית שאני וכו' עכ"ל. ולפי מה שתי' התוס' בתי' הב' שהיה גר תושב, ביאר רבינו שליט"א דמהאי טעמא היה מותר ליתן לו אותן עשרים עיר, ומה דאכתי קשה לתי' האחרים בתוס', ע"י מה שהשיב רבינו במכתב הבא, וכבר קדם לרבינו בס' פנים יפות על התורה פ' ואתחנן [ז', ב'] וז"ל לא תכרות להם ברית, הקשו התוס' בפ' כיצד האיך כרת שלמה ברית עם חירם, וה"ה דהוי מצי להקשות מלא תחנם לא תתן להם חניה כידוע, וכתיב אז יתן המלך שלמה לחירים עשרים עיר בארץ הגליל, הרי שנתן לו חניה בארץ ישראל, וזה אסור בכל אומות כדאיתא בע"ז סוף פ"ק, וצ"ל כתי' שני שכתבו שם התוס' דחירם מלך צור גר תושב הוי, ובגר תושב ודאי מותר חניה כדכתיב לגר אשר בשעריך התנונו עכ"ל, וע"ע בזה בקונטרס משמרת להבית [שנדפס בסוף ספר פאת השלחן בית רידב"ז] מהגאון ר' נחום ויידיענפעלד זצ"ל [עמ' י'] שהעיר על מש"כ הרידב"ז [הובא בהערה 9] וז"ל הרי מבואר בשיטת התוס' ז"ל דלגר תושב מותר לתת חניה בקרקע והיא ראייה גדולה, וכן ראיתי להמנ"ח מצוה רפ"ד שכ' ג"כ דגם לגר תושב אסור לתת חניה בקרקע, וע"ע שהוא נגד דברי התוס' הנ"ל, ואפי' אם נדחוק לפרש דהערים שנתן שלמה המלך ע"ה לחירים לא היה לחלוטין לקנין עולם כי אם לזמן, מ"מ גם ככה"ג נראה דאיכא משום לא תחנם לגבי עכו"ם, ובמנ"ח מצוה תכ"ו נסתפק בזה אי במכירה לזמן איכא משום חניה בקרקע, והעיר מרמב"ם פכ"ג מהל' מכירה ע"ש עכ"ד, [ונע"ע להלן מה שהבאנו בזה מהרידב"ז].
- 3 יעו"ש דשקיל וטרי אם חיישין לרביעה בבהמות עכו"ם, וקאמר ת"ש ויאמר ארונה אל דוד יקה ויעל אדוני המלך הטוב בעיניו ראה הבקר לעולה והמוריינים וכלי הבקר לעצים, [ויפירש"י ארונה יבוסיה היה בס' שמואל, ראה הבקר לעולה, אלמא הקריב דוד בהמת עובד כוכבים לקרבן]. אמר רב נחמן ארונה גר תושב היה [פירש"י גר תושב שקיבל שבע מצוות בני נח, והרי רביעה בכלל] ע"כ.
- 4 כוונת רבינו שליט"א להוכיח מדכתיב [דברים כ"ג, י"ז] עמך ישב וגו' וקאי על גר תושב כדאמרין ערכין כ"ט א' אתיא טוב טוב וכו', הרי דהתירה התורה להושיב בינינו גר תושב, וכ"כ הרמב"ם פ"ד מהל' איסורי ביאה הל' ז' דלמה נקרא שמו תושב לפי שמותר לנו להושיבו בינינו בארץ ישראל ע"ש, והיאך נושיבו בינינו, הרי אסור חכמים להשכיר בתים לגוי לבית דינה, עי' רמב"ם פ"י מהל' ע"ז הל' ד', ועל כרחך דלגר תושב מותר.

מרשיחות תלמידים

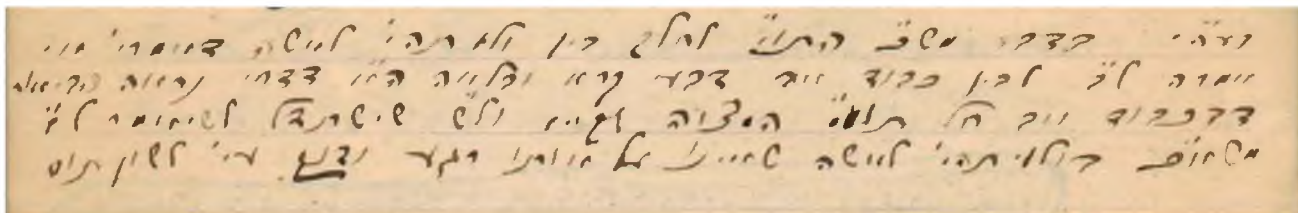
בענייני כיבוד אב ואם

- שאלו את הרב שליט"א איך רבי אלעזר בן רבי שמעון היה במערה עם אביו והלא הוא IN38 לא היה בסכנה, הסיב הרב 'כיבוד אב, ואם צריך צריך'.
- אחד שאל להרב שליט"א על מה דפסק לו שאם יש לו לכבוד אביו או כהן יקדים אביו, הא הוא ואביו חייבים בכבוד הכהן, והסיב לו הרב: 'כיבוד אביו מה פיקוח נפש דכתיב למען יאריכון ימיך ואין מקרא יוצא מידי פשוט'. ושוב העיר אחד מדברי המ"ב בס' קס"ח, שם ב'וקדשתו' איכא אריכות ימים, והסיב הרב, שבכיבוד אב כתוב מפורש בתורה אריכות ימים.
- לאחר פטירתו של מרן בעל קהלות יעקב מצוק"ל, הרב השתדל להיטיב לכל ההספדים שהתקיימו על אביו, אפי' מחוץ לעיר, וכל מה היה לכבוד אביו.
- מקפיד שלא לקרוא בשם נכדיו הקרויים ע"ש אביו, או דודו החפון איש, וכך נוהג לבנו הראוי"ש שליט"א שקרוי על שם דודו ולנכדו ר' יעקב ישראל שליט"א שקרוי על שם אביו.
- סיפר הרב שליט"א לבנו הראוי"ש שליט"א, באחת הפעם ששימשו: "אספר לך מה שהיה עם החפון"א, וכך סיפר: "אני [הרבנית בעצמא מרים] ע"ה סיפרה לי, שאירע פעם ואמה [הרבנית ראשא לאה ע"ה, שהיתה אמו של החפון"א] חשה שלא בטוב, ואמרה לאמי: "אני מתפללה שר' ישעיה' [בנה - החפון"א] לא בא לבקרני", והלכה אמי וסיפרה את מה לאחיה החפון"א, מיד החל החפון"א לרוד לעבר ביתה של אמו, במהירות גדולה, עד כדי כך, שלא היה שייך להשיאו".
- באותו ענין סיפר חתן הרב שליט"א הראוי"ש צביון שליט"א: "פעם ביקש הסטייפלער מצוק"ל מהרב להביא לו איפה ספר מהאר"ן אפסטערנר מצוק"ל, ומכיתי לראות בעיני יאדל וחביבות מצות כיבוד אב, איך שהרב רץ באופן כזה שלא היה שייך להשיאו".
- פעמים כשמשמשו בנו, אומר לו הפסוק: "בן יכבד אב ועבד אדוניו" (מלאכי א' ו').
- פעמים כשבאים לשמשו אחרים שאינם מבני המשפחה, ובנו הראוי"ש שליט"א נמצא על ידו, מיד אומר הרב: "הוא קודם, יש לו מצוה של כיבוד אב".
- בכלל חביבותו לבנו הראוי"ש שליט"א, פעמים שמכנהו "אתה הבנימין שלי", ומוסיף בחיוך: "אתה הקטן ואתה מוכרח לסבול", ומכיר את דברי המדרש (ילקוט שמעוני דברים רמז תתקנ"ז, ע"י"ש כל הענין): "בנימין הצדיק קטן של שבטים היה והיה יעקב אבינו אוכל ושותה עמו, נשען עליו ויוצא נשען עליו ונכנס", ואומר לו שמה מתקיים זו.
- פעם בחודש אלוף כשלמד הרב שליט"א מסכת קידושין, והגיע לסוסיא של כיבוד אב ואם בדף ע"א ב', ושם כתוב במ"א 'אמר רבי אבהו כיון אבינו ברי קיים מצות כיבוד' קרא הרב: "כיון ר' שאול ברי קיים מצות כיבוד אב".

תגיד ליעקב

מתורת מרן רבנו הקהלות יעקב זצלה"ה

מתוך מחברת כתב יד משנת תרפ"ט

בעה"י בדבר מש"כ התו"י לחלק בין ולו תהי' לאשה דאמרי' אי אמרה ל"ב לבין כבוד אב דבעי קרא ובלא"ה ה"א דדחי נראה הביאור דכבוד אב חל תומ"י המצוה לקיים ול"ש שישתדל לשיאמר ל"ב משא"כ בולו תהי' לאשה שאינו על אותו רגע ודוק, עי' לשון תוס'.

1 הנה בגמרא בכתובות [מ' א'] לגבי מצוות ולו תהיה לאשה, מבואר שאם אשה זו אסורה עליו לא אמרין עדל"ת כיוון דאי אמרה לא בעינא ליתא לעשה כלל. ובתו"י הק' בשם הר"ר עזרא אמאי בפ"ק דיבמות איצטרך קרא אין עשה דכיבוד א"א דוחה שבת הא אי אמר אביו לא בעינא ליכא לעשה כלל, דאב שמחל על כבודו כבודו מחול, ות"י ו"ל, וי"ל דהתם מ"מ מיד שצויה אב הוי עשה לעשות מצוותו. וזה כוונת רבינו לבאר דכיבוד אב ואם חלה המצוה מיד ולא שייך לומר בזה דאי אמרה לא בעינא ליכא לעשה כלל שהרי אם ימחל תפקע המצוה, אבל היא כבר חלה קודם, משא"כ במצוות לא תהיה לאשה לא חלה מיד. וכ"כ בספר גנזי יוסף בכוונת התוס'.

תורת שיח

עניני כיבוד אב ואם במשנת הרב שליט"א

דבר שמועה מפיו אמרו שם דמכבדו במותו עיי"ש, ואדרבא לפעמים יש שזהו כבוד להאב כשהבן ממלא את מקומו כדכתיב (תהלים פמ"ה י"ז) תחת אבותיך יהיו בניך.

טעמא דקרא מלכים א' פ"ב י"ב

אינה נוהגת בבני נח

כתב הרמב"ם (פ"ח ה"ח), וז"ל: ראוי לאדם להתבונן במשפטי התורה הקדושה ולידע סוף ענינם כפי כחו. ודבר שלא ימצא לו טעם ולא ידע לו עלה אל יהי קל בעיניו ולא יהרס לעלות אל ה' פן יפרץ בו. ולא תהא מחשבתו בו כמחשבתו בשאר דברי החל. וכו'. הרי נאמר בתורה 'ושמרתם את כל חקתי ואת כל משפטי ועשיתם אתם'. אמרו חכמים לתן שמירה ועשיה לחקים כמשפטים. והמשפטים הן המצוות שטעמן גלוי וטובת עשיתן בעולם הזה ידועה כגון אסור גזל ושפיכות דמים וכבוד אב ואם. והחקים הן המצוות שאין טעמן ידוע. אמרו חכמים חקים חקתי לך ואין לך רשות להרהר בהן. ויצרו של אדם נוקפו בהן ואמות העולם משיבין עליהן כגון אסור בשר חזיר ובשר בחלב ועגלה ערופה ופרה אדמה ושעיר המשתלח. וכמה היה דוד המלך מצטער מן המינים ומן העכו"ם שהיו משיבין על החקים. וכו', עכ"ל.

וכתב ע"ז הרב שליט"א:

וכיבוד אב ואם. זו מצוה שאינה נוהגת בב"נ, ומ"מ מצינו גוים שקיימוה מסבא עי' קדושין ל"א א' ועי' במדב"ר פ"ח ס' ד'.

גליון כתי"ק

גדרי כבוד חמיו

כבוד חמיו אינו ממש ככבוד אביו כמ"ש ש"ך יו"ד ס' ר"מ ס"ק כ"ב.

גליון ס' אהל דוד שמואל כ' כ"ה

לקמן (וכמו שאין דרך כבוד להסב אצל חמיו נימא דהוא הדין לבן להסב על ידי אביו ומדברי רש"י אלו יוצא דבפסח י"ג י"ג) אע"ג דקיימא לו דבן אצל אביו בעי

כבוד חמיו נלמד מיתרו כמ"ש במכילתא גבי יוצא משה לקראת חותנו גליון ס' אהל דוד שמואל כ' כ"ט

א מדרבנן ואחיו הגדול שמחויב כבודו חמיו דלדעת חמיו (שרש ב' ועיין חמיו) מסתעף מכבוד אב

מלך ככבוד אביו

שום תשים עליך מלך. נשאלתי אם מלך חייב בכיבוד אביו בקימה ובהידור וכיו"ב (וברמב"ם הלכות מלכים פ"ב ה"ה כתב דהמלך עומד לפני כהן גדול כששואל אותו באורים ותומים וכן כשיכנסו לפניו סנהדרין וחכמי ישראל, וגם זה אינו אלא כשהמלך לבדו בביתו בצנעא אבל בפרהסיא בפני העם לא יעמוד בפני שום אדם עיי"ש).

ונראה דחייב לקום מפני אביו, שכן מפורש להדיא במ"א (ב' י"ט) ותבא בת שבע אל המלך שלמה לדבר לו על אדוניהו ויקם המלך לקראתה וישתחו לה וגו' וישם כסא לאם המלך ותשב לימינו, ואי נימא דאין מחוייב הלא אסור לו לעשות כן דקיי"ל דמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול (שו"ר מש"כ ההפלאה בכתובות ק"ג א').

טעמא דקרא, שופטים י"ז ט"ו

שכר כיבוד אב

בשילוח הקן כתיב למען ייטב לך והארכת ימים ובכיבוד או"א (בפ' ואתחנן) כתיב למען יאריך ימך ולמען ייטב לך הקדים אריכות ימים וצריך טעם, וי"ל ע"פ תרגום יונתן כאן למען ייטב לך בעלמא הדין ולמען יאריך ימך בעלמא דאתי ומבואר דטובה קאי על עוה"ז ואריכות ימים על עוה"ב.

והנה בירו' ריש פאה אמרו דכיבוד או"א הוא מצוה חמורה שבחמורות ושילוח הקן הוא מצוה קלה שבקלות ודרך התורה לכתוב בכ"מ לא זו אף זו כמ"ש בזבחים קי"ט א' ולכן בשילוח הקן שהיא מצוה קלה שבקלות הו"א שמשלמין שכרה רק בעוה"ז קמ"ל קרא למען ייטב לך בעוה"ז ולא זו בלבד אלא אפי' בעוה"ב ג"כ יאריך ימך, אבל בכיבוד או"א שהיא מצוה חמורה שבחמורות א"כ מסבא הייתי אומר ששכרה בעוה"ב ששם השכר גדול ביותר וקמ"ל קרא דלא זו אלא אפילו בעוה"ז ג"כ ישלמו לו שכרו.

טעמא דקרא, דברים, כ"ב ז'

לאחר מות האב

יען אשר שמעתם על מצות יהונדב אביכם וגו' לא יכרת וגו'. מכאן מוכח לכאן' שיש מצות כיבוד אב לקיים מה שצוה אביו אפי' לאחר מותו שאין לו שום נ"מ ושום הנאה מזה ועי' בפוסקים.

טעמא דקרא, ירמיה י"ח, י"ט

ישיבה על כסא אביו אחר מיתתו

ושלמה ישב על כסא דוד אביו מכאן ראה למש"כ בתוס' ר"י הזקן בקידושין ל"א ב' דמסתברא דהא דתניא התם איזהו מורא לא עומד במקומו ולא סותר את דבריו ולא מכריעו, דזהו דוקא בחייו (ורק לגבי אומר

שיח היראה

מעובד מתוך הערך "כבוד אב ואם" בספר "אורחות יושר" לרבינו שליט"א. המשך מהגיליון הקודם

שכר כבוד אב ואם מבאר במדרש עשרת הדברות [התחדש מובא בסדר הדורות ונדפס בסוף תורה שלמה על יתרו] וזה לשונו: רבי יהושע בן אלה הגידו לו בחלום: שמח בלבבך שאתה ונגס הקצב מושבו ומושבך בגן עדן וחלקו וחלקך שוין כאחד. כשנעור רבי יהושע חשב בלבו, אמר: אוי לי שמיים שנולדתי הייתי תמיד ביראת קוני ולא עמלתי אלא בתורה, ולא הלכתי ארבע אמות בלא ציצית ותפלין, והיו לי שמונים תלמידים, ועכשיו שקולין מעשי ותורתתי עם הקצב? שלח לתלמידיו: תדעו שלא אכנס לבית המדרש עד שארצה מי הוא זה האיש ומה מעשיו שהוא חברי בגן עדן. מיד הלך עם תלמידיו מעיר לעיר, ושאל בשם האיש ובשם אביו עד שבא אל עירו. כשנכנס שאל מיד היכן נגס הקצב? אמרו לו למה אתה מבקש אותו, אתה חסיד וצדיק ותשאל על איש כמוהו? אמר להם מה מעשיו? אמרו לו אדונינו לא תשאל ממנו כלום עד שתראה אותו. מיד שלחו בשבילו ואמרו לו רבי יהושע בן אלה שואל אותך. אמר להם נגס מי אנכי ומי אבותי בישראל שרבי יהושע שואל אותי? אמרו לו עמד ולך עמנו. חשב בלבו שכל מה שאמרו לו שקר הוא, ואמר לא אלה עמכם שאתם משחקים בי. מיד חזרו לרבי יהושע ואמרו לו אתה אור ישראל ואור עינינו עטרת ראשינו איך תשלחנו בשבילו הלא הוא לא רצה לילך עמנו? אמר להם תדעו שלא אשב עד שתראה אותו. הלך רבי יהושע בעצמו אצל נגס הקצב, ונפל נגס על פני רבי יהושע ואמר: מה היום מילומים שעטרת ישראל בא לפני עבדו? אמר לו דבר לי לדבר עמך אמר לו דבר, אמר לו מה מעשיו ומה מלאכתו? אמר לו אדוני, קצב אני, ויש לי אב ואם זקנים ואינם יכולים לעמד על רגליהם, ובכל יום ויום אני מלבישם ומאכילם ומרחיצם ביד. מיד עמד רבי יהושע ונשקו על ראשו ואמר לו: בני! אשריך ואשרי גורלך! מה טוב ומה נעים! ואשרי חלקי שזכיתי להיות חברך בגן עדן.

מה נהדר

מראות הוד משולחנו של הרב שליט"א בימים אלו

ביום שלישי בשלח התקיימה על שולחנו של הרב שליט"א אמירת פרשת המן ותפילה לפרנסה על תורמי 'קופת העיר'

הרב שליט"א מברך בט"ו בשבט את תורמי רשת הכוללים 'רינה של תורה', הרב שליט"א בירך כמנהג ישראל על פירות האילן לכבוד התורמים ואברכי הכוללים

ראש ישיבת גאון יעקב הגאון רבי זאב ברלין שליט"א בהתייעצות אצל הרב שליט"א

הרב שליט"א מעיין בהקדמת ספרו של רבי נפתלי ויינברגר שליט"א, מתורתו והדרכותיו של הרב בענייני שידוכים שראה אור באנגלית בהוצאת ארטסקול

משולחן מלכים

תשובות הרב שליט"א לשאלות שעלו על שולחנו

התשובות נאמרו לשואלים פרטיים, ואין ללמוד מהם הוראות מעשיות

זוג צעיר פנו להרב שליט"א בשאלה: הורי האשה ניתקו עמם קשר, כשטענתם שהזוג הצעיר אינו מקשיב להם, ולאחר מכן ארעו לבני הזוג כמה מאורעות וטרדות, ושאלו אם יש לחשוש לקפיצת של ההורים, אף שיתכן שאם יחזרו להיות עמם בקשר, הם יכולים להעכיר את חיי הנישואין.

הרב השיב בקצרה: "יש לחשוש, שיהיה ברכה והצלחה".

יהודי חשוב, עזב לפתע את דרך התורה, עד שאפילו ביום כיפור לא צם רח"ל, ואמר לבנו, שאינו מאמין בקב"ה רח"ל, הבן פנה להרב שליט"א ושאל: האם עדיין יש לו חיוב של כיבוד אב?

הרב השיב: "צריך לכבד אותו".

בחור שגידל זקן בהוראת הרב שליט"א, פנה בשאלה שההורים שלו רוצים שיגלח את זקנו, האם יכול לסדר את הזקן רק משום כיבוד הורים?

הרב ענה: "אתה יכול".

בחורה שלחה לשאול את הרב שליט"א, שהיא אינה גרה עם הוריה, גם משום שהשכנים אינם טובים, וגם מסיבות נוספות שהומלצו ע"י רבנים, ומסופקת אם לחזור לביתם,

הרב השיב: "לא, זה טוב לך בלי ההורים".

אברך שהוריו נפטרו, והוא עדיין בשנת האבל עליהם, שאל את הרב שליט"א, במה שהוא לומד בכל יום משניות עבור הוריו ע"ה, ויש שמבקשים ממנו ללמוד גם על אחרים, האם לסרב כי זה מגרע מהלימוד לזכות ההורים, או שמא אדרבה זכות האחרים שאני ילמד בשבילם, תעמוד גם להורים?

הרב השיב בקצרה: "תסכים".

מכון 'שיח אמונה'

להאדרת ספרי מרן

רשכבה"ג הגר"ח קניבסקי שליט"א

03-30-777-00

שלמסר לשמיעת שיעורי השמיטה

מהגאון רבי יצחק שאול קניבסקי שליט"א

03-308-5000

להרשמה לקבלת העלון

se3077700@gmail.com

שיחת חולין

ההנעשה והמתחדש בעניני דיומא

בפעילות מכון 'שיח אמונה' כתקנת הרב שליט"א, חיזוק רב בהיכלי התורה להצטרפות ללימוד השביעית לצד סיומי המחזור הרביעי שהתקיימו בקהילות הקודש. לאור מצב הקורונה התקיימו הסיימים במתכונת מקומית, בהיכלי התורה ובבתי הכנסיות על ידי הגאונים מגידי השיעורים שליט"א הלומדים ב' הלכות בכל יום כתקנת הרב שליט"א.

עם תחילת המחזור החדש, תוגברה בימים אלו ע"י מכון 'שיח אמונה' המערכת הטלפונית המורחבת לשמיעת שיעורי השמיטה מהגר"ש קניבסקי שליט"א לפי סדר הלימוד הקבוע של ב' הלכות מידי יום כתקנת הרב שליט"א, שמספרה 03-308-5000. במערכת המיוחדת של 'שיח אמונה' ניתן להאזין בכל יום לשיעור הנלמד בסדר הלימוד היומי, או לבחור שיעור של יום אחר, במקביל ניתן לחפש ולהאזין לשיעורי השמיטה לפי פרק והלכה מהלכות שמיטה ויובל להרמב"ם, בצורה נוחה ופשוטה.

לרגל התפשטות נגיף הקורונה בתקופה זו, כתבו הרב שליט"א ומרן ראש הישיבה שליט"א מכתב מיוחד לשמירה על סדרי הלימודים בהיכלי התורה ובמוסדות החינוך. בתוך מכתבם כתבו: "לא להכניע לעצת היצר שרוצה להפריע ללומדי התורה, אלא כל אור"א יתחזק בסדרי הלימוד, ועל כל הלומדים ובכללם בני ובנות ישראל הלומדים תורה ויראת השם, לזכור כי התורה היא מגנא ומצלל יתור מכל ההשתדלויות וחלילה לבטל הלימודים. אמנם צריך להשתדל בכל דרכי השבע שלא להדביק אחרים ח"ו, וגם להתחסן כל אחד לפי מצבו, ונעתיך בתפילה ותחנונים כי בזכות התורה יסר השי"ת מעלינו את הנגע הזה ויושיענו מכל הצרות".

במכתב מיוחד למען ארגון 'ערכים' קרא הרב שליט"א לחיזוק הלימוד בחברותא, כשבמכתבו כתב: "תיתי לארגון 'ערכים' שמארגנים לימוד בחברותות עם המעוניינים בכך, וכל אחד יראה לעצמו זכות וגם חובה לקבוע זמן ללמוד תורה בקביעות בחברותא שמעלתה ושכרה רב".

מכתב חיזוק מיוחד כתב הרב שליט"א בענין הסכנה לשוניים במכשירים הכשרים, במכתבו כתב: "ועתה שיש סכנה שרוצים הרשעים לעשות שינויים במכשירים הכשרים וע"ז חלילה וחס הרבה עלולים להכניס האינטרנט וסייעתו לבתייהם וסופו מי ישורנה גם המצב הרוחני שלנו וגם מי יודע איזה צרות יגיעו מזה ח"ו, לכן צריך להלחם בזה בכל הכח ולהשתדל לבטל הגזירה הרעה הזאת".

כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

גליון מס. 33 | אדר א' תשפ"ב | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות'

ארחות יושד

(ממדרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א)

מעתה מוכן, שעצה זו שיעצונו חז"ל לדרן לכף זכות - מטרתה ותכליתה עבור עצמנו, כדי שלא נמצא פתח בלבבינו לפרוץ דרך הכושה. כי אחר שנקבע בלבנו שכולם צדיקים המה, היאך נעזי לקום ולחטוא, ולהיות הראשונים שפורצים גדרות עולם, לא כן כאשר ינסה האדם למצוא שמץ של דופי בכל אחד, כי אז כבוא עת חולשה ורפיון, יתער עלול הוא להכשל ח"ו.

ביאורים

17. בחסיד אחד. הוא רבי יהודה בן בבא או רבי יהודה בר אלעאי (רש"י). 18. ריבה. נערה.
19. ולמלך השכיבה. כשלנו בדרך במלך, הוא ותלמידיו והנערה, השכיבה החסיד. 20. וטבל. במקרה.
21. שאינו בדוק לרבי. שאין רבי מכיר במדותיו כל הצורך, ולכן אינו סומך להניחה ללך אצל התלמידים. 22. מטרוניתא. גבירה נכרית.
23. מצוין אצלה. בזנות. 24. ונכנס. החשאי.
25. דברי קדושה. התפילין. 26. במקום טומאה. מכיון שהיה ביתה מקום זנות.
27. דבר מלכות. וצריך להעלימו מאחרים.
28. צינורא מפיה. טיפת רוק מפיה. 29. על בגדיו של רבי. ובכך נטמא, שגזרו חכמים שרוק הגרים יטמא כרוק הזכר, ולכן טבל כדי להיטהר.

עיונים

1. ונכנס ונעל הדלת בפניהן. יש לעיין, כיצד רבי יהושע הביא עצמו לידי חשד בעיני תלמידיו הנלדים אליו שיחשדוהו באיסור?
בשו"ת מהר"י ברונא (לח) כתב ליישב כזה"ל: לא נמנע מלהביא עצמו לידי חשד, מאחר ולבסוף בירר בפניהם מדוע עשה כן, וגם הוא טעם גלוי לכל, ועוד שהיה רבי יהושע ידוע כצדיק וחסיד ולא יחשדוהו.
2. כשם שדנונו לזכות. הנה על ציווי התורה לדרן את חברו לכף זכות הקשה מהר"ל דיסקין זצ"ל: לכאורה, איך נעשה שקר בנפשנו לדרן אדם לכף זכות בכל מקרה, ואף אם עינינו הראות שעושה את ההיפך. מה אם כן פשרה של מצוה זו?
חז"ל אמרו (בתחילת מסכת תענית ז): "מי שהוא עו פנים, לסוף נכשל בעבירה". והיינו, כי הברשה משמשת כמחסום ומעצור בפני החטא, וכיון שפרץ גדר הברשה כבר אין מי שיעצור בעדו מלעבור. כמו שאמרו "סימן טוב לאדם שהוא כיישן, שלא במהרה הוא חוטא".
כמו כן הוא לענין ההשפעה על אחרים. הראשון שחוטא פרץ את גדר הברשה לגמרי. השני לו, אינו נזקק לעזות גדולה כמוהו כדי לחטוא, ואילו השלישי עוד פחות, אחר שנפרצה גדר הברשה בפניהם. וזהו הסיבה לחומרת חטא "חילול השם". כי החוטא בפרהסיא מחליש את עוצם הפחד, החרדה והברשה אשר הוטבעו באדם כלפי עונות, ונמצא מכשיל את הרכיבים.

דן לכף זכות (חלק שלישי)

תנו רבנן: מעשה ר' בחסיד אחד שפדה ר' ריבה אחת בת ישראל, וילמלך השכיבה תחת מרגלותיו. למחר ירד ר' ריבה וישנה לתלמידיו, ואמר להם: בשעה שהשכבתי תחת מרגלותי, כמה חשדונוני? - אמרנו, שמה יש בנו תלמיד וישאינו בדוק לרבי. בשעה שפדתי וטבלתי כמה חשדונוני? - אמרנו, שמה מפני טרח הדרך ארע קרי לרבי. אמר להם: 'העבודה' כך היתה, ואתם כשם שדנונוני לכף זכות - המקום ידון אתכם לכף זכות.

תנו רבנן: פעם אחת הצרך דבר אחד לתלמידיו חכמים אצל מטרוניתא אחת, שכל גדולי רומי מצויין אצלה. אמרו: מי ילך? אמר להם רבי יהושע: אני אלך. הלך רבי יהושע ותלמידיו. כיון שהגיע לפתח ביתה, הלך תפלו ברחוק ארבע אמות (1) ונכנס ונעל הדלת בפניהן (הינו בנעילה בעלמא בלי מפתח, שאם לא כן יהיה ראיה מכאן שיחיד מתר במקום פקוח נפש, וכבר דנו בזה אחרונים).

אחר שצא, ירד וטבל וישנה לתלמידיו, ואמר להם: בשעה שחלצתי תפילין, כמה חשדונוני? - אמרנו, כסבור רבי: לא יכנסו ר' ריבה קדושה במקום טמא. בשעה שנעלתי כמה חשדונוני? - אמרנו, שמה יש בינו לבינה. בשעה שפדתי וטבלתי, כמה חשדונוני? - אמרנו שמה נתנה צינורא מפיה על בגדיו של רבי. אמר להם: 'העבודה' כך היתה, ואתם (2) כשם שדנונוני לזכות, המקום ידון אתכם לזכות.

אי"ה בגליון מיוחד זה יובאו עובדות הקשורות לכף זכות. במשך השנה הקרובה יוקדש מדי שבוע גליון אחד לזכות כל אחד מארבעים וחמישה שנהרגו במירון אשר רבים מהם לא זכו לזש"ק ויהיו חיזוקים אלו לזכותם ולעילוי נשמתם הטהורה.

ניתן לשלוח עובדות ומעשים בענייני כף זכות למייל המערכת: k.gilyonot@gmail.com
כמו"כ ניתן להשתתף בהקדשה ע"ג גליון זה במס' 053-3145900

שאלה לדיון בשולחן שבת

כשראה את שני חבריו עבר במכוון למדרכה השניה

מעשה בשני תלמידי חכמים שעמדו ברחוב ושוחחו ביניהם בדברי תורה. והנה הם רואים את חכרם מגיע לקראתם, ומה מאד הופתעו שכאשר התקרב החבר והבחין בהם, עבר במכוון אל הצד השני של המדרכה.

הדבר היה מאד בולט, וראו שהוא עשה זאת בכוונה תחילה, ולא הבינו מה קרה לו.

לאחר כמה ימים, מכיון שהרגישו שהדבר קצת מעיק עליהם, החליטו לשאול אותו על הענין. ומה השיב להם הת"ח...

תשובה לשאלה משבוע שעבר

באמצע הלווייה נכנס לחנות פרחים לקנות עציץ

באותו יום נפטר בבית חולים של המצורעים, יהודי שמזה שנים אני מטפל בו, וכידוע לך שכשנפטר מצורע בבית חולים, שורפים את כל בגדיו וחפציו, מחשש להדבקות, ואסור להוציא שום דבר מבית חולים.

היות ולחולה הנ"ל היו גם זוג תפילין התקוממתי בכל ליכי שישרפו את התפילין, והתחננתי על נפשי, שלא ישרפו זאת, אלא יקברו את התפילין בדרך כבוד.

לאחר השתדלויות מרבה הסכים הרופא שאם עד השעה 12:00 אביא עציץ, אז הוא מסכים שיניחו את התפילין בתוך העציץ, ויקברו את התפילין כדת וכדין.

כעת אתה מבין: הייתי מוכרח איפוא לרוץ ולקנות עציץ על מנת לקבור את התפילין בתוכו.

מאז, הוסיף רבי אריה לוי, קבלתי על עצמי לדון כל האדם לכף זכות, אפילו כשכל הסכרות נטוּת לחובה.

(ווי העמודים)

האיך הנהיג השי"ת בדרכו הנפלא שידוך לבתו של הרש"ש זי"ע

נא לי, כמה אוכל לפייסך על כל מה שנגרם לך, אני כמוכן אבקש מחילה מאתך בפני עם ועדה למען ידעו את האמת לאמיתה.

ענה לו היהודי: מה תועיל בקשת מחילה, הקהל לא יאמין, בחשכו שפיוס נעשה רק להצילני מכוש, ואני אשאר בעיניהם אוו שקרן, וגם בני הכחור עזב את העיר מרוב הכושה, ומה תועיל כזה בקשת המחילה.

הגאון הרש"ש שקע בהרהורים, ופנה לפתע אליו והגיד לו: שלח נא להביא את בנך שעזב את העיר אלי, ואני אקחהו לחתן לבתי, כזה אני מקוה שהעיר תדע שאתה נקי וישר.

האב המופתע עשה כמצוות הרב, ואמנם לאחר מספר ימים התקיימה מסיבת אירוסין, ונכתבו "תנאים", בין שני מחותנים, הגאון הרש"ש ואותו יהודי.

(שאל איך ויגדך ח"א רכ"ה)

מהסיפור הזה רואים שהשי"ת הנהיג כל המעשה כדי שיתקיים שידוך זה, ועי"ז גם יצא רווח שהוא לימוד נפלא דורות עד כמה יש לדון לכף זכות.

(היכל הזכות)

לארץ ופנה לביתו.

הרש"ש, כמנהגו, היה כוחן כל יום את רשימת לווים, ובהגיע מבט עיניו לשמו של היהודי הלז, ראה שעדיין לא פרע את חובו, אבל הוא עמד והמתין לו עוד מספר שבועות, ושלח להודיעו שיפרע את חובו. הלה בא וטען - "הלא החזרתי לך" הרכ את החוב בדיווחי יושב בכיהמ"ד כיום הפרעך", הרש"ש חשב שהלה משקר, ובחששו על גזילת כספי ציבור, הזמינו לדיון תורה.

כל העיר דיברו מהמעשה הזה, כיצד יכן שיהודי פשוט זה אינו מתכייש לשקר, ולא עוד הוא משלם רעה תחת טובה. והיהודי הזה אשר נחשד לשוא, סבל עגמת נפש וכושה בכל מקום שהיה נקלע, הגיע הדבר לידי כך, שכנו אשר התכייש מאד כמעשה אביו - נאלץ עזוב אתה העיר וילא ולעקוד לעיר אחרת, לכל יספוג עלבונות עקב "פשעו" של אביו.

ויהי היום והרש"ש היה צריך לעיין בגמרא זו, שלמד בה אז, והנה, לפתע מוצא הוא את המאה רובל אשר פרע לו היהודי הזה בהיותו יושב בכיהמ"ד, הגאון חש עצמו אשם מאד בכל הצער ועגנת הנפש שנגרם ליהודי הלז. מיד שלח הגאון להזמינו אליו ואמר לו: אמור

ר' שמואל שטראשון זצ"ל מגדולי התורה המפורסמים שבוילנא, הנודע במיוחד מחיבוריו "הנהגות הרש"ש" על המשניות ועל כל הש"ס, ועוד ספרים, היה גאון עצום בכל חרדי תורה, והיה ידוע גם כעסקן גדול בצרכי ציבור, מנהל היה בין השאר "קופת גמ"ח" לנזקקים. הגמ"ח היה מנהל כקפדנות, מתוך חשש, שכלאו הכי עלול כל הקרן להתפורר במשך הזמן.

קרה פעם שיהודי פשוט לקח אצלו מאה רובל הלוואה מקופת הגמ"ח, על תנאי לפירעון תוך ארבעה חודשים. ויהי היום, כעבור זמן זה והגיע זמן הפירעון, בא הלוואה ליתו של הרש"ש, אך משלא פגשו שם, הלך לבית מדרשו, מקום שישב ועסק בתורה. כשעה שנכנס הלך לכיהמ"ד, ישב הרש"ש שקוע ראשו ודוכו בגמרא שלפניו, מכלי שיתן ליבו מי בא ומי יוצא. היהודי ניגש אליו, והניח לפניו על הגמרא שטר בן מאה רובל כאומרו שזה עבוד פרעון החוב. הרש"ש בהיותו שקוע בלימודו, נענע בראשו, והלה קיבל את זה כרמז שהכל בסדר, ויצא והלך לו, אבל האמת הייתה, שהרש"ש כלל לא שם לב על זה, בהיותו שקוע כליל בלימודו. ויהי כסיימו את סדר לימודו סגר את הגמרא כיחד עם השטר בן המאה רובל, הכניס אותה

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

הפסוק באהבתה תשגה תמיד, שהיה עם אהבת תורה גדולה כל כך, עם כזו דבקות ורתיקות לתורה, ויש הרבה מדרגות בזה.

ומסופר מעשה שהיה עם מרן הגאון רבי ברוך בער זצ"ל, שהיה ידוע גדול שקיעותו בתורה, ופעם אחת ניגש אליו אדם להתייעץ ולשאול באיזה ענין, ורבי ברוך בער הקשיב ושמע את דבריו, אך לא הצליח לתפוס את מה שדיבר אליו, כי ראשו היה תפוס בתורה עד שלא היה יכול להפסיק מלחשוב בזה, ולא קלט את מה שדיברו אליו בעניינים אחרים, עד כדי כך הייתה רתיקות המחשבה בתורה, וכמו שכתוב באהבתה תשגה תמיד!

מדרגות בעבודת התפילה

וכך גם בתפילה שהיא עבודה שבלב, ובפרט בתפילת שמונה עשרה, כתוב בשולחן ערוך (אורח חיים, א) שיש מדרגה של התפשטות הגשמיות, ולשונן שם "וכך היו עושים חסידים ואנשי מעשה, שהיו מתבודדים ומכוונים בתפילתם עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמיות ולהתגברות כוח השכל, עד שהיו מגיעים קרוב למעלת הנבואה", והיינו שיש מדרגה של תפילה, שבשעה שהוא מתפלל אין גשמיות, וכל החושים הגשמיים בטלים.

ידוע שהיו כאלה גדולי ישראל, וכפי שכבר סיפרנו המעשה עם מרן הגר"י זצ"ל, שבשעת התפילה היה שקוע ומרוחק כל כך לתפילה עד שלא שמע מה שמדברים אליו, ופעם אחת שמעו ששכח יעלה ויבוא, כי היה מתפלל בקול בשביל הכוונה, וכך ההלכה שאם הכוונה היא יותר בקול אזי צריך להתפלל בקול [באופן שאינו מפרע לאחרים], ושמעו בראש חודש או בחול המועד ששכח יעלה ויבוא, ואמרו לו: "יעלה ויבוא" יעלה ויבוא, אך הוא לא שמע, כי היה בביטול החושים הגשמיים, ויש עוד מעשה דומה לזה עם מרן החזו"א זצ"ל, שהתפלל בהתפשטות הגשמיות, וחוש השמיעה לא פעל.

ובכל הברכות שמברכים, **הכוונה בברכה תלויה לפי הדוגמה של היראת שמים שיש בשעת הברכה**, להרגיש אל מי הוא מדבר, אל מלך מלכי המלכים! ולחשוב גם על תוכן המילים, מה הוא מדבר.

וכבר נתפרסם מעשה שהיה עם מרן החזו"א זצ"ל, שהיה צריך ומוכרח לאכול וצריך לברך ברכת הנהנין, אך לפעמים הוא היה חלש והרגיש שאם יברך ברכת הנהנין הוא יתעלף, כי לברך עם היראת שמים שהייתה לו, שהיראה היא כל כך ברורה ומרגיש שמדבר אל הקב"ה, הוא יתעלף! והרי הוא חלש וצריך לאכול, ואם לא יאכל זהו פיקוח נפש, ולכן היה אוכל בשביל פיקוח נפש, וכיון שאם יגיד ברכה הוא יתעלף ולא יוכל לאכול, היה חייב בשביל פיקוח נפש לאכול בלי ברכה. עד כדי כך הייתה דרגה כזו של ריאת שמים.

ידוע עוד על החזו"א זצ"ל שרופאים התייעצו איתו על ניתוחים, ומעשה שהיה עם דוקטור אשכנזי, שהיה מנתח ראש בבית החולים 'בלינסון', והתייעץ עם החזו"א על ניתוח ראש, שהיו שני דרכים כיצד לעשות את הניתוח, והחזו"א איש הכריע בזה, למרות שלא למד רפואה, הוא ידע איך הדרך היותר טובה בנייתו ראש, ומהיכן ידע זאת! סוד השם – ליראיו! למעלה מן הטבע! (וראה עוד מה שכתב בזה בשו"ת שטת הלי חלק י' סימן ג).

מדרגת מידות טובות ואהבת חסד

וגם באהבת חסד, כבר סיפרנו מעשה שהיה עם החזו"א זצ"ל, שהיה אדם אחד בתל אביב שישב ולמד בבית הכנסת, והיה לומד ומעיין בספרי החזו"א זצ"ל, ופעם ראה באיזה ענין שהחזו"א איש כותב דברים שכבר מפורשים בספר טורי אבן והחזו"א איש לא מזכיר את הטורי אבן, ונתפלא על כך, עד שהסבירו לו שהחזו"א איש לא מעיין בספרי האחרונים ולכן לא הביא את הטורי אבן.

ובהמשך לימודו שוב ראה ענין אחר בחזו"א איש שדבריו מפורשים בירושלמי, ועל זה כבר גדלה פליאתו, כיצד יתכן שהחזו"א איש אינו מזכיר את הירושלמי? והחליט לנסות אל החזו"א איש לשאול אותו על כך, ובא אל החזו"א והראה לו את מה שכתב בספרו ואת הירושלמי, והחזו"א איש עיין בדברים ואמר, 'נכון, כך כתוב בחזו"א איש וכך כתוב בירושלמי', ולא עשה עסק מזה.

ובשעת מעשה לא הבין החזו"א איש כי השואל מצפה לתשובה על זה, ורק אמר לו נכון כי הוא צודק ואכן מה שכתב בספר כבר מפורש בירושלמי, אך השואל לא הבין זאת ויצא בפחי נפש, ולאחר מעשה התחיל החזו"א איש לחשוש, שמא

האמונה משנה את כל ההנהגה

יש ספר חובות הלבבות, והלשון 'חובות' פירושו שאינו מידת חסידות אלא חיובים, איך הלב צריך להיות, יש חיובים איך שהלב צריך להיות, מה צריך להיות בלב, והחובות הלבבות מבאר את זה בכל השערים, שהם עשרה שערים על כל חיובי הלב: שער הייחוד, בחינה, עבודת האלוקים, ביטחון, יחוד המעשה, ושאר השערים, הכל על חיובי הלב, איך הלב צריך להיות.

ותחילה כתב את שער הייחוד, וענין הייחוד הוא מצות עשה (דברים ו, ד) "שמע ישראל השם אלוהינו השם אחד", להאמין באמונה שלמה שהשם אחד, ומה הפירוש 'אחד'? שאין עוד מלבדו, ואין שום דבר קיים בעולם לולי רצון השם, וכל קיום כל הבריאה הוא רק מכוח רצון השם, וכפי שכתב הרמב"ם בתחילת הלכות יסודי התורה "ואם יעלה על הדעת שהוא אינו מצוי אין דבר אחר יכול להימצאות", דהיינו שאם לא היה מציאות השם לא היה שום מציאות בעולם, כי רק רצונו הוא המקיים את כל הבריאה.

וזהו המצוה 'השם אחד', להאמין שכל המציאות שאנו רואים בעינינו בבריאה, אינה מציאות אמיתית קיימת, אלא היא רק רצון השם, שמחדש ומקיים את הדבר בכל רגע, וכל מה שהיה ומה שיש בבריאה, העבר וההווה והעתיד, הוא רק רצון השם שאין עוד מלבדו.

וזה מה שכתב בשולחן ערוך בסעיף הראשון והוא מדברי הרמב"ם במורה נבוכים "שויתי השם לגדי תמיד הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלוקים", וכתב שם שעל ידי זה משתנה כל הנהגת האדם: "כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו כשיבטו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא דיברו והרחבת פיו כרצונו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו כדיברו במושב המלך, כל שכן כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה אשר מלא כל הארץ כבודו עומד עליו ורואה במעשיו וכו' מיד יגיע אליו היראה וההכנעה ופחד השם יתברך ובושתו ממנו תמיד", ע"כ.

והיינו כי יש הבדל בהנהגת האדם איפה הוא נמצא, האם בתוך בני ביתו או לפני מלך, ובפרט כשנמצא לפני מלך מלכי המלכים, בודאי כל ההנהגה היא אחרת, בכל המעשים והדיבורים, איך לשבת ואיך ללכת ומה לדבר ובאיזה צורה לדבר, וכל ההנהגה משתנה על ידי האמונה הזו, שהיא ידיעת האמת!

מדרגות באמונה ויראת שמים

ובכל בוקר אנו אומרים מודה אני לפניך, והוא נוסח שחיברו רבי משה בן מכיר בעל 'סדר היום' שהיה מן הקדמונים, ויש להתבונן אל מי מדברים ואומרים זאת: מודה אני לפניך, לפני מלך מלכי המלכים! ובאמת זוהי מדרגה לומר מודה אני עם כוונה, ויש בזה הרבה מדרגות.

וכן בכל ברכה שמברכים, כגון ברכת הנהנין, ולדוגמה ברכת שהכל, אם מברכים עם כוונה אמיתית, עם ידיעת והכרת האמת ובהירות האמונה, הרי זה פחד, שמדברים לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה! וזוהי מצות עשה (דברים י, כ) את השם אלוהיך תירא, ויש הרבה מדרגות ביראה, כמו שכתב רבינו יונה בשערי תשובה (ש"ג טו, יז) שיש הרבה מדרגות ביראה, ויש חיוב תמיד להוסיף במדרגת היראה.

ובספר חובות הלבבות (שער עבודת האלוקים פ"ד) כתב שאין דבר שהוא 'רשות', אלא כל פעולה שאדם עושה היא או חטא או מצוה, וכגון כל צרכי הגוף, אם זה הצורך הרי זה חיוב, כי הגוף צריך להיות בריא בשביל שיוכל לקיים את התנאים מצוות, ואם זה יותר ממה שצריך אם כן הרי זו סתם תאוה, וסתם תאוה היא חטא, וכך בכל מעשי האדם אין דבר שהוא רשות, אלא או שהוא חטא או שהוא מצוה, או חיוב או איסור.

מדרגות דבקות בתורה ואהבתה

והנה הדבר הראשון הוא עסק התורה, וכל אחד צריך ללמוד לפי כוחו, לפי האפשרויות ולפי המצב שלו, אבל יש דרגה כמו שכתוב (משלי ה, יט) "באהבתה תשגה תמיד", וכמו שאמרו בגמרא (עירובין נד, ב) על רבי אלעזר בן פדת, שהיה עוסק בתורה בשוק התחתון וסדינו מוטל בשוק העליון, והיינו שהיה שקוע כל כך בתורה, ובתוך כך הוריד את בגדו העליון והניחו ושכח ממנו, והלך למקום אחר ושכח היכן הבגד מונח, לגודל שקיעותו בלימוד, וקראו עליו בגמרא שם את

הוא לא הבין אותי, ואינו מבין כיצד יתכן דבר כזה שאינני יודע את הירושלמי, ושלה שליח מיוחד לחפש את השואל.

ואותו השואל היה רק פעם אחת בביתו של החזון איש, והיה שם באותו הזמן אדם נוסף ממקורבי החזון איש שגם כן ראה את השואל, ובקש ממנו החזון איש לנסוע אליו לתל אביב לחפש אותו, ונסע המקורב לתל אביב, אך לא ידע היכן ימצא אותו, והלך לבית הכנסת הגדול, ששם היו הרבה מניינים למנוחה ומעריב, וקיווה לראותו שם באחד המניינים, ואכן הוא מצא אותו שם, ואמר לו: החזון איש רוצה שתבוא אליו עוד פעם.

ובא השואל שוב אל החזון איש, ונתיישב עמו החזון איש והסביר לו: אני רואה שאתה מתפלל מדוע אינני מביא את הירושלמי, הסיבה לכך היא כי כשכתבתי את ספרי, למדתי בבית הכנסת בוויילא, ושם כמעט לא היו ספרים, ולא היה שם ירושלמי, ומהיכן הייתי יכול לדעת את הירושלמי? כך הסביר לו החזון איש כדי להוציא מלבו את הקושיא כיצד יתכן שאינו יודע את הירושלמי, וטרח בשביל זה ושלה שליח מיוחד לחפש אותו ולקרוא לו, כדי שלא תהיה לו חלישות הדעת, ולא יחשוב שאינו רוצה לענות לו.

ובעין זה היה מעשה עם מרן הגרי"ז זצ"ל, שפעם הגיע אליו תלמיד חכם גדול מעיר אחרת, עם אדם נוסף שהביא לו אתרוגים לחג הסוכות, ושאל התלמיד חכם את הגרי"ז כמה קושיות שהיו לו בענייני קדשים, והגרי"ז שמע את השאלות ואמר, כן, כן, ולא ענה תשובה עליהם, והתלמיד חכם לא הבין מדוע אין הגרי"ז עונה לו, וכי יתכן שהגרי"ז לא יודע ליישב את הקושיות שלו בקדשים? ועזב בפחי נפש וחזר לביתו.

ובשעת מעשה לא הרגיש הגרי"ז שהשואל לא מבין שהוא מסכים לשאלותיו, אבל אחר כך התחיל לחשוש שמא השואל לא הבין, ושמן הוא חושב שאינו רוצה לענות לו, ויקבל חלישות הדעת מזה, ושמר הגרי"ז את הדבר בלבו, וחיכה לשנה הבאה שאז שוב יגיע אליו האדם עם האתרוגים, וכשהגיע, אמר לו הגרי"ז: בשנה שעברה בא איתך אדם ושאל אותי קושיות בקדשים, והם קושיות חזקות שגם לי זה קשה, ואינני יודע תשובה עליהם! ונתכוון בזה שידוע על כך לאותו תלמיד חכם שלא תהיה לו חלישות הדעת.

עד כדי כך הייתה כזו אהבת חסד, לחשוב על השני שלא תהיה לו חלישות הדעת, ולזכור את הדבר במשך שנה שלמה לפייסו ולהניח את דעתו.

מדרגת רוח הקודש לראות בלי עיניים

ונספר עוד, מעשה שהיה בדורנו, באדם גדול שאמר להודיע למישהו שיש לו צורת צלב בבית, והלה היה גר במקום רחוק, בירושלים, והאדם הגדול לא גר בירושלים, ולא ראה מה שיש לו בבית, אבל כך אמר להודיעו, שיש לו צלב בבית, וחפשו ומצאו כי אכן בין משחקי הילדים היו קלפים עם צורה של צלב, והאדם הגדול בלי לראות, ראה בלי עיניים! והבין ברוח הקודש שיש שם צורת צלב. זהו מעשה שהיה בדורנו זה.

ומהו הענין בזה? מה הפירוש בדבר כזה? הנה ביעקב אבינו נאמר (בראשית מט, א) שקרא לבניו ואמר להם "האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים", ופירש רש"י שביקש לגלות את הקץ אבל נסתלקה ממנו שכונה והתחיל לומר דברים אחרים, ע"כ, והיינו שיעקב אבינו רצה לגלות את הקץ מתי יבוא המשיח, אבל נסתם ממנו, וצריך ביאור, מאחר שידע את הקץ כיצד נסתם ממנו פתאום, וכי שכח את מה שידע לפני זמן קצר?

והביאור בזה, כי זו הייתה ידיעה ברוח הקודש, וידיעה שבאה מכוח רוח הקודש אינה ידיעה חושית, אלא ידיעה רוחנית, והיא ידיעה מכוח מדרגה גבוהה שבאותה המדרגה רואים בלי עיניים, כמו שכבר כתב בספר חובות הלבבות (שער חשבון הנפש פ"ג בחשבון העשירי) שיש כזו מדרגה "וראה מאין עין וישמע מבלי אוזן וידבר בלי לשון וירגיש בעניינים מבלי חושים", וכשנמצאים במדרגה הזו אזי רואים בלי עיניים, אבל כשיורדת המדרגה מיד נפסקת הראייה וכבר לא רואים, כי אין זו ראייה חושית, אלא רוח הקודש (וראה כעין זה בספר שיחות מוסר למרן הגרי"ח שמואלבץ זצ"ל, תש"ל מאמר כג).

הדרך לכל המדרגות – לימוד המוסר

והנה כל אלו הם מדרגות, אבל מה שנוגע לנו למעשה הוא לחזק את האמונה ולחזק את היראת שמים, והדרך לזה היא על ידי סדר לימוד המוסר, ובישיבות יש סדר מוסר קבוע בכל יום חצי שעה לפני מעריב, וכשעוסקים בזה בקביעות יום יומית זה דבר שמשפיע.

וכבר סיפרתי לאחרונה את המעשה בבחור צעיר שהיו לו הפרעות מצד המשפחה שלא היה יכול ללמוד והיה מוכרח לעבוד, אבל בסוף היום הוא היה בא לישיבה לחצי שעה ללמוד מוסר, והיה יושב סמוך אלי, ושאלתי אותו למה הוא לומד רק מוסר ולא גמרא, ואמר לי כי הוא מרגיש שהמוסר מחיה אותו ומשפיע עליו. ובזכות זה ההמשך היה שכל ההפרעות הסתלקו, והוא היה אז בחור גביל של ישיבה קטנה, ובסייעתא דשמיא נכנס ללמוד בישיבה קטנה, וגמר את הישיבה קטנה והמשיך בישיבה גדולה, וכבר התחתן, וכהיום הוא כבר משפיע ומרביץ תורה ויראת שמים, וזכה לזה בסייעתא דשמיא בזכות המוסר שלמד, כמו שאמר (יומא לח, ב) הא ליטהר מסייעין אותו.

מי שבא ליטהר ולומד בכל יום חצי שעה מוסר זה משפיע עליו, ובכל יום עוד חצי שעה זו עוד השפעה ועוד השפעה, ועם הזמן ההשפעה מתחזקת ומקבל מדרגה, ובזכות זה מסייעין אותו וזוכה לסייעתא דשמיא.

והכלל כפי שכבר אמרנו בעבר צריכים ללמוד בספר מוסר שמעניין, כי לימוד שמשעמם אינו משפיע, ואם לומדים מוסר שמעניין אזי יש השפעה, ובכל יום זו עוד השפעה ועוד השפעה, וההשפעה היא איטית ואינה בבת אחת, אבל במשך הזמן לאט-לאט זה משפיע לקבל מדרגה, ואשריך בעולם הזה!

השפעת המוסר לחיים מאושרים

ושנינו באבות (ו, ד) כך היא דרכה של תורה וכו' ובתורה אתה עמל ואם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה, על ידי תורה זוכים לאשריך בעולם הזה, וספרי מוסר הרי הם תורת היראה, ובמשנה ברורה סימן א' כתב כי התבלין ליצר הרע הוא תורת היראה, כמו שאמרנו חז"ל בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, ואמנם כל דברי תורה הם תבלין ליצר הרע, אך יש גם תורה מיוחדת, תורת היראת שמים, שהיא תבלין שמועיל במיוחד נגד היצר הרע.

ותבלין פירושו **כמו תבלין שנותן טעם באוכל, כך גם המוסר נותן טעם והרגשה נעימה מאד, והחיים מאד מאושרים, אשריך בעולם הזה, על ידי התבלין של יראת שמים**, והוא יתבלין כפשוטו.

וכשעוסקים בזה בקביעות בכל יום, זה משפיע ומשפיע, וכל הזמן ההשפעה מתחזקת, ואשריך בעולם הזה! ואמנם גם יכול להיות שיש בכל יום גם ירידה, ואין זה בטוח שבכל יום ההשפעה מתחזקת, כי אם בכל יום לומדים מוסר ואחר כך מפסיקים ומסיחים דעת מהחיוזק, כבר יש ירידה, וצריכים עוד פעם עלייה לשוב למצב הקודם, ואין זה ברור האם זו עלייה מתמדת, או שזה רק מועיל למנוע את הירידה בכל פעם, והכל תלוי אצל כל אחד לפי מצבו, וגם אצל כל אחד יכול להיות פעם כך ופעם כך.

ועל כל פנים למעשה זוהי הדרך לאשריך בעולם הזה, על ידי קביעות לימוד המוסר, ובזה גם מקיימים את החיוב של יראת שמים, את השם אלוהים תירא, וגם זוכים לאשריך בעולם הזה, ולבני ישיבה יש סדר מוסר קבוע בישיבות, אך גם בעלי משפחה בבית כדאי ללמוד בכל יום כמה דקות בספר מוסר שמעניין, וידוע שזה נותן הרגשה ואווירה נעימה מאד בבית, על ידי שאדם חי עם חשבון הנפש, ובזה אשריך בעולם הזה, והוא מאושר וכל משפחתו מאושרת.

אם כן יש לנו דרך לחיים טובים ומאושרים, שזה גם חיוב וגם חיים מאושרים, על ידי דבקות בתורה ועל ידי קביעות לימוד המוסר.

תפילה מרוממת ומטהרת את הנפש

וגם תפילה בכל יום, כתוב בספר הכוזרי (ג, ה) כי כמו שהגוף צריך מזון בכל יום, פעמיים או שלוש פעמים ביום, כך גם הנפש צריכה מזון, ומזון הנפש הוא האמונה והתפילה, וצריכים שלוש תפילות ביום, שכל תפילה מחזקת ומטהרת את הנפש עד לתפילה הבאה.

ואמרנו חז"ל (ברכות ו, ב) כי תפילה היא דברים העומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלים בהם שנאמר כרום זלות לבני אדם, ופירשו בזה בעלי המוסר (עין סידור הגרי"א בהקדמת שיח יצחק) כי התפילה מרוממת את האדם, שהאדם הוא גם כן עולם, ונקרא עולם קטן, וכל תפילה מרוממת ומטהרת את הנפש, ואמנם כמובן זה תלוי איו תפילה, ובאיזו כוונה, אך על כל פנים תפילה זה דבר שמטהר את הנפש.

ועל הכל צריכים חיוזק בכל יום על ידי קביעות בספרי המוסר, זהו מה שיש לנו, ואשרינו מה טוב חלקנו שיש לנו כזו דרך מעניינת, שאינה משעממת, לזכות לאשריך בעולם הזה, יהי רצון שנוכח בסייעתא דשמיא!

לעילוי נשמת
ר' **יואל זאב** ב"ר **יוסף הלוי** ז"ל
נלב"ע בכ"ז שבט, תשס"ח
תנצב"ה

לעילוי נשמת
הב"ח **אהרן ישראל טויב** ז"ל
בן יב"א רבי **אברהם צבי** שליט"א
נלב"ע כ"ז שבט - תנצב"ה

לעילוי נשמת
הרב **ישראל ישעיהו שטיגליץ** זצ"ל
בן יב"א רבי **בצלאל** שליט"א
נלב"ע א' אדר תש"פ - תנצב"ה

נדבת ידידיו הרב נפתלי יצחק אורלנצ'יק שליט"א
לע"נ חמיו הרה"ח ר' **שמואל זאב** ב"ר **יוסף מאיר** ז"ל - נלב"ע ח"י שבט תשע"ה
וחמותו מרת **איטה** ב"ר **יעקב** ע"ה - נלב"ע ל' שבט תשע"ד

לעילוי נשמת מרן הגאון הגדול, אביון וליבן של ישראל
רבי **יעקב אדלשטיין** זצלה"ה בן הגאון הגדול רבי **צבי יהודה** זצלה"ה
נלב"ע כ"ז שבט תשע"ז - תנצב"ה

מאמר שבועי בדרכי עבודת ד' ועניני הזמן

מפי מרן פוסק הדור

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת תרומה תשפ"ב

תלמיד חכם ובן תורה היינו רק אם ניכר על פי מעשיו והנהגותיו שהתורה נבלעה בקרבו

בחומר האיסור לדבר שיחת חולין בבית הכנסת

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (כ"ה, ח').

בזוה"ק (ח"ג קכ"ו ע"א) איתא, "מה כתיב (שמות כ"ה) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ועשו לי מקדש סתם, דכל בי כנישתא דעלמא מקדש איקרי. והא אוקמוה ושכנתיא אקדמת לבי כנישתא, ע"כ.

והרי מבואר בדברי הזוהר הקדוש, שפסוק זה מדבר לא רק על המשכן, אלא גם לדורות נצטוונו לבנות בתי כנסיות ובתי מדרשות, שהם בית מקדש מעט, [וכדאיתא כע"ז בגמ' במגילה כ"ט ע"א, דבתי כנסיות ובתי מדרשות נקראים "בית מקדש מעט"], וכשאנו בונים בית מקדש מעט, מקיים הקב"ה הבטחתו "ושכנתי בתוכם" ומשרה שכנתו בבתי כנסיות ומדרשות.

ובזוהר הקדוש בהמשך הפרשה (קל"א ע"ב) מובא דברים נוראים בחומר האיסור לדבר שיחת חולין בבית הכנסת, שבזה הוא מזלזל בשכינה השורה בבית הכנסת, וז"ל הזוהר שם [לפי התרגום]: "מי שמדבר שיחת חולין בבית הכנסת, אוי לו שמראה שהוא נפרד מהקב"ה, אוי לו שמגרע האמונה, אוי לו שאין לו חלק באלוקי ישראל, שמראה שאין לו אלוקים ושלא נמצא שם ואינו מתיירא ממנו, ונוהג ביזיון בתיקון העליון שלמעלה".

ויש להתעורר ולעורר מכאן לקיים כפשוטו מה שנפסק בשו"ע (או"ח סי' קנ"א, א') "בתי כנסיות ובתי מדרשות, אין נוהגין בהם קלות ראש כגון שחוק והתול ושיחה בטילה", והרי שזהו איסור מדינא לדבר שיחה בטלה בבית כנסת, והטעם ברור, כי מאחר שהקב"ה משרה שכנתו בבית הכנסת, א"כ כשאדם מדבר שם שיחה בטלה הרי הוא מזלזל בשכינה הקדושה ח"ו, וכמבואר בזוה"ק.

בחורבן הנורא בדור האחרון, כאשר הצורר ימ"ש הכרית כשליש מהעם היהודי במדינות אירופה הי"ד, התפלאו רבים במה זכו יהדות ספרד שבמדינותיהם לא הצליח הצורר הרשע ימ"ש לבצע את זממו ולא שלט עליהם, [ומה עוד שאע"פ שחיילי הצורר ימ"ש הגיעו לגבולות מצרים ומרוקו מ"מ לא שלחו משם יהודים לאשוויץ], ושמעתי מהגאון רבי יעקב לנדא זצ"ל (גאב"ד בבני ברק) בשם כ"ק האדמו"ר בעל ה"אמרי אמת" מגור זצ"ל, **שכיון שהספרדים נזהרו מאוד בקדושת בית הכנסת שלא להשיח בו שיחת חולין, היה בכוח קדושת בתי כנסיות שלהם להגן עליהם ממוות, והיא שעמדה להם שלא נשלחו לגיא צלמות לאשוויץ.**

וביאור דבריו נראה, שכאשר אין נוהגים בבתי כנסיות בקדושה הראויה, אין התפילה נשמעת בהם כראוי, ולכן אצלינו שנתחללו קדושת בתי כנסיות, לא נשמעה תפילתנו ונפל בנו חרון אף ה', אבל אצל הספרדים שקדושת בתי כנסיות נשמרה אצלם כראוי, מאחר ששמרו על עצמם לא לדבר דברי חול בבית הכנסת, נשמעה תפילתם והציל אותם הקב"ה מיד האויב.

אין שום אפשרות לגמור ולהשלים ללמוד את כל חכמת התורה

"אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קמתו" (כ"ה, י').

כל מידות הארון היה חצאים, אמתיים וחצי ארכו, ואמה וחצי רחבו, ואמה וחצי קומתו, ולא היה בו מידה שלמה, ולעומת זאת השולחן מידותיו היו שלמים, "אמתים ארכו ואמה רחבו", ורמז יש בזה שבלימוד התורה הנרמזת בארון (שהרי בארון היו לוחות הברית), צריך האדם לדעת שהוא רחוק מאוד מהשולחן, **כי עומק התורה הוא עד אין סוף, ואנו רחוקים מאוד משלמות בתורה הקדושה,** [וכפי שרואים אנו בחוש, שמידי פעם בפעם שלומדים רואים אור חדש בהבנת התורה], אבל להפך בענייני גשמיות הנרמזים בשולחן, **צריך האדם לראות עצמו תמיד כ'שלם' בגשמיות וכאילו כבר השיג הכל,** ולא להסתכל על מה שחסר לו ולחשוב כאילו יש לו רק חצי, אלא יסתפק במועט וישמח בחלקו.

ועל דרך רמז פירשו הספרים מה שנאמר (דברים ד', ל"ט) "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת", שבענייני שמים הרוחניים, יסתכל תמיד על מה שלמעלה ממנו וישאף להתקדם עוד ועוד, אבל בענייני הארץ הגשמיים, יסתכל תמיד על מה שמתחת ממנו, ויתבונן שישנם עניים שיש להם פחות ממנו, ועי"ז ישמח בחלקו שנתן לו הקב"ה.

וזוהו הטעם שנוהגים אצלינו לקרוא לתלמיד חכם בשם "תלמיד" חכם, ולא בשם "חכם", ומשום שאצל עם ישראל גם החכם הגדול ביותר נשאר לעולם בגדר תלמיד שיש לו מה להתקדם וללמוד עוד ועוד, שכן אפילו החכם הגדול ביותר אינו יכול להשיג שלמות בחכמת התורה, וכדאיתא בגמ' בסנהדרין (ס"ח ע"א) שבשעת פטירתו של רבי אליעזר נטל שתי זרועותיו והניחן על לבו ואמר וכו', הרבה תורה למדתי ולא חסרתי מרבובתי אפילו ככלב המלקק מן הים, הרבה תורה לימדתי ולא חסרתי תלמידי אלא כמכחול בשפופרת".

"וצפית אתו זהב טהור מבית ומחוץ תצפנו" (כ"ה, י"א).

בגמ' ביומא (ע"ב ע"ב) איתא, "מבית ומחוץ תצפנו, אמר רבא כל תלמיד חכם שאין תוכו כבדו אינו תלמיד חכם", ע"כ. ומבואר בדברי הגמרא יסוד גדול, שהתלמיד חכם צריך להיות "זהב" מבפנים ומבחוץ, אבל אם אין תוכו כבדו, והיינו שבהנהגותיו אינו נוהג כתלמיד חכם, הרי אפילו אם הוא יודע את כל התורה, והוא למדן גדול, אין עליו שם תלמיד חכם כלל.

וביאור הדבר הוא, שאם לא נזדכך במידותיו והנהגותיו לנהוג כתלמיד חכם, הרי חכמת וידיעת התורה נשארה אצלו רק בשכלו בלבד, ולא נבלעה התורה בקרבו להתרומם על ידה, וכיון שלא נתרומם מהתורה, לא נשתנה שמו לתואר "תלמיד חכם".

ובזה יש לבאר העניין שהארון היה מצופה דווקא בזהב "טהור", שכשם שהזהב רק אם הוא טהור והיינו נקי ומצורף מכל הסיגים, ניכר בו מבחוץ שהוא זהב ויש בו ערך רב, אבל אם יש בו פסולת וסיגים אע"פ שבאמת הוא זהב אבל כיון שאין ניכר כן עליו מבחוץ הרי הוא מאבד את יופיו, כך גם תלמיד חכם המשול לארון, [שהלא התלמיד חכם מחזיק בתוכו את התורה, כדוגמת הארון שהחזיק בתוכו את לוחות העדות], צריך להיות "זהב טהור", והיינו שיהא ניכר עליו מבחוץ שהוא תלמיד חכם על ידי שיתרומם במעשיו ובהנהגותיו, אבל אם בהנהגותיו הוא מתנהג כאדם פשוט וגס, ואינו "זהב טהור", הרי הוא מאבד את ערכו, שהרי התורה לא השפיע עליו לרוממו מכל העם.

מו"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל היה רגיל לומר בשיחותיו, שהעולם טועים באומרים שיש בארץ ישראל כעשרים אלף בני תורה, [כפי שהיה ידוע בימים ההם], **כי אמנם "לומדי תורה" ישנם הרבה, אבל "בני תורה" המה מועטים ממש,** ש"בני תורה" הם אותם שלומדים מתוך יראת שמים ושקועים בלימוד התורה, עד שהתורה משנה את מהותם ומענדת אותם, וניכר על כל הליכותיהם שהם קשורים בתורה, והם זוכים לתואר "בני תורה" ששם קרוי על שם התורה כיון שהתורה ניכרת בהם בכל אורח חייהם, אבל מי שהשייכות שלהם לתורה הוא רק בשעת לימוד התורה, אך אינם משתנים למעליותא לנהוג כבני תורה בכל הליכותיהם, הרי אינם "בני תורה" אלא רק "לומדי תורה", והרי הם דומים ל"סטודנטים לתורה" רח"ל.

והיה מוסיף ומבאר שהחילוק ביניהם תלוי כיצד הבחור מתנהג בשעה שאינו לומד, שאם לימוד התורה השפיע עליו שנעשה אדם מזוכך בהליכותיו, ומתנהג כבן תורה בכל אורחותיו, והיינו בתפילתו, ובברכותיו, בצורת דיבורו, ובאכילתו, אז גופו נקרא על שם התורה, וכמו שמצינו תואר של "בן עיר שהלך לכרך" שגם בשעה שאינו בעיר, הוא קרוי "בן עיר", כיון שהוא רגיל בעיר וקשור בה, אבל מי שאינו מתנהג באורחות חיי כבן תורה, וכל השייכות שלו לתורה איננה אלא ברגע שהוא יושב על יד הגמרא ולומד, אינו אלא "סטודנט לתורה" רח"ל, שהרי התורה לא שינתה את התנהגותו ומהלך חייו. [והרבה פעמים היה מכנה בחור בתואר "סטודנט", ואפילו למדן גדול אם היה מאחר לתפילה בשיבה, היה מכנה אותו בתואר "סטודנט", שהרי התורה לא השפיעה על התנהגותו ואורח חייו].

וכן היה מבאר, שהחילוק ביניהם ניכר גם בלימוד מחוץ לשעות סדרי הישיבה, שאם אינו לומד אלא בשעת הסדרים שבהם הוא מחויב ללמוד אבל בימי שישי ושבת ובלילות ובבין הזמנים אינו לומד, אינו נקרא בתואר "בן תורה", שהרי נפשו אינה קשורה לתורה בכל מצב, אבל אם קנה את התורה בנפשו עד שלומד גם בבין הזמנים וערש"ק ובלילות, הוא קרוי בתואר "בן תורה", שהרי התורה היא חלק מנפשו ומהותו ללא חילוק בין מצב וזמן.

ופעם אחת בעת שיחה לבני הישיבה אמר, "אני צריך בחורי ישיבה ואיני צריך כלל סטודנטים, ואם ח"ו יהיה מצב שבני הישיבה יהיו כסטודנטים, אסגור מיד את הישיבה", וב"ה שלא עלה כך ח"ו, אלא להיפך, הבחורים ספגו ממנו רוח תורה ויראת ה' טהורה, ותלמידי הישיבה הם או בניהם צמחו ונעשו מרביצי תורה ויראת שמים.

אי אפשר להשיג התורה בדרך הטבע אלא רק ע"י סייעתא דשמיא

"מקשה תיעשה המנורה" (כ"ה, ל"א).

פירש"י, "תיעשה המנורה - מאליה, לפי שהיה משה מתקשה בה, אמר לו הקדוש ברוך הוא השלך את הככר לאור והיא נעשית מאליה, לכך לא נכתב תעשה", ע"כ.

יש לפרש העניין בדרך רמז על הדרך להשיג את הבנת התורה, שהרי המנורה רומזת על אור התורה וכמוש"כ (משלי ו' כ"ג) "נר מצוה ותורה אור", ולרמז בא שלפי דרך הטבע אי אפשר לאדם להשיג את התורה בכוחות עצמו, שהרי התורה היא דבר ה' ואי אפשר להשיגה בשכל אנושי, והדרך היחידה להשיג הבנת התורה הוא אך ורק ע"י סייעתא דשמיא, וזהו מה שאמרנו חז"ל "נתקשה משה בעשיית המנורה", והיינו שנתקשה בהדלקת אור התורה, כי האדם בכוחות עצמו אינו יכול להשיג את הבנת התורה, "אמר לו הקב"ה השליכו לאש והיא נעשית מאליה", והיינו שתפקיד האדם הוא רק להשליך עצמו לאש של תורה, ואז מאליה הוא כבר יקבל סייעתא דשמיא להבין את התורה, והתורה תיקלט בו אך ורק על ידי סייעתא דשמיא ובבחינת "מאליה", אבל לא על ידי מעשיו.

לימוד נוסף יש ללמוד מכאן, שאין לאדם להתיימשך מתוך מחשבה שלפי כשרונותיו לא יוכל להצליח בתורה, אלא יידע שכל חובתו הוא רק לעשות כפי יכולתו, ואם הוא ישליך עצמו לתוך אש התורה, ויעשה מצידו ככל יכולתו, כבר יראה הצלחה למעלה מדרך הטבע, עד שירגיש כאילו התורה נעשית

אצלו מאליה, וכשם שמשנה רבינו נתקשה בעשיית המנורה ומ"מ כיון שהוא מצידו עשה כפי יכולתו, עזר לו הקב"ה והיא נעשתה מאליה.

וכבר העיד המאירי (משלי י"ג י"א) על אנשים גסי השכל שהצליחו בלימודם על ידי עמל התורה והתמדת התורה, וכלשונו שם: "כמה פעמים ראינו אנשים קשים בלימודם מתחילתם ומצליחים בסופם עם רוב התמדתם ושקידה מעט מעט", עכ"ל, ובחוט המשולש על החת"ס (עמ' מ"ז בנדמ"ח) כתב על אחד מתלמידי החת"ס שהיה קשה לשמוע ומהיר לאבד, ואף אם למדו עמו מאה פעמים היה שוכח מיד, ומ"מ עמל ונעשה לאב"ד בכמה קהילות, והובא בתשו' חת"ס בכמה מקומות, עיי"ש, והרי שהכל תלוי בעמל וביגיעה ולא במידת הכשרונות, ואם האדם יעמול כראוי, יזכה שמהשמים יסייעו בעדו למעלה ממידת כשרונותיו, ובגדר "נעשית מאליה".

וזכורני ששמעתי בילדותי מהגאון הקדוש רבי אלחנן ווסרמן זצ"ל, שהקדוש ה"חפץ חיים" לא היה מסכים לברך על הצלחה בתורה, כי חשש שהמתברך יסמוך על ברכתו ולא יתאמץ בלימוד התורה בכל כוחותיו, וממילא גם לא תועיל לו הברכה מאחר שלא עשה כפי יכולתו, ומאידך ייצא מזה רק קלקול שהלה יתרפה בלימוד התורה.

עובדות והנהגות שראה ושמע רבינו אצל כ"ק האדמו"ר מגור בעל ה"בית ישראל" זי"ע

(מובא לדגל יום ה"א"צ שחל השבוע)

א 'מזונות' לאכול בדרך, והשבתי לו שאינני אוכל מזונות (א.ה. רבינו היה נמנע מלאכול מזונות כדי לצאת מחשש ברכת 'המוציא' לכמה פוסקים), והנה למחרת בשעה ארבע לפנות בוקר מגיע אלי שליח מהרבי עם מיני תרגימה שברכתם שהכל, וסיפר לי שהרבי ביקש מהרבנית ע"ה לאפות במיוחד "עוגת שקדים" שברכתו שהכל עבור צידה לדרך, והתפעלתי מאוד ממפעליו העצומים בחסד.

ח אמר אודות מה שיש טוענים על האדמו"ר"ם של היום שאינם כמו האדמו"ר"ם של פעם, שהם שכחו שגם החסידים שגם החסידים של היום אינם כמו החסידים של פעם, ובאמת שורש הנפילה נעוץ בחסידים ולא באדמו"ר"ם, שכן החסידים זוכים לקבל רבי כפי מידת מדריגתם, שכפי מידת הכלי קיבול כן הוא מידת המשפיע לתוכו, וכיון שהם נפלו במדריגתם, לכן גם נפלו האדמו"ר"ם של היום ממדריגת האדמו"ר"ם של פעם. והוסיף ופירש הפסוק (ויקרא כ"א, י') "והכהן הגדול מאחיו" באופן זה: "והכהן הגדול", היאך נתגדל "מאחיו", שכל גדלותו באה לו מאחיו, כי מאחר שהציבור מחשיבים את דבריו והם מושפעים ממנו לטובה, הרי הוא מקבל כוח וסייעתא דשמיא מיוחדת להתעלות ולהתגדל עוד לתועלת הרבים.

ט כששיבחו פעם אדם אחד בפני כ"ק האדמו"ר מגור בעל הבית ישראל זי"ע שהבריות אומרות עליו שהוא צדיק, הגיב האדמו"ר זצ"ל ואמר "ומה אומרת האשה... והיינו שהאשה היא המכירה ביותר בטבעו של אדם.

י פעם אחת שמע כי אחד מאנשי בית המדרש אינו מסכים לשלוח את בנו לישיבה קדושה, אך נודע לו הדבר, מיהר ויצא לבית המדרש בו שהו מאות חסידים, והחל לפסוע בו במהירות מעבר לעבר כשהוא פולט ללא הרף: "אל תחטאו בילד, אל תחטאו בילד, אל תחטאו..." הוא לא הביט כלל לעבר אותו איש, אך הלה הבין, הדברים תלחלו בליבו, ועוד באותו יום שינה את החלטתו.

יא כמה פעמים שמעתי אותו זועק כשהיה נראה לו שהאב אינו מחנך בנו במקום הראוי "הילד איננו ואני אנה אני בא" - אם הילד אינו הולך בדרך הישר והתורה, אנה אני בא הלא אני האב ארד בכך לבאר שחת.

יב פעם אחת הוא שאל אותי אודות בחור אחד, וכיון שחשש שאני מפקפק אם להגיד מפני לשון הרע, הוסיף ואמר לי: "דע לך בחדר הזה אין איסור לשון הרע, שהכל לתועלת, וכל מה שאני שומע אני פועל ועושה מיד בלא להתמהמה, ובע"ה יהא תמיד בזה תועלת".

יג ענוותנותו היתה מופלאה. גם עם בחורים פשוטים דיבר כדבר איש אל רעהו. היה שונא כבוד וברח ממנו, וסירב בכל תוקף לערוך 'שולחן' בערים אחרות, ואף לא נסע מעולם לחו"ל - מאז שהתמנה לרבי, ומשום שסלד מהכבוד וברח ממנו בכל נפשו.

יד הוא לא ראה עצמו כמנהיג חסידות גור בלבד. פעמים רבות אמר כי הוא רואה את תכליתו וייעודו שבא לעולם הזה בתיקון ענייני קדושה אצל בני הנעורים. משום כך התעניין בנעשה בכל בחור ישיבה וישיבה. והיה זהיר מאוד שלא לבטל אחרים מלימוד תורה, במקרים רבים היה משוחח עם בני תורה, ולפתע היה מקצר באומרו "עד כאן היה לצורך ולתועלת, עכשיו לך ללמוד!"

א סיפר לי כ"ק אדמו"ר מגור בעל ה"בית ישראל", שלמד עם אביו את כל הש"ס עם רש"י מגיל ט"ז עד גיל י"ח, ואמר שיש להחזיר עטרה ליושנה ולראות שכולם יעשו כן וילמדו ש"ס כולו בגיל הבחורות.

ב מידי שנה היה רגיל לבקר בערב יום כיפור את מרן הגרי"ז זצ"ל. פעם בשעה ששהייתי בביתו סמוך ליום כיפור, עבר מרן הגרי"ז זצ"ל מתחת חלון חדרו של הרבי זצ"ל, ואמר לי הרבי, "בא נצא לחוץ להרב מבריסק, שהלא ביקור שלי אצל הרב מבריסק בביתו בוודאי מהווה ביטול תורה בשבילו, וא"כ ארוץ אליו עכשיו ואברכהו בקצרה".

ג פעמים רבות היה נמנע מלהשיב ותפס במידת השתיקה. ואמר לי בשם אביו שאם אינו משיב ומניח להכרעת השואל, זהו גופא התשובה הנכונה לו, וביאר בנו האדמו"ר זצ"ל, שאם יתיר להדיא בפיו, ייראה לשואל שהותר לגמרי, והשואל עלול להקל יותר מדאי כיון שהותרה הותרה, ולכן סותם ומניחו לשואל כדי שלא יהיה לו תשובה מפורשת שמותר, ואז כשירגיש השואל שאינו רוצה להתיר להדיא, יזהר שתהא אצלו רק כדחוייה.

ד בעניין השימוש באלקטרי (חשמל) בשבת, אמר לי "אני משתוקק להחמיר, אבל אני חופשי לפעול כרצוני, כי אם אנהג כך, אזי החסידים בתל אביב ידמו בליבם שנהפכתי ל"קיצוני" ולא ינהגו על פי הוראותי בשום דבר, ומה אעשה שגם את החומרות שלי צריך אני לשקול במבט של טובת הכלל".

והוסיף אז וגילה לי כלל גדול בעניין החומרות שמחמיר לעצמו, [ואף שביקש ממני לשמור הדברים בסוד, מ"מ לאחר פטירתו כבר אין צורך עוד להסתיר הדבר], שבעצם הוא משתוקק מאוד להחמיר לעצמו ככל הדעות וההשטות והחששות, והוא מוכן ומזומן לכך, אלא שמאחר שמצוי שמנהגיו מתגלים לחסידיו אפילו אם משתדל להסתירם, ורבים נוהגים כן לאחריו, לכן הוא שוקל תמיד אם כדאי לו להחמיר אפילו לעצמו, כיון שאם יחמיר אפשר שחלק מהחסידים לא יתנהגו כמותו, שיידמו שזה קשה, וחשש ששוב לא ינהגו המנהגים שתיקן לרבים - ואפילו החשובים, שיידמו שאינו אלא מחמיר מיד.

וסיים אז שבחר לעצמו כלל גדול, שעיקר החומרות וסייגים בדורו של משיח הוא בתיקון מידת היסוד, ובזה הוא דווקא מחמיר מאוד, ובזה לא איכפת לו אף שחלק ניכר לא יוכלו לעמוד בו, שזהו העיקר בדור הזה, ואמר שגם בזה הוא מחמיר רק על להבא ולא בתיקוני תשובה על העבר, אבל בשאר חומרות העיקר לשמור כדין השו"ע, והמחמיר לעצמו לצאת מכל חששות תבוא עליו ברכה, אבל בלי רעש אלא בצנעה.

ה זכורני שפעם הודיעו לו על יהודי אחד מגדולי מתנגדיו ולוחמיו שמת, ואמרו לו שזהו "מופת של הרבי", והוא נזדעזע ונחרד ממש ואמר, אינני גורם ח"ו פורענות ליהודים, ואל תקשרו אותי בשום פנים ואופן לפורענות שבאה על יהודי ח"ו.

ו ביקש פעם שיביאו לפניו גר צדק כדי שיוכל לקרבו ולאהבו ולקיים מצוות עשה ד"ואהבתם את הגר", ואכן הביאו לפניו גר צדק, והוא כיבדו מאוד והזמינו לבוא לפניו בכל עת, ודאג לקרבו ולגדלו ולרוממו מאוד, וכשיצא שמח ואמר ב"ה קיימתי מצוות אהבת הגר - שחשוב כאהבת השי"ת".

ז כשבאתי להיפרד ממנו טרם נסיעתי ללונדון, הוא שאל אותי אם יש לי

לע"נ הגה"צ ר' אליהו ב"ר שמואל פויפר זצ"ל, משגיח ישיבת קריית מלך נלב"ע ו' אדר תשפ"א

מערכי תורה

תרומה

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

אבני מלואים לאפוד ולחושן

כתוב (כ"ה, ז') 'אבני שהם ואבני מלואים לאפוד ולחושן'. ופירש רש"י, אבני שהם, לאפוד, ואבני המלואים, לחושן. וצריך ביאור, למה רק אבני החושן נקראו אבני מלואים, והרי נקראו אבני מלואים, על שם שעושין להם בזהב מושב כמין גומא, ובתוך הגומא נותנין את האבן למלאות את הגומא, ועל שם זה נקראים אבני מלואים, וכמו שכתב כל זה ברש"י כאן, ואם כן צריך ביאור דהרי גם אבני האפוד נעשו כן, וכמו שכתוב להלן בפרשת תצוה (כ"ח, י"א) בפסוק על אבני האפוד, 'מוסבות משבצות זהב תעשה אותם', ופירש רש"י שם, מוקפות האבנים במשבצות זהב, שעושה מושב האבן בזהב כמין גומא למדת האבן, ומשקעה במשבצות. וכבר הקשה כן הרמב"ן על פירוש רש"י.

ונראה לבאר בזה בדעת רש"י, דהנה מתוך לשון הכתובים נראה ללמוד שחלוקים הם ביסודם נתינת האבנים בתוך הגומות שבמשבצות באפוד ובחושן, דהנה אצל אבני החושן נאמר בפרשת תצוה (כ"ח, י"ז) ומלאת בו מלאת אבן ארבעה טורים אבן, ומבואר שמעיקר דין האבנים הוא שיהיו נתונים למילוי בגומות שבמשבצות, ויש תכלית באבנים בעצם הדבר שימלאו את הגומות שבמשבצות, אבל אצל אבני האפוד, לא נאמר כלל שיהיו נתונים למילוי בגומות שבמשבצות, ולא נאמר אלא 'ושמת את שתי האבנים על כתפות האפוד', ואם כן אין דינם אלא שיהיו נתונים על כתפות האפוד, ומה שהיו נתונים בתוך הגומות ומלאו את הגומות, וכמו שפירש רש"י הכתוב 'מוסבות משבצות זהב', היה זה רק בשביל היכי תימצי שיהיו תפוסים ואחוזים, אבל לא היה באבני האפוד שום דין של מילוי, ולא היה תכלית באבנים שהם ימלאו את הגומות שבמשבצות. ונמצא דחלוקים אבני החושן מאבני האפוד, שבאבני החושן, היה דין של מילוי, שיהיו נתונים בתוך הגומות, למלאות את הגומות, ואבני האפוד, אע"פ שגם הם היו נתונים בתוך הגומות, אבל לא היה בהם דין מילוי שימלאו את הגומות.

אשר לפי זה מבואר היטב למה רק אבני החושן נקראו אבני מלואים, ולא אבני האפוד, דרך באבני החושן היה זה דין באבנים שיהיו נתונים למילוי, אבל אבני האפוד שלא היה בהם דין זה, לא נקראו על שם נתינתם בתוך המילוי, שלא היה אלא זה בשביל שיהיו תפוסים ואחוזים.

שלושה ארונות הן שנים של זהב ואחד של עץ

בעשיית הארון כתוב (כ"ה, י' ו"א) 'ועשו ארון עצי שטים וגו'. וצפית אותו זהב טהור מבית ומחוץ תצפנו'. וכתב רש"י על פי דברי הגמ' ביומא דף ע"ב שלשה ארונות עשה בצלאל, שנים של זהב, ואחד של עץ וכו', נתן של עץ בתוך של זהב, ושל זהב בתוך של עץ, וחיפה שפתו העליונה בזהב, נמצא מצופה מבית ומחוץ. וצריך ביאור מה נשתנה הארון שהיה צפוי באופן מחודש זה, ולא כפי שעשו בשאר הכלים, שנאמר בהם דין ציפוי, שציפו אותם עצמם בטסין של זהב.

ונראה לומר בזה, דהנה ברש"י בפרשת עקב (דברים י', א') על הפסוק 'בעת ההיא אמר ה' אלי וגו' ועשית לך ארון עץ', הביא דברי הירושלמי במסכת שקלים דאמר, לסוף ארבעים יום נתרצה לי ואמר לי פסל לך, ואח"כ ועשית לך ארון, ואני עשיתי ארון תחילה, שכשאבוא והלוחות בידי היכן אתנם, ולא זה הוא הארון שעשה בצלאל, שהרי משכן לא נתעסקו בו עד לאחר יום הכיפורים, כי בדרתו מן ההר צוה להם על מלאכת המשכן, ובצלאל עשה משכן תחלה, ואח"כ ארון וכלים, נמצא זה ארון אחר היה, וזהו שהיה יוצא עמהם למלחמה, ואותו שעשה בצלאל לא יצא למלחמה אלא בימי עלי, ונענשו עליו ונשבה. ומבואר דמלבד מה שנצטוו משה רבנו בסוף הארבעים יום לעשות ארון, נצטוו עוד לעשות ארון במלאכת המשכן.

וצריך ביאור מה נתחדש במצות עשיית הארון שנאמר במלאכת המשכן, והרי כבר נצטוו משה רבנו על עשיית הארון בסוף הארבעים יום, ומה נוסף על זה בציווי שנאמר במלאכת המשכן.

ואשר מבואר מזה, דבארון יש שתי דינים, דין אחד הוא בתורת מקום להניח בו את הלוחות, וזהו הציווי שנצטוו משה בסוף הארבעים יום, וכמו שכתב רש"י, שלכן הקדים משה את עשיית הארון תחלה, שכשאבוא והלוחות בידי היכן אתנם, הרי דהארון נעשה בשביל שיהא מקום להנחת הלוחות, וכן הוא מפורש בכתובים כמו שכתוב שהקב"ה אמר למשה, 'ואכתוב על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים אשר שברת ושמתם בארון', וכן כתוב להלן, 'ואפן וארד מן ההר ואשים את הלוחות בארון אשר עשיתי ויהיו שם כאשר ציוני ה'.

ומלבד זאת יש בארון דין של כלי המשכן, שאחד מכלי המשכן הוא ארון, וזה הוא דין בפני עצמו, וזהו הדין שנצטוו על עשיית ארון בהקמת המשכן, שזהו מצוה של עשיית ארון מדין כלי המשכן, והוא דין נפרד מהמצוה שנצטוו משה לעשות ארון.

[ועיין בחידושי מרן רי"ז הלוי, שכתב כיסוד זה לגבי דין נשיאת הארון, דהיה בארון דין נשיאה מצד נשיאת המשכן וכליו, ועוד יש דין נשיאה בפני עצמו בארון, שאינו תלוי בארון של מקדש כלל, אלא כל שיש לו שם ארון, יש בו דין נשיאה דיש דין נשיאה בפני עצמו על ארון הברית].
מעשה נראה לפי זה דהנה הרמב"ן שם בפרשת עקב, כתב על דברי רש"י שהוא דעת יחידאה, והביא דבירושלמי שם מבואר דרך רבי יהודה ברבי אילעאי סובר כן, אבל דעת רבנן דארון אחד היה, וכן דעת רבותינו בכל מקום, שרק ארון אחד היה.
ומבואר מדברי רש"י דלדעת רבי יהודה ברבי אילעאי הציווי הראשון לא נאמר רק לשעתו עד בנין המשכן ונתבטל, אלא פרשה זו היא מצוה בפני עצמה לדורות, ולכן גם אחר שעשו ארון למשכן, היה עוד ארון עץ נוסף.
מעשה יש לומר, דגם רבנן דסבירא להו דארון אחד היה, לא נחלקו לומר דהיה זה רק ציווי לשעתו, אלא גם הם סבירא להו את עיקר יסודו של רבי יהודה ברבי אילעאי דיש בארון שתי דינים, אחד מדין מקום להנחת הלוחות, ואחד מדין כלי המשכן, אלא דסבירא להו דאפשר לקיימם בארון אחד, וארון אחד עולה לשתי הדינים, וסגי בארון אחד, דבאותו ארון מתקיימים שתי הדינים.
אשר לפי זה יש לומר דלכן עשו את הארון באופן זה, דהנה באמת אי אפשר לקיים בארון אחד את שתי דיני הארון, דהרי במצות הארון שנאמר בפרשת עקב, כתוב שיהא הארון עשוי ארון עץ, וכמו שכתוב ועשית לך ארון עץ, ובמצות הארון שנאמר בהקמת המשכן נאמר, שיהא מצופה זהב טהור, וכמו שכתוב וציפת אותו זהב טהור מבית ומחוץ תצפנו.
ואין לומר דכיון דתוכו הוא מעץ חשיב ארון עץ, דבגמ' בסוף חגיגה מבואר דארון עץ המצופה זהב, נקרא על שם הציפוי ולא מיקרי ארון עץ. ועל כן יש לומר דבשביל זה הוא שעשו ארון עץ באמצע, ועוד ארונות זהב אחד בתוכו, ואחד מבחוץ, שלתוכו הכניסו את הארון עץ, דעל ידי כך נתקיימו שתי הדינים יחד, דהיה זה גם ארון עץ, וגם מצופה זהב מבית ומחוץ.

המנורה הטהורה - השפעת התורה

הנה עשיית המנורה נעשתה מאליה בידי שמים, וכמו שכתוב (כ"ה, ל"א) 'מקשה תיעשה המנורה', ופירש רש"י תיעשה, והיא נעשית מאליה, לכן לא נכתב תעשה. והנה פשיטא דמה שהמנורה נעשתה באופן זה, שנתקשה בעשייתה, והוצרך להשליך הכזר לאור, ונעשית מאליה, אין זה מילתא דבדיעבד, ולא חסר בשלימות עשייתה מידי, אלא אדרבה, כך ראוי לכתחילה שתהא המנורה נעשית, וזהו האופן המושלם והמשובח שתיעשה המנורה. ובאמת דגם בעיקר הציווי, נאמר באופן שתהא עשיה מאליה, הרי דכן הוא האופן והדרך הראויה מלכתחילה.
וצריך להבין מדוע דווקא במעשה המנורה נתקשה משה, ולא מצינו כן בשאר כלים, ואפילו הארון שקדוש טפי שהיה מונח בבית קדשי הקדשים, נעשה בידי אדם, ולמה בעשיית המנורה היה צריך שתיעשה בידי שמים.
ויש לבאר, דהמנורה יש בה ענין מיוחד טפי מכל הכלים, דענין המנורה הוא השפעת התורה, וגילוי אור התורה, וכל פרט ופרט מחלקי המנורה, הוא כנגד ענין מסויים בתורה ובגילוי אור התורה. דאור המנורה והשלהבת, הוא אור התורה עצמה, והמנורה היא הכלי של השפעת וגילוי אור התורה. ואמנם דגם הארון הוא כלי לתורה, שהרי זהו מקום התורה, והלוחות היו מונחים בו, אכן הארון הוא כלי ומקום שבו התורה מונחת, אבל המנורה עניינה היא גילוי והשפעת התורה עצמה.
ונראה דענין זה של השפעת התורה, צריך להעשות בידי שמים דוקא, וביותר, דגם אינו יכול לעשות אלא בידי שמים, ולא שייך כלל שיהא נעשה בידי אדם, דהשפעת התורה יכולה להיות רק מפני הגבורה, דבאמת תלמוד תורה אי אפשר בלא שהקב"ה יהא מלמד אותו בכל שעה ושעה, וכמש"כ בנפש החיים (ש"ד פ"ד) שבעת שאדם עוסק בתורה נחצבת אותה התורה להבת אש מפיו יתברך כמו בעת קבלת התורה בסיני, ונחשב כאילו עתה מקבלה בסיני.
ובבית הלוי דקדק דבמשלי כתוב 'כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה' לא כתב הפסוק כי ה' נתן חכמה, בלשון עבר, אלא כתב כי ה' יתן חכמה בלשון הווה, משום דבכל שעה ושעה שאדם עוסק בתורה, אז הקב"ה נותן לו חכמה ודעת ותבונה. וזהו הביאור בדברי הגמ' במס' תמיד דהיושב ושונה הקב"ה יושב ושונה כנגדו, דהיינו דבאותה שעה ממש הקב"ה נותן לו חכמה ודעת ותבונה עכ"ל.
וכן יש לבאר לשון הברכה בברכות התורה, 'המלמד תורה לעמו ישראל', דלא רק שנתן לנו את התורה, אלא דבכל שעה ושעה הוא מלמד את התורה לעמו ישראל. ומבואר דאי אפשר ללמוד תורה, אלא ע"י שהקב"ה מלמד אותו, ויושב ושונה כנגדו, ונותן לו דעת וחכמה ותבונה באותה שעה ממש.
מעשה גם המנורה שעניינה הוא השפעת התורה, מוכרח הוא להיות ע"י מעשה שמים דוקא, דאי אפשר דהשפעת התורה תיעשה אלא ע"י הקב"ה, ועל כן היה מוכרח לעשות בידי שמים, משום שרק באופן זה שייך ויתכן השפעת התורה. ולכן נתייחדה המנורה יותר מכל הכלים, דצריכה שתיעשה בידי שמים, ולא שתיעשה בידי אדם, ולכן דוקא בה נתקשה משה.
והנה הגביעים שהיו במנורה, היו הפוכים, כמבואר ברמב"ם הל' בית הבחירה, וצריך ביאור מהו הענין בכך שיהיו הפוכים, והרי בשביל שיהיה בית קיבול צריך שיהא ישר ולא הפוך.
אכן לפי המבואר דהמנורה היא השפעת התורה, יש לבאר דלכן נעשו הגביעים באופן שהם משפיעים, שזהו הצורה והאופן של השקאה, שמשקים מהגביע, ולכן הוא נעשה באופן שהגביע משקה מיינה של תורה, ומשפיע ומוציא מה שבתוכו.

מוסרי התורה ממורינו המשגיח הגה"צ רבי בנימין פינקל שליט"א

כפה עליהם הר כגיגית

שצריך לדבר בנחת לילדים, וכבר דיברנו על זה כמה פעמים, אבל יש דברים שצריך לעמוד על המשמר ולא לתת לילד לעשות כל מה שהוא רוצה, תמיד צריך להציב גבולות ובכל בית לפי העניין, אי אפשר לתת לילד לשחק בכדור בכביש סואן אפילו שהילד מאוד רוצה לשחק דווקא שם, בכזה מצב לא אומרים תן לילד מה שהוא רוצה אל תלחץ אותו, כל אחד יבין אם במקרה כזה האבא יכה אותו, כי זה מסוכן לילד.

פעם שאלתי מישהו שלא למד בישיבה מה יהיה עם חינוך הילדים, הוא אמר לי כל אחד שיחליט מה שהוא רוצה, הרי אם הבן שלו ירצה לרוץ לתוך הכביש הוא גם יגיד שיעשה מה שהוא רוצה, ודאי שלא, רק שברוחניות לא מפריע לו ה"י, והפסד ברוחניות זה אובדן נצחי, ונכון שצריך לדעת איך לנהוג עם הילד בחכמה ובתבונה.

כפה עליהם - לטובתם

לא צריך הרבה דוגמאות לכך שיש כפייה של אהבה, אבל בכדי להמחיש את הנושא נזכיר עוד דוגמה, אחד לקח את בנו לים, וכשהגיעו ראו שהגלים מאוד גבוהים וממש סכנה להיכנס, הילד בוכה לאביו ומבקש בכל זאת להיכנס, הוא מרגיש אכזבה גדולה לא להיכנס לים, אבל אביו לא נותן לו והילד אומר אני מבטיח שאני לא יטבע (אתם מכירים את ההבטחות של הילדים), ואם בכל זאת יכנס הילד לים אביו יכה אותו על כך, זה ממש סכנה, והסטירה הזאת היא סטירה של אהבה, האבא דואג לחייו, הוא אבא רחמן, ודאי שקודם כל צריך להסביר לילד אבל אם הוא לא מבין צריך לעשות בכל הכוחות שלא ילך לאבדון, יש כפייה של אהבה. ובמקרה אחר אם האבא יתן לו בכל זאת להיכנס ויגיד שהוא רוצה לתת לבנו מה שהוא רוצה הוא אבא אכזר, לא אכפת לו על חיי בנו.

נמצא א"כ שאותה אהבת ה' שהייתה בענני הכבוד ובדגלים היא אותה אהבת ה' בכפייה שכפה עליהם הר כגיגית.

כעת אנו צריכים להתבונן מדוע בכלל היה צריך כפיית הר, הרי כולם אמרו נעשה ונשמע, וכך הקשו התוס' ותיצרו: שמא יהיו חוזרים כשיראו האש הגדולה שיצאתה נשמתן. (שבת פח, א).

והנה במהר"ל ובעוד ספרים מובא באריכות שבזמן שאמרו ישראל נעשה ונשמע אכן הייתה להם התשוקה והרצון לקיים את התורה, אולם האדם חייב שתהיה לו גם כפייה לתורה, נעשה ונשמע זה רום המעלה שרוצים לעשות ולשמוע הכל, אבל יש מצבים שהרצון פג לא תמיד האדם נמצא במצב של התעלות והתרוממות, ובמצבים אלו חייבים שתהיה כפייה, זאת אומרת אני רוצה לקיים את התורה אבל אני גם חייב, הרצון לבד לא מספיק. מאחר ויש זמני עלייה וזמנים יבשים יותר, שאז צריך לדעת שאנחנו חייבים.

נתאר לעצמנו אברך שנכנס לכולל ויבוא אליו אחד ויגיד לו בעוד שלוש שנים אתה תעמוד בדיוק במקום שאתה נמצא היום, לא תתקדם כלום,

אנחנו עומדים בערב ראש חודש אדר הראשון, יש נידון אם נאמר מרבים בשמחה באדר ראשון, ומובא שאצל החתם סופר היה עסק גדול מאדר ראשון, ובכל אופן שמחת התורה לכל הדעות נוהג בו.

ומעניין שתמיד כשקוראים בתורה נעשה ונשמע, לאחמ"כ מגיע חודש אדר שקיבלו מאהבה, ונשתדל קצת להתמקד על החלק של כפה הר כגיגית ועל החלק של קיבלו מאהבה, וזה נוגע לכל אחד באשר הוא.

כתוב בפסוק: ויוצא משה את העם לקראת האלוקים מן המחנה ויטייבו בתחתית ההר (שמות יט, ז). וכתב רש"י: לפי פשוטו ברגלי ההר. ומדרשו, שנתלש ההר ממקומו ונכפה עליהם כגיגית.

ודברי רש"י הם דברי הגמ' בשבת: ויטייבו בתחתית ההר, א"ר אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם, (פח, א).

אותם מצא לו נאמנים בארץ המדבר

ראשית כל עלינו לדעת שהכפייה הזאת שכפה עליהם הר, היא כפייה מאוד מרגשת, והורים לילדים יכולים להבין יותר מהי כפייה של אהבה, ילדים לא מבינים בהרבה מקרים שההורים או המלמדים לא מסכימים להם דברים מסוימים, על אף שזה נעשה מתוך אהבה ונרחיב בהמשך.

מורנו ראש הישיבה רבי נחום זצ"ל היה מתפעל מדברי רש"י בפרשת האזינו: ימצאו בארץ מדבר ובתוהו ילל ישמון יסובבנהו יבוננהו יצרנהו כאישון עינו (דברים לב, ז). וכתב רש"י: ימצאו בארץ מדבר, אותם מצא לו נאמנים בארץ המדבר שקבלו עליהם תורתו ומלכותו ועולו. יסובבנהו, שם סבבם והקיפם בעננים, וסבבם בדגלים לארבע רוחות, וסבבם בתחתית ההר שכפהו עליהם כגיגית.

והנה יש כאן פליאה מה ההשוואה בין ענני הכבוד שזה היה אהבת ה' בחוש שראו ששמלתן לא בלתה מעליך, הם הרי לא החליפו את השמלות שלהם ארבעים שנה בגלל ענני הכבוד, והעננים גם היו מיישרים את המדבריות, וכך היה בשעה שירו חיצים על בני"אמר הקב"ה מוטב ייכנס החץ בי, (עי' רש"י שמות יט, ז) וכן הדגלים היו דוגמת המלאכים, אבל מה ההשוואה בין דברים אלו לכפיית ההר, אלא אנחנו רואים פשוט שכפיית ההר היא אהבת ה'.

עד כדי כך הדברים מגיעים שמצאנו בגמ' בע"ז: כך אומרים לפניו רבש"ע כלום כפיית עלינו הר כגיגית ולא קבלנוהו כמו שעשית לישראל וכו' מיד אומר להם הקב"ה הראשונות ישמיענו שנאמר וראשונות ישמיענו שבע מצות שקיבלתם היכן קיימתם ומנלן דלא קיימום דתני רב יוסף עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים מאי ראה, ראה ז' מצות שקבלו עליהן בני נח ולא קיימום כיון שלא קיימום עמד והתירן להן. (ב, ב).

הקב"ה יעזור שכל אחד יזכה לגדל ילדים בריאים ושמחים, אמנם נכון

יש קללה גדולה מזו, כל אחד רוצה להתקדם מיום ליום, זו השאיפה של כל אחד ואחד, רק יש פער בין ההחלטות של בן אדם ובין מה שהוא מבצע, וצריך בחכמה רבה לדרבן כל אחד שיעלה מעלה מעלה, ב"ה פה ביישיבה תובעים מאברכים בחכמה ובתבונה, מרן רבי אהרן לייב זצ"ל היה מקפיד על ראשי כוללים שהיו מקשים על האברכים.

אם יבוא ראש כולל לאברך ויגיד לו אתה חייב בכל שבוע לומר חבורה (וצריך לבוא בחכמה כגון לומר לו שיקבל תוספת מלגה וכד'), או יבוא ראש ישיבה לבחור ויגיד לו בסוף הזמן אתה צריך להיבחן על כל המסכת, ויעודד את הבחור לזה באופן ראוי הבחור יודה לו בסוף הזמן על כך שחייב אותו לסיים את המסכת כולה, האדם שמח כשמלחצים אותו על דבר שהוא באמת רוצה לעשות.

מעשה כפה עליהם הר כגיגית, הביאור הוא, נכון שאנחנו רוצים לקיים את התורה אבל אנחנו צריכים שיחייבו אותנו לקיימה.

עזה כמות וקשה כשאל קנאתה

וידועים דברי התנחומא בפרשת נח שמבאר ג"כ את העניין הזה של נעשה ונשמע: ואם תאמר, על התורה שבכתב כפה עליהם את ההר, והלא משה שאמר להם מקבלין אתם את התורה, ענו כולם ואמרו נעשה ונשמע, מפני שאין בה יגיעה וצער והיא מעט (נ"א אלא מעט), אלא אמר להן על התורה שבעל פה, שיש בה דקדוקי מצות קלות וחמורות, והיא עזה כמות וקשה כשאל קנאתה וכו' (נח, אות ג).

ועלינו להבין פשוט מה הכוונה שלא רצו לקבל תורה שבע"פ, וודאי לא הכוונה שרצו לנהוג כצדוקים ה"י, הרי אין דבר כזה לקיים מצווה אחת בלי תורה שבע"פ, מי שמקיים רק מה שכתוב בתורה בלי חז"ל הוא לא קיים שום מצווה, לא צריך הרבה דוגמאות אבל תגידו לי איך נראים תפילין, מה זה וקשרתם לאות על ידך, ואם זה כן תפילין באיזה צורה עושים תפילין, ולזה יש הלכה למשה מסיני שיהיה שחור ומרובע ובדיקוק מה מקום הנחתן אי אפשר לזוז בלי חז"ל.

אלא וודאי שאת כל ההלכות ופרטי הדינים הם רצו לשמוע ולקבל מהחכמים, ומה שהם לא רצו זה העמל והיגיעה המרובה שיש בתורה שבעל פה, וכהמשך דברי התנחומא שם: לא כתב הקדוש ברוך הוא בתורה למען הדברים האלה, ולא בעבור הדברים האלה, ולא בגלל הדברים, אלא על פי הדברים, וזו היא תורה שבעל פה, שהיא קשה ללמוד ויש בה צער גדול שהיא משולה לחושך, שנאמר העם ההלכים בחושך ראו אור גדול, אלו בעלי התלמוד שראו אור גדול, שהקדוש ברוך הוא מאיר עיניהם באיסור והיתר, בטמא ובטהור ולעת"ל ואוהביו כצאת השמש בגבורתו וכו' (נח שם).

(אגב, הפסוק של ואוהביו כצאת השמש בגבורתו מובא בגמ' ביומא כג, א, שהוא נאמר על הנעלים ואינם עולבין וכו', אבל במדרש כתוב שזה על אלו העוסקים בתורה שבע"פ, ועי' בב"ב ח, ב).

ונהנה במדרש שם הוסיף על תורה שבע"פ: שאין לומד אותה אלא מי שאוהב הקדוש ברוך הוא בכל לבו ובכל נפשו ובכל מאדו, שנאמר ואהבת את ה' אלוך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך.

לכאורה צריך להבין את דברי המדרש הללו, מאחר ובדברי הביאור הלכה ריש אורח חיים נראה בהפך וזה לשון הביאור הלכה שם: כיצד יגיע האדם לאהבה הוא ע"י התורה וכדאיתא בספרי לפי שנאמר ואהבת אני יודע כיצד לאהוב את המקום ת"ל והיו הדברים האלה אשר אנכי מצווך היום על לבבך שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם כלומר שע"י ההתבוננות בתורה יכיר את גדולתו של הקב"ה שאין לו ערך ולא קץ ותתיישב האהבה בלבו בהכרח. ובדברי המדרש כאן אנו רואים שמי שיש לו אהבת ה' הוא לומד את התורה, ונרחיב בזה בעזה"י בהזדמנות אחרת.

רצון הי"ת שישאל יעמלו ויתייגעו בתורה, ובסוף יהיה אור גדול, וליבי אומר לי שהפשוט שתוס' אומרים זה לא סתירה למדרש, אלא יסוד הדברים שהיה לבני"י פחד ובזה יש שתי דרכים או שפחדו מהאש הגדולה או שחששו שלא יצליחו לעמוד בעמל והיגיעה הנדרשת לתורה שבע"פ והם פחדו להשאר בחושך, ועל זה כפה עליהם הר כגיגית.

הדרך היא חושך התורה היא אור

ועל עצם דברי המדרש שהתורה נמשלה לחושך יש להבין שהרי כתוב כי נר מצווה ותורה אור, אלא הביאור הוא שהתורה משולה לחושך, אבל היא לא חושך, וניקח משל מחיי היום יום של כל אחד, אדם שהזמינו אותו לאירוע גדול ואמורה להיות שם סעודה גדולה בשר ודגים וכל מטעמים, ובזמן המיועד הוא רוצה להיכנס לאולם אלא שאז קפץ החשמל ולא ניתן לערוך את הסעודה, ולאחר מאמץ רב מהמשתתפים הצליחו להרים שוב את החשמל ויהי אור, בבת אחת נערכה הסעודה וכולם התיישבו סביב השולחנות לאכול, נשאל את עצמנו בזמן החשכה האם האוכל היה חשוק ודאי שלא, האוכל היה באותו מצב כל הזמן, אבל להגיע אליו היה קשה, היה חשוק.

התורה היא אור, אבל להגיע לאורה של תורה צריך לעבור בחושך, הדרך חשוכה, צריך הרבה עמל ויגיעה עד שכל הדברים נעשים ברורים ומאירים, ומהעבודה הזו פחדו בני"י גם לאחר שאמרו נעשה ונשמע ולכן באה הכפייה עליהם.

ובעזרת הי"ת נצטרך להסביר בשבועות הבאים מה התרחש בימי אחשוורוש מדוע אז קיבלו מאהבה, מה השתנה מקבלת התורה שהעמל והיגיעה היו בצורה של כפה עליהם הר, לבין ימי אחשוורוש שקיבלו עליהם מאהבה את התורה שבעל פה.

מחר זה ערב ר"ח אדר א', ומובא במשנ"ב: ויש נוהגין לעשות למנחה סדר יו"כ קטן וטעם לשם זה הוא לפי מה דאיתא בפר"ח דמהר"ם קורדוורו ז"ל היה קורא אותו כיפור קטן לפי שבו מתכפרים עונות של כל החודש דומיא דשעיר של ר"ח וכדאמרין במוסף זמן כפרה לכל תולדותם. (סי' תי"ז ס"ד). ובזוהר הק' כתוב שבר"ח מחדשים לאדם את הכוחות וחודש אדר א' הוא חודש מלא וגדוש בעלייה בתורה ומי שיקח ע"ע עול תורה יזכה לאור גדול.

הקב"ה יעזור לכל אחד שיהיה לו שטייגען בלימוד ושמחה עם חינוך טהור ויהיה לכל אחד בית מלא ברכת ה'.

לע"נ

מרנא הסבא קדישא מסלבודקא
רבנו נתן צבי בן רבי משה פינקל זצלה"ה

לע"נ

איש ישר רודף צדקה וחסד
הר"ר שמעון בן הר"ר יהודה לייב טלסניק זצ"ל
במלאות שלושים לפטירתו
הנוצח ע"י נכדיו שיחי'

יהודי צריך לדעת את ערכו

למעשה, כל שיטת סלבודקה על רגל אחת כתובה בהתחלה של פרשת משפטים.

סלבודקה ביקשה, שאדם יבא וירגיש כמה הוא חשוב, כמה הוא נכבד, כמה לא מתאים לו להתעסק עם שטויות, וכמה הוא מפסיד לעצמו מהחשיבות ומהגדלות שלו על דברים שוליים וחסרי משמעות אשר לא מתאמים לאיש הישראלי וכ"ש לבן תורה.

סיפר המשגיח ר' מאיר חדש זצ"ל, ששאלו את הסבא מסלבודקה על ה'שיטה' שלו שלא צועקים על בחורים, ולא לזרוק בחור מהשיבה כ"כ מהר. הרי "לא בדברים יוסר עבד"!

והוא הביא להם את הגמרא בסנהדרין (לז, א) והיינו דאמר ליה ההוא מינא לרב כהנא, אמריתו נדה שרי לייחודי בהדי גברא, אפשר אש בנעורת ואינה מהבהבת! איך ייתכן שאדם יכול להתגבר על תאוות גופו!... אמר ליה: התורה העידה עלינו 'סוגה בשושנים', שאפילו כסוגה בשושנים לא יפרצו בהן פרצות. וברשי"י: גדורה בשושנים. כלומר באזהרה קלה ובהבדלה מועטת הם נפרשין מן העבירה, ואין צריך גדר אבנים להפסיקן.

אמר הסבא מסלבודקה: אם יש מלך שבונה ארמון גדול ומפואר, ויש לו שם את כל שכיות החמדה מכל הסוגים: עופות צבעוניים, ובעלי חיים, בניינים יפים ונהדרים. הפאר וההדר שהיה שם הביא לכך שכל המדינה הסתקרנו לראות הכל מקרוב, אך אם כולם יבואו הכל ייהרס... כל העצים היפים, והגינות היפות עם הפרחים המרהיבים, הכל יימחה ויהרס. אז המלך מוכרח למנוע את כולם שלא ייכנסו.

ובכן, יש לו 2 דרכים למנוע את העם: או לעשות גדר אבנים גבוהה סביב הארמון, חומה גבוהה ובצורה, או לעשות גינת שושנים יפהפיה ונחמדה, שובת לב ומושכת עין. ודאי שמה שיותר מתאים לכזה ארמון יפה ונהדר - זו הגינת שושנים... אבל, זה תלוי באנשי המדינה. אם האנשים הם נבערים מדעת ולא יודעים להתפעל מהיופי של השושנים - לא יעזור שום דבר... צריך גדר של אבנים. אבל אם האנשים שם הם ברי דעת, בעל לב ובעלי רגש, הם מבינים את היופי של השושנים, אז הם לא ייהרסו גינה כזו יפה בשביל לספק את יצר הסקרנות.

וכך אמר רב כהנא לההוא מינא. אתם הגויים - אין עם מי לדבר. אתם לא מבינים כלום, ולא יודעים כלום, אז בשבילכם צריך גדר של אבנים. אם לא - כל גדר אחרת אתם תהרסו. לנו מספיק גדר של שושנים. יהודי מוקף בכזו נעימות ובכזה יופי - פשוט חבל להפסיד את הכל בשביל תאוות בני האדם. התורה העידה עלינו שאנחנו סוגה בשושנים.

התפקיד של סלבודקה - אמר הסבא, זה להסביר לבחור באיזה גדר של שושנים הוא נמצא. אחרי שהוא יודע את זה, הוא כבר לא יהרוס גדר כזו יפה... בסך הכל צריך להסביר לו את ה'סוגה בשושנים'. ועל הגדר הזו אחז"ל על הפסוק 'פורץ גדר ישכנו נחש' - זה דינה בת יעקב, שיצאה לראות בבנות הארץ, וישכנה נחש - זה שכם בן חמור נשיא הארץ החוי, (וכידוע חויה בארמית זה נחש).

ואיזה גדר פרצה, אחז"ל אבא והאחים יושבים ולומדים תורה, הוי אומר את בתוך גינה יפיפיה של שושנים, והחור הקטן ביותר - ותצא לראות בבנות הארץ, כבר מספיק לנחש להשתחל דרכו ולהכנס.

הגאון ר' ברוך מרדכי אזרחי שליט"א אמר, שבסלבודקה היו אומרים שיש איסור עשה ויש איסור לא תעשה, ויש מצוות דרבנן.

אך יש עוד דבר: א סלבודקה בחור, ס'פסט נישט. זה לא מתאים לבחור מסלבודקה. אני חשוב, אני לא יכול להתבזות על כאלו שטויות, לא מתאים לי...

וכאשר מחנכים בן אדם - זה היסוד הראשון. תראה כמה אתה חשוב, תראה כמה אתה גדול, אל תפסיד את זה בידיים.

ונספר מעשה אמיתי שארע לאחרונה: היה בית ספר בנוה יעקב, שהיה שם ילד מופרע מאד, ואף מלמד לא הצליח להסתדר איתו. פרא אדם, ידו בכל ויד כל בו... והיתה תוקפה מסויימת שהמלמד שלו היה צריך להפסיק, אז הוא הביא ממלא מקום. ואותו ממלא מקום, בניגוד לכל הציפיות, הצליח עם הילד הזה והפך אותו מקצה לקצה. לא יאומן כי יסופר!...

באו כל הרבה'ס ושאלו אותו, איך זה יכול להיות? כבר כמה שנים שכולם מנסים ללא הצלחה ופתאום ככה הפכת אותו?! מה עשית?...

מה התברר לבסוף?... לפני שהמלמד עזב, הוא נתן פרטים על כל תלמיד ותלמיד בשביל שיידע איך להתעסק איתו. והממלא מקום התבלבל, ועל אותו ילד מופרע, היה רשום לו שהוא העילוי של הכיתה, הילד הכי מוצלח!!!

אז כל פעם שהוא התחיל להתפרע, אמר לו הממלא מקום, הרי אמרו לי שאתה העילוי של הכיתה! זה לא מתאים לך!... וכך הוא עבד איתו לאורך זמן, עד שהילד קיבל את זה ברצינות ונהיה העילוי של הכיתה!

וזו הדרך של סלבודקה. אתה העילוי של הכיתה, לא מתאים לך...

דע מי אתה

וכבר אמרו, שהדרך הזו של סלבודקה כתובה בפרשת משפטים, לא בדברים יוסר עבד. אפילו כל אדם מתחיל - יודע שמקומו של גנב הוא מאחורי סורג ובריח. באה התורה, והופכת קערה על פיה!... גנבת! תשלם. אם אין לך מה לשלם - נמכור אותך לעבד.

אבל אז, מתחיל החיים היפים שלך... כל הקונה עבד, כקונה אדון לעצמו. משהו שלא חלמת שיהיה לך... כל מה שיש לאדון - יש לך. את אותו אוכל שהוא אוכל - אתה אוכל! כל מה שהוא צורך לצורכו אתה מקבל דוגמתו, נהיית שותף איתו... ואם יש רק אחד, אז אתה מקבל ולא הוא.

נשאלת השאלה: ככה מחנכים גנב!... זה בסך הכל סיבה נוספת לגנוב... אני אלך לגנוב, ואם לא יהיה לי לשלם - יקחו אותי לעבד... תענוג!

אלא יהודי - זה סוגה בשושנים. יהודי שגונב - הוא לא יודע מה ערכו. בוא אלי... אני יראה לך כמה אתה חשוב, וכמה מכבדים אותך. ולמה? למה באמת אני מכבד אותך, הרי אתה בסך הכל "גנב", מה מגיע לך?...

בגלל שגם אחרי הגניבה אתה בן מלך! כשהגמ' אומרת כי עבדי הם, ולא עבדים לעבדים לא הפשט הוא שזה רק "איסור של עבדים לעבדים". עבדי! אתה בא מבית המלוכה!!! זה לא מתאים לך... אתה נמצא כל הזמן בארמון. כעת תלך לנקות ביב של שופכין?! זה לא אתה!

וכשבן אדם קולט מה זה "איש הישראלי" הוא מתחיל להבין, לא מתאים לי להתבזות בשביל גניבה. פשוט לא מתאים לי...

כאשר יהודה מדבר עם יוסף (בתחילת ויגש) הוא אומר לו, "ועתה כבואי אל עבדך אבי והנער איננו נתנו ונפשו קשורה בנפשו". אם תקח את בנימין, אז אבא שלנו ימות!

ולא מובן, הרי יהודה חשב על יוסף שהוא מצרי, אז מה האיום הגדול על אדם מצרי שיהיה עוד יהודי שימות? זה הבעיה שלו!!

אדרבה, פחות יהודי - יותר טוב... ועוד, כתוב שאמר לו כי כמוך כפרעה, מה פרעה גוזר ואינו מקיים, מבטיח ואינו עושה, אף אתה כן, וכי זו היא שימת עין שאמרת לשום עינך עליו?!

נו... אז מה רצונך?... כזה גנב, ולא סתם... הוא גנב את הגביע אשר נחש ינחש בו אדוני, נו... אז שיתנו על זה פרס?!! מה התביעה של יהודה?

אומר הבעל הטורים, ונפשו קשורה בנפשו. ויש עוד פעם שכתוב 'קשורה'. אולת קשורה בלב נער. אומר לו יהודה, אצלנו בבית, בני יעקב - לא גונבים. אותנו לא מחנכים לגנוב. גם אם הוא לקח את הגביע זה מפני אולתו הקשורה בו. זה רוח שטות שעברה בו... ולרוח שטות הזו לא יעזור בית סוהר. זה רק יגביר בו את המרמור ויוביל אותו לכיוון ההפוך.

תתן לו תחליף. התחליף לאולת קשורה בלב נער זה נפשו קשורה בנפשו. זו תהיה השימת עין, שם הוא כבר לא יהיה גנב. תן לו את אבא שיסביר לו כמה הוא חשוב! שיראה לו כמה הוא אוהב אותו! הוא יראה לו כמה הוא אוהב והוא לא יפסיד את זה בשביל גניבות. וכך זה כל יהודי.

ודרך אגב כתוב בבעל הטורים 'קשורה' בגימטריא 'תורה'. בן תורה זה פי כמה וכמה. כמה אתה חשוב! כמה אתה נרצה! כמה אתה גבוה!

ובעצם - התורה הזו של סלבדקא - זה לא חידוש. כבר רבינו יונה כתב זאת בתחילת ספרו "שערי העבודה". כל התחלת הספר היא באה להראות כמה בן אדם חשוב.

וכך הוא כותב: **"הפתח הראשון הוא שידע האיש העובד ערך עצמו, ויכיר מעלתו ומעלת אבותיו, וגדולתם וחשיבותם וחבתם אצל הבורא יתברך. וישתדל ויתחזק תמיד להעמיד עצמו במעלה ההיא ולהתנהג בה תמיד"**.

זהו היסוד הראשון. תדע מי אתה, תדע מי אבא שלך, תדע לאיזה גזע אתה שייך, כמה אתה גבוה. ואז לא תרצה ליפול ולהפסיד כזו חשיבות בשביל שטויות. דבר נורא פשוט.

סלבדקא ונובהרדוק...

ידוע ששיטת סלבדקא ושיטת נובהרדוק הם 2 שיטות הפוכות. פעם חשבת, שההבדל ביניהם הוא כך: יש מאזנים שקולות של טוב ורע. זה לעומת זה עשה האלוקים.

כאשר רוצים שצד אחד יעלה למעלה והשני יירד למטה יש ב' אפשרויות: או שמורידים את הצד השמאלי למטה, ואז ממילא הימני עולה למעלה, או שמעלים את הצד הימני למעלה ואז השמאלי יורד למטה.

סלבדקא אמרה: בא נעלה את כף המאזניים למעלה, נודיע לאדם את חשיבותו, וממילא ירד הצד התחתון. ונובהרדוק אמרה: בדיוק הפוך... בא נוריד את התחתון, וממילא יעלה העליון.

אך אמר לי פעם הגר"ח זייציק (שהיה מגדולי גידולי נובהרדוק) שזו טעות. ששאלו אותו פעם למה היום לא שמענו על מקום שעובדים בצורה של נובהרדוק? כמעט נגמרו הנובהרדוקאים... למה? והוא הסביר כך: ולפי הבנתי ששגיתי - וכנראה צריך לראות את זה אחרת, כל הדרך של סלבדקא שמדברים כמה האדם גבוה גבוה, נכבד וחשוב, זה הכל טוב לימים כתיקונם. אבל בשעת שריפה, בשעת סכנה - אין זמן להסברים הללו. לדוגמא: תארו לעצמכם שפרצה שריפה גדולה בארמון המלוכה, וכעת יתחילו להסביר למלך, תראה איזה ארמון יפה יש לך, אתה כזה מלך גדול... היעלה על הדעת!! קודם כל תכבה את השריפה, אחרי זה נדבר...

אמר הרב זייציק: בעבר, בחורי ישיבה לא היה להם אוכל, הם היו רעבים ללחם, היה קור כלבים בחוץ - ולא היתה להם הסקה, אף אחד לא רצה להתחתן איתם... ואז נשבו רוחות ההשכלה, ומצאו כר נרחב. בא תראה איזה עולם הזה יש לנו... איזה תנאים טובים... זו היתה אש בוערת! היא כילתה רבים וטובים רח"ל. אז היו צריכים לכבות את השריפה, וכשמכבים שריפה - לא מתעסקים בשום דבר אחר חוץ מכיבוי השריפה.

גם נובהרדוק, הוא אמר, כל העבודה שלה זה למעלה מכח הטבע של בן אדם רגיל. רק שבשעת שריפה מקבלים כוחות גם למעלה מדרך הטבע, כמו שידוע.

אבל היום, השריפה ברוך ה' כבתה... היום להיות "בחור ישיבה" זה כבוד מלכים! מי לא רוצה שידוך עם בחור ישיבה? כל אחד רוצה, וגם משלמים על זה הרבה... והיום ברוך ה' יש אוכל בשפע, ודירות נאות, אז כבר אין שריפות. וכשאין שריפות - כבר אי אפשר להגיע לכאלו פסגות!...

מוסר ה' - בני!

ונשוב לדברי רבינו יונה בשערי העבודה, שיכיר האדם מעלתו ומעלת אבותיו. לא מתאים לי לחפש דברים אחרים.

ובזה מתבאר גם דברי המסילת ישרים (פרק י') "שכבר יכבה אש התאווה הגופנית בהתגבר בה החמדה האלוקית". אתם שומעים?!... בא תגביר את החמדה האלוקית, כמה אני קרוב לקב"ה, כמה אני אוהב אותו, כמה טוב לי, אני בן שלו, אני עבד שלו... "אם כבנים אם כעבדים", וממילא תרד ותכבה אש התאווה הגופנית.

והזכרנו, שאמרו בלעכוביץ' **"מוסר ה' בני אל תמאס"**. מוסר ה', המוסר של ה' הוא, בני! אתה הבן שלי! אל תמאס. לא מתאים לך להתגלגל בדברים מאוסים...! אתה שייך לארמון המלכות, אתה שייך לעולם האצילות!

מִרְן הגר"ש אלישיב זצ"ל הביא את הגמרא בשבת (קנו, ב) "שאמרו החוזים בכוכבים לאמו של רב נחמן בר יצחק הבן שלך יהיה גנב (כי הוא נולד במזל גניבה) אז היא הקפידה מאד לכסות את ראשו, ואמרה לו, תכסה ראשך בשביל שתהיה לך יראת שמים, ותבקש רחמים שלא ישלוט בך יצר הרע. והוא לא ידע למה היא אמרה לו כך. יום אחד הוא ישב ולמד מתחת עץ דקל, ונפלה הגלימה מעל גבי ראשו הרים עיניו וראה את פירות הדקל, התחזק עליו יצרו, סליק פסקיה לקיבורא בשיניו".

ולכאורה, למה אמו לא אמרה לו את הסיבה לכיסוי הראש, שנולד במזל של גנב, ושידע להיזהר? אלא, להגיד לבן אדם "אתה גנב", הרסת אותו לכל החיים! כשהוא יודע שהוא גנב - זה הורס אותו. מה כן צריך לומר? אתה ירא שמים. ובשביל להיות ירא שמים צריך כיפה, וצריך גם כיפה גדולה!!!

פעם אחת הרה"י היה לו ענין עם מִרְן הגר"ח קנייבסקי שידלחט"א, ושלח אותי שרוצה לבוא אליו. הלכתי אליו, והוא הזדרז והקדים לבוא לרה"י, ונסע איתי מיד במונית, והנהג היה דתי עם כיפה קטנה. אז ר' חיים אמר לי, תגיד לו שזה לא כיפה טובה, צריך כיפה שתכסה את רוב הראש!!! אני התביישתי... אך ר' חיים לא הניח לי, תגיד לו שצריך כיפה גדולה שמכסה את רוב הראש.

כאשר מדברים עם ילד על יראת שמים, כמה אתה צדיק וירא שמים, זה נשמע אחרת. אך אם אומרים לו "אתה גנב" - הפסדת לו את החיים.

ומעשה שהיה עם הגאון ר' ברוך בער ליבוביץ' זצ"ל, שעבד אצלו יהודי שתיקן את התנור. ור' ברוך בער אמר לו 'בוקר טוב' בשפה פולנית, כמו שהדרך לדבר לגויים. [יהודים מברכים בברכת "שלוש עליכם", או בוקר טוב בשפת הקודש].

ואחר כך הוא תפס את עצמו והתחנן בפניו שימחול לו. הרי אתה אדם חשוב, אתה יהודי! איך דיברתי אליך כמו גוי?!... בן של הקב"ה הוא חשוב.

לכבד את הבנים של הקב"ה!

כתוב במכילתא, כל אלמנה ויתום לא תענון. שאר כל אדם מנין? ת"ל לא תענון. דברי ר' ישמעאל, ר' עקיבא אומר אלמנה ויתום שדרכם לענות בהם דיבר הכתוב. הם יותר שבורים ונכאי לב ומרי נפש. וכו'.

"כבר היה רבי ישמעאל ורבי שמעון יוצאים ליהרג. אמר לו רבי שמעון לרבי ישמעאל, רבי! לבי יוצא שאיני יודע על מה אני נהרג. אמר לו ר' ישמעאל לר' שמעון, מימך בא אדם אצלך לדין או

לשאלה ועכבתו עד שתהא שותה כוסך ונועל סנדלך או עוטף טליתך? אמרה תורה אם ענה תענה, אחד עינוי מרובה ואחד עינוי מועט. אמר ליה - נחמתני רבי, נחמתני!!

אני באתי פעם לבית מרן רה"י הרב שטיינמן זי"ע, והרבנית ע"ה פתחה לי, אשת חבר. ובקשה ממני להיכנס לחדר הגדול ולהמתין עד שמרן רה"י יגמור לאכול. חלפו שתי דקות, והיא נכנסת עם דמעות (!) ומבקשת ממני מחילה, לא הבנתי על מה... והסבירה: בעלי אומר שאם בא בן אדם - אני צריכה להכניס אותו מיד, אפילו אם הוא באמצע לאכול. אך אני, המשיכה הרבנית, אשה פשוטה, ואני מכירה את בעלי שאם כעת הוא לא יאכל - הוא אחרי זה לא יאכל בכלל. והוא צריך לאכול! אז מה אני יעשה... תסלח לי! בספר השיחות של רבי ירוחם ממיר, הוא מביא שפעם אחת אמר ידוע שאצלי הדלת פתוחה תדיר לכל שואל ומבקש, אפילו שזה מאד קשה לי. (ר' ירוחם היה מעמיק עצום וכל פעם שמישהו נכנס זה היה להוציא אותו מהעיון). אבל אני מפחד מהמכילתא הזו. נשאלת השאלה: איך מבינים את זה?... הוא באמצע לאכול, או לנעול נעליים, בסדר... נחכה עד שהוא יגמור. מה קרה? למה כזה עונש חמור?

והתשובה תובן ע"פ משל: אם אחד מגדולי ישראל כמו מרן הרב שך זצ"ל היה מגיע אלי הביתה בדיוק באמצע האוכל, היעלה על הדעת שהייתי אומר לרב שך לחכות עד שאני יגמור את הארוחה!! הייתי רץ אליו! וגם אם היה מגיע הבן שלו הייתי רץ לקראתו. בא אליך בן של הקדוש ברוך הוא!!! מה זה "תחכה"... אתה יודע עם מי אתה מדבר?... עם בן של הקב"ה! בנים אתם לה' אלוקים. בא אליך מישהו מבית המלוכה, איך אתה נותן לו להמתין?! ור' שמעון קיבל את התשובה הזו. הוא אמר לו נחמתני! סיפר הר"י אליעזר בן דוד שהוא נקלע פעם לחו"ל וראה אותו גוי, וכשהוא שמע שהוא יהודי, הוא התרגש עד מאד! הוא אמר לו אני מקסיקני, בחיים שלי לא ראיתי יהודי, אבל אני מאד אוהב תנ"ך ולומד בו כל יום כמה שעות. כתוב בתנ"ך שאתם בנים של האלוקים! אתה יודע איזו זכות בשביל לראות פעם ראשונה בן של אלוקים ולדבר איתו! הוא כל כך התרגש עד שהתחיל לרעוד!!! אנחנו מחייכים, אבל הגוי הזה צודק! אנחנו בנים של הקב"ה, בנים אתם לה' אלוקים!

זה האושר הכי גדול שיש!

חביבין ישראל שנקראו בנים למקום. חיבה יתרה נודעת להם שנקראו בנים למקום. (אבות ג, יד) וצריך להבין, מה זה חיבה, ומה זה יתרה?

יש סיפור ידוע על רבי חיים קרייזוויט, שבזמן המלחמה, פגש אותו יהודי זקן ואמר לו, תראה, אני לא יודע אם אני ישרוד עד סוף המלחמה, אתה יותר צעיר יש לך יותר סיכוי. לי קוראים כך וכך, אני גר במקום פלוני. אם תפגוש את הבן שלי, תגיד לו שיש לי בבנק בשוויץ סכום עתק והביא לו את הנתונים, ושיבוא לקחת אותו משם.

לאחר המלחמה, ניסה ר' חיים לברר אך אף אחד לא ידע. פעם, הוא ישב בקרון רכבת, ולידו ישב יהודי. הוא התעניין בו ובמקום מגוריו. ושאל אותו, אולי אתה הכרת יהודי בשם פלוני? אמר לו בטח זה אבא שלי! יש לך מסמכים שמעידים את זה? כן. אז תדע לך, שיש לך חשבון בנק גדול מאד. ומסר לו את הפרטים. אמר לו, אבל אני כזה עני מרוד, שאין לי אפ"י את הוצאות הנסיעה! אמר לו, אני כבר יודע שאתה גביר... אז אני ילווה לך.

אמר ר' חיים קרייזוויט, מה הוא היה עד היום, עני מרוד או גביר? או לחילופין, אילו הוא היה מת בלי לדעת מהירושה שיש לו, הוא היה נקרא גביר או לא? ייתכן שמבחינת הלכה הוא גביר, אך למעשה הוא קבצן אמיתי...

אנחנו בנים למקום! יש לנו ירושה כזו גדולה, אך אם לא היו מודיעים לנו אותה היינו כמו אותו יהודי... מה יש לנו מזה?...

חיבה יתרה נודעת להם! אני מודיע לך! אתה גביר. יש לך ירושה. אתה הבן שלי! בוא לנצל ולקחת.

הג"ר הלל זקס אמר לנו בישיבה, בשם אחד מהאדמו"רים, שכאשר יהודי מברך בבוקר שלא עשני גוי - הוא צריך לרקוד ולשמוח כל היום עד למחרת שהוא מ ברך שוב פעם שלא עשני גוי!...

פעם שאלו באיזה מקום בת ישראל, אם היו נותנים לך אפשרות בחירה להיות או יהודיה או גויה, מה היית בוחרת? ואמרה, גויה. ולמה? כי להיות יהודייה זה מחייב בהרבה מצוות ויש עבירות רבות. אבל גוי לא חייב בשום דבר... תענוג. כאשר שמע מכך המשגיח ר' דב יפה זצ"ל, זה מאד מאד כאב לו! למה לא מסבירים לילדים כמה החשיבות של יהודי, כמה חביבין ישראל שנקראו בנים למקום, מה זה הערך של יהודי! להבין שלהיות יהודי זה האושר הכי גדול שיש! בין בעולם הזה ובין בעולם הבא. אתה נמצא בעולם אחר בכלל...

"והייתם לי סגולה מכל העמים", וברש"י: אוצר חביב! כמו, 'וסגולת מלכים', כלי יקר ואבנים טובות שהמלכים גוזזים אותם. כך אתם לי סגולה משאר אומות.

פעם שמעתי מישהו שאומר, בא נשיר את שיר גאותו של הקב"ה. והוא שר, "יחיד גאה לעמך פנה". אך שם לא מבואר במה מתגאה, האמת היא ששיר גאותו של הקב"ה זה "על ישראל גאותו"! גאות הקב"ה היא שיש לו בנים כאלו יקרים וחשובים.

כל תפילה נשמעת!

כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים **קרובים אליו**!

אחד שמקורב היום למרן ראש הישיבה שליט"א, או למרן שר התורה שליט"א, הוא הולך בכל **מקום בחשיבות. אני חשוב! אני מקורב לגדול הדור!**

אנחנו קרובים ישר לרבונו של עולם! הקדוש ברוך הוא קרוב שלנו, וקרוב אליו!

כמה יהודי צריך לשמוח! וכל יהודי הרי יכול לפעול כל כך הרבה. הרי אם למשל הייתי מבקש מאבא שלי איזו בקשה, אז הוא היה עושה כל מה שהוא יכול, יש לי גם פרוטקציה... למה לא. סיפר לי פעם הגאון ר' טוביה יעקבזון שליט"א (שחמותו שתח"י, היתה גרה יחד עם הסטייפלער הקדוש) הוא נסע פעם לכותל המערבי להתפלל, והוא בא קודם לסטייפלער לקבל ברכת הדרך. הסטייפלער אמר לו אל תשכח להתפלל עלי. והוא חייד. שאלו הסטייפלער, למה אתה מחייד? אמר לו, אם המלאכים ישמעו שאני מתפלל על סבא, הם ילעגו לי... סבא צריך אותך?...

והוא אמר שהסטייפלער הקפיד עליו. אין תפילה של יהודי שלא נענית! באשר הוא שם. יש תפילה שנענית מיד ויש שנענית אחרי חודש או אחרי שנה. ויש גם תפילות שמועילות לנכדים ולנינים. אבל אין תפילה שחוזרת ריקם, אבא לא אומר לבן - לא.

גם כשיש אדם גדול שחולה והציבור מתפללים עליו, זה לא נכון לחשוב מה הוא צריך אותנו... התפילה שלנו יכולה להשפיע!

סיפר לי הרב פינזל (מנהל ת"ת חכמת שלמה בירושלים) שאביו היה חולה במחלה מאד קשה, אז הוא בא לבקש ברכה ממרן רה"י זי"ע. אמר לו הרה"י, יש לך כזה חיידר גדול עם תינוקות של בית רבן שלא טעמו טעם חטא, תגיד להם שיתפללו עליו! הוא לקח את הדברים ברצינות, העמיד את כולם להתפלל, ואביו הבריא!

מהות האדם - לעזור לשני

ופה, נעבור לחלק השני של סלבדקא:

שאלו בסלבדקא, מיהו השוטה שיילך לקנות בידיים אדון לעצמו?... אתה הולך לקנות עבד עברי בשביל לשמש אותו?!

מספרים על אדמו"ר אחד שהיה לו גבאי. ולעת זקנה רצו להכניס גבאי נוסף. הרבי'ה מיאן באמרו, מספיק לי לשמש גבאי אחד, עכשיו לעת זקנה אין לי כח לשמש שני גבאים?!

אדם רוצה עבד שישמש אותו, אז נותנים לו אדון?!

אומר ר' אייזיק שר, "הנסיך הסלבדקאי". ודאי שאם אדם ירצה את הנוחיות שלו - הוא לא יקנה עבד עברי. אבל כמו שכותב ר' יצחק מואלוז'ין בשם אביו הגר"ח (בהקדמה לנפח"ח) שהאדם לא לעצמו נברא אלא להועיל לאחריו. לא נבראתי רק בשביל לחשוב על עצמי. אם לדוגמא, יש לאחד מאיתנו אח לא בסדר חלילה, שסר

מדרך הישר והטוב, ואני יודע שאם אני יקרב אותו אני יוכל להחזיר אותו למוטב, האם אני לא יעשה זאת!!
הוא אומר, לא מפסידים כשמשקיעים אצל הקב"ה. ומביא את הגמרא (יבמות סב, ב - סג, א), שמביאה את הפסוק אז תקרא ואני אענה.

יהודי - חי עם תחושה של שליחות: יהודי זה מידות טובות. תורת ה' ומידות טובות. תורה תחילתה חסד וסופו חסד.
והמשגיח רבי דב יפה זצ"ל אמר פעם אחת, **הרי יהודי יכול להיות מוקף בגן עדן של מדות טובות, אם ילמד מוסר וידע איך יהודי חי, ובמקום זה הוא בוחר בגיהנום של מדות רעות... לא חבל?!**

התורה מלמדת לפסוק

כתוב שמי שהולך לדיני ערכאות הוא מחלל את ה', ומרים יד בתורת משה, ואפילו אם הם פוסקים כמונו. כי אצלם זה שכל, ומידות רעות. אך אצלנו - זה תורה.

היינו כעת במסע לראדין, ולוילנא (ע"י ארגון דרשו) והיו שם הרבה רבנים ודיינים חשובים, קם הגאון ר' ניסן קפלן (ראש ישיבת ידעת אהרן) ושאל שאלה כמה מהדיינים שהיו שם:

אחד לוח מחבר שלו חמישים שקל או הזיק בסכום הנ"ל, והוא נעלם לטווח ארוך ולא מצא אותו. אחרי כמה שנים הוא הופיע ואמר שהוא נמצא פה רק לכמה דקות ויותר הוא כבר לא יהיה פה, אך יש בידו שטר של מאה שקל, ולמלוה אין עודף. האם הלווה חייב לתת את כל המאה? [והנידון היה אם יש ראייה מסוגיית מיטב או לא].

הוא שאל את הדיינים, והסתפקו בזה, והעלו צדדים לכאן ולכאן. היה דין אחד (ת"ח גדול שחיבר הרבה ספרים) שאמר לו אמנם אני לא יודע לענות לך, אבל אם כזו שאלה תגיע אלי לדין - אני ידע איך לפסוק! כעת אתה שואל אותי בשכל שלי - אני לא יודע. אבל כשאני יהיה דין, אני אדע. ולמה? כי אלוקים נצב בעדת קל.

התורה בונה את הבן אדם, לסייע לזולת

הגאון ר' מיכל פיינשטיין אומר, בדרך כלל התורה לא מדברת בלשון שאלה. והנה אצלנו בפרשה כתוב "וחדלת מעזוב לו!! עזוב תעזוב עמו!!" מה כתוב פה:

אומר ר' מיכל, מה, אתה רואה יהודי סובל, יש לך הוה אמינא לשבת בצד!! זה לא רק ציווי מהקב"ה, אלא יש לך צד להיות אחרת!! אתה מסוגל לראות יהודי סובל ולא לעזור לו?!!...

בספר אוצרותיהם אמלא, מספר על הגאון ר' אריה פינקל זצ"ל (ר"י מיר ברכפלד) שהוא היה קורא את הרש"י על התהילים (צט), בדמעות! "ועוז מלך משפט אהב, אתה כוננת מישרים, משפט וצדקה ביעקב אתה עשית". אומר רש"י: אתה כוננת מישרים. פשרה ושימת שלום בין אנשים כוננת באמרך "כי תראה חמור שונאך רובץ וגוי כי תפגע שור אויבך, ומי הוא שיראה את שונאו גומל לו חסד, שלא ידבנו לבו לחבקו ולנשקו!!" תנחומא.

אתם שומעים איך התורה עושה שלום!! היא באה לשונא שלי ואומרת לו ללכת ולעזור לי, והיא אומרת גם לי לעזור לשונא שלי. ולא רק זה. חז"ל אומרים אוהב לפרוק ושונא לטעון [ומהו שונא? כמבואר בגמ' (פסחים ק"ג, ב) שראה בו דבר עבירה (!) אחרת אסור לשנא, ככתוב לא תשנא את אחיך בלבד ועיי"ש בתו"ח השונא עדיף. עזוב תעזוב עמו, אומר התרגום שבוק מה דבליבך עליה ותעזור לו! נו... אז הוא לא ירוץ וינשק אותנו!!... זה תורה מסוג אחר לגמרי! ואז אולי הוא גם יבין שלא שונאים אותו, הוא נשאר בן של הקב"ה ואח שלנו, שונאים רק את המעשים הלא טובים שלו. ומסופר, שהגאון ר' שמשון פינקוס והג"ר הלל זקס זצ"ל באו פעם

לנכדה של החפץ חיים הקדוש שלא שמרה תורה ומצוות. ורצו לשמוע ממנה סיפורים על הסבא.

אך היא לא פתחה את פיה, מלבד סיפור אחד שהיא ספרה להם. היא היתה סטודנטית. והיא נכנסה לסבא שישב בחדר חשוך ואפלולי ואמרה לו, סבא. עד מתי תבלה את החיים שלך בכזה חדר חשוך? צא לעולם, הוא מלא אור, הטכנולוגיה (של אז כבר!) מתקדמת, יש מטוסים, בוא, תהנה מהחיים!! - -

אמר לה החפץ חיים הקדוש, אני יגיד לך מה ההבדל: אתם מייצרים מטוסים, ומייצרים פצצות בשביל להרוג אנשים שמפריעים לכם והם שונאים שלכם. עוד יבא יום שיטילו פצצה אחת שיכולה להרוג סכומים אדירים של אנשים בבת אחת! (וזה מה שעשו אח"כ את האטום) אתם משתמשים בשכל ובאור שלכם בשביל להפסיד את הבריאה.

אבל אנחנו בונים את הבן אדם. אנחנו נותנים לבן אדם את כל הכוחות להיות בן אדם! לתת לשני, להעניק לשני, מלמדים בן אדם לעשות את התפקיד שלו בעולם. התפקיד שלו זה לא להרוג את האויב חלילה, אלא בדיוק הפוך! עזוב תעזוב עמו, ואז הוא מחבק ומנשק אותך. איך יכול אחרת?...

כתוב בפרשת יתרו, שאמר משה ליתרו "כי יבא אלי העם לדרוש אלוקים", איך אנחנו לומדים בפשטות, בשביל מה הם באים? - למתבע אולפן מן קדם ה'! כמש"כ התרגום.

אך הראה לי הג"ר יצחק לוקסנברג (מקריית ספר) שהרמב"ן אומר אחרת: השיב משה לחותנו צריכים הם שיעמדו עלי זמן גדול מן היום, כי לדברים רבים באים לפני. כי יבא אלי העם לדרוש אלוקים **להתפלל על חוליהם, ולהודיעם מה שיאבד להם!**

זה נקרא לדרוש אלוקים, אתם שומעים!! קודם כל התפקיד שלו - כל מה שחסר לו בחולי ובפרנסה הם באים אליו. ולבסוף הרמב"ן כותב גם "ועוד אני מלמד אותם תורה" וכו'.

אם נראה היום אצל מרן שה"ת ר' חיים קנייבסקי שליט"א, באים אליו מאות אנשים ביום, וכמעט אף אחד לא מדבר איתו בלימוד, רק בודדים... כולם מבקשים ברכות, ואת זה הוא עושה, ואח"כ כל מילה שלו ממהרים לקיים. וזה "כי יבא אלי העם לדרוש אלוקים". זהו התפקיד של גדול בישראל, להועיל לאחרני.

וכבר אמרו לו פעם שישגרו את הדלת, אך הוא אמר, לכל בן אדם יש תפקיד, אף אחד לא יודע מהו, אולי בשביל זה משאירים אותי בחיים... יהודי יש לו תפקיד. מה התפקיד שלי? לעזור לשני, להועיל לשני, וכמו שהיה המשגיח רבי מאיר אומר, "והיה ברכה". בכל מקום שאתה הולך תראה שתהיה ברכה לאותו מקום.

ברוחניות אין רוויה!

המשגיח רבי מאיר חדש אומר שכתוב שהיתה תביעה על נדב ואביהוא "ויוחזו את האלוקים ויאכלו וישתו". בתרגום כתוב: והיו חדן בקרבניהון דאתקבלו ברעוא כאילו אכלין ושתין". אז מה היתה התביעה עליהם? אדרבה, הם שמחו בקרבן שהתקבל לרצון. אז בשם המשגיח רבי מאיר אומרים שני דברים.

דבר ראשון: היות וזה לא משל ונמשל, תבא ותגיד השיעור כללי היה כל כך מוצלח, זה הזכיר לי את החמין של שבת... קבלת הקרבן מזכירה אכילה ושתיה!!... זה לא המשל הנכון.

עוד אמרו בשם ר' מאיר: אכילה ושתיה - מגיעים בסוף לרוויה. בורא עולם זה בלי רויה, זה לשאוף עוד ועוד. הגעתי למטרה מסוימת - אני שואף הלאה. יש לו מנה - רוצה מאתיים. מאתיים - רוצה ארבע מאות.

עבודת האלוקים זה לשאוף ולשאוף, אתה גדול, אתה יכול להגיע רחוק, תנצל את זה, ובסייעתא דשמיא תצליח!

לע"נ

הרב מאיר ב"ר מרדכי צימרמן זצ"ל

נלב"ע א' אדר תשע"א

ורעיתו מרת אסתר ב"ר שמחה (גרוס) ע"ה

נלב"ע ב' ניסן תשע"ט

תנצב"ה

לע"נ

הרה"ג ר' משה חיים זצ"ל

בן הרה"ג ר' אהרן זאב הי"ד

מח"ס המסורת השלם לתשב"ר

נלב"ע כ"ג שבט תשס"ד

תנצב"ה

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ע"מ שנוכל להמשיך בהפצת תורתו של מורינו המשגיח שליט"א, אנו זקוקים לעזרת הציבור

לתרומות והנצחות: 054-843-6282

לקבלת הגיליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א

שנאמר בשיח"ק

התורה מרכז החיים

מתחיל היום ואז צריכים לקום, אחרת האדם פתאום כביכול 'נכנס באמצע' ומרגיש חסר, מתוך הרגשה פנימית שאומרת לו שזהו זה, הוא הפסיד, וכבר אינו נמצא במקום ובזמן המתאים.

וזה בדוק ומנוסה, שאלו שמעוותים את טבע הבריאה והופכים יום ללילה ולילה ליום יש להם בדרך כלל נפש מבולבלת ומופרעת שלא חיה בצורה טבעית ונורמלית, והדרך היחידה להתנהל בדרך אשר חפץ בה ה' היא לקום כאשר השמש זורחת והיום מתחיל, שכן מלבד עצם המצוה שבדבר יש בכך השלכה על עיקר 'מעלת האדם' - ללכת ישר כמו שעשאו האלוקים, ולהיות מעורר השחר לעסוק בדברי תורה, מתוך נתינת משמעות לכל היום - שהיום יהיה יום של תורה.

ואף אם האדם קם מוקדם, אם אינו מצמיד מיד לקומו את העסק בתורה עוד לפני שעוסק בכל עסק אחר הרי הוא מאבד את מעלתו, כיון שכל מטרת חייו של האדם היא להתחבר לתורה ולהבין שאין עוד משהו אחר עלי אדמות, ורק כאשר הוא משעבד את סדר היום לתורה ומתחיל אותו מיד עם הדבר שהוא תכלית חייו אז הוא מראה עבור מה הוא חי ושאינו לו עוד מציאות אחרת כלל.

וכך כתב רבינו יונה על המשנה: "מוציאין את האדם מן העולם - כי על מה נברא אדם אך לעסוק בתורה והיא אורך ימים ושנות חיים, ואם לוקח הוא דברים כאלה ולמה לו חיים וראוי לטרדו מן העולם כי הבל הוא והבל ימיו, ואחר שחיה כמה שנים ונתעסק בעסקו ולא הועיל הואיל שבטל התורה על מה יוסיפו לו ימים. משל למלך שנתן מאה כסף לעבדו והשליכם לים וחזר ובקש ממנו אחרים, והלא ראוי שלא יתן לו יותר, כך מי שאינו עוסק בתורה". ומעתה על דברים אלו סובבים והולכים כל דברי המשנה, שהאדם צריך למסור את כל חייו עבור תורה ולבנות על פיה את כל מהלך ימיו, לילותיו ושעותיו, ואם אינו עושה כן ואינו מבין בתוכו שאין עוד חיים אחרים מלבד התורה - 'למה לו חיים, וראוי לטרדו מן העולם', הואיל ו'הבל הוא והבל ימיו'.

ומענין לענין יש להוסיף מה שמבואר במהרש"א בתענית (ח"א י:), שאין מקרא יוצא מידי פשוטו, ויש לקיים את הפסוק של 'ובלכתך בדרך' על פי משמעותו הפשוטה - לעסוק בדברי תורה בעת ההליכה בדרך ובעת הישיבה בבית, מלבד אמירת הק"ש בשעת שכיבה ובשעת קימה. ומכאן יש לכל בחור ובחור להנהיג את עצמו, שמלבד הסדרים הקבועים בתוך הבית מדרש ילמד גם ביושבו בחדר אוכל וגם בהכנסו לתוך החדר בפנימיה, איש איש כפי מסת ידו, והוא חלק מקיום המצוה דאורייתא של תלמוד תורה ע"פ המבואר במהרש"א.

יין של צהריים

על הפסול שבשתיית יין של צהריים כתב רבינו יונה 'שמבטל תלמוד תורה', וביאור הענין, שבשלמא כאשר האדם שותה יין ומשתכר בסוף היום, אזי הוא הולך לישון מתוך יינו ומתפקח למחרת בבוקר, אך כאשר האדם מתבשם באמצע הצהריים - הוא מוחק את סדר היום שמכאן ואילך להתגולל בין, והרי הוא 'שוטה המאבד מה שנותנים לו'.

וגם על אדם כזה אומרת המשנה שהוא 'יוצא מן העולם' וכעין המבואר לעיל, שכל מטרת חיי האדם היא לעסוק בדברי תורה ולמסור את חייו להגות באמרי שפר, וכאשר האדם זורק את הימים שניתנו לו ללא כל סיבה הנראית לעין ומאבד את נפשו לדעת, הרי הוא מבטל את עצם מעלתו והופך את עצמו לכלי ריק מלא בושא וכלימה.

וכאן מתבארת לנו בחינה נוספת בכך שהתורה היא עיקר החיים, שמלבד מה שכל היום צריך להתחיל ישירות בדברי תורה ובלא זה האדם אינו מתחיל את סדר היום, נוסף על זאת התורה היא הדבר היחיד שסובב את כל זמנו של האדם בלי הפסקה כלל, והוא צריך להיות שקוע בה מהרגע שהוא מתחיל לעסוק בה ועד שהיום מסתיים,

פ"ג משנה י'. שינה של שחרית ויין של צהרים ושיחת ילדים וישיבת בתי כנסיות של עמי הארץ מוציאין את האדם מן העולם.

חובת קריאת שמע בזמנה

בפירוש דברי המשנה 'מוציאין את האדם מן העולם' כתב הרמב"ם "שאלו הדברים יבטלו מעלת האדם, עד שיצא מן העולם והוא מפסיד". הרי אומר, ש'מוציאין את האדם מן העולם' אין הכוונה דוקא למיתתו ולאבוד הגוף, אלא שארבעת הדברים הללו המנויים במשנה הם מיסודי מעלת האדם, עד שכאשר הוא אינו מנהיג את עצמו על פיהם הרי הוא כמי שבטל ואינו, ונח לו שלא נברא יותר משנברא.

והדבר הראשון שנמנה במשנה הוא 'שינה של שחרית', שעל כך כתב רבינו יונה "שמבטלת התפלה בזמנה", וביתר פירוט כתב בפירוש הברטנורא: "שהולך וישן עד שעונת קריאת שמע עוברת", והיינו שחומרת השינה של שחרית שהיא מבטלת את האדם מקריאת שמע ומתפילה לפני המקום בזמן קומו.

ולכאורה יש לעיין, דהנה הן אמנם שקריאת שמע בזמנה היא מצוה דאורייתא שמי שעובר עליה אשם הוא אבל מדוע חמורה מצוה זו כל כך עד שהמשנה אומרת עליה ששינה של שחרית 'מוציאה את האדם מן העולם', לומר שעיקר מעלתו מתבטלת, והלא יש לכאורה מצוות חמורות מזו כמו למשל איסור לשון הרע, שעליו אומר החפץ חיים שאדם יכול להגיע ל"ז לאוין בדיבור אחד, מה שאין כן בקריאת שמע.

ונראה הביאור בזה, דהנה עיקר לשון הפסוק הוא 'והיו הדברים האלה על לבבך בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך', ופשוט המשמעות עוסקת במצוות תלמוד תורה ששייכת בכל מקום ובכל זמן, אך מ"מ מכאן למדו חז"ל את מצוות קריאת שמע 'בשכבך ובקומך' - 'בשעה שבני אדם שוכבים ובשעה שבני אדם עומדים'.

ועומק הדבר הוא כפי שמבואר בפ' רבינו יונה בברכות שיתכן שבאמת צורת המצוה אינה דוקא לקרוא קריאת שמע, אלא ללמוד פרק אחד מן התורה בשעה שבני אדם שוכבים ובשעה שבני אדם עומדים ולקיים בזה מצוות תלמוד תורה (וע"ע בשא"ג דנקיט שמה בהא גופא איפליגו אמוראי התם בברכות, אי קבעה תורה דוקא האי פרשתא דק"ש בכדי לקיים המצוה דת"ת, או שמה אכן לעולם סגי בכל פרשה דהו, ורק מדרבנן קבעו את פרשת ק"ש דייקא), וזהו דאמרי' בנדרים (ח) דמעיקר הדין אדם יוצא יד"ח ת"ת בקריאת שמע שחרית וערבית, ללמוד שיסוד מצוות ק"ש היא ללמוד תורה בבוקר וערב.

ואשר מתבאר לן בזה, דשורש וצורת המצוה של קריאת שמע היא שהאדם יתחיל את יומו מיד בראשיתו עם דברי תורה, עוד לפני שהוא מעורר השחר ומתחיל את סדר העבודה, ואלו יהיו הדברים הראשונים שעמם הוא פותח את היום, וגם בשכבו לפני שהוא הולך לישון - יסיים את היום דוקא עם דברי תורה.

ואם כן מעתה יתבארו לנו היטב דברי המשנה מדוע שינה של שחרית 'מוציאה את האדם מן העולם', והיינו משום שחלק מצורת חייו של היהודי היא שיתחיל את היום עם דברי תורה, ואם הוא מאחר קום ונותר שרוע על מיטתו - הוא מבטל בידיים את צורת החיים, וכאילו חותך את היום לשניים ומותיר לעצמו רק מחצית.

ניתן לבאר בדבר זה כמה וכמה טעמים מדוע כך הם פני הדברים, אך עדיף שהאדם יידע בלי שום טעם - שכך הוא טבע האדם, בלי שינסה לתרץ לעצמו מדוע זה נכון וזה לא ושאר כגון דא... מי שקם באמצע היום לא חי בצורה תקינה, סדר היום שלו הרוס וחסר תקנה וכל חייו מתנהלים בצורה 'דפוקה' ונגררת, כי כך עשה ה' - שיש שעה שבני אדם שוכבים ושעה שבני אדם עומדים, וכאשר מגיע הבוקר אז

בלי להותיר לעצמו אפילו רגע, וכאותו ענין שאמרו באבות דר"נ 'אין אדם מות אלא מן הבטלה'.

מרו"ה הגר"ח קניבסקי שליט"א כותב באחד מספריו, שמה שאמרו חז"ל 'אנן אגירי דיומא אנן' היינו כפשוטו, שכשם ששכיר יום שכור לכל היום כולו מעלות השחר ועד צאת הכוכבים בלי שיותר לו לבטל אפילו שעה אחת, וזהו הזמן שנקצב לו על פי דין כפי שלומדים מן הפסוק 'יצא אדם לפעלו', כך גם אנחנו מחוייבים לעסוק בדברי תורה בכל זמן אפשרי במשך כל היום כולו, מבואר ועד צאתו, בלי להותיר לעצמנו אף שעה קלה.

ומשכן, גם כאשר האדם אוכל או ישן, אסור לו להסתכל על הדבר בתורת 'הפסקה' שבעת חלילה אין זה הזמן ללמוד, אלא להבין שכל שעה אפשרית ביממה היא זמן ללימוד תורה, רק שמה יעשה האדם אם לא יתן לגוף כדי חייו, וממילא גם 'ההפסקות' שניתנו בסדרי הישיבה אינם סתם ריוח להתבונן בין פרשה לפרשה אלא הם שעות שניתנו לכל אחד לעשות את צרכיו, ואם יש לו זמן פנוי ללימוד - הדר דינא מעיקרא לשבת וללמוד, ואין מזרזין אלא למזורזין.

אין 'עולם' חוץ מתורה

נמצא אם כן שהמסר העולה מכל דברי המשנה הוא אחד, שלא שייך לחיות בלי התורה הקדושה, וכל שאר עניני העולם אינם אלא לעזר לסיוע בלבד לשתיה לאדם את האפשרות לעסוק בתורה ה', ואם האדם לא יעמיד לעצמו סדר יום ברור ומתמשך של לימוד מתחילתו ועד סופו הוא לא ייחשב לאדם מן השורה, כיון שהוא מאבד את עיקר המטרה שעבורה הגיע לעולם ואם כן למה לא חיים, עד שעליו אומרת המשנה שהוא 'יוצא מן העולם'.

בכל מקום ומקום בכולא תלמודא לשון הש"ס הוא 'מקשין העולם', 'כולי עלמא לא פליגי' וכדומה, ולכאורה יש לתמוה היאך שייך לומר 'כולי עלמא', והלא כל העולם עוסק בזוטות איש איש בהבלי... ועל כרחק דהא גופא קא מתבאר לן - שאין 'עולם' אחר חוץ מבית המדרש, זהו העולם היחיד ואין עוד אחר חוץ ממנו... וכאשר בית המדרש עוסק בקושיא או במחלוקת - הוי האומור שכל העולם כולו מסתובב סביב אותה סוגיא, ואין עוד שום נושא אחר עלי אדמות.

על הגאון רבי נחום פרצוביץ מספרים, שכשלמדו בישיבת מיר מסכת בבא בתרא בזמן חורף, הגיע אליו בחור בימי החנוכה ואמר לו שהוא רוצה להציע לפניו דברים שהתחדשו לו בעניני דיומא. רבי נחום נעתר לבקשתו, והבחור אמר לו מערכה בסוגיא דחנוכה. תמה ר' נחום: וכי אלו דברים בעניני דיומא? 'העניני דיומא' כעת הוא סוגיא דרקי...!

בחדש שבט לפני י"ב שנה כאשר דיברתי בפעם הראשונה עם מרו"ה המשיג 'הגר"ח קפלן שליט"א' על עניני הישיבה ועל התפקידים העומדים בפנינו, אמר לי ר' נפתלי: אם בחור יוצא מהישיבה לאחר כמה שנים לבנות את ביתו ולא חושב לעצמו 'מה ה' רוצה ממני' - זהו כשלון שלי, אך אם בחורים יורדים מנחה לארוחת צהריים ולא מתווכחים בלימוד - זהו כשלון שלי...!

ורואים אנו מכאן מהי צורת המבט הנכונה על החיים, כי גם אם עדיין לא זכינו לכזו רמה מכל מקום זוהי אמונה להיות המטרה וזה אומר להיות היעוד, לחיות חיים של 'תורת חיים' שכולם מסתובבים סביבם ותו לא מידי, הם האוכל והם האוויר לנשימה, וכל השאר חסר ערך.

בזמני בישיבת פוניבז' נראה שפחות נזהרו באיסור לשון הרע מאשר היום בזמננו, אך על מה היה הלשון הרע? הכל הסתובב סביב התורה. בחורים ישבו בארוחת צהריים ודיברו סרה בר"מ פלוני או בר"מ אלמוני, מי אמר יותר טוב ומי פחות, אבל הכל עסק בנושא הלימוד, וזה היה מה שתופס את הראש. ואילו כיום, אולי מדברים פחות דברי רכילות, אבל מה הם נושאי השיחה...?

בגמ' גיטין (נט.) "בעי אביי מתנתו מאי, רב ימר אמר אין מתנתו מתנה מר בר רב אשי אמר מתנתו מתנה, אפכזה ושדרה לקמיה דרב מרדכי, א"ל זילו אמרו לבר מר לאו הכי הוה עובדא, כי הוה קאי מר חד כרעיה אארעא וחד כרעיה אדרגא ואמרנא ליה מתנתו מאי ואמר לן מתנתו מתנה" וכו'. ולכאורה יש לתמוה מאי נפקא מינה איכא לן באיזו צורה עמד רב אשי כאשר אמר שמתנתו מתנה, אם עמדו שני רגלי על הארץ או שהיה חד כרעיה אארעא וחד כרעיה אדרגא, ועל כרחק הביאור הוא כאמור - שמכיון שנושא השיחה היחיד היה התורה, ממילא זה היה מוקד ההתעניינות וכל דבר שהיה שייך אליה - זה היה

ה'נייעס' והחדשות, כיצד בדיוק עמד רב אשי ובאיזו צורה אמר את הדברים, 'חד כרעיה אארעא וחד כרעיה אדרגא'.

ויש בנותן טעם להביא מעשה בענין זה, שאמנם הוא דוגמא קיצונית, אבל יש בו בכדי ליתן דברינו לשיעורים עד היכן הדברים מגיעים, והמעשה הוא באחד מגדולי תלמידי החכמים שבדור הקודם רבי משה לנדסיק' זצ"ל, ראש ישיבת ראדין, שבבחרותו נסע ללמוד בישיבה, ולאחר שלוש שנים של לימוד חזר לביקור הביתה. כשנכנס אל הבית שאל אותו אביו היאך היה בישיבה וכיצד היה הלימוד. אמר לו הנער משה דברים כהויתם, יש לי חברותא אחד שאיתו ישבתי ולמדתי משך כל שלושת השנים כט"ו שעות ביממה בלי שום הפסק, מהחל ועד כלה. שאל האבא: 'נו, ומיהו החברותא?'; ענה לו הבן: 'איני יודע...' 'מה הפירוש? וכי אין אתה יודע מה שמו ומאין הוא בא?...' הסביר הבן משה: 'אין לי שום שמץ של מושג. הגעתי ביום הראשון לישיבה, ראיתי את הבחור יושב לצדי, והתחלנו ללמוד בחברותא סדר א', לאחר הסדר ראינו כי טוב, והמשכנו הלאה לסדר ב', וכך גם הלאה לסדר ג', וכן הלאה מיום ליום ומחודש לחודש. כל הזמן ישבנו ולמדנו, ומעולם לא מצאתי את הזמן ואת הסיבה להתעניין במיהו החברותא...'.

ואם כי כאמור אין הדברים נוגעים להשגתנו אנו, ולגבינו אולי צריך לומר חילוף הדברים, להתעניין בשני ולדעת מי הוא ומה איתו... אך עדיין רואים אנו מכאן את הכיוון ואת הערך הנכון, שהנושא המעניין ביותר, המרכזי ביותר, שהוא הוא צריך לתפוס את כל ראשו של האדם ולהחזיר לו שאין עוד משהו אחר - הרי זה עסק התורה, כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה.

ישיבת בתי כנסיות של עמי הארץ

גם ב'ישיבת בתי כנסיות של עמי הארץ', עיקר החורבן הוא שהאדם מתרגל לנושאים רדודים וערכים מזויפים של דעת בעלי בתים היפך דעת תורה, ביושבו יחד איתם ובשומעו את הגיגיהם ודעותיהם, וזה מוציא אותם מהמבט הנכון - שהעולם האמיתי הוא רק חיי התורה.

כשהיתה בזמנו בישיבת פוניבז' אורח סוחפת סביב היציאה לפעילות של ה'פעילים' ביד לאחים להציל את העם שבשדות, התייחס לכך מרו"ה הגר"ש רוזנבסקי, שלא כדרכו, בתוך שיחה שמסר בישיבה ואמר: 'מנקה ארובות הרי זה דבר חשוב מאד. אילולי שהיה ממלא את תפקידו היתה הארובה נשארת מלוכלכת ולא היה שייך להסיק את הבית. אבל בסופו של דבר, המנקה יוצא מלוכלך... כולו נהיה שחור מפחם, ושוב אינו נקי כבתחילה'...

יתכן שישנם עוד דברים חשובים ונצרכים חוץ מתורה, אבל כל דבר שאינו התורה בעצמותה - 'מלכלך' את האדם ולא מותיר אותו בעולם העליון שהיה יכול לחיות בו. כי התורה היא הדבר היחיד שמהווה את מרכז החיים, וכל דבר חוץ ממנה הוא טפל ומשני.

בן תורה שחי באמת שהחיים האמיתיים הם רק התורה, ה'ישיבה' ובית המדרש נהפכים לחלק ממנו, לעצם מעצמו ולבשר מבשרו, עד שכל 'ישיבה' אחרת של 'עמי הארץ' נחשבת אצלו למוקצה מחמת מיאוס, כי על מה שייך 'להתיישב' חוץ מן התורה?

חז"ל אמרו (יומא כח:) ש'מימותיהם של אבותינו לא פסקה ישיבה מהם', ויש להעיר על דקדוק הלשון, דלכאורה לא היה לו לומר ש'לא פסקה ישיבה' מאבותינו אלא שהם לא פסקו מהישיבה, שהרי הם למדו בישיבה ולא הישיבה לימדה אותם.

אך היינו כדאמרין - שה'ישיבה' אצל אבותינו לא היתה רק מקום ללמוד בו אלא נהפכה לעצם מעצמם ולבשר מבשרם, היא היתה החיים שלהם וסביבה הסתובב כל סדר יומם, ולכן שייך לומר 'לא פסקה ישיבה מהם' - שהישיבה היתה חלק מהמציאות של עולמם.

כמו שבן חוץ לארץ נחשב תמיד ל'בן חו'ל' גם כשהוא נמצא בארץ הקודש, או לחילופין בן ארץ הקודש ייחשב תמיד ל'ישראלי' גם כשיגדוד בכל רחבי העולם, כך בני התורה יושבי בית המדרש נחשבים למשהו אחר, מרוומם ונעלה הרבה יותר בכל מקום שבו יהיו, וה'ישיבה' תהיה חלק מהם ותסתובב יחד איתם.

על בני התורה מוטל לדעת היכן הם עומדים ולחיות עם המבט הנכון, שהתורה אינה 'עוד משהו' ואינה חלק מן החיים אלא היא החיים בעצמם, הכל עומד עליה והכל תלוי בה והיא הנושא היחיד כאן בזה העולם, וכל שאר הדברים שיחשבו בני האדם לטוב אינם אלא הבל ושואו נתעה.

הלכה למעשה

תשובות מורינו ראש בית ההוראה
במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

ברכת כהנים בבית האבל

השאלה כמניין המתקיים בבית האבל, האם כהנים נושאים כפיהם.

התשובה הוזכרו בזה מנהגים להיתר ולאיסור.

רבינו ביושבו שבעה בביתו בירושלים התחבט בזה רבות, ובתחילה לא התיר כדי שלא לשנות מהמנהג (גשר החיים). לבסוף נמלך בדעתו והורה לשאת כפיים, ונימוקו: כל יסוד האיסור לשאת כפיים בבית האבל רעוע, ומה שציינו לשולחן ערוך (קכח, ג) הוא רק כשהאבל עצמו כהן.

וכשאין כהנים במניין, צריך הש"ץ האבל לומר "אלוקינו ואלוקי אבותינו ברכנו בברכה המושלשת" כעין המובא ברמ"א (קכח, ב) שבמנחה ביום כיפור אומר הש"ץ ברכנו בברכה המושלשת, כיון שאם עלה לא ירד.

וכן יכול הש"ץ האבל להיות המקריא לכהנים, ואל לו לחשוש מאמירת 'ישם לך שלום'. כיון שמקריא לרבים, ושאלת שלום לרבים מותרת (רמ"א שפה, א), כעין שבידך רבי עקיבא (מועד קטן כא, ב) רבים שבאו לנחמו בברכת "לכו לביתכם לשלום". ואין זו שאילת מרעות שאסרו חז"ל, אלא נוסח ברכה הכתובה בתורה (גשר החיים כ, ג, ד).

אכן אין לשנות מהמנהג ויש לברך בכל מקום כיצד נהגו:

עדות המזרח - נהגו לשאת כפיים בכל מקום כמבואר בשלמי ציבור (הובא בשערי תשובה קכא).

אשכנזים בירושלים - כאמור, נושאים כפיים. וכן בבני ברק כעדות הגר"ח קניבסקי שכאשר החזון איש ישב שבעה ובה הרב מפוניב' להתפלל עמו, הורה לו החזון איש שיעלה לדוכן.

כשהאבל עצמו כהן - לא יעלה לדוכן, כמבואר בשלחן ערוך (קכח, ג) אלא ישתוק בשעה שהכהנים האחרים שאינם אבילים מברכים, ואחר יקריא להם. ואם הוא הכהן היחיד יאמר "או"א ברכנו בברכה המושלשת" (עיוני הלכה - אבולות פרק כ).

שאלת שלום לאבל

השאלה האם מותר לאחל לאבל 'בוקר טוב' וכן לשאול בשלומו בתוך שבעה.

התשובה מותר לומר כל איחול שאין בו הזכרת 'שלום' כ'בוקר טוב', 'שבת שלום', 'מזל טוב' וכיו"ב. כמבואר בראשונים (הובא לקט יושר 101) בעניין אבולות תשעה באב.

ומה שהרמ"א (יורה דעה שפה, ב) היקל בשאלת שלום

התעוררות בקדושה לקראת סיום ימי השובבי"ם ת"ת

הללו דווקא, וביאר שבימים הללו יש קור, וקור סימן לגבורה, שהרי כל העצים והדומים להם נעמדים וכמוזכר ביטוי זה ברש"י (בראשית א, ו) שהתקשה שבים השני כתוב "יהי רקיע" והרי מאידך כתוב שבים הראשון נבראו השמים והארץ, וביאר רש"י - שעדיין השמים לחים היו ביום הראשון וביום השני קרשו מגערתו של הקב"ה "כאדם שמשותמום ועומד מגערת המאיים עליו", וכן פירש האדמו"ר מקוצק שזהו הפירוש 'ראת שמים' כאדם הקופא מאימת הקב"ה שציווה אותו (ואינו יכול לעבור עבירה מחמת הגזירה וכמו שהשמים קפאו על עומדם).

ומבאר ר' ירוחם שימים של כפור מסמנים את מידת הגבורה ולתקן את הדברים הללו נחוצה לאדם מידת הגבורה, ולכן קבעו לתקן עוון זה דוקא בימים הללו ובבחינת "איזהו גיבור הכובש את יצרו".

ובענין הגבורה הנזכרת בעניני קדושה, כבר הבאתי מה שזכיתי לשמוע מפה הקדוש של מרן הסטייפלער זצוק"ל בזה"ל: "הרבה האריכו הספרים בחומר העיון ובגודל העונש, וקיצרו בגודל השכר של מי שמתגבר על עצמו, ולדעתו לא טוב עשו, כי בעיקר צריך להתבונן לא בעון, ולא בעונש, אלא בגודל השכר על כל פעם ופעם, וזה שכר עצום וכמעשה שזוכר ברש"י בסנהדרין בפרק שלישי בדף לא עמוד ב". עיי"ש.

מקובל מרבי ישראל סלנטר זצ"ל לא להתעסק בענינים אלו הרבה, כי עצם ההתעסקות מביאה את היצירה, וכמו שמוזכר במכתבו (אגרות ומכתבים חדשים) כי טבע האדם שכמה שנלחם להוציא מעצמו הרהור, זה עצמו גורם שהרהור יתחזק, ולכן כותב שם שצריך רק להסיח דעת מזה ולא להלחם.

ומה שאמרנו שצריך גבורה בענינים הללו וכמו שאמר ר' ירוחם שהכפור הוא גבורה, העניין הוא: להתגבר ולהיות שמח על כל התגברות, ולחשוב כמה עולמות מופלאים מצפים לי על זה.

עוד הביא הסטייפלר בספרו חיי עולם [פרק ט] "כי בשעת תוקף התאוה מאבד האדם כמעט כל הירא"ש שלו, ולא נשאר כי אם הרשימו [רושם ממנה] וכמו שאמרו חז"ל [גדרים סוף פרק שלישי לב, ב'] - בעידנא דיצר הרע לית דמדבר ליה ליצר טוב, ואי כפסע בינו ובין המות הוא החטא רחמנא ליצלו. ולזאת עצתו אמונה ועיקר תקנתו להתרחק מאוד ממקום העבירה וממקום הגורם ומסבב לעבירה, באופן אשר עשיית העבירה לא יהא מהדברים הקלים. גם מכח שלא לשמה.

"ואי עם חיוק היראת שמים ועם התפילה בלב שלם להשם יתברך יסייעוהו משמים להנצל מחטאי

השנה, שנה מעוברת, אנו זוכים לימי שובבי"ם ת"ת, וענין זה היה נוהג בימי האר"י הקדוש, אך קדום כבר מימי הראשונים [בתרומות הדשן כבר מוזכר המנהג], והחיד"א כתב שעיקר הענין היה בשובבי"ם ת"ת כמו השנה, ורק בשנים מאוחרות יותר הוסיפו ע"פ האר"י גם בשנה פשוטה.

וכמו"כ מצינו בספר לקט יושר (הלכות תעניות אות ב) שהביא מרבו בעל שבלי הלכת שנהג כן: "זכורני שהוא מתענה ביומי דשובבי"ם ת"ת. והמנהג באשטריך בשנת העיבור מתענין שמונה תעניות. ובכל שנת העיבור הרב והקהל מקבלים אלו התעניות בחצר בית הכנסת בשבת ויחי" עכ"ל.

והמנהג מוזכר גם במג"א ובמ"ב (תרפה). אמנם בכל ס נזכר ענין התענית. והמ"ב מציין לבאר היטב, ושם כתב ז"ל "וכתב האר"י ז"ל בפירוש התורה שימים אלו מסוגלים לתקן עון קרי יותר מכל השנה להתענות בהן".

אמנם בעיקר ענין זה של התעניות עלינו לדעת [זהו דברים שכולם כאן, בבית המוסר, יודעים], שענין התעניות אין זה העיקר, וכמבואר ברמב"ם בהלכות תעניות (פרק ההלכות א) "ימים שכל ישראל מתענים בהם כדי לעורר הלבבות לפתוח דרכי התשובה". והיינו דזה עיקר ענין התענית.

וכן הביא המ"ב (הלכות תעניות תקעא) את דברי הרמב"ם הללו, והביא בשם הח"א שהמתענים בארבע התעניות והולכים בבטלה תפסו הטפל והניחו העיקר והיינו שהמתענה בלי לעורר את הלב תופס הטפל ומניח העיקר ע"כ. והר"י דומה למי שאוכל חמאה בלי לחם ואיזה טעם יש בזה.

והנה ידוע שבפרט בדורות האחרונים חינוכו לא להתענות, ותפסו רק לעורר הלבבות ולפתוח דרכי התשובה, אצל החסידים כבר הבעש"ט התנגד לתעניות, וכן היתה ההוראה בישיבות לא לעשות תעניות, וכמו"כ כתב המ"ב (באהל תעניות תקעא) בשם השל"ה הקדוש.

אמנם כתב שם הבאר היטב דמאחר שע"פ האר"י הקדוש ימים אלו מסוגלים לתקן עוון הקרי יותר מכל השנה "לכן מתחיל מפי' שמוות שאז התחיל השיעבוד שנתקן הקרי דאדם הראשון".

אין לנו עסק בנסתרות בסוד דבריו הקדושים של האר"י הקדוש להבין תיקון של אדם הראשון, ואין אנחנו באים בסוד ה', אבל כאמור מנהג זה קדום, ויש לו טעמים גם ע"פ הנגלה דימים אלו מסוגלים לתקן את עון הקרי.

קור סימן גבורה

וע"פ הנגלה שאל ר' ירוחם ממיר מדוע קבעו ימים

ונגעי בני אדם. ואוי לו למי שדרכי התאוות והצלחות מדומות פתוחים לפניו באין מניעות והפרעות חס ושלוש. אשר אז סכנתו כפולה ומכפלת, וכל ערום יעשה בדעת להתרחק ממקומות הגורמים לעבירה חס ושלוש והבא לטהר מסייעין אותו».

להתרחק ממקום עבירה

הוסיף ואמר לי הסטיפלער שכשהאדם נתקל בדבר עבירה, יברח בין אנשים כפי שהוא כותב כאן "באופן אשר עשיית העבירה לא יהא מהדברים הקלים, גם מכח שלא לשמו", והוא כדברי הגמ' (פסות פה, ב) שאמר ר"י בן זכאי לתלמידיו הלואי יהיה מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם ושאלו אותו תלמידיו עד כאן וענה להם הן 'תדעו כשאדם עובר עבירה אומר הלואי שלא יראני אדם', וזה הענין לברוח.

והסטיפלער כתב שלמד יסוד זה ממה שכתוב ב"ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלוקים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלוקים פן ינחם העם בראותם מלחמה וישבו מצרימה". הקב"ה עשה לכלל ישראל סיבוב גדול דרך המדבר כדי שלא תהא דרכם קלה לחזור למצרים, פן יראו מלחמה וירצו מיד לחזור [וכדפירש"י שם].

וע"ז כותב הסטיפלר 'והנה התורה היא נצחית ונהגת בכל דור ובכל אדם, ולמדנו מכאן הנהגה לדורות כי כל העולם הזה כולו מלא נסיונות על כל צעד, ועיקר תקנתו להתרחק מאוד ממקום העבירה, באופן אשר עשיית העבירה לא יהא מהדברים הקלים. וכמו שהבאנו לעיל והיינו הדיעה"ר הוא מלאך חזק ובעידנא דיצה"ר לית דמדכר ליה ליצר הטוב, ולכן זוהי הדרך להצליח במלחמה איתו.

וזה דבר חשוב שצריך לדעת שיהיו לאדם מניעות טבעיות מדבר עבירה, וכגון שפעמים החבורה מחייבת וטוב ללמוד יחד עם ציבור, או כגון להיות איש ציבור ולרכוש מעמד כדי שע"ז יהיה לו שם טוב ולא יכשל בעבירה ויוכל לעבוד את השם, וזה נקרא כולו לשמוה ואין בזה שום גרם של שלא לשמוה שהרי את כל השלא לשמוה עשה רק כדי שיוכל לעבוד את השם בלי מפריע, וזה לשמוה גמור.

פעם התייעצתי עם הגרא"ל שטיינמן זצ"ל בעניין הצריך חיזוק והצעתו לחזק לימוד המוסר, שהרי המסילות ישירים אומר שאם האדם לא מפקח על עצמו משמים ג"כ לא יעזרו לו, וכמו שאמרנו חז"ל דכל מי שאין בו דעת אסור לרחם עליו כי אם אינו מרחם על עצמו גם משמים לא ירחמו עליו, ואמר לי שגם אחרי לימוד המוסר א"א להלחם איתו שהדיעה"ר הוא מלאך, והאם אפשר להלחם עם מלאך, וזה באמת מדברי חז"ל שכתוב בגמ' בקידושין בדף ל, ב שיצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו ואלמלי הקב"ה עוזרו אינו יכול לו, אבל לא צריך לדאוג כי יש הבטחה שהקב"ה יעזור וכמשי"כ (תהלים לו, לב) "צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו... וה' לא יעזבו בידו" ורק דלזה צריך ללמוד מוסר ולברוח ממקום הנסיון, וכל הבא לטהר מסייעין בידו". ואומנם החיזוק הגדול והמועיל ביותר בלימוד התורה הק' וכפי שהרחבנו בשבועות קודמים.

הקב"ה יעזור שנזכה כולנו לקדושה יתירה, ומחשבה טהורה, ודעת נכונה, והעיקר הראשון לשמוה בחלקנו, ולדעת כמה חביבה אצל קודשא בריך הוא כל התגברות שלנו, וכמה שזכר עצום יש ע"ז, ונזכה לברוח ממקומות של סכנה, וישמע חכם ויוסיף לקח. ועיקר העיקרים שנזכה בעז"ה להיות שקועים בתורה, בשבתך בביתך, ובלכתך בדרך, ובשכבך, ובקומך, וזה העול מלכות שמים שלנו, ובעז"ה נזכה להיות כולם קדושים.

אפשר להקל בשמחה באדר ראשון

אב ממועטים בלימוד? אומנם אין כוונת רבינו שלזה כיוונו חז"ל ב"מרבין בשמחה", כי כוונתו שאם רוצים להרבות בשמחה, תחילה יש להרבות ב"פיקודי ה' ישרים משמחי לב". רק כשהלב שנתן לדון בריבוי השמחה. הרי לימוד התורה וקיום המצוות יש בהם סגולת "משמחי לב". וכן כתב האור החיים הקדוש (ריש פרשת וארא) "ולא שמעו אל משה מקוצר רוח - לפי שלא היו בני תורה לא שמעו, כי התורה מרחיבה לבו של אדם". וזהו שכתב הרמ"א (תרצה, ב) "טוב לעסוק מעט בתורה קודם שיתחיל סעודת פורים" כי בלאו הכי אי אפשר לשמוח.

רבים השואלים אודות חיוב "מרבין בשמחה" באדר ראשון. אמנם מדינת אין חיוב, אך כבר הביא הרמ"א בהלכות פורים קטן (או"ח תרצו) ש"טוב לב משתה תמיד". ואומנם התבטא מרן רבינו הגר"ש אלישיב: "מ'קין מיקל זיין אדר ראשון אויכט" (אפשר להקל לשמוח גם באדר ראשון). וכשנשאל כיצד מקיימים "משנכנס אדר מרבין בשמחה", הן באדר ראשון והן באדר שני, השיב: "על ידי שמרבין בלימוד התורה".

ונשאלתי על כך: הרי באותו מאמר חז"ל נאמר "כשם שמשנכנס אב ממועטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה", האם משנכנס

הלכה למעשה

חייב לקבוע מוזוות בפתחיה, או שהוא חיוב על השוכר. ושוא שונה הדין בזמניו שרוב היראים לדבר ה' משכירים עם מוזוות. אף בזמנינו אין המשכיר חייב לקבוע מוזוות.

כמבואר ברמ"א (יורה דעה רצא, ב) "אפילו שכרו בחזקת שיש בו מוזוה לא הוי מקח טעות" ומבאר הש"ך (שם) שהוא משום דנחא ליה לאיניש למיעבד מצוה בממוניה. וכלשון זו ממש איתא בבדיקת חמץ (אורח חיים תלג, א) "המשכיר בית לחבירו בחזקת בדוק, ונמצא שאינו בדוק על השוכר לבדוק" וכתב המשנה ברורה (א) "היינו ששכרו ב"ד שנסתמא היא בחזקת בדוקה, והוא הדין כשאמר לו המשכיר בפירוש שהיא בדוקה".

ומה שכתב הרמ"א (או"ח שם) שיש אומרים שרק לא נידון כמקח טעות, אך חייב לשלם לו הוצאות הבדיקה. כתב המשנה ברורה שהוא מחמת שהתנה בפירוש שיהיה בדוק, "אבל בסתמא אף בשכרו ביום י"ד שהזקתו בדוק, לכלי עלמא אינו צריך לשלם לו. ולדינא בכל גווי אינו צריך לשלם לו".

ולפי זה ודאי שאינו חייב להמציא לו מוזוות, ואף אם יטען השוכר דהזקה היא שישכיר ביתו עם מוזוות, כל עוד שלא הוכיח השוכר שכן הוא מנהג המדינה.

לאחר שלושים ופירש האליה רבה (אורח חיים תקנד, כא) שהוא משום שאין אומרים שלום אלא צפרא טבא, ומשמע מדבריו שבתוך שלושים אסור לומר צפרא טבא. אכן רבינו התיר אף בתוך השבעה כיון שהבין בדברי הרמ"א שבימינו אף כשאומרים 'שלום' לא מתכוונים "שהוא שרוי בשלום" (מועד קטן כא, ב) אלא לנימוס בעלמא. ולכן כשלא מזכיר מפורש את המילה 'שלום', מותר.

למרות זאת אין לשאול בפירוש לשלום, ואסור לשאול את האבל 'מה שלומך', אלא ישאלו בדרך אחרת כגון 'מה נשמע' (צינוי הלכה - אבלות תלג).

'שלום עליכם' בקידוש לבנה

האם מותר לומר לאבל בקידוש לבנה 'שלום עליכם', והאם מותר לו להשיב 'עליכם שלום' וכן להיפך.

מוותר. כנראה מסתימת דברי הפוסקים (הובאו בפתחי תשובה שצא, א) המתירים לקדש הלבנה בתוך השבעה אם יעבור הזמן. ולא הזכירו שידלג על שאילת שלום. והטעם כדלעיל שאין זה בגדר 'שאיילת שלום' האסורה מדינא דגמרא, אלא הוא חלק מהנוסחה, ובדומה לפסוקים שמזכירים בקידוש לבנה, שלא מורים לדלגם משום לימוד תורה האסור לאבל (שם).

חיוב מוזוה בשוכר דירה בזמנינו

האם בעל דירה המשכיר דירתו

מוקד ההלכה שע"י בית ההוראה

0722-133-466

Beithorah.co.il

להנצחה בעלון באמצעות דפדפנה בקופת בית הוראה הכללי ירושלים שע"י מכון ציוני הלכה

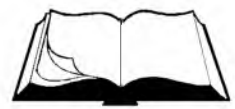
ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

מִי יֵרֵם הָיִים

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')

גליון 461 **שאלות המצוות בשביעית, שאלות המצוות, ביאורי תפילה** אדר א' תשפ"ב

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

שאלות המצוות בשביעית

קדושת שביעית בבליעות הכלים

◀ **שאלה:** בישל פירות או ירקות של שביעית, ואח"כ באותו יום בישל באותו הסיר מאכלים שאינם שביעית, האם חל עליהם קדושת שביעית היות שהסיר היה בן יומם?

תשובה: טעם שביעית הבלוע בכלי הוא כנפסד מאחר שאי אפשר לעשות עמו שום דבר, וממילא התבטל שנתבטל אחריו אין בו קדושת שביעית ולא דיני שביעית (ורק כשיש שם בליעת איסור כגון שבישלו בו לאחר זמן ביעור או שבישלו בו איסור ספיחין חייב להגעיל אותו), ("ארחות רבינו" ח"ב עמ' שני"ג בשם בעל ה"קהילות יעקב" זצ"ל, וכן דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל בספר "אשרי האיש" קיצור הלי שביעית סעיף ע, ועי' "ציון ההלכה" פרק ד' ס"ק כ"ג).

ויש סוברים כיון שהוא תוך מעלי' יש בזה בליעה של קדושת שביעית (כמו שנקטינן לענין בשר וחלב ועוד), אלא כיון שזה טעם התירא, יכול לטעום בעצמו, ואם יש בו טעם של ירקות השביעית שבישלו בו קודם, יש להחמיר בו בקדושת שביעית, אבל אם אין בו שום טעם, מותר ("חוט שני" שביעית עמ' רס"ו, ואין בזה היתר משום נ"ט בר נ"ט דהתירא כיון דבשביעית לא חשיב התירא, ע"י שם).

אוכל פירות שביעית וחושש שמא יקיאם

◀ **שאלה:** מי שלא מרגיש טוב וחושש שיקיא את מה שאכל, האם מותר לו לאכול פירות שביעית, או שמא יש לחשוש שיבוא לידי הפסד?

תשובה: כתב הרמב"ם (הל' שמיטה ויובל פרק ה' הל' יז) "לאכלה" ולא להקיא, ע"י שם. אסור לאכול פירות שביעית יותר מדי כדי להקיא, וזה כעין רפואה שאסור דכתיב "לאכלה" ולא למלוגמא. אבל כל זה כשאוכל על מנת להקיא, אבל אם אוכל שלא לצורך הקאה, כגון ששותה בפורים יין של שביעית במידה מרובה, יתכן שמותר אף אם יש חשש שיקיא כיון שעושה זאת דרך אכילה לשם הנאה ("שיח אמונה" שם הערה 248 בשם הגר"ח קניבסקי שליט"א), ולכן גם אם לא מרגיש טוב וחושש שיקיא יכול בינתיים לאכול פירות שביעית.

שאלות המצוות

התכווצות של בגד הציצית בכביסה

◀ **שאלה:** בגד הציצית התכווץ בכביסה, ועכשיו בין החור של חוטי הציצית לסוף הבגד נשארו רק שלושה ס"מ, ונקרעה הציצית באחת הכנפות, האם יכול להחליף את הציצית בחוטים חדשים?

תשובה: איתא בשו"ע (סי' י"א סעיף ט'), שהחובב בין החור לסוף הבגד הוא כשיעור "קשר גודל" ולפי שיעור ה"חזון איש" הוא לפחות כשיעור שלושה וחצי ס"מ ("ספר שיעורין של תורה"). אמנם אם בשעת קשירת הציצית היה שם כשיעור ואח"כ התמעט מהשיעור הם כשרים (שו"ע שם סעיף י'), אבל בכנף רביעית שרוצה לחבר ציציות חדשות, אי אפשר לחברן כשהחור קרוב לסוף הבגד, ולכן יש לעשות חור חדש רחוק מהכנף, ועדיף לתתחילה לעשותו במרחק ארבעה ס"מ.

הוצאת מזלג בשרי בשבת מתוך מזלגות פרווה

◀ **שאלה:**

א. מזלג בשרי התערב בין מזלגות פרווה (נפל ממנו הסימן שהוא בשרי), וכולם דומים זה לזה והוא יודע איזה הוא שהתערב, האם מותר להוציאו משם בשבת, או יש בזה משום איסור בור?

ב. ארבעה ילדים אפו לחמניות הנראות אותו דבר והם מעורבים ביחד, וכל אחד מהם מכיר את שלו, האם מותר להוציאו בשבת, או שמא היות שאינו רוצה באחרים יש בזה משום איסור בור?

תשובה: הכלל הוא שאם יש תערובות של מין אחד, אין בזה משום בור, אבל אם יש כמה מינים יש איסור משום בור (שו"ע סי' ש"ט סעיף א').

בגד"ד מצד המראה החיצוני כולם נראים אותו דבר, וכולם מאותו סוג מזלגות (ונפל הסימן), וכן הלחמניות נראות כאותן לחמניות, שמא יש להם דין של מין אחד או שמא מאחר שהם חלוקים בדין וחלוקים בבעלים זה הופכם לשני מינים, ויש בזה איסור בור.

ויש להביא ראיה ממה שכתב ה"מגן אברהם" (סי' ת"ק ס"ק י"ב) שתערובת של איסור והיתר אין בזה איסור דאורייתא, כיון שהכל מין אחד, אלא איסורא רביע עלה, וכ"כ גם הפר"ח, וכעין זה מבואר במג"א (סי' תס"ו ס"ק ח') בענין קמח שנפל לתוכו קצת מים, ובא להוציא משם המקום המחומוץ, שאין זה בורר גמור, אך משמע שם שיש בזה עכ"פ איסור דרבנן (ועי' משנ"ב הוצאת "דרשו", "ביאורים ומוספים" סי' ת"ק הערה 22).

וא"כ בגד"ד העצה היא לפזרם על השולחן ולבטל את התערובות, ואח"כ יכול לקחת מה שרוצה.

נשפך משקה על ברכו

◀ **שאלה:** נשפך משקה על 'זמירות של שבת', ונתכסו האותיות, האם מותר ליבשם ע"י מפה?

תשובה: אם כבר התייבש המשקה על הכתב, הר"ז נחשב שנמחקה האות, ואסור לגרד, כי ע"י גילוי האות מחדש נחשב ככותב. אבל אם הכתם עדיין רטוב, אין זה נחשב שנמחקה האות, ומותר לנקות את המשקה שמעליו (משנ"ב סי' ש"מ ס"ק י', "חוט שני" ח"א סי' כ"א ס"ק א').

קנה כלי חדש ואין לו מקוה טהרה

◀ **שאלה:** מי שנמצא בחו"ל במקום שאין שם יהודים ורוצה לקנות סיר מגוי כדי לבשל בו צורכי שבת, אך אין שם מקוה כדי לטבול את הכלי, מה עליו לעשות?

תשובה:

א. איתא בשו"ע (סי' שכ"ג סעי' ז') מי שיש לו כלי לא טבול בשבת יכול להקנותו לגוי בשבת כדי לפטור את עצמו מחיוב טבילה, ע"י שם. אולם בגד"ד אין לו קשר עם אף גוי ולא יכול להקנותו, מה עליו לעשות?

ב. אם עדיין לא קנה את הסיר בשעה שנכנס לחנות יכוון לעצמו שאינו רוצה לזכות בו כלל (לא בקנין כסף, לא בקנין משיכה, ולא בקנין חצר כשיגיע לביתו), ואין אדם קונה בעל כורחו, ועדיין נשאר הכלי בבעלות הגוי ואין עליו חיוב טבילה (ואין בזה משום דברים שלב, שכל זה אם נוגע לאדם אחר, אבל אם הוא קונה כלי או לא אין זה נוגע לגוי כלל היות שהוא קיבל את הכסף שלו ויכול להחליט לא לקנותו).

ג. אם כבר קנה את הכלי יכול להפקירו ואין זה שלו (וכן הורה הגרי"ש אלישיב זצ"ל במי שיש לו כלי לא טבול בשבת ואין לו גוי להקנותו (הובא בספר "דרור יקרא" עמ' שמי"ה), ואף שהפקר צריך לפני שלושה, מ"מ אם יש אומדנא שרוצה להפקיר מהני אפילו בינו לבין עצמו, וכמבואר בגמרא (שבת י"ח: רש"י ד"ה דמפקרא).

תשלום מראש על תפירת בגדים

◀ **שאלה:** יש אגונו חסד שתופרים בגדים על פי הזמנה והמחיר זול מאוד, אלא שיש לשלם מראש מכיוון שבכסף שמקבלים הם קונים את הבגד ושאר החומרים לפי הצורך, האם יש בזה משום איסור רבית?

תשובה: אסור להזמין סחורה במין מסוים ולשלם מראש, אם אין לו אותו מין בידו או שלא יצא השער, ואי אפשר להשיגו עכשיו (שו"ע יו"ד סי' קע"ה סעיף ד', ועי' ספר "חוט שני" רבית פרק י"ג).

ולפי' בגד"ד שכל אחד מזמין לפי מידתו ואין לו אותה סחורה ברשותו, ואפילו אם בידו לתפורם ולעשותם, הרי מחוסר כאן כמה מלאכות, ולא נחשב ברשותו, ויש בזה איסור רבית.

המחזיק ספר בידו ותלמיד חכם, מי קודם

◀ **שאלה:** שני אנשים עומדים להיכנס בדלת, האחד נושא ספר בידו, והשני תלמיד חכם, מי יכנס ראשון? לבוש תפילין ומחזיק תפילין, מי יכנס ראשון?

תשובה: כתוב ב"מנהגי ליקוטי מהרי"ל" (אות פ') שהמהרי"ל היה נוהג לאחר להיכנס קודם (הגם שהמהרי"ל היה תלמיד חכם גדול יותר), אם היה לו ספר בידו, ע"י שם (מובא ב"אלה רבה" על ספר "לבוש מלכות" ה' תפילין סי' מ', וב"דרכי משה" יו"ד סי' רפ"ב סעיף א'). כתב בספר "פסקי תשובה" (סי' קמ"ז), מעשה בשני בני אדם שהזדמנו

להיכנס לבית המדרש, ואחד היה לבוש טלית ותפילין, והשני היה נושא את הטלית והתפילין בידו, והיתה מבוכה בין הלומדים למי לתת דין קדימה לכבדו להיכנס בראשונה, ופסק "בית הלוי", מי שיש לו תפילין בידו יש לו זכות קדימה, והוכיח כן מהמשנה (נגעים פרק י"ג משנה ט') מי שנכנס לבית המנוגע אם הוא לבוש בו בטל אליו ולא מקרי "והבא אל הבית", עיי' שם.

סורגים ליד חלון הבית

◀ **שאלה:** מי שגר בקומה שניה ויש פחות מעשרה טפחים מתחת לחלון, ועושה סורגים לחלון משום 'מעקה', האם יברך עליהם "אקב"י לעשות מעקה"?

תשובה: כתוב בתורה: "ועשית מעקה לגגך" (דברים כ"ב, ח'), היינו שהמצוה היא רק על גג של הבית, ומי שיש לו בתוך רשותו מקום מסוכן שיכול ליפול ממנו ג"כ חייב לקבוע מעקה מדין "ולא תשים דמים בבתך" (שם), ולא משום מצות 'מעקה', ולכן בנד"ד שהחלון הנמוך אינו על גג ביתו רק בתוך רשותו, חייב לעשות שם מעקה משום "ולא תשים דמים בבתך", אבל לא לברך עליהם.

פדיון הבן ביתום או באביו גוי

◀ **שאלה:** תינוק בכור, יתום מאב, או תינוק שנולד לאמא יהודיה ולאבא גוי שהתגייר לאחר לידתו, מי יעשה פדיון הבן, האם האמא יכולה לפדות במקום האב?

תשובה: מצות פדיון הבן היא על האבא ולא על האמא (שו"ע יו"ד סי' ש"ה סעיף ב'), ו"פתחי תשובה" ס"ק ג'), ולרוב הפוסקים בית דין לא יכולים לפדותו, רק הוא יכול לפדות את עצמו כשיגדל (עיי' ש"ך שם ס"ק י"א וס"ק כ, ט"ז שם ס"ק י"ט, ו"נקודות הכסף"), ולכן נוהגים לתלות עליו טס שכתוב עליו: 'בכור לא פדוי', וכשיגדל יפדה את עצמו (רמ"א סעיף ט"ו).

ויש להוסיף שאפילו אם אביו נפטר לאחר לידת הבן, ולפני פטירתו ביקש מאחר שיפדה במקומו, התבטלה השליחות עם פטירתו ולא יכול לפדותו (ועיי' רמ"א שם סעיף י' שאי אפשר לפדות כלל עיי' שלוח, ועיי' ש"ך וט"ז שחולקים על זה, ובהגהת הגר"א שם ס"ק י"ז).

ברכה על שתיה ליד קברים

◀ **שאלה:** העומד ליד קברי צדיקים ואומר תהילים, האם מותר לו לברך ולשתות באמצע ליד הקברים?

תשובה: איתא בשו"ע (או"ח סי' מ"ה סעיף א'), אסור להיכנס לבית הקברות או לעמוד בתוך ד' אמות של מת ותפילין בראשו משום לועג לרש, עיי' שם, ומבואר ב"ביאור הלכה" (שם) שבאמצע בית הקברות שיש קברים סביב יש להחמיר אפילו אם הוא רחוק ד' אמות מן הקבר (משנ"ב ס"ק א'), ולכן יש ללכת לשביל גדול בין הקברים שיש שם מחיצה בינו לקברים שאז מותר לברך אפילו אם רואה את הקברים ("דברי סופרים" פרק י"ט סעיף ג').

ערב חתם בלי בקשת המלווה

◀ **שאלה:** ערב חתם כ'ערב קבלן' על חוב עבור חברו, והתברר שהמלווה לא ביקש כלל ערבות, והיה מלווה גם בלי ערבות, האם רעיר חייב לשלם עבור חובו רעירות שלו?

יסוד השאלה הוא, מבואר בגמרא (קידושין ז'). בההוא הנאה שסומכים על הערב גמר ומשעבד נפשיה, עיי' שם, אבל בזה לא סמכו עליו כלל, שמא אין כאן סיבת החיוב.

תשובה: מסתבר כיון שבא הלווה אליו לחתום זה כבר נותן לו הנאה שחושב שרוצים לסמוך עליו, ויש כאן התחייבות לחוב.

כובע עף ושבר משקפיים

◀ **שאלה:** היתה רוח סערה בכל הארץ ואברך בדרך ל'כולל' תפס את הכובע בידו (במקום ללבושו), והגיע רוח חזקה שהעיפה אותו מידו על משקפיים של אדם שעבר לידו ושבר אותם, האם חייב לשלם על תיקונם?

תשובה:

א. איתא בגמרא (בבא קמא ו'). אבנו סכינו ומשאו שהניחו בראש גגו ובאה רוח מצויה והזיקו, חייב. ואם זה רוח שאינה מצויה פטור, עיי' שם. לפ"ז לכאורה כיון שהיתה רוח חזקה שאינה מצויה, פטור.

ב. אולם י"ל שכל זה כשרוח שאינה מצויה עדיין לא הגיעה ולכן לא הל"ל אסוקי אדעתיה שיגיע ופטור מלשלם עליו, אבל בנד"ד שהודיעו מראש שימים אלו יהיו בהם רוחות חזקות, וכבר ראה והרגיש את הרוחות, הכל חשוב כמו רוח מצויה שהל"ל לאסוקי אדעתיה, ונחשב פושע (הגר"נ קרליץ זצ"ל), ולכאורה לפ"ז אם שבר משקפיים חייב לשלם.

ג. אמנם יש לדון, שגם אם נחשב רוח מצויה, היינו רק לגבי הכובע אם יעוף או אם יפול למים ויתקלקל, וכן אם יפול על הכביש ויידרס עיי' אוטו, אבל לא שמענו מעולם שכובע שבר משקפיים, וא"כ אין לו חיוב כלל לשומרו מדין מזיק, ופטור מלשלם.

וכעין זה אדם שהשאיר חבילת ניירות על גגו ובאה רוח מצויה והעיפה אותם והזיקו, בודאי פטור מלשלם כיון שאין עליו שם מזיק כלל.

רטיבות בקיר חיצוני בקומה ב'

◀ **שאלה:** ירד גשם חזק מאוד והקיר החיצוני בקומה השניה

(האמצעית) התרטב מבחוץ, והרטיבות נכנסה גם לתוך החדר, האם אפשר לגבות את תשלום התיקון מכל השכנים?

יסוד השאלה הוא, האם כמו שכולם משתתפים בתשלום זיפות הגג כיון שזה חלק חיצוני של הבנין, כך גם בזה שהוא חלק חיצוני של הבנין, ישתתפו כולם בתשלום התיקון.

תשובה: רק בזיפות הגג משתתפים כולם בתשלום, היות שהגג מעל הבנין שייך לכולם, והוא רשות של כולם. ועוד, הגג מגן על כל הבנין, כי אם מים נכנסים שם הם יורדים ומחלחלים לכל הדירות, משא"כ בקיר החיצוני של קומה ב', ששייך רק לבעל הדירה, מגן רק על אותה דירה, אין השכנים מחויבים להשתתף בתיקון.

עגלת סופר נפלה והתעקמה

◀ **שאלה:** לקח עגלת סופר (מלאה מוצרים) עד לביתו, בדרך היא נפלה והגלגל התעקם, האם חייב לשלם על התיקון?

תשובה: אם הגלגל היה מתעקם בתוך היסופר' אולי זה בגדר של 'מתנה מחמת מלאכה', ופטור, אבל כיון שלקח את העגלה לביתו ללא רשות, הר"י שואל שלא מדעת, ובגדר של גזילה, וחייב לשלם על תיקון העגלה.

ביאורי תפילה

"אשרי"

◀ **"אשרי יושבי ביתך"** עוד יתלמד קלה" (תהלים פ"ד, ח'), כתוב במשנה (אבות פרק ד' משנה ב'), "מצוה גוררת מצוה", והביאור הוא שמי שעושה מצוה השכר שלו (פירותיהן) בעולם הזה הוא שיוזכה לעשות עוד מצוה (אבל השכר העיקרי נשאר בעולם הבא), וזו הכוונה "אשרי יושבי ביתך", מי שזוכה להיות "יושבי ביתך" ועושה מצוות, ממילא "עוד יתלמד קלה", יזכה להמשיך לעשות עוד מצוות.

הנה"צ ר' מאיר שפירא זצ"ל ראש ישיבת לובלין זכה להקים את המפעל הגדול והנפלא של ה"דף היומני", שבזכותו נלמדו מיליוני דפי גמרא, ואחד מהגדולים שאל, איזו מצוה הוא עשה לפני כן שבזכותו זכה ל'מצוה גוררת מצוה' לעשות מצוה זו של הרבצת התורה.

"רוח סערה עשה דברו"

◀ **שאלה:** אומרים בפסוקי דזמרה: "רוח סערה עשה דברו" (תהלים קמ"ח, ח'), מה החידוש בזה הרי כל דבר הוא מן השמים?

תשובה: שמעתי לבאר שכאשר קורה דבר מסוים כל אחד יודע שזה מן השמים, אבל כשיש רוח סערה ויש אלפי פעולות בבת אחת, זה עף לכאן וזה עף לשם, זה נופל וזה ניזוק וכד', יכול האדם לחשוב שהרוח עושה את שליחותה על עיקרי הדברים, ושאר הדברים נעשים מעצמם. על זה נאמר: "רוח סערה עשה דברו" כל מה שקורה, כל אלפי הפרטים, הכל מכון מהשמים!

"תקע בשופר גדול" (הוספה לגליון 456)

◀ **שאלה:** מדוע מדגישים "תקע בשופר גדול"?

תשובה:

א. הכוונה היא שתקיעת שופר של מתן תורה היה שם גילוי שכינה לשעה ולא נשאר לעולם, אבל בזה יהיה תוספת, ויהיה גדול יותר שישאר גילוי השכינה לעולם (רמח"ל מאמר החכמה, תפילת ראש השנה).

ב. כתב בספר "טללי אורות" בשם ספר "שלמי ציבור" עפ"י מה שאיתא ב"לילקוט שמעוני" (פי' וירא אות ק"א): "וַיִּשָּׂא אֶבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא וְהָנָה אֵיל" (בראשית כ"ב, י"ג) רבי חנינא בן דוסא אומר, אותו איל שנברא בין השמשות, לא יצא ממנו דבר לבטלה... קרניו של איל, שמאלו שתקע בו בהר סיני "וַיְהִי קוֹל הַשֹּׁפָר" (נשמות י"ט, י"ט), קרנו של ימין, שהוא גדול משמאלו, שהוא עתיד לתקוע בו לעתיד לבוא, שנאמר "וַיְהִי בַיּוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל" (ישעיהו כ"ז, י"ג).

ג. עוד פירש, שופר "גדול" הכוונה שהוא גדול בימים, שהוא שופר של עקידת יצחק (כנ"ל) שנברא בערב שבת בין השמשות.

"ובא לציון... תתן אמת ליעקב"

◀ **שאלה:** "תתן אמת ליעקב חסד לאברהם", ויש להבין, אמת היא מן הדין וחסד הוא לפנים משורת הדין, ולמה לאברהם הוא רק חסד ולא מן הדין?

תשובה: כתב בספר "אפריון" (לבעל קישו"ע פ' ויחי), הקב"ה נשבע לאברהם אבינו שבניו יגיעו לארץ ישראל, ועצם השבועה הזו היא 'חסד' עם אברהם, הקב"ה לא חייב להישבע, אבל אחרי שכבר נשבע, עכשיו הקב"ה חייב לקיים את השבועה, נמצא שאצל יעקב אבינו זו 'אמת' שהיא מן הדין.

ובזה מבואר הפסוק שיעקב אבינו אמר לבנו יוסף: "וְעָשִׂיתָ עִמָּדִי חֶסֶד וְאֱמֶת אֵל נָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרָיִם" (בראשית מ"ז, כ"ט), וקשה, אם זה חסד שלא מן הדין, אם כן זו לא אמת שהיא מן הדין.

ולנה"ל מבואר שיעקב אבינו ביקש מיוסף שישבע לו כמו שכתוב בהמשך הפסוקים, עצם השבועה היא 'חסד', שהרי לא חייב להישבע לו, אבל לאחר שכבר נשבע לו, זה כבר 'אמת' שחייב מן הדין לקיים את השבועה.

חקרי לב

משיעורי רבינו הגאון רבי חיים קלופט שליט"א

"בית המדרש נפש החיים"

גליון מס' 41

פרשת תרומה תשפ"ב

ושכנתי בתוכם

א. בפרשתנו קוראים על עשיית המשכן, והפסוק אומר "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", ואומרים חז"ל "בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד". דהיינו, שכשיש בית המקדש אז הקב"ה שורה בתוכו, בתוך הלב של כל אחד ואחד. ביהמ"ק זה נקרא שיש מציאות אחרת לעם ישראל, 'ושכנתי בתוכם'.

מסביר הגאון: מה זה היסוד של ביהמ"ק – לחבר את השמים ואת הארץ, את העולם העליון ואת העולם התחתון. אנחנו חיים בעולם הזה, עולם של אכילה ושתייה, עולם של לבושים ובגדים, אבל צריך לדעת שלא זהו העולם האמיתי של האדם מ ישראל. אדם מרגיש את הגוף שלו, את האכילה והשתייה שלו, אבל לא זה האדם באמת! לא זה העולם האמיתי, לא זה המציאות האמיתית של הבריאה. המציאות האמיתית היא ביהמ"ק שלמעלה, העולם העליון, השורשים הרוחניים של הבריאה, שהמרכז של העולמות הרוחניים שלמעלה הוא ביהמ"ק דלעילא, ומה הענין של ביהמ"ק – אומר הגאון ביהמ"ק זה 'דעת' – לחבר את השמים ואת הארץ, שלא יהיו מנותקים.

וכך אומר האלשיך, מה התכלית של ביהמ"ק, שהם בעצמם יהיו משכן, וזה מה שכתוב "זה אלי ואנוהו – שאהיה לו נוח שידור ב", שלא ח"ו אגרש את השכינה ע"י מעשי. ואין עושים את זה? אומר הנפה"ח "שאם יתקדש כראוי בקיום המצות כולם... הוא עצמו מקודש ממש ובתוכו ה' ית"ש", זה 'וכן תעשו' – תעשו לדורות, לדורי דורות, גם אחרי חורבן ביהמ"ק צריך לבנות את מקדש ה' שנמצא בתוכו. שתהיו אתם במעשיכם הרצויים מקדש ה', הביהמ"ק נמצא בתוך הבית בתוך האוכל, הכל זה מקום השראת שכנתו ית', ובודאי שבתוך היכל התורה שם הוא מקום השראת שכנתו, כל הישוב ושונה שכנה עמו.

ב. ועוד אומר המהר"ל, שהתורה הקדושה, דעתו של מקום זה המח של הבריאה, ובית המקדש שנמצא באמצע העולם זה הלב, והיו עיני ולבי שם, הביהמ"ק זה ה'ושכנתי בתוכם – בלב כל אחד ואחד, שם מצטרפים הלבבות של כל ישראל, בביהמ"ק כולם כאחד עומדים צפופים ומשתחוים רווחים. וחז"ל אפי' ביטלו את הטימאה של עם הארץ מדרס לפרושים, למה, דורשים מהפסוק כאש אחד חברים, כי צריך להיות יראה יראה, כך שבה לארץ כך בא לידאות, אז הקב"ה רוצה לראות את כל נכסות ישראל ביחד. אין לו חילוק בין אחד לשני, כולם דור אברהם יצחק ויעקב.

ממילא אומר המהר"ל, התורה וביהמ"ק צמודים יחד והולכים יחד. "נורת אלקינו ובית קדשנו הוא תכלית הכל", כי בית המקדש זה שלימות זה העולם הגשמי, שמתחבר לעולם הרוחני ונהיה שם השראת השכינה שאנו ממליכים את הקב"ה.

"יובה תבין מה שאומרים 'היו רצון שיבנה בית המקדש ותן חלקנו בתורתך', כי ביהמ"ק הוא התפילה בית תפילה יקרא לכל העמים זה הלב, והתורה והעבודה הולכים ביחד, המח והלב. לכן מתפללים על שניהם ביחד תמיד. וזאת התפילה שלנו. וזה הישקנו מנשיקות פיהו שאף פעם לא בטל.

כתוב בגביאי ירמיהו, שהקב"ה אמר לירמיהו תעמוד בחצר ביהמ"ק ותאמר להם "כשילה יהיה הכית הזה והעיר הזאת תחרב" אם לא תחזרו בתשובה, והכהנים והעם תפסו את ירמיהו קדוש ה' ואמרו לו מות תמות, איך יכול להיות כזה דבר שביהמ"ק ייחרב? זה כפירה וביזוי הקדוש... לא הכהנים שנמצאים בביהמ"ק ועובדים אותו בקדושה ובטהרה, לא מבינים איך ישנה כזו מציאות שביהמ"ק ייחרב. מי שאומר כך חייב מיתה. וכמה תשובותי האם יכול להיות כזה דבר שביהמ"ק ייחרב.

מה הטעות שלהם? אמר להם ירמיהו "היכל ה'", אתם צועקים איך יכול להיות שייחרב היכל ה', אבל תדעו לכם "היכל ה' המה", אתם היכל ה', אתם במעשיכם הרצויים דומים לביהמ"ק, ועי"ז שאתם מתקדשים מזה באה הקדושה בביהמ"ק, מאדם מ ישראל שמקדש את עצמו בכל מהלכי החיים, אז בתוכו ממש היכל ה', אבל כשנמנאים את עצמם ממילא נחרב ביהמ"ק ומסתלקת ממנו הקדושה ואז יכולים ל'ז' וטיטוס לשלוט בו.

זה מה שאומרים כל יום בתפילה, "כי בחר ה' בציון אוה למושב לו", יום שלם צריך לקחת להגיד את הפסוק הזה, הקב"ה אוה לו דירה בתחתונים, רוצה ברוב טובו לדור ביחד עם ישראל. וכמו שממשיך האלשיך: "וכאשר המה דאויים להשירות שכנה בנשמותם ישתלשל ויתפשט השפע אל היכל ה', כי למענם להיות אתם משכן את שמו יתברך במקום ההוא. כי נפשיתם הם המשכן האמיתי ומהם יתפשט אל המקום המיוחד ההוא".

נורא מאוד, כל ילד מ ישראל צריך לחשוב, הקב"ה נמצא את! כמה אהבת ה' אליו, אבינו מלכנו שאין לנו השגה בגדולתו, רוצה לשכון אתנו ולהתחבר אתנו.

ולכן כתוב בחז"ל "כל דור שלא נחרב בימיו כאלו חרבו", כי אם היינו דאויים בתורה ובמצוות, בלתי לה' לבדו, בהכרח הייתה שורה השכינה במקדש, אז זה תלוי בקדושה שלנו, אם אנחנו מייחדים את עצמנו לקב"ה בתורה ובמצוות, בכל דור ה' אברים ויטה"ג גידים, שהם כנגד תרג"ג המצוות, תרג"ג אורות יש בתורה ותרג"ג אורות בגשמה והכל מקביל אחד לשני כמו שאומר הח"ח.

ג. וכאן נשאלת השאלה, אם עיקר השראת השכינה זה בלב כל אחד ואחד, אז מה צריך את ביהמ"ק?

אלא מסביר הגאון את היסוד הנורא, וצריך לשון את דבריו הקדושים ולהעמק בהם. אומר הגאון: כמה שאדם קדוש וטהור, לא יכולה להיות השראת השכינה על האדם לבד, כמה שיעסוק בתורה יומם ולילה אי אפשר שיהיה השראת השכינה עליו לבדו, כי כל השראת השכינה היא רק על נכסת ישראל, השורש של נשמות כל ישראל.

כתוב בדרשת מחר"ח "שלטנו במתאספים כל הגשמות של ישראל ונהיה נשמה אחת כללית שנקראת נכסת ישראל, וזה 'דושים של מעלה', אז כל אחד צריך להסתכל על עצמו אינו פוטר בנשמתו של נכסת ישראל, אינו רוק ביד אחד מתערכת הגדולה של נכסת ישראל.

ולכן צריך את ביהמ"ק. אמנם יש 'ושכנתי בלב כל אחד ואחד', אבל צריך מקום שיתכנסו בו, צריך מקום שיאחד את כולם ויאסוף את כולם ביחד, ואז תהיה השראת השכינה על כולם ביחד.

וכך מסביר המהר"ם ואל, אם אנחנו רואים שעם ישראל הגיע לשישים ריבוא במצרים ואז באה הגאולה, אז"כ קשה מאוד הרי היים יש הרבה יותר משישים ריבוא ישראל ולמה הגאולה לא באה? אלא מתרג' הרומד", צריך להיות "ויהיו שם ישראל – כאש אחד בלב איש", צריך שיהיה נשמה אחת כללית, ואז אפשר לבנות את ביהמ"ק.

כי הרי זהו! כל מטרת ביהמ"ק, כמו שכתב הרמב"ם - **"שיקריבו שם קרבנות ושם יהיה הקיבוץ"**, הקיבוץ של כולם ביחד לעשות דצון בלבב שלם. אבי ז"ל תמיד היה מביא את הפסוק **"לתארו בקש נפדו"**, כשיש פירוד זה בגלל שיש את הרצונות הפרטיים של כל אחד ואחד, אין לעשות דצון בלבב שלם.

וזה מה שכתוב בגמ' בברכות כל אדם שיש בו דעת כאילו נבנה ביהמ"ק בימיו. מסביר הגר"א אם יהיה הצטרפות של הדעת של כולם זה הדרך לבנין ביהמ"ק.

וכך כתוב בזוהר, **"והקול ל תרומה, אמר משה לקדושא בריך הוא מאן יכיל למיסב לה להמבעד לה?"**, מי יכול לבנות את בית המקדש? **"א"ל, משה לא כמה דאת חשיב"**, זה לא כמו שאתה חושב, **"אלא מאת כל איש אשר ידבנו לבו וגו' מהתאו רעואת ורואת דלהון תסבון לה ותשלמון לה"**, זה מה שהגאון אומר שביהמ"ק נוצר מאיחוד הלבבות, שכולם מתאספים לעשות דצון בלבב שלם.

ד. ובזה נגיע להבין מה זה המקדש ראשון ושני. שואל המהר"ל, איך זה יכול להיות שבית ראשון ושני נחרבו על ג' עבירות הנוראות, ואילו בית שני על שנאת חנם.

אלא מסביר המהר"ל **"כי מקדש ראשון היה השכינה בניהם, והוא מעלת בית המקדש ראשון שהיה מיוחד במעלה שהיתה השכינה שורה בו. ולפיכך חורבן שלו כאשר לא היה ראוי שיתרשה שכינה בניהם, דהיינו כשטמא את בית המקדש, ואין השם יתברך שורה בתוך טומאתם"**, בשביל לסלק את השכינה מביהמ"ק הראשון היה צריך עוונות כאלו חמורים של ג' עבירות.

"אבל מקדש שני, שלא היתה השכינה שורה בו כמו במקדש ראשון", לא היה רוח הקודש, לא היו כוונים, חמשה דברים חסרו בבית שני, אבל בזכות מה היה הוא היה קיים? בזכות האחדות, שלא היה פירוד וחלוק בישראל, **"ומפני כך נחרב הבית בשביל שנאת חנם, שנחלק לבבם, והיו מחולקים, ולא היו ראויים למקדש אשר הוא התאחדות ישראל"**.

אבל צריך להבין, הרי גם בבית ראשון לא נבנה אלא כאשר היו עם ישראל עם אחד בזמן שלמה המלך, כי כל עם אחד לא יכול להיות שכתני בתוכם. אלא אומר המהר"ל שאמנם בשביל לבנות את ביהמ"ק היה מוכרח את האחדות, אבל בגלל קדושתו הוא לא נחרב גם אחרי החלוקה של עם ישראל, אחרי שירבעם בן נבט חילק את ישראל לשתי חלקים.

אבל המקדש השני היה רק בשביל הקיבוץ של עם ישראל, **"אשרי עין ראתה עולי רגלים ששים ושמיים בשמחת בית השואבה"**, שכולם מתכנסים ביחד לביהמ"ק, ויולם דבקים בקב"ה.

ה. שלמה המלך אומר בשיר השירים: **"שובי שובי השולמית שובי שובי ונחזה בך"**, שואל הזוהר, למה כתוב ארבע פעמים שובי שובי השולמית, שובי שובי ונחזה בך. אלא אומר הזוהר, שיש כאן שתיים שהן ארבע, שתי פעמים שובי שובי כנגד בית המקדש הראשון והשני, ושתי פעמים כנגד בית המקדש שלמעלה ושלמטה, **"שובי שובי ונחזה בך"**, את בית ראשון ושני שלמעלה, כמו שכתוב בהרבה מדרשים שביהמ"ק שלמעלה מכיון כנגד ביהמ"ק שלמטה, **"אוי לי שהחברתי את ביתי ושרפתי את היכלי, והגלית את בני לבין האומות"**, אומר הגאון החרבתי את ביתי זה הבית שלמעלה ושרפתי את היכלי לדמטה, ואת זה מבקשים עכשיו, לראות את ביהמ"ק העליון שיורד מלמעלה למטה, את זה עדיין לא ראינו.

מסביר כאן הגאון על המקום, מהי הבקשה של ישראל, לא על בית ראשון ושני שהיו למטה בירושלים, כי את זה עם ישראל כבר ראו, ועל זה לבד לא מבקשים, אלא **"שובי שובי ונחזה בך"**, את בית ראשון ושני שלמעלה, כמו שכתוב בהרבה מדרשים שביהמ"ק שלמעלה מכיון כנגד ביהמ"ק שלמטה, **"אוי לי שהחברתי את ביתי ושרפתי את היכלי, והגלית את בני לבין האומות"**, אומר הגאון החרבתי את ביתי זה הבית שלמעלה ושרפתי את היכלי לדמטה, ואת זה מבקשים עכשיו, לראות את ביהמ"ק העליון שיורד מלמעלה למטה, את זה עדיין לא ראינו.

איזה צמרמורת אוזחת לראות את דברי הזוהר האלו, מה אנוחנו מבקשים - לא פחות, לראות את ביהמ"ק שלמעלה, איך אפשר לראות את זה? הרי זה לא דבר גשמי, זה דבר רוחני, איך אפשר לראות כזה דבר?

ומביא הגאון את הפסוקים שלומדים מזה את זה: **"כמו שכתוב ולכבד אהיה בתוכה"**, הנביא מנטיח שהכבוד העליון יהיה בתוך בני ישראל, ועוד פסוק **"ועליך ידח ה' וכבודו עליך ייראה"**, שיראה עלינו כבוד ה' ממש, וכמשי"כ **"אשפוך רוחי על כל בשר"**.

מסביר המקדש מלך, מה מעלה בכל בית מחבירי, שבית ראשון ומעלתו שהיה לו קדושה עליונה, אבל בית שני היה גדול מהראשון במלכותו, **"גדול היה כבוד הבית האחרון מן הראשון"**, שהיה הכבוד גדול לענין כל העמים יותר מבית ראשון, שכל העמים באו להתרשם מביהמ"ק, אבל בבית שני לא היה את בית ראשון ובבית ראשון לא היה את בית שני.

ולכן אומר הזוהר שהקב"ה יוריד את בית ראשון ובית שני כחדא, בית ראשון באתכסאי ובית שני באתגליא, הדברים האלו נעלמים, אבל אולי אפשר לומר פשוט, שאמנם בבית שני היה חסר את החמשה דברים, אבל היה בבית שני מעלה יתירה שהיו כל ישראל ביחד, בבית ראשון עשר שבטים חילקו את עצמם ממלל ישראל, אומר המלבי"ם ובה נבין למה צריכים לכפר על העגלים כי ירבעם בן נבט, שגילה המלבי"ם אם ירבעם לא רצה שאחיו יהיה המלך, למה אמר לישראל שלא יעלו לביהמ"ק, ולמה לא עשה מקדש לעצמו? ויכחיר ה' את ישראל? וכו'?

אומר המלבי"ם ירבעם ידע שהוא לא יכול לעשות הצנע, את גילוי שכינה אי אפשר להראות בדמיון, רק בביהמ"ק האמיתי, את בירור התורה שבא מביהמ"ק הוא לא יכול לחכות. אז מה הוא עשה? הוא אמר לישראל - **"דב לכם מעלות ירושלים"**, הביהמ"ק מדי קדוש בשבילכם, אתם צריכים עגלים, אתם צריכים אמצעי, אתם לא יכולים להתקדש בהשראת שכינה בגלוי, אז אתם צריכים עגלים שיתנו לכם **"שיעיות"**, הם יתנו לכם את הפרנסה, נורא מאוד, כך אומר המלבי"ם. ואת זה צריכים לתקן, לבקש את ישיבני מנשיקות פיהו, לא לחכות לשיעיות, לא לבקש **"כפסמט"**, אלא את רצון ה'.

אבל בית שני נבדל לא היה חלוקה, כל ישראל לאחזקת חסרים, ולכן המקדש שני היה באיתעוררת דלתות מכת ישראל, ואנוחנו מחכים לבית ראשון ושני ביחד, שנראה את הכרובים, נראה את חיתכתם לפני המקום, ויהיה גם איתעוררת דלתתא, שכל ישראל יחדיו להיות לב אחד, כמו שכתוב בנביא יחזקאל **"ונעשיתי אתם לגוי אחד בארץ, ומלך אחד יהיה לכלם למלך, ולא יהיה יהו עורד לשני גוים, ולא יחצו עוד לשתי ממלכות עוד"**.

ונוסף עוד דבר נפלא שכתוב בגאון בשיר השירים, שלעתיד לבוא יצטרף גם המשכן שהיה במדבר, שיאשיחו המלך גזא אותו, שבמשכן הזה היה גילוי הדבוקות, ולעתיד לבוא יהיה גילוי גדול לכל כמו במשכן, ועל זה מבקשים **"מי יתן כח לי יונק שדי אמי"**, שיהיה קרבת ה' גדולה מאוד של גילוי טעמי תורה הגנוזים.

על זה מתפללים, שנוכח לראות **"עין בעין ירא בשות ה' ציון"**, אשר בעין זה גילוי הדבוקות, וכן כתוב בחומש במדבר **"כי אתה ה' קרבת הנם הזה אשר עין בעין נראה אתה ה' ונענן עש עליהם"**, אז היה גילוי הדבוקות של חלק ישראל.

ולעתיד לבוא זה יהיה יותר גילוי ממה שהיה, בזמן המקדש הגויים לא הבינו את הדבר הזה, בזמן החורבן הם הוציאו את הכרובים וחלזו בכלל ישראל, אבל לעתיד לבוא יהיה כ"כ גילוי לעיני העמים ג"כ הדבוקות של הקב"ה בקב"ה **"אמצאן בחיון אשקן גם לא יבוז לי"**, יהיה דבוקות שלמה בתורה ובאבהות ה'. ועל זה נתפלל ונקבש.

- - - נעזר מכתבי תלמידים - - -

הוקדש לפר' הגאון הגדול רבי **אברהם ב"ר אהרן אריה קלמנוביץ** זצוק"ל, ראש ישיבת מיר בארה"ב, ולב"ע ב' אדר תשכ"ד

לתרומות ולהנצחה להפצת הגליון: נדרים פלוס < חיפוש מוסד > ישיבת קהלות יעקב < קטגוריות > "עלון חקרי לב" לא להשאיר הודעה ב"ק בית המדרש נפש החיים" במספר: 077-26-111-78, או במייל: ky6880427@gmail.com

לפניות, הערות והארות בכל נושא הגליון, וכן למסירת דברי תורה בכל נושא מרבינו שליט"א, ניתן ליצור קשר באופנים הנ"ל.

- כל שיעורי רבינו שליט"א ב"ק בית המדרש נפש החיים: 077-26-111-78 -

שיחת

מורינו ורבינו ראש הישיבה שליט"א

ישיבת "באר התורה"

פרשת תרומה

נכתב ע"י אהרן הסיומנים

אתה חונן לאדם דעת, חננו מאיתך, כי ע"י התפילה יכול הוא לשנות את הכשרון.

ב. הנה יש הבדל בין טבע האדם לטבע מכוונות, מכונה יש בה בלאי וכמה שעובדת יותר כך שווה פחות. אך מאידך בני אדם זה הפוך ואין זה כך, אלא כמה שהאדם יותר משתמש בצורה הנכונה בגופו הוא יותר משוכלל, וכגון אדם שלא יזוז שריריו יתנונו. וכן לגבי המוח ככל שמפעילים ומשתמשים יותר במוח נהיה המוח יותר טוב.

והיינו מה שאמרו בגמ' בנדה (דף ע"א), הרוצה שיחכים ירבה בשיבה ויבקש רחמים ממי שהחכמה שלו. והיינו ב' הדברים שכתבנו שישתמש הרבה בשכלו ויתפלל על החכמה. וכן אמרו חז"ל (ב"ב קע"ה), הרוצה שיחכים יעסוק בדיני ממונות.

גם אם נולד האדם עם כשרונות חלשים יכול הוא לשנות את זה, וזה ע"י תפילה ושימוש מוגבר במוח. אך עכ"ז עדיין אינו יגיע לדרגת הגאון מוילנא ושאר גאוני עולם, כיון שדבר זה נגזר על האדם בשעת בריתו, והמלאך הממונה שואל כמה חכמה לתת לכל אחד ואחד.

סכל' הוא בעל כשרון אך אינו משתמש בו

יש לבאר עתה מהו אדם שיש לו חכמה ומהו אדם שאין לו חכמה. נקח דוגמא לצורך הענין, יש מחשב משוכלל מאד, אך אף אחד לא מפעילו. הרי שודאי שהוא לא יעבוד, ואותו הדבר כאן, לאדם יש חכמה, אך אם האדם אינו משתמש בחכמה זו חכמתו לא תעמוד לו.

סכל' זה לא מי שאין לו את הכשרון ואת החכמה, אלא מי שלא משתמש בכשרון ובחכמה, דבשלמא אחד שהוא טיפש ועל כן לא יעשה דברים חכמים מטבע בריתו שאין לו כלים כלי חכמה, אך אדם שכן יש לו את הכשרון, עדיין אין זה הופך אותו לחכם, ובשביל כך נצרך הוא לעשות דברים חכמים וצריך להשתמש בכלי חכמתו, ומי שלא משתמש בחכמה הוא הנקרא 'סכל'. וזהו מה שייסד לנו המהר"ם מרוטנבורג.

יסוד זה הוא אדיר ועצום ואין לתאר כמה יסוד זה מפתח הוא לכל החיים כולם, הקב"ה נתן לכל אחד חכמה וכשרונות לפי מה שהוא צריך כדי שבהם יוכל להגיע לאן שצריך להגיע, ואין הקב"ה בא בטרונאי עם בריותיו, אך התביעה היא על האדם האם הוא משתמש בחכמה וכישוריו.

שורש ההצלחה שימוש בחכמה שורש הכשלון כשאין משתמשים בה
כולנו מצליחים אם משתמשים בחכמה, ומאידך נכשלים כשלא משתמשים בה, כי הכשלון נובע מסכלות, אחד שיתקפהו היצה"ר ומרגיש שלכאור' שבוי הוא בידיו, האם באמת הוא יכול להתמודד איתו באופן מסוים? ודאי שכן! הרי אותו אחד שברא את היצה"ר הביא לכך גם פתרון, וכמובן שאפשר להתמודד עם היצר, והקב"ה נתן לו גם חכמה כיצד להתגבר עליו, ולמה באמת אותו אדם לא הצליח להתמודד, והרי יש דרכים לכך, אלא שאינו מתבונן איך להתגבר על היצר, ואם יטען שאינו יודע את הדרכים יש לתמוה מדוע אינו יודע, ואף אם הוא אינו יודע, מדוע שלא ישאל את החכמים היודעים כיצד יש להתמודד עם היצר, ומדוע אינו שואל בעצתם? אין זה בגלל שכשרונותיו חלשים, אלא כי הוא 'סכל' - טיפש ואינו משתמש בשכלו, ואינו מפעיל את מחשבתו לברר את הדרך ולקחת את החכמה.

חכם פירושו שבוחר בדרך החכמה

מאידך חכם הוא אדם הבוחר לאחוז בחכמה ומקשיב לחכמה ומשתמש בה, הנה בימינו יש כשרונות לרוב, ואף בזמננו אפשר לדעת ש"ס ומסכתות כמו פעם, ומה שלא יודעים ש"ס ולא יודעים את המסכת אין זה בגלל מיעוט כלים וכשרונות אלא דבר זה נובע בגלל סכלות, כי אינו מחפש את החכמה, ולא בוחר להקשיב לחכמה וללמוד אותה, וחכם זהו המחפש את החכמה ושומע ומקשיב לה, וכן גם יודע כיצד לנהוג ולהשתמש בכוחותיו וכישוריו באופן הנכון.

ובלב כל חכם לב נתתי חכמה, מדוע דוקא לחכם נותנים חכמה

כתוב בפסוק "ובלב כל חכם לב נתתי חכמה".

מסופר במדרש ששאלה מטרוניתא את ר' יוסי בן חלפתא, מדוע הקב"ה נתן בלב כל חכם לב חכמה, ולא נתן חכמה בלב הטיפשים, ולכאור' יש צורך יותר לתת לטיפשים חכמה מאשר לחכמים.

ועוד הק' בהגהה בנפש החיים (שער ד' פרק ה') והביא דברי פרק ה' הרואה, אין הקב"ה נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה שנאמר "ובלב כל חכם לב נתתי חכמה", יהיב חכמתא לחכימין (דניאל ב), ולכאורה יפלא דאם כן חכמה הראשונה מאין תמצא אצל האדם.

ויש לבאר מה היא אותה חכמה.

הקב"ה מביא את החכמה לפני שידע לשמור אותה

ענה ר' יוסי לאותה מטרוניתא, ושאלה, אם יש לה תכשיט יקר למי היא תתן אותו, האם לאדם שידע לשמור על התכשיט או לאדם שאינו יודע לשמור עליו, וענתה שכמובן תתן לאדם שידע לשמור על התכשיט, וענה לה ר' יוסי כך הקב"ה נותן את החכמה לחכמים, כי הם היודעים לשמור את החכמה.

ביד כל אדם לבחור אם יהא 'חכם' או 'סכל'

הרמב"ם כתב (פ"ה מהלכ' תשובה ה"ב), אל יעבור במחשבתך דבר זה שאומרים טפשי אומות העולם ורוב גלמי בני ישראל שהקדוש ברוך הוא גוזר על האדם מתחילת בריתו להיות צדיק או רשע. אין הדבר כן אלא כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבינו או רשע כירבעם או חכם או סכל או רחמן או אכזרי או קילי או שוע וכן שאר כל הדעות. ואין לו מי שיכפהו ולא גוזר עליו ולא מי שמושכו לאחד משני הדרכים אלא הוא מעצמו ומדעתו נוטה לאי זו דרך שירצה.

כיצד יכול כל אדם להיות חכם והרי נגזר על כל אדם לפני לידתו אם

יהא חכם או טיפש

מבואר מדברי הרמב"ם שיכול אדם לבחור אם יהא חכם או סכל, ולכאור' בשלמא רשע או צדיק, קמצן או פזרן וכדו' שזה תלוי בבחירתו והנהגתו של האדם יכול הוא לבחור, אך כיצד יכול הוא לבחור להיות חכם, וכי אדם שלא חונן בחכמה רבה יכול להיות גאון? והק' בהגהות מימוניות, דאמרינן בפרק כל היד (נדה דף ט"ו). אותו מלאך הממונה על ההריון לילה שמו ונוטל טפה ומעמידה לפני הקב"ה ואומר לפניו רבש"ע טפה זו מה תהא עליה גבור או חלש חכם או טיפש עשיר או עני.

והרי בפירוש מבואר שגם דבר זה הוא בידי שמים, וכיצד יכול האדם לבחור דבר זה.

יכול האדם לבחור אם לאחוז בחכמה או בסכלות

והביא תירוצ' הר"ם מרוטנבורג, דהכא הכי פירושו דדברי הרמב"ם אמורים שיכול האדם לבחור אם לאחוז בחכמה או בסכלות, וההוא דפרק כל היד רצה לומר לעשות לו לב חכם או לב טפש. (דהיינו האם יהא חכם בכשרונותיו או יהא בלי כשרונות, שזה אינו תלוי באדם אלא בידי שמים).

ומבואר דאין ביד האדם הבחירה אם להיות 'מוכשר' ובעל כשרון ואם להיות בעל שכל רב או לא, אלא הבחירה שבידו היא האם 'לאחוז' 'בחכמה' או 'בסכלות', (כי מי שיהיה מאד מוכשר ולא ישתמש בחכמה למעשה יהא סכל) דהיינו הקב"ה קוצב לכל אדם מידה מסוימת של חכמה וכישרון ואם יהא לאדם הרבה שכל או מעט שכל, והבחירה בידו אם כן להשתמש או לא להשתמש בחכמה ולהיות טיפש. וכן כ' הרמב"ם במורה נבוכים ובפירוש המשניות (בהקדמה לאבות).

ב' דרכים לעלות את רמת השכל

אך יש לדעת שגם אחר שאדם נולד עם הכשרונות שה' נתן לו, יש ב' דרכים נפלאות להעלות את רמת חכמתו. א. תפילה, המשרת מאד את כשרונות האדם ודבר זה ברוך ומנוסה, וכן אנו מבקשים מהקב"ה

וזהו מה שאמרנו במשנה (אבות פרק ד' משנה א') איזהו חכם הלומד מכל אדם, וביאר מו"ר רבן של ישראל מרן האב"י עזרי' זי"ע כי החכם הוא מי שמבקש את החכמה ולכן לומד מכל אדם.

סכלות – שאינו שומע לדברי חכמה

דבר שקבעו לנו רבותינו לפי כמאה שנה בעולם הישיבות, שיהא לפחות פעמיים בשבוע זמן המיוחד להעביר מרב לתלמיד את מסורת הדורות בעבודת ה', דהיינו שיחות המוסר הנאמרות בישיבות.

אם אחד לא נכנס לשיחה וחסרים לו ידיעות כ"כ פשוטות שאומרים שם ואם היה יודע אותם הוא היה חכם, האם אינו בגדר סכל? הרי אם היה נכנס היה יודע את החכמה! האדם נולד עם כלי החכמה, אך צריך להעביר בהם נתונים, וכמו להבדיל בכלי המחשב המשוכלל ביותר, אם לא יפעילוהו ויעבירו בו נתונים הרי שאין בזה כל תועלת, ואין נפק"מ אם משוכלל הוא או לא, כן הוא הדבר כלפי אחד שיש בו כשרונות אך אינו משתמש בהם ומפעיל אותם, אף שבעל כשרון הוא הרי הוא נקרא 'סכל'.

כשהקב"ה נתן כלים איך לדעת ש"ס ואיך להתפלל ואיך להיות בעל מידות טובות, ובחור לא לומד את זה, הרי זה נקרא סכלות. אין לך סכלות גדולה מזו - לא להכנס כשמדברים דברי חכמה, ומדוע באמת אינו נכנס והרי הוא יודע כמה זה חשוב וכמה יחכים מזה, אלא כי היצה"ר אומר לו שאם יכנס וילמד את הדברים, הרי שמיד ירצה להיות טוב יותר וידע גם כיצד להיות טוב יותר, ולכן היצר משכנעו שלא יכנס וישאר טיפש.

גם על מידת הכעס אפשר להתגבר ע"י השימוש בחכמה

ומעין הדברים שדברנו בענין הבחירה אם להיות חכם או סכל, כן יש בחירה בכל ענין הדעות כמ"ש הרמב"ם, וכן בענין הכעס כשמכעיסים אותו יש לו בחירה האם לכעוס או לא לכעוס. ובצעירותי ראיתי משפט נכון מאד האומר כי לכעוס פירושו להעניש את עצמך על עוול של השני! השני עשה את העוול והאדם מעניש את עצמו ע"י שמתרגז, וכידוע שהכעס מויק לכועס מאד. וע"י שאדם יחשוב ויתבונן על ענין הכעס כמה לא כדאי לכעוס וכדו', יצליח להתגבר על הכעס.

ואספר מעשה בענין זה, בת"ח גדול ששימש כר"מ באחת הישיבות (והיום הוא ראש ישיבה חשוב מאד), והיה לו חברותא מדי יום, ויום אחד הוא לא הגיע ללמוד עם החברותא שלו, לאחר כמה זמן הגיע ואמר שהיום לא לומדים כי אינו יכול ללמוד, כי הוא כאוב מאד ואמר שנעשה לו עוול גדול וקשה לו ללמוד מחמת זה. וסיפר שהוא הציע שידוך לבחור שהיה מאד קרוב אליו, ומאד התאמץ והתייגע בשביל שידוך זה, ונודע לו שהבחור סגר אתמול, והבחור לא הודיע לו כלום ואף תודה לא אמר לו, ויותר מזה אביו התקשר אליו היום ואמר שהם סגרו ושאל כמה הוא רוצה דמי שדכנות, והוא הרגיש מאד מבוויש שבמקום לספר ולהודות לו וכי שואל האב כמה כסף הוא רוצה, וכי הוא שדכן, וכל מה שעשה את השידוך כי רוצה דמי שדכנות? וענה לו בדרך ארץ כי אינו רוצה כסף, לאחר מכן מתקשר אליו האב בשנית ואמר כי אינם רוצים לסגור ולגשת לווארט עד שמשלמים, ועדיין סרב, והנה לאחר כמה שעות שמו לו מעטפה בתיבת דואר עם אלף דולר, ומאד כאב לו היחס הפוגע הזה, שלא הודיע לו הבחור ולא הודה לו, וכל זה היא כפיות טובה גדולה. וכן חשב לעצמו שאם כך הוא הבחור אולי לא טוב עשה שכ"כ דחף והשתדל למענו כי אינו בחור טוב כמו שחשב, וכ"כ היה כעוס כי אף לא הודיע לו מתי התנאים ואיפה, והרגיש שמתייחסים אליו כמו אל שדכן שגם לשדכן לא מודיעים איפה התנאים וכדו'.

אמר לו החברותא, ברצוני לומר לפני הרב משה, הנה מרן ר' ישראל סלנטר זי"ע הציל את העולם כולו, אך כידוע שהיו כאלו שנחלקו עליו ונלחמו מלחמת חרמה נגד שיטת המוסר, ואף רדפו את תלמידיו, אחד מתלמידי ר' ישראל היה הגאון ר' אליהו לוינסון, ובהגיעו לאחת מהעצירות בקשו ממנו לדרוש דרשה ונענה, כל ביהמ"ד היה מלא מפה לפה, ונעמד לדבר, ובאמצע שדיבר נכנס אדם אחד שהתנגד לתנועת המוסר והתחיל לצעוק עליו ולבזות אותו, ר' אליהו שמע ולא הגיב, שתק והמשיך, אותו אחד שוב צעק והפריע בשנית, ושוב ר' אליהו שתק והמשיך בדרשה.

כשסיים דרשתו תמה בפניו רב העיירה, שהרי חז"ל אומרים (יומא כ"ב ב'), כל ת"ח שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו ת"ח, ומדוע לא ענה, וגם פה ר' אליהו שתק.

לאחר מכן ר' אליהו ורב העיירה הלכו יחד, ובאמצע הדרך פרה התחילה להשתולל וכדרכה שמשתוללת מטילה בוך לכל הכיוונים, והרב הלך לצד השני כדי לא להתלכלך, לאחר שהגיעו לבית הרב שאלו ר' אליהו, הרי כל ת"ח שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו ת"ח, ומדוע הרב לא גער בפרה זו

למה היא מלכלכת ת"ח?... הגיב הרב בפליאה ואמר, וכי חושב אתה שהפרה תבין אם אני אגער בה? אמר לו ר' אליהו, כמו שהפרה לא מבינה, גם זה שצעק לא מבין, ומה יש לגעור בו?!

ובעינינו הלא אם היית יודע שהחתן ואביו אינם בריאים בנפשם, האם גם היה מרגיזך שכך הם מתנהגים? רואים ממידותיהם שאין הנהגתם נורמלית כלל, וא"כ מה צריך להתפעל מהם, ואורז עיניו ומיד התחילו ללמוד. למחרת אותו ת"ח אמר שמצא בחזו"א שכ', לא יתפעל אדם מאנשים עם מידות רעות, כי מה לי חולי הנפש מה לי חולי המידות! עלה בידנו שניתן להתגבר גם על כעס גדול מאד, ע"י התבוננות וחכמה, כי החכמה יכולה להציל ולעזור בכל דבר ובפרט בעבירות, וכמו שאחז"ל (סוטה ג') אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות.

ביקוש ושמיעת החכמה וההשתמשות בה – היסוד להצלחה

הרבה ממה שלא מגיעים לאן שיכולים להגיע, הוא בגלל דבר זה שלא מבקשים ולא שומעים החכמה, וכ' בשערי תשובה (שער ב' אות י'), כאשר ישמע מוסר החכמים והמוכחים יקשיב וישמע ויכנע ויחזור בתשובה, ויקבל בלב כל דברי התוכחות ושלא יגרע דבר מדבריהם, והנה האיש הזה ברגע קטן יצא מאפלה לאור גדול.

אם יבקשו את החכמה וינהגו בחכמה כדברי החכמים, ברגע קטן יצאו מאפלה לאור גדול, זה נקרא חכמי לב.

וזהו כוונת הפסוק 'וכלב כל חכם לב', מדוע קוראים לזה 'חכמת לב' הביאור הוא כי דבר זה היא חכמה שתלויה בבחירה, והלב מסמל את הבחירה. וזה דברי ר' יוסי בן חלפתא שאמר כי לא נותנים חכמה למי שלא חכם, וכמו שלא נותנים מחשב למי שלא יודע להפעילו וכדו'. יש לנו מוח כה אדיר שאפשר להשתמש בו לדברים אדירים וצריך להשתמש בו לדברי חכמה, ולא לשטויות והבלים, צריך לחשוב כמה מנצלים ומה עושים עם המכשיר המשוכלל הזה שנקרא המוח, צריך להפעיל אותו ולהשתמש בו, זה 'חכמת לב', וכן צריך לשמוע ולבקש את החכמה, וזה הבחירה אם להיות 'חכם לב'.

הגר"ש רחובסקי זכה כי היה 'חכם לב'

נביא דוגמא נוספת הנה זכה רבינו הגדול מרן הגר"ש רחובסקי זצוק"ל להרביץ תורה בצורה נפלאה שמתבדרין שמועותיו בכל העולם.

בפעם הראשונה שנכנסתי לרשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרמני"ל שטיינמן זצוק"ל, דיבר איתי על ר' שמואל בהפלגה גדולה, ואמר שר' שמואל היה ראש ישיבה שהעמיד הרבה תלמידים לאין שיעור ואף הרבה יותר מגדולים שבגדולים, ודיבר עליו בהערצה מופלגת כאלו הוא מדור לפניו, (ואף ששה"כ היה הגרש"ר מבוגר מהגרמני"ל בכארבע שנים).

וידוע כי מרן החזו"א והגר"ש זי"ע דיברו על ר' שמואל בהיותו כבן שלשים וחמש שנה שהוא הראש ישיבה של הדור.

וכן הגאון ר' לייב מאלין זצ"ל אמר לתלמידו שהלך לארץ ישראל שילך לדבר עם שני אנשים בלימוד, והם הרב מבריסק ור' שמואל... ואז ר' שמואל היה ראש ישיבה צעיר.

ואכן רבים תמהו מדוע זכה ר' שמואל יותר מאחרים והרי היה עוד גאוני וגדולי עולם באותה תקופה מוכשרים וגאונים מאד, ואף שהיה בעל כשרון גדול ובעל זכרון נפלא, אך היו עוד אנשים מוכשרים מאד לא פחות ממנו, ומדוע הוא זכה למה שאחרים לא זכו בתורה והרבצת תורה? (ידוע מה שאמר מרן המשגיח ר' יחזקאל לוינשטיין זצוק"ל שמה שר' שמואל זכה, זה בזכות הבין אדם לחבירו והמידות הטובות שהיו לו, וביארנו פעם שזה הן מבחינה טבעית והן מבחינה סגולית ואכמ"ל).

ור' שמואל היה נוהג בענות חן ולא היה מחזיק טיבותי' לנפשי, ושאלו אותו תלמידיו במה זכה לכך (וכעין שמצינו בגמ' ששאלו התלמידים את רבותיהם כיצד זכו), ולתועלת התלמידים ענה כך, כי כשאמרתי דבר לא היה לי את הרצון מה אני רוצה לומר, אלא היה לי את הרצון לראות מה התלמידים צריכים לשמוע.

מה שזכה ר' שמואל אין זה מחמת כלי החכמה שהיה לו יותר מכולם, אלא זכה לכזאת הרבצת תורה מסוף העולם ועד סופו, כי היה לו חכמת לב להבין איך להשתמש בחכמה ובכשרון. וראוי להתבונן מאד בתשובה זו.

מרן הגאון ר' אהרן קוטלר זצוק"ל אמר פעם, תארו לכם את אותו הרמב"ם עם אותו כשרון וגאונות זכרון ולמדנות, אך הוא לא יודע כ"כ לנסח טוב ולא יודע כ"כ לשון הקודש טוב... התוצאה היא שלא היה לנו רמב"ם! הרמב"ם שספריו כ"כ התקבלו ומאות פירושים נכתבו על דבריו, זכה לכל זה לא רק בגלל הגאונות וכלי החכמה שהיה לו, אלא בגלל השימוש הנכון בחכמה.

וכן היה ר' שמואל מלבד היותו גאון ובעל זכרון נפלא אך ידע הוא כיצד להשתמש עם זה, וזה היא ה'חכמת לב'.

ה' יעזרנו שנבחר לאחוז בחכמה ולא בסכלות, ונהיה בגדר חכמי לב.

ארון העדות

ונתת את הכפורת על הארן מלמעלה ואל הארן תתן את העדות אשר אתן אליך [פכ"ה כ"א], והנה לעיל פסוק ט"ז כתיב ונתת אל הארן את העדות אשר אתן אליך, וברש"י כ' "לא ידעתי למה נכפל שהרי כבר נאמר ונתת אל הארון את העדות, ויש לומר שבא ללמד שבעודו ארון לבדו בלא כפרת יתן תחלה העדות לתוכו ואח"כ יתן את הכפרת עליו, וכן מצינו כשהקים את המשכן נאמר ויתן את העדות אל הארון ואחר כך ויתן את הכפרת על הארן מלמעלה", וצ"ב.

וגם צ"ב שהקדים נתינת הכפורת ואח"כ נתינת העדות, והרי לכא' קודם הניחו את העדות ואח"כ את הכפורת, וע' באוה"ח.

מצינו בזה דברים בירושלמי שקלים פרק ו' הל' א', דהנה ר"מ ור' יהודה פליגי בב"ב דף י"ד במקום הס"ת שכתב משה, דר"מ ס"ל שהיה תוך הארון ור' יהודה ס"ל שהיה מחוץ לארון בצידו, וע' בפ' וילך (דברים ל"א כ"ה) ויצו משה את הלויים נשאי ארון

ברית ד' לאמר לקח את ספר התורה הזה ושמטם אתו מצד ארון ברית ד' א-לקיכם והיה שם בך לעד, וקאמר ר' יהודה שהיה מצד הארון ולא בתוך הארון, ואי' בירושלמי שקלים שם מ"ט דר"מ דכתיב ונתת את הכפורת על הארון מלמעלה ואל הארון תתן את העדות אשר אתן אליך על דעתיה דר"מ [צ"ל ר' יהודה - הגהות הגר"א ותקלין חדתי וקרבן העדה] דו אמר אין מוקדם ומאוחר בתורה אלא ואל הארון

תתן את העדות אשר אתן אליך ואח"כ ונתת את הכפורת על הארון מלמעלה, וביאור ד' הירושלמי דר"מ הוקשה לו למה כתיב נתינת הכפורת ואח"כ נתינת הלוחות והרי קודם לכן צריך ליתן את הלוחות, וע"כ פ' דהך קרא לא קאי על הלוחות אלא על ס"ת שנקרא ג"כ עדות כדכתיב והיה שם בך לעד, וע"כ הוקדמה נתינת הכפורת לנתינת העדות, כיון שפסוק זה לא קאי על הלוחות אלא על הס"ת שנכתב אחר מ' שנה ושפיר קדמה נתינת הכפורת לנתינת הס"ת, וזהו שהוכיח ר"מ שהס"ת היה בתוך הארון, וקאמר בירושלמי דר' יהודה ס"ל שאין מוקדם ומאוחר בתורה והקדים הפסוק לכתוב את נתינת הכפורת אף שהיתה אחר נתינת הלוחות, והנה לפ"ד ר' מאיר א"ש גם כפילות הפסוקים דמה שנאמר (ט"ז) ונתת אל הארן את העדות אשר אתן אליך קאי על הלוחות, שהרי בפ' פקודי כתיב (מ' כ') ויקח ויתן את העדות אל הארון, וע"כ שהוא על הלוחות שהרי הס"ת עדיין לא נכתב אז, וד"ז קדם לכפורת, ומה שנאמר אח"כ (כ"א) ונתת את הכפרת על הארן מלמעלה ואל הארון תתן את העדות אשר אתן אליך, קאי על הס"ת שהיה אח"כ, אבל לר' יהודה דאמר אין מוקדם ומאוחר בתורה הרי קאי הכל על הלוחות, ולפ"ז שוב צ"ב למה הוזכרו ב' פעמים.

בד' התו' שהיו ב' ארונות

התוס' בעירובין ס"ג ע"ב ד"ה כל כ' ואומר ר"י דשני ארונות היו אחד שבו שברי הלוחות מונחים ואותו היו מוליכין במלחמות כדתניא בספרי וארון ברית ד' נוסע לפניו יומם זה שיוצא עמהם במחנה והוא ארון עץ שעשה משה בעלותו לסיני כדכתיב בלוחות אחרונות במשנה תורה ועשית לך ארון עץ ותחלה שם בו גם לוחות אחרונות כדכתיב ואשים

את הלוחות בארון אשר עשיתי עד שנעשה ארון של זהב שעשה בצלאל ואז נתנו בו לוחות אחרונות כדכתיב ונתת אל הארון את העדות אשר אתן אליך וכן עשה כדכתיב בויקהל כו' ואותו לא היו רגילין להוליך במלחמה כדכתיב בשילה מי יצילנו מיד האלקים האדירים האלה כי לא היתה כזאת מתמול שלשום שלא היו רגילין להוליכו ואז כשהוליכוהו לקו וגלה כדמפרש רש"י התם כו' עכ"ל, ומבואר שבמלחמה כשגלה ביד פלישתים היה הארון שהיו בו הלוחות ולא שברי לוחות.

וצ"ע בספרי פ' עקב ס' ל"ח וכן אתה מוצא בארון האלקים שירד לבית עובד אדום הגתי ונתברך בשבילו שנא' ויגד למלך דוד לאמר ברך ה' את בית עובד אדום ואת כל אשר לו בעבור ארון האלקים והלא דברים ק"ו ומה ארון שלא נעשה לא לשכר ולא להפסד אלא לשברי לוחות שבו נתברך בשבילו ק"ו לצדיקים שבעבורן נברא העולם, ומבואר שאותו ארון שגלה והגיע לבית עובד אדום הגתי היה ארון שהיה בו שברי לוחות וצ"ע.

בדי הארון

בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסורו ממנו (כ"ה ט"ו), והנה בשאר כלים היה אפשר להוציא את הבדים, ויש מקום לומר דממילא חלוק ארון משאר כלים שבשאר כלים אין זה אלא כדי שיוכלו לשאתם אבל בארון אפשר שכך צורת הארון היא עם הבדים, וי"ל נפ"מ לענין האיסור לעשות תבנית כלי המשכן, דאפ"ל דלענין ארון הוא דוקא עם הבדים משא"כ בשאר כלים, וע' בתוס' הרא"ש ר"ה דף כ"ד שאיסור לעשות צורת הארון הוא דוקא עם הכפורת ולהנ"ל יש מקום לדון דצריך גם להבדים וי"ל. וע' תוס' יומא דף ע"ב שהיו ח' טבעות וד' בדים דהיו טבעות ובדים כמו כל כלי המשכן והיו מסירים בדים אלו ומכניסים אותם לצורך משאות והיו עוד טבעות ובדים שבהם היה איסור להוציא את הבדים, ולפ"ז פשוט יותר שבדים אלו לא היו כלל לנשיאה אלא היו מצורת הארון.

הנה בלאו דלא להסיר בדי הארון לכא' היינו דוקא אם הארון בכשרות אבל אם נשבר ונפסל האם עדיין יש בזה איסור. ועוד יל"ע איך הדין בנטמא הארון וצריך להזות עליו ולהטבילו אם יש בו לאו דלא יסורו ממנו.

וע' חזו"א זבחים ס' ד' ס"ק י"ד שדן אם כלי שרת שננטמא נפסלו ואין להם כח לקדש, וע' בחזו"א בתיקונים אחרי מנחות שכ' דהנה בע"ז נ"ב ב' אי' כל הכלים אשר הזניח המלך אחז במלכותו במעלו הכנו והקדשנו מאי לאו הכנו דאטבלינהו הקדשנו דאקדישנהו ופירש"י מאי לאו הכנו דאטבלינהו מטומאת עבודת כוכבים, והקדשנום דאקדישנהו שחזרו ומשחום בשמן המשחה ע"ש, מוכח שע"י שננטמא נפסלו, וא"כ יש לדון שארון שננטמא נפסל ושוב אין בו איסור מסיר בדי ארון.

[אגב צ"ע שהרי אי' בשבועות ט"ו א' כל הכלים שעשה משה משיחתן מקדשתן מכאן ואילך עבודתן מחנכתן, וא"כ למאי הוצרכו משיחה בשמן המשחה. ושמעתי מכב' הגר"ח קרייזוויט ז"ל שהכוונה שכלים שלא נתקדשו בזמן משה עבודתן מחנכתן, אבל אותם כלים שנתקדשו בימי משה ע"י משיחה גם לדורות אם פקעה קדושתן צריך לקדשתן במשיחה].

וכן יש לדון לענין מזיח חשן מעל האפוד אם נטמא החושן ואפוד אם יש בו לאו זה.

ונ' להוכיח שבמס' מכות כ"א ב' תנן יש חורש תלם אחד וחייב עליו משום שמונה לאוין החורש בשור וחמור והן מוקדשין וכלאים בכרם ובשביעית ויום טוב וכהן ונזיר בבית הטומאה, ובגמ' כ"ב א' מתקיף לה אביי וליחשוב נמי המזיח חושן מעל האפוד והמסיר בדי ארון, והרי איירי כאן בבית הטומאה וא"כ נטמא הארון, ומוכח דאפ"ה יש בו לאו שאסור להסיר בדי הארון. שוב נמצא בס' דרך חכמה בפרק ז' מכלי המקדש ה"ט בבאור ההלכה שארון אינו מקבל טומאה שהוא עשוי לנחת ע"ש. אבל נפ"מ בכל הנ"ל לענין חושן ואפוד.

מקור דין לבד מיריעות המשכן

בסוכה ו' ב' אי' דלבוד הלכתא גמירי לה, ובחי' המאירי לעירובין דף ט' כ' "ודוקא בפחות מג' דהוי לבד, וכמו שלמדנוהו בהגדה מלולאות שלא היה בין אחד לחבירו שלשה ואמר הכתוב וחברת אל האהל", וע"ש בהערות שהביא מכת"י המיוחס לרב האי גאון שכ' הא דאמר בכולי תלמודא כל פחות משלשה כלבוד דמי, מאי חזו רבנן למימר בפחות משלושה ולא אמרו פחות מב' או פחות מה', משום דגמרי לה ממשכן דאמר רחמנא וחברת את האהל להיות אחד וכתוב קרא אחרינא חמשים לולאות תעשה על שפת היריעה, אורכא דיריעה כמה הוי כ"ח אמה כדכתוב אורך היריעה [האחת] כ"ח באמה ואלו כ"ח אמות באמה בת ששה טפחים קמירי, כמה הוי להו קס"ח טפחים פושכי, והלולאות כל אחד מהם חצי טפח שהם שתי אצבעות, ולעולם אין נקרא כלי פחות מטפח ואלו הלולאות שהם חמשים של חצי טפח היו ממלאין ביריעה כ"ה טפחים, פשו להו קמ"ג פושכי שלא היו מסדרינן, והיו צריכין לחבר כדכתוב וחברת את האהל והיה אחד, אלא משום דהוי להו פחות מג', לפי כשתחסר מקום הלולאות שהן כ"ה טפחים מקס"ח נשארו קמ"ג, ואם נשארו ק"נ היו ג' טפחים בין כל אחד, ועכשיו כשנוציא מקום הלולאות יחסרו בין כולם ב' טפחים, ואין בין כל אחד ואחד מהן אלא פחות משלשה וקרא הכתוב וחברת, אלא מכאן שפחות משלושה [כלבוד] דמי כמו שפרשנו עכ"ל.

והנה צ"ב שכ' שהלולאות היו חצי טפח משום שאין כלי פחות מטפח, וצ"ע א"כ למה היה סגי בחצי טפח, וגם צ"ב שהרי הלולאות היו חלק מהיריעה ולא היו כלי בפנ"ע וצ"ע.

אבל היותר ק' שחשבו זה א"ש ביריעות המשכן שהיה אורכן כ"ח אמה וכמבואר בפ' תרומה פכ"ו, וא"כ א"ש החשבו שהיו קס"ח

טפחים וכשנוציא כ"ה טפחים נשארו קמ"ג טפחים וכשיש נ' לולאות נמצא שאין ג' טפחים בין לולאה ללולאה ולכך כתיב והיה המשכן אחד, אבל הרי יריעות האהל היו ל' אמה דהיינו ק"פ טפחים וכשנוציא כ"ה טפחים נמצא שהם קנ"ה טפחים והואיל והיו נ' לולאות נמצא שיש בין לולאה ללולאה יותר מג' טפחים, והרי כתיב וחברת את האהל והיה אחד, ואף שהיו יותר מג' טפחים בין לולאה ללולאה וצ"ע. ועמש"כ בצה"ל מס' סוכה.

חיבור ע"י תפירה

בתו' סוטה י"ח א' ד"ה כתבה כ' דגט שכתבו על ב' דפים ותפרם יחד פסול משום ס' א' ולא ב' ספרים, ומבואר שחיבור ע"י תפירה אינו חיבור ובשו"ת הגרע"א סי' י"א האריך בזה, והביא מתו' מנחות ל"ב א' ד"ה דלמא שחיבור ע"י תפירה חשיב חיבור, ויש להעיר מהאמור ביריעות המשכן (כ"ו ג') חמש היריעות תהיינן חוברות אשה אל אחתה כו' ופרש"י תופרן במחט כו', ואח"כ כתיב (ו) ועשית חמשים קרסי זהב וחברת את היריעות אשה אל אחתה בקרסים והיה המשכן אחד, ומבואר שבחיבור ע"י תפירה וקרסים חשיב אחד וצ"ע.

כבש המזבח במדבר

בס' טעמא דקרא פ' תרומה כ' יל"ע למה לא מנה הכתוב הכבש בכלי המשכן, ורש"י פירש מדכתיב לא תעלה הי מצוה דכבש לא ואפשר ורש"י פ' מדכתיב ולא תעלה במעלות וגו' ואפשר שלא היה ואפשר דכבש לא היה מצוה לעשותו אלא כל פעם שהעמידו המזבח עשו לו כבש ואח"כ סתרוהו לכבש, ואפשר דאין כלל דינים ממה לעשותו ואפשר לעשותו גם מחול והעיקר שיעלו דרך כבש ולא דרך מעלות, ואע"ג דהכבש מעכב ומקדש, וגם יש בו דין לא תניף עליו ברזל, היינו משום שנטפל למזבח, ומ"מ י"ל שאין חיוב מה"ת איך לעשותו ובמקדש עשאוהו מאבנים כדתנן בפ"ג דמדות, [שוב ראיתי ברש"י זבחים פ"ז א' ומשחת את המזבח לרבות את הכבש וצ"ע מנ"ל דרשא זו דבגמרא לא נזכר על משיחה אלא על מה שמקדש וצ"ע].

ויש להעיר שהואיל והכבש היה חלק מהמזבח וגם מבואר בזבחים פ"ז ע"א שכבש מקדש פסולים כמזבח, איך היה מותר לסתור אותו, והרי מי שסותר מהמקדש עובר על לאו, כדתניא בספרי דברים פרשת ראה פייסקא סא מנין לנותן אבן אחת מן ההיכל ומן המזבח ומן העזרות שעובר בלא תעשה תלמוד לומר ונתצתם את מזבחותם ושברתם את מצבותם לא תעשון כן לה'.

וגם אם היו סותרים אותו הרי היה החול מותר להדיט וג"ז צ"ע קדושה שבו להיכן הלכה.

ובתו' שבת צ"ד א' שכ' גבי חופר גומא וא"צ אלא לעפרה דהוי מלאכה שא"צ לגופה, משום שבמשכן לא חפרו לצורך עפר, ולכא' היו צריכים לחפור לצורך עשיית כבש. וע"ש בשפ"א.

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס' 51

תכלית מעמד הר סיני – לראות בעיניים את אמיתות נבואת משה

משפטים תשפ"ב

אמיתות נבואת משה מוכחת ע"י האותות והמופתים

א. הנה מהלך מסירת התורה לישראל מתחלק לשלושה חלקים, יש את שתי הדברות הראשונות אותם שמעו ישראל מפי הגבורה ממש. ולאחר מכן את שמונת הדברות שמעו ישראל את הקב"ה מדבר עם משה, ואילו את שאר התורה לא שמעו כלל מפי הקב"ה אלא מפי משה שאמר להם את דבר השם. וחלק מן המצוות ציווה הקב"ה למשה לומר לישראל עוד קודם מעמד הר סיני, כגון שמירת שבת, דינים וכיבוד אב שניתנו במרה, כמ"ש בגמ' (סנהדרין נו, ב).

ולכאורה כשם שאת רוב המצוות ציווה הקב"ה את משה והוא מסרם לישראל בשם השם, כך היה יכול לעשות גם במצוות של עשרת הדברות, ולא היו צריכות להימסר דווקא בצורה של מעמד הר סיני. אלא שהיתה מטרה במעמד הזה, וכמו שאמר הקב"ה למשה: **הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם**, כלומר שבתחילה כיוון הקב"ה שבמעמד הר סיני הוא ידבר רק עם משה, וישראל ישמעו איך הוא מדבר אתו, והמטרה בזה כדי שיאמינו במשה ובנבואתו – וגם בך יאמינו לעולם, וכאשר ישמעו באזניהם כיצד הקב"ה מדבר אתו שוב לא יוכלו לפקפק ולומר שהוא מדעתו נותן עליהם את המצוות, אלא יבינו שכל דבריו הם מפי השם. אלא שישאל ביקשו "רצוננו לראות את מלכנו", היינו שהם רוצים לשמוע מפי הקב"ה בעצמו, והסכים הקב"ה לדעתם בזה, ולאחר שתי דברות כבר לא היו יכולים להמשיך, וכפי שאמרו: דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר אתנו אלוקים בן נמות.

ויש להתבונן, לשם מה היה נצרך המעמד הזה לחזק בנו את אמיתות נבואת משה, וכי בלעדיו היה חסר לנו אמונה במשה רבינו ובנבואתו? הרי ראינו איך כל דבריו מתקיימים באופן מדויק ביותר, תחילה בשלושת האותות ששלח אותו הקב"ה לעשות לישראל בכדי שיאמינו שהוא שליח השם, והם האות של המטה שהפך לתנין, האות של היד שהפכה למצורעת, והאות של המים שהפכו לדם. והמטרה באותות האלו היתה שיראו ישראל שמשה אינו פועל מעצמו אלא הוא שליח של הקב"ה. ואכן ישראל האמינו בו, וכמו שאמרה התורה: **ויאמן העם** וישמעו כי פקד השם וגו' (שמות ד, לא). ולאחר מכן בכל מהלך עשרת המכות, אמר משה שיהיה דם ונהיה דם, אמר שיבואו צפרדעים והגיעו צפרדעים, וכן הלאה. וכאשר אמר שהמכה עתידה להסתלק, היא הסתלקה בדיוק בזמן שאמר, וכמו שהיה במכת צפרדע שביקש ממנו פרעה לסלק את המכה, אמר לו משה: התפאר עלי למתי אעתיך לך וגו', ויאמר למחר. וכן במכת ברד אמר לו "הנני ממטיר כעת מחר", ואמרו חז"ל ששרט לו שריטה בכותל מתי שתבוא השמש לכאן ירד ברד, ולא נפל מאומה מכל דבריו, בדיוק כפי שאמר כן היה.

ויותר מכל זה, ראו ישראל את אמיתות נבואתו של משה על הים, כאשר עמדו על שפת הים והמצרים מאחוריהם, הבטיח להם משה ואמר: אל תיראו, התייצבו וראו את ישועת השם אשר יעשה עמכם היום וגו'. והם לא הבינו מהיכן תבוא הישועה שלהם. ואז לפתע ארע הנס הגדול שנקרע להם הים, ולאחר שעברו בו טבעו המצרים למוות. וכאשר ראו את גופותיהם מושלכות על שפת הים האמינו בהשם ובמשה עבדו, כנאמר בתורה, כלומר שהנס והמעמד הזה הביא אותם לאמונה שלימה במשה.

ולאחר מכן היו עוד הרבה ניסים שעשה להם הקב"ה, ובכל הניסים האלו ראו שכל דברי משה מתקיימים במלואם, כגון שהוריד להם מן המשימים בבוקר, והביא להם שליו בערב, וכן ראו שדבריו מתקיימים שבשבת לא יורד הגשם, והמן שירד ביום שיש לא הבאיש בשבת. וכן הנס שהיכה בסלע ויצאו מים, ועוד כהנה וכהנה. ומעתה התמיהה גדולה, אחרי שראו את כל הניסים הללו, וכי עוד היה מקום בליבם לפקפק באמיתות נבואת משה? הרי הם רואים בחוש שכל דבריו מפי הגבורה נאמרים לו, והם מבינים שהקב"ה מדבר אתו. וא"כ מה הוצרכו עוד להוסיף על האמונה הזו במעמד הר סיני, שיראו כיצד הקב"ה מדבר אתו, וכי עד עתה לא ידעו את זה? והתורה אומרת להדיא: ויאמינו בהשם ובמשה עבדו.

הדרך לדעת מי הוא נביא אמת

ב. והתמיהה גדולה שבעתים, שהרי על פי ההלכה כאשר בא לפנינו נביא ואומר דבר בשם השם, כיצד נוכל לדעת האם אמת בפיו או לא? אולי הוא ממציא את זה מעצמו ומוסר דבריו בשם השם. הדרך לבדוק אותו היא

כמו שכתב הרמב"ם (פ"י מהלכות יסודי התורה ה"א): כל נביא שיעמוד לנו ויאמר שהשם שלחו, אינו צריך לעשות אות אחד מאותות משה רבינו או כאותות אליהו ואלישע שיש בהם שינוי מנהגו של עולם, אלא האות שלו שיאמר דברים העתידים להיות בעולם ויאמנו דבריו. כלומר, אין כל נביא צריך לעשות אותות מופלאים של שינוי הטבע לגמרי, כפי שעשו משה, אליהו ואלישע, אלא עצם הדבר שהוא אומר עתידות, והוא מספר מה עתיד לקרות, ודבריו מתקיימים ונאמנים, הא לנו סימן מובהק לכך שהוא נביא השם, שאם לא כן כיצד ידע העתיד. ובהמשך דבריו כתב, שלמרות שיש מעוונות ומכשפים שיודעים גם הם לספר מה עתיד לבוא, מכל מקום יש חילוק והפרש ביניהם לנביאים, "שהמעוונות והקוסמים וכיוצא בהן – מקצת דבריהם מתקיימים ומקצתן אין מתקיימים, אבל הנביא כל דבריו קיימים", דבריו של הנביא צריכים להתקיים במלואם, ולא יפול דבר אחד מכל אשר דברו. וכתב שם עוד שבדוקים אותו פעמים הרבה, ורק אם נמצאו דבריו נאמנים לגמרי ניתן לקבוע בוודאות שהוא נביא השם.

נמצינו למדים, שהתורה בעצמה קבעה לנו כללים ברורים מי נאמן ומי אינו נאמן, ולפי הכללים האלו הרי משה הוחזק בנבואה בוודאות מוחלטת, אחרי שראו כל כך הרבה פעמים איך דבריו מתקיימים במלואם ולא נופל דבר וחצי דבר מכל אשר דיבר. ומעתה יפלא מאוד, מה המטרה והצורך בכל מעמד הר סיני, בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם, לכאורה היה יכול הקב"ה לומר את כל המצוות והאזהרות למשה רבינו לבדו, והוא יאמר לנו אותם בשם השם, וכפי שעשה עם שאר המצוות שלא ניתנו בסיני, וכן עם המצוות שניתנו קודם מעמד הר סיני [כגון המצוות שניתנו במן, והשבת שניתנה במרה], ועל פי דין היו מחויבים ישראל להאמין למשה שדבריו הם מפי הגבורה, אחרי שהוחזק בנבואה.

האמונה בנבואת משה אינה בנדר 'אמונה' אלא 'ידיעה'

ג. אכן הביאור בזה הוא, שלא רצה הקב"ה שכל אמונת אמיתות התורה תהיה תלויה באותות, שאילו לא היינו רואים בעינינו שהקב"ה מדבר עם משה הרי כל מה שהיינו מחויבים לשמוע למצוות ואזהרות התורה זה רק מחמת האותות שעשה משה, ונמצא שכל האמונה בתורה תלויה באותות הללו. הקב"ה רצה שאמונת אמיתות התורה תהיה **בידיעה** ממש, ולא באמונה שנתענת על האותות והמופתים. ואם יקום בדור אחד מישהו שגם ידע לתת אותות, והוא יספר לנו שדברי התורה אינם אמת ח"ו, לא יהיה לנו אפילו הו"א להאמין לו ולקבל את דבריו, שהרי בעינינו ראינו שהקב"ה מדבר עם משה ונותן לו את התורה. ואם כל הידיעה הזו לא היתה בגדר 'ידיעה' אלא בגדר 'אמונה' שמתבססת על אותות, הרי שכאשר יבוא מישהו ויטעון את דברי התורה ויתן אף הוא אותות, זה יערער לנו את כל האמונה באמיתות התורה. וזה מה שדקדק הכתוב לומר: בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו **לעולם**, כלומר באמת עכשיו הם יאמינו לך גם בלי שיראו שאין מדבר איתך, אבל בהמשך הדורות יוכלו להיווצר מציאות שיבוא מישהו ויחלוק על דברך, ואז יוכלו להתערער אמונתם, ובכדי שישגם בך יאמינו לעולם רצה הקב"ה שישמעו העם כיצד הוא מדבר עם משה.

ולמרות שלא שמעו שהקב"ה מדבר עם משה אלא רק בשמונת הדברות, ואילו שאר כל המצוות לא נאמרו אלא למשה לבדו והוא אמר לישראל בשם השם, ואם כן יכול בעל דין לערער על אמיתותן. זה אינו, כי מאחר ושמעו באזניהם שהקב"ה מדבר איתו, הרי שהם יודעים בידיעה ברורה שמשה הוא נביא השם, הם הרי שמעו שהקב"ה מדבר אתו. ואחרי שהם יודעים שהוא נביא שוב אין אחד בעולם שיכול לערער את הידיעה הזו, וגם אם יבוא מישהו ויעשה אותות ומופתים ויספר סיפורים שסותרים את נבואת משה, לא יהיה לנו שום צד להאמין לו, שהרי אנחנו יודעים שמשה הוא נביא אמת. ודבר זה התקיים גם בדברות הראשונות ששמעו מפי הקב"ה בעצמו, כי עצם המעמד והצורה שניתנה התורה הביאה אותם לידיעה ברורה שמשה הוא נביא השם. ובפרט בדברות האחרונות, שאותם הם לא קיבלו מפי הקב"ה בעצמו אלא שמעו את הקב"ה מדבר עם משה, ואמנם מאחר שלא דיבר עמם הקב"ה ישירות הוצרכו שמשה יבאר להם את הדברים, כמו שאמרו 'דבר אתה עמנו ונשמעה', אך את עצם הדבר שהקב"ה מדבר עם משה – הם שמעו.

ולא רק לאותות הדור ששמעו את דבר השם למשה התחדדה הידיעה הזו, אלא גם לדורות הבאים, כי אינו דומה השומע מפי ה'מאמין', לשומע מפי ה'יודע', ואחד שאומר דבריו מתוך ידיעה ברורה מנחיל את האמת הזו

בצורה ברורה וחדה יותר. ועל כן התועלת שהיתה במעמד הר סיני היא לכל הדורות, עד עולם.

כשבא נביא שקר וביקש לסתור דברים מן התורה

ד. ואנו רואים כי אכן החשש הזה התממש במהלך הדורות, כאשר הגיע אותו האיש, ישו ימ"ש, והסית והדיח את ישראל מלקיים את מצוות השם, והוא הראה אותות בכדי שיאמינו לו שדבריו אמת. וכמוכן שכל האותות שהראה לא נבואה באו לו, אלא בכישוף עשאים, וכמו שאמר חז"ל בגמ' בסנהדרין (צט, א) שכאשר גזרו הסנהדרין גזר דין מוות עליו, הוציאו כרוז בכל ירושלים: ישו הנוצרי יוצא להיהרג על כשישף והסית והדיח את ישראל. ובדברי ההבל שאמר, טען שחלק מן המצוות לא נאמרו לעולם אלא לשעתן בלבד, וכעת כבר אין ציווי וחוב לקיימן. והוא נוגד פסוק מפורש שאמרה תורה: הנסתרות להשם אלוהינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת, התורה אומרת לנו שכל דברי התורה, כל המצוות והאזהרות, עשה ולא תעשה, הכל קיים עד עולם, ומחייב אותנו תמיד בכל דור לעשות את כל דברי התורה הזאת. וכאשר בא אותו האיש וטען שאין אנו מחוייבים חלילה לקיים את כל מצוות התורה, הרי הוא כופר בנבואת משה.

ואם כל האמונה שלנו בנבואת משה היתה תלויה אך ורק באותות שעשה, יתכן והיה מתגנב לליבנו איזו שהיא הווה אמינא אולי להאמין לדברי ההבל של אותו האיש, שגם הוא בא באותות. אך מאחר ובעינינו ראוי את מעמד הר סיני, ונבואת משה לא מסתמכת על אותות ומופתים אלא על ידיעה ברורה, שוב אין אחד בעולם שיוכל להזיז אותנו מהידיעה הזאת.

דברי הרמב"ן בתכלית מעמד הר סיני וזכירתו

ה. וכדברים האלו כתב להדיא הרמב"ן על הפסוק "רק הישמר לך ושמור נפשך מאוד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך, והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני השם אלוהיך בחורב" (דברים ד, ט). הרמב"ן מפרש שיש כאן מצות עשה ולא תעשה שלא נשכח את מעמד הר סיני, וזה לשונו: הזהיר במצות לא תעשה שלא נשכח דבר מן המעמד ההוא ולא נסירהו מלבנו לעולם, וצוה במצות עשה שנודיע בו לכל זרענו מדור לדור כל מה שהיה שם בראיה ובשמיעה. והתועלת במצוה הזאת גדולה מאד, שאם היו דברי התורה באים אלינו מפי משה בלבד, אף על פי שנבואתו נתאמתה באותות ומופתים, אם יקום בקרבנו נביא או חולם חלום ויצונו בהיפך מן התורה ונתן אלינו אות או מופת, יכנס ספק בלב האנשים, אבל כשתגיע אלינו התורה מפי הגבורה לאוזנינו ועינינו הראות אין שם אמצעי, נכחיש כל חולק וכל מספק, ונשקר אותו, לא יועילנו אות ולא יצילנו מופת מן המיתה בידנו, כי אנחנו היודעים בשקרותו, עכ"ל.

נמצא מבואר בדבריו כי הטעם שציוותה התורה לזכור את מעמד הר סיני, והזהירה אותנו שלא לשכוח אותו, הוא משום שכאשר יקום נביא או חולם חלום ויתן לנו אותות ומופתים, ויספר לנו שהוא נביא השם, ובדבריו יבוא לעקור דבר מן התורה, יכול להיכנס לליבנו ספק שמא הוא צודק. ולמרות שאנו יודעים שמשה אמר מפי הגבורה דברים אחרים, מכל מקום נאמר מאי אולמיה האי מהאי, הרי גם אמיתות נבואת משה ניתנה לנו באמצעות אותות ומופתים, והנה גם אותו חולם חלום נותן לנו אותות ומופתים. אך אם נזכור את מעמד הר סיני, שם התברר לנו בידיעה גמורה, עינינו ראו ולא רז איך הקב"ה מדבר עם משה, והתבררה אמיתות נבואתו בתכלית הבירור, שוב אין נביא או חולם חלום יכולים לקעקע את האמונה הזו, כי הרי ראינו את זה בעיניים.

מחלוקת הראשונים האם יש חיוב לזכור מעמד הר סיני

ו. הנה בדברי הרמב"ן הנזכרים מבואר שחייב כל איש ואשה מישראל במצות לא תעשה לזכור את מעמד הר סיני. וממילא כל אחד מחייב ללמוד את סדר מתן תורה שבפרשת יתרו, מהפסוק "ויהי ביום השלישי בהיות הבוקר" (יט, טז), עד מפטיר (כ, יט), ולהשלמת הענין יוסיף ללמוד גם מתן תורה המובא בפרשת ואתחנן (ה, ד – ז). ואת הסדר הזה צריך ללמוד לכל הפחות פעם אחת בשנה, וכמו פרשת זכור שאנו מחוייבים לזכור את מחיית עמלק, ואנו מקיימים את זה באמצעות קריאת הפרשה הזו פעם אחת בשנה.

ומלבד מצות לא תעשה, שלא נשכח את מעמד הר סיני, יש גם מצות עשה המחייבת אותנו ללמד את מעמד הר סיני, ובפרט את בנינו ובני בנינו, וכמו שנאמר: והודעתם לבניך ולבני בניך. והמטרה בזה, כמו שנתבאר, שעל ידי שהדור הראשון מנחילים לבניהם שראו בעיניהם שמישה הוא נביא אמת, ילמדו הדור השני להכיר באמת הזו, והם ינחילו את בניהם אחריהם גם כן להאמין בידיעה ברורה בנבואת משה.

אכן אנו לא נוהגים כשיטת הרמב"ן, ואיננו נוהגים לקרוא הפרשה הזו פעם אחת בשנה כקריאה המחייבת מן התורה. והטעם משום שהרמב"ם חולק עליו ולא הביא המצוה הזו בכלל מנין המצוות [ויעו' בהשגות הרמב"ן שבסוף ספר המצוות להרמב"ם, שם כתב שהיה לו למנות מצוה זו למצות לא תעשה]. והטעם משום דסבירא ליה שלא נאמר בזה אזהרה מיוחדת שלא לשכוח את מעמד הר סיני, אלא זו אזהרה כללית שלא לשכוח את דברי התורה בכללותה. וכן פירש המגילת אסתר בדעת הרמב"ם. וכשיטה זו משמע גם במשנה באבות (ג, ח): כל השוכח דבר אחד ממשנתו מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו, שנאמר רק השמר לך ושמור נפשך מאוד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך. כלומר שפירשו ז"ל הלשון 'ושמור נפשך מאוד', שאם הוא שוכח דבר אחד ממשנתו מעלה עליו הכתוב כאילו הוא מתחייב בנפשו. ומבואר בדבריהם ז"ל שפסוק זה מדבר על 'שוכח דבר אחד ממשנתו' ולא אזהרה מיוחדת שלא לשכוח את מעמד הר סיני.

אבל גם לדעת הרמב"ם, שאין מצות עשה מיוחדת למסור לדורות הבאים את מעמד הר סיני, המטרה של המצוה כפי שכתבה הרמב"ן – שידעו כל הדורות בבירור גמור באמיתות התורה – זה מתקיים גם לפי שיטת הרמב"ם, כי עצם הדבר שכל דור דור מנחיל לבניו אחריהו את כל התורה הזאת, והוא מנחיל את זה בתור ידיעה ברורה ומוחלטת באמיתות התורה הזאת, לא מתוך איזו אמונה תלולה באותות ומופתים, אלא הדור הראשון אומר לבניו אחרי: יודע אני שהתורה אמת, אני בעיני ראיתי כיצד הקב"ה מדבר עם רבינו משה, ויודע אני שהוא נביא אמת. והדור השני שמע את אבותיו מספרים על על אמיתות התורה, מנחיל הלאה לבניו את התורה מתוך ידיעה כזו, הרי שמתקיים בזה רצון השם שידעו על הדורות עד עולם שהתורה אמת. ואמיתותה אינה תלויה באותות שעשה משה, אלא כולם נשענים ונתלים בידיעה הברורה שהנחיל לנו הדור הראשון. כל אחד מאתנו יודע, שמיום עמדו על דעתו יודע הוא באביו ובאבי אביו שהתורה הזאת וכל מה שכתוב זה, מבראשית ועד לענין כל ישראל, כל תיבה ותיבה בה היא אמת לאמיתה, וכולה ניתנה מפי הגבורה ללא שום פקפוק, וכן הסבא שלנו ידע את זה מאביו ואבי אביו, שגם הם יודעים את זה מאביהם וזקנם. ואילו לא היה הדבר אמת, לא היו נותנים לנו אבותינו לטעות בדבר כל כך מרכזי, שאין אדם מנחיל שקר לבניו בדברים כל כך חשובים. וכיון שמוחזק לנו מאבותינו ואבות אבותינו שכל דברי התורה אמת, ואנו יודעים שבמשך כל הדורות לא פקפקו באמיתות התורה, ממילא כאשר אני לומד בתורה האמיתית הזו את פשט הדברים שהיו במעמד הר סיני, כפי שהיא מספרת לנו, ואני מצייר אותם בנפשי בצור מוחשי איך הם היו ומה היה שם, הרי אני יודע בבירור את הדבר הזה – שהשם ית' בעצמו דיבר אלינו, וניבא את משה לעיני כל ישראל.

בענין קדושת שביעית בפרי האבוקדו

הנה קדושת שביעית בפירות אינה תלויה בזמן הלקיטה כמו ירקות, ולא כל הפירות הנלקטים בשביעית קדושים בקדושת שביעית, אלא זמן אחר להם. לשיטת התוס', הזמן הקובע להם קדושת שביעית הוא זמן ההנטה, אם חנטו בשביעית קדושים בקדושת שביעית, ואם חנטו בשישית אין בהם קדושה. ולשיטת הרמב"ם זמנם לענין קדושת שביעית שווה לזמנם לענין עונת המעשרות, וכפי המפורט בפ"א ממסכת מעשרות, כל פרי ופרי לפי עונת המעשרות שלו.

ובאמת שכמעט ואין נפק"מ בין שיטת התוס' לשיטת הרמב"ם, כי רוב האילנות גם זמן חנטתם וגם עונת המעשרות שלהם הם לפני ראש השנה, וממילא בין לתוס' ובין להרמב"ם הפירות שנלקטים בחורף של שביעית אינם קדושים בקדושת שביעית, ואילו שנלקטים בחורף של שמינית יש בהם קדושת שביעית. ופירות הדר, גם הם חונטים לפני ראש השנה, ושמעתי מהגאון ר' גדליה נדל זצ"ל, שלמרות שהם קטנים מאוד לפני ר"ה, מכל מקום נחשב שהגיעו לעונת המעשרות כבר קודם ר"ה כיון שיש מה למצוץ בהם.

ולכאורה מצינו פרי אחד שיהיה בו נפק"מ, והוא פרי האבוקדו. בפרי הזה יש כמה זנים שונים, לכל זן יש עונה אחרת, ורוב המגדלים מגדלים בפרדסיהם מכל הזנים בכדי שיהיה להם פירות במהלך כל השנה. והאבוקדו שזמנו להיקטף בסוף החורף, חניטתו כבר קודם ראש השנה. ובדקתי האבוקדו הזה קודם ראש השנה, לאחר שכבר הגיעה חניטתו, וראיתי שהוא קשה כאבן ואינו ראוי לאכילה, ובפשוטו לא הגיע לעונת המעשרות עדיין, וממילא בזה נמצא נפק"מ, שהאבוקדו הנקטף בשביעית, לשיטת התוס' לא יהיה קדוש בקדושת שביעית כיון שהחניטתו היתה לפני ראש השנה, ואילו לשיטת הרמב"ם דהכל תלוי בעונת המעשרות יהיה לו קדושת שביעית, לפי שלא הגיע לעונת המעשרות עד שנת השביעית. והאבוקדו הנקטף בשמינית, יהיה בהיפוך, שלש' התוס' יהיה קדוש ולשיטת הרמב"ם לא יהיה קדוש. ומאחר שכן הוא, אין לנו להקל ולומר שנשמך על שיטת התוס' שאין האבוקדו קדוש מאחר ששביעית בזמן הזה דרבנן וספיקא דרבנן לקולא, כי אם כן הרי נקל בין באבוקדו הנקטף בשביעית כש' התוס' ובין באבוקדו הנקטף בשמינית כשיטת הרמב"ם, והוא תרתי דסתרי ובוה א"א לומר ספיקא דרבנן לקולא [וכמש"נ בגיליון הקודם]. ולפי זה יש להחמיר באבוקדו של סוף החורף לנהוג בו קדושת שביעית, וצ"ע מה שלא מצינו שנוהגים כן.

[מתוך ספר 'עשה אור' שביעית, הלכות, ריש סימן ז]

לתרומות והנצחות נא ליצור קשר

טל' 054-8520936

או דרך נדרים פלוס בהיפוש 'עושה אור', או באמצעות

הטל' 03-7630585 שלוחה 6465

ניתן לזווח לשיעורים ושיחות ממורינו הרב שליט"א במערכת

"קול יהודי מרוקן" 0747962335 שלוחה 2-2-2 שמעו ותחי נפשכם

הדברים נכתבו עפ"י הכנת הכותב, מתוך שיחה הנמסרת בבית הרב מידי מוצ"ש בשעה 20:15 לקבלת הגיליון במייל מידי שבוע, ניתן לשלוח בקשה לכתובת מייל: m0548468875@gmail.com

המסך והפרוכת

אדם משוכנע שרואה נכוחה, הוא גם מכתיב את כל חייו לפי מראה עיניו. לא מעלה על דעתו שמה שנראה מכאן, לא בהכרח נראה משם. לא מה שמצטייר כקטן כאן, נחשב גם שם קטן. ופרוכת תוכיח.

אומנות לשעתה

אומנות זו, ככל הידוע, הייתה במשכן לשעתו, אין ממנה שריד.

עסק גדול יש בדורות האחרונים סביב כלי המקדש או סממני הקמורת, אבני החושן ומידות העזרה. אנשים השקיעו חלבם ודמם, חיים שלמים, לבירור מהו 'מעלה עשן' או מהי ה'חלבנה'. ירדו למעמקי ים וטיפסו למרום הרים, חדרו למערות ונקיקי הסלעים במעקבים וגילויים.

ואת האומנות הזו איש לא פיענה.

ואנו בדור שאנשים הצליחו להגיע לירח ולמאדים, ולשוב משם בשלום. תעשיות שלמות מפתחות את הצעדים הכי דקים ועדינים באנושות. את אותה רקמה מיוחדת של דור המדבר, איש לא הצליח עדיין לפענח.

ואם הצטוונו, באותו דור, לקום ולרקום דבר נפלא שלא היה ולא יהיה, ברור שיש כאן אמירה דגובה. אין כאן 'מאי דהוה' הוה', אלא קריאה לדורות עולם. הבישו בנו, דרשו אותנו!

ואת הקריאה הזו אנו מבקשים.

עליונים למטה ותחתונים למעלה

מרגלא בפומייהו דאינשי, 'עולם הפוך ראינו'. בעולם האמת, העליונים נמצאים למטה, ותחתונים למעלה. אלה שנראים כגדולים וחשובים, אינם נערכים בעלמא דקשוט. ואותם אלה שנמצאים בשוליים, שוקדים על תלמודם בצנעא ומעשיהם הטובים ודקדוקי הליכותיהם, אינם ניכרים ובולטים לעין כל, שם הם נחשבים עליונים (פסחים ג).

והאמת היא שחלוקה זו נוגעת בעיקר למעשים של האדם. אין לנו כלים לדעת איזו פעולה תכשר יותר, הזו אם זו. בבוקר זרע את זרעך ולערב אל תנח את ירך, כי אינך יודע אי זה יכשר, הוה או זה.

פרשות המשכן, על כל רבדיהן ושלביהן, מתפרסות על כמה וכמה פרשות בתורה. בכל פרשה נמסרו עוד כמה פרשות בפני עצמן, החל מהוראת הבאת התרומה להקמתו, תורת ההקמה ומידות המשכן, ממה ייעשה כל חלק ובאלו שלבים. כך הכלים וכך המשכן עצמו, כך בגדי הכהונה וכך סממני הקמורת, בולם בלתי לה' לברו.

מלאכת הקמת המשכן לא הייתה רק סמוך לראש חודש ניסן, אלא פעמים הרבה הקימו ופרקו עד אשר ניתן הצו להקים בידי משה. וגם מאז פורק והוקם שוב ושוב לאורך כל המ"ב מסעות. מלאכה של ממש שהופקדו עליה לוויים ממשפחות מסוימות ומיועדות.

פירוט ההקמה נותן מקום להתבוננות. אלו חומרים נודבו ושימשו, מהם שהיו לשעתם כמו עור תחש ומהם שהוכנו ונשמרו מאות שנים קודם, בעת שירד יעקב מצרימה ונטע את עצי השיטה. הכל באשר לכל, התורה מרחיבה כהנה וכהנה במשכן בדברים שלא פורשו בהקמת בית המקדש, ודברים בגו.

והציורין אינן דומין זה לזה

דבר אחד היה מיוחד למשכן בלבד. פרוכת המסך. זו שמסיכה ומכסה את המשכן מלמעלה, וזו ששימשה כמסך המבדיל בין הקודש לבין קודש הקודשים.

הפרוכת הייתה עשויה מעשה אורג, באומנות שאינה מוכרת כיום. 'אריגה של שתי קירות, והציורין שמשני עבריה, אינן דומין זה לזה' (רש"י כו, לא). כלומר, הרקמה נגלית גם מצד זה, וגם מצד זה. ניתן לרקום דמות נשר, והנה הנשר נראה בתפארתו גם מהעבר השני, בלי תסכוכת חומים כפי המקובל ברקמות, אלא משני העברים נראה הנשר היטב.

לא רק זו. פעמים היה נשר נראה משני העברים, ופעמים דמות מתחלפת. נשר מצד זה ואריה מצד שני. שניהם נראים היטב, בזהירים ומתוחים, ואין בין שני הצדדים שום קשר לכאורה.

שלוש מאות כהנים, שש מאות טפחים

הנה זה אשר נאמר על פרוכת המקדש, זו שאינה נארגת מעשה חושב: 'פרוכת עביה טפח, ועל שבעים ושנים נימין נארגת, ועל כל נימא ונימא עשרים וארבעה חוטין. ארכה ארבעים אמה ורחבה עשרים אמה, ומשמונים ושתי רבוא נעשית. ושנים עושין בכל שנה, ושש מאות כהנים מטבילין אותה' (משנה שקלים ח, ה).

לפי מידות אלו, נמצא שהיקף הפרוכת היה ק"כ אמה, דהיינו שש מאות טפחים, שהרי אמות הכלים במקדש הייתה חמשה טפחים. נמצא ששלוש מאות כפות ידי כהנים, מחזיקים שש מאות טפחים בדיוק (כך הביא בתפארת ישראל, חלק בעז אות ד' משם הגאון מוילנא).

הפרוכת הייתה כלי קודש שמראים לכל ישראל, גוללים אותה לפנייהם ומודיעים חיבתם לפני המקום (יומא נד.). הפרוכת היא ביטוי לקשר בין ישראל לאביהם שבשמים. והפרוכת הזו מודיעה, לכל כהן יש את המקום שלו. נדמה לך שאתה מיותר, נדמה לך שאין כך צורך. הנה הטפחים המיועדים לך ורק לך. איש לא ייקח אותם ממך.

בעיני רוחך אין כך צורך, בעיני רוחך אתה מיותר. ובעיני הפרוכת אתה בכלל לא יודע לראות.

ראה חיבתך לפני המקום.

כי זו מהותה של הפרוכת לכיסוי והסתרה. לא רואים מה יש תחתיה, לא מגלים מה היא אוצרת בקרבה. אתה רואה מבחוץ ארי, וסבור שמהצד השני יש עירבוביה של חוטים, ואינך יודע שיש בפנים אותה בבואה, יש את כלי המשכן, יש עלמא דאתכסא.

עולם הוא מלשון העלם. לא כאשר אני נקרא אני נכתב, ולא כאשר אני נכתב אני נקרא.

אדם בונה לעצמו תיאוריות הנוחות לו עם מצבו הנוכחי, משער שכך צריך להיות או אחרת, הכל בשביל להפיק את עצלותו או פחזותו או כל דבר אחר.

לרבי עקיבא היו כ"ד אלף תלמידים. לכאורה תכלית האדם בעולמו, פסגת השלמות שיהודי מגיע אליה, ללמוד וללמד לשמור ולעשות, להרבות את התורה בצורה הכי גדולה ורחבה שיש.

ובתוך כל זאת מודיעים לרבי עקיבא, לא זו הדרך. אין חפץ בתלמידים אלה, לא מהם תעבור התורה. רק מחמשת התלמידים החדשים, אלה שליקט זעיר שם זעיר שם. מהם התחילה התורה להתפשט, מרבי מאיר ורבי שמעון בר יוחאי וחבריהם.

היש לנו כלים להבין זאת?

באותה שעה ירדו גשמים ונתרווח העולם

היה אדם שהבריות ריננו אחריו, כי בגינו נעצרים הגשמים. עוונותיו הימו אלה, באשר ראוהו מסיח עם גרושתו ומוסר בידה דברי מאכל. רבי תנחומא קרא לאיש וביקש הסבר על מעשיו, והנה במשפט אחד משתנה כל התמונה הנראית לעין.

'אמר לו אותו אדם, ולא כך דרשת ומבשרך לא תתעלם. אמרת כל העם יצאו ויחלקו צדקה, ובאותה עת פגעה בי גרושתי ואמרה כי מיום שגרשתיה לא ראתה יום טוב אחד בחייה, נתמלאתי עליה רחמים ונתתי לה'.

המעשה הזה הרעיד את לבו של רבי תנחומא. אם אדם שאינו מחויב לזון את גרושתו מרגיש את צערה, אתה שמזונותינו עליך, אינו מן הדין שתתמלא עלינו רחמים. באותה שעה ירדו גשמים ונתרווח העולם (ויק"ר לד, ד).

אין הרבה תכלית גלויה בסיפור הזה, מלבד אותו המסר של המבט. בעיניך נראה כי מצאת את המושחת הגדול, ובעיני שמים נראה שדווקא הוא הצדיק שבגינו ירדו גשמים ונתרווח העולם.

מה שאתה עושה כאן למטה, נראה אחרת למעלה. מכאן אתה רואה נשר, משם נראה אריה. אין בהכרח קשר בין מה שנראה בעיני בשר, למה שנראה בעיני אלוקים.

ואנחנו לא נדע, עד בואנו שמה.

לא נדע עד שיעיד יודע תעלומות.

לעילוי נשמת

הגאון רבי **ציון כהן זצ"ל**
ראש ישיבת פורת יוסף – קטמון
במלאת י"ב חודש לסילוקו

נתרם להצלחת
הר"ר **משה בן יוכבד שליט"א**
ברוחניות ובגשמיות

מגיד דבריו ליעקב

להערות והארות
ולהצטרפות לרשימת התפוצה
במייל:
8542164@gmeil.com

שיחות מוסד על סדר הפרשיות
כולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'
שנאמרו במקלות על ידי
הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א
ראש ישיבת "כף החיים"

פרשת תרומה

ושכנתי בתוכם. ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשה (שמות כה, ח).

והכלי הראשון עליו מדברת התורה הוא הארון, 'ועשו ארון עצי שטים אמתים וחצי ארכו אמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו'. בארון היו מונחים הלוחות ושברי הלוחות, וכמו שאומר הפסוק 'בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסורו ממנו, ונתת אל הארון את העדות אשר אתן אליך', ופירש רש"י: 'את העדות - את התורה, שהיא לעדות ביני וביניכם שציויתי אתכם מצוות הכתובות בה'. ויש מפרשים ש'עדות' הוא מלשון עדי, כי התורה היא נוי ותכשיט שאין כמוהו.

ולכאורה יש כאן קושיא. אם נלך לאדם שבונה לעצמו בית ונשאל אותו את השאלה הבאה: 'תגיד, הלא אתה עכשיו בונה לך בית חדש, מה הכלי הראשון שתכניס לתוך הבית?' - רובא דרובא דאינשי היו אומרים 'שולחן'. וכי איך אכנס לבית בלי לאכול ובלי לשותות? זו סברת בני אדם, אבל התורה אומרת לא כך. כאשר בונים את המשכן, הכלי הראשון שעליו מדבריו ואותו מביאים זה הארון, בו נמצאת התורה. מדוע? - כי התורה היא ראש וראשון לכל דבר.

כאן למדנו שכשבונים בית, הדבר הראשון שצריך להיות בבית הוא התורה. ראשית כל, מפני שיש לנו הבטחה שבית שנשמעים בו דברי תורה, התורה שומרת עלינו. ולהיפך, בית שאין בו דברי תורה, הרי הוא בסכנה גדולה כמו שאומרת הגמרא (סנהדרין צב). ועוד כמה וכמה סיבות יש בחשיבות הדבר, שישמע בבית קול התורה.

זה מוטל על כל אחד ואחד לדאוג שקורות הבית שלו יספוג גם הם תורה. החפץ חיים היה אומר, יש אחד שהולך לשיעורי תורה בבית כנסת, והוא סבור שבבית הוא יכול לעשות מה שהוא רוצה, והוא אומר לעצמו 'הרי אני לא בטלן, עוד מעט אני יוצא לשיעור, ואף אהיה שם מעשרה ראשונים ואשאר אחרי זה ואהיה מעשרה אחרונים שיוצאים, אז בזמן הזה שיש עד השיעור כשאני נמצא כאן בבית, הזמן הזה הוא לעצמי ואעשה בו כרצוני'. ולא היא. אדם צריך ללמוד גם בבית ולהכניס את הארון, את העדות, אל תוך כותלי הבית. והחפץ חיים כתב חיבור שלם שנקרא 'תורת הבית' שכל ענינו להרעיש על הענין הזה שגם כשנמצא אדם בתוך ביתו, בכל זמן פנוי עליו להשתדל ולהתאמץ בעסק התורה.

כל ישראל יש להם חלק בתורה

וכמו שהתחילה הפרשה ואמרה 'מאת כל איש אשר ידבנו לבו, כל אחד מישראל יש לו חלק ונחלה בארון'. רבותינו הקדמונים (הובא בפני יהושע קדושין ל. ועוד ועוד) הביאו את הרמז הנפלא, כי ישראל בראשי תיבות יש ששים רבוא אותיות לתורה. כלומר, כמו שיש ששים רבוא נשמות לכלל האומה הישראלית, כך גם יש ששים רבוא אותיות בתורה, לרמז ולהודיע שלכל אחד מכלל ישראל יש שייכות לתורה, ולכל אחד מאתנו יש בה חלק ונחלה. ולכן רבותינו מסדרי התפילה סדרו לנו בנוסח התפילה שנאמר 'ותן חלקנו בתורתך', והכוונה בזה היא כי לכל אחד ואחד יש חלק ונחלה מיוחד לו בתורה.

משנכנס אדר מרבין בשמחה - בעסק התורה

בעזרת ה' יתברך, נראה להתבונן ולעיין בעניני הזמן ובעניני הפרשה, פרשת תרומה.

אמרו רבותינו בסוף מסכת תענית (כט.), משנכנס אדר מרבין בשמחה.

דברי רבותינו אלו טעונים ביאור. הלא יחד עם מאמר זה הוסיפו ואמרו שם רבותינו, 'משנכנס אב ממעטין בשמחה', ודין זה של 'משנכנס אב ממעטין בשמחה' מתבטא בכמה וכמה הלכות, כמו שנפסק בשלחן ערוך (או"ח סימן תקנ"א). אך דין זה של 'משנכנס אדר מרבין בשמחה' לא התפרש והתבאר לנו מה המבוקש מאתנו, ומה עלינו לעשות מחמת דין זה.

אך קבלנו מרבותינו שהמכוון בשמחה זו, הוא מה שאמר הפסוק (תהלים יט, ט) 'פקודי ה' ישרים משמחי לב'. זהו המבוקש מאתנו בימים אלו, להוסיף בעסק התורה המשמחת את הלב במיוחד בימים אלו של חודש אדר. והטעם בזה, כי הלא כל חודש אדר בריא מזליה וקיבל וסיגל לעצמו את הכח להעשות בו תשועה לישראל, וכמו שנאמר (אסתר ט, כב) 'החודש אשר נהפך להם מיגון לשמחה', וכל הכח של חודש אדר נובע ממה שאמרו בגמרא (שבת פח.) 'הדר קבלוה בימי אחשוורוש'. בימי מרדכי היתה קבלת התורה שבעל פה על ידי ישראל, וזה מה שפעל והביא לנצחון על עמלק.

מדוע? - מפני שעמלק יונק וניזון מביטולה של התורה בידי ישראל. לכן באותו הרגע שבני ישראל חנו ברפידים, מיד - 'ויבוא עמלק'. וכך ביאר הגר"א את הפסוק (בראשית ד, ז) 'לפתח חטאת רובץ', כי כל זמן שאדם יושב ועוסק בתורה אין ליצר עסק אתו, כי בשעה שאדם יושב ולומד תורה הרי הוא מחובר לחי החיים הקב"ה, ולכן אין ליצר שליטה בו, וכמו שמצאנו (שבת ל.) שבזמן שהיה דוד המלך ע"ה יושב ועוסק בתורה היה ניצול מן המלאך. אבל אין פירוש הדברים שהיצר הולך לו למקומות אחרים, אלא 'לפתח חטאת רובץ', הוא רובץ ליד האדם וממתין, וברגע שהוא רואה שהאדם מתבטל מן התורה, הוא מנצל את הפתח הזה ומתנפל עליו.

ובהיות וכל הצלחתו של המן העמלקי היה מכח מה שישראל התרפו מן התורה, התיקון לזה היה 'הדר קבלוה מאהבה', ובכח התורה התגברו ונצחו את עמלק למרות שכבר היתה חרב חדה מונחת על צווארם. וזה מה שגדרש מאתנו בזמן הזה ובימים האלו של חודש אדר הן בכלל והן בפרט, להתחזק ולהוסיף יותר ויותר בעסק התורה, ובפרט בתקופה הנוראה הזו.

קול התורה צריך להשמע בכל בית בישראל

אנחנו רואים את החשיבות של עסק התורה גם בפרשה. הפרשה פותחת ואומרת: וידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי, והכתוב מפרט את הדברים שצריכים להביא - זהב כסף נחושת תכלת וארגמן ועוד, וכל זה בשביל מה מביאים? - בגין המשכן. 'ועשו לי מקדש

ולכן צריכים אנו להוציא מלבם של רבים הטועים שאומרים, 'נכון שתלמוד תורה היא מצוה גדולה ויקרה אשר אין עוד כמוה, אבל זה לא שייך אלי. בשלמא אם הייתי תלמיד חכם או איזה רב נכבד, אני מבין שעלי ללמוד. אבל אני איש פשוט, ואין לי שייכות לדבר הזה'. זו שגיאה גדולה, כי לכל אחד ואחד מישראל יש חלק ונחלה בתורה, ואין אחד בקרב ישראל שמופקע מהתורה. אסור לאדם לתת ליצר להטעות אותו לחשוב שאין לו קשר ושייכות עם התורה.

ויתירה מזו, שמעתי מכמה אנשים שהטעה אותם היצר לחשוב כך, 'מעיקר הדין אני פטור לגמרי מתלמוד תורה, אלא שלכבוד ה' יתברך אני מגיע לפעמים לשיעור תורה, ממדת חסידות...' ובפרט אם בשיעור תורה ההוא יש איזה סעודה, הם באים לשם... אולם הרמז הזה של 'יש ששים רבוא אותיות לתורה' מלמד שלכל אחד מישראל יש חלק ונחלה בתורה, ולכל אחד יש חובה לעסוק בתורה. אין מציאות כזו שיהיה יהודי שפטור מתלמוד תורה, ואדרבה, בורא עולם פעל את כל האופנים ואת כל הדרכים כדי שלכל אחד מבני ישראל יהיה את הקנין ואת הזיקה והחיבור לתורה.

וכך כתב הרמב"ם (הלכות תלמוד תורה ג, א) ש'כתור תורה מונח ועומד ומוכן לכל ישראל, וכל הרוצה ליטול יבוא ויטול'. אין אחד מישראל שפטור מתלמוד תורה, ואין אחד מישראל שמופקע מתורה ולא יכול לעסוק בה ולעשות נחת רוח לה' יתברך. אלא מאי? – 'כל הרוצה ליטול יבוא ויטול'. אל תחכה שהתורה תבוא אחריך, אלא אתה תפקידך הוא לבוא, ואם תטרה ותתניגע ותתאמץ בעבודה – תקנה אותה.

כתר תורה מוכן לכל איש ישראל

ויש לבאר את לשון הרמב"ם שכתב ש'כתר תורה מוכן, מה הכוונה שהוא מוכן? – הכינו אותנו מראש לקנין התורה, וכמו שנבאר.

יש מאמר מפורסם מהגמרא במסכת גדה (ו:). הגמרא אומרת שכשהתינוק נמצא במעי אמו ומקופל שם כפנקס' במשך תשעה חודשי העיבור, 'נר דולק על ראשו ובו צופה ומביט מסוף העולם ועד סופו, ומלאך יושב ומלמדו את כל התורה כולה'. ככל הנראה התינוק במעי אמו הוא המתמיד ביותר גדול שימצא, כיון שלא מסתבר שיש מלאך בטלן שבאמצע הלימוד יאמר לתינוק 'תשמע, אני כבר התעייפתי, ואני צריך לצאת לשנות כוס קפה או לעשן סיגריה וכבר אחזור...'.

במשך תשעה חודשים יושב התינוק ולומד את כל התורה כולה, אבל בשעה שמגיע ויוצא התינוק ממעי אמו, בעת שנפרד המלאך מהתלמיד הותיק שלו שישב ולמד אותו בחברותא בהתמדה רצופה תשעה חודשים, הוא נותן לו מתנת פרידה. מהי? – 'בא המלאך וסוטר לו על פיו, ואז שוכח התינוק את כל תלמודו'.

ויש לשאול, אם בסופו של דבר המלאך עתיד לסטור על פיו ולגרום לו לשכוח את הכל, מה הטעם ללמד את התינוק את כל התורה? הלא זו לכאורה ברכה לבטלה! וכי יש תועלת לתינוק בלימוד כל התורה, אם בסוף הוא ישכח את הכל?

אך באמת, הסביר רבינו הגר"א ז"ל (בביאורו לספר משלי טו, כ. הובא בספר אורות הגר"א דף מ"א), ובאריכות בספר מעלות התורה (דף ק"ז), יש תועלת גדולה בלימוד הזה. נכון שהתינוק עתיד לשכוח את כל מה שלמד מפי המלאך, אבל עדיין הדברים חקוקים בגשמתו של התינוק, וברגע שהוא יגדל ויתחיל ללמוד – אותו הרושם שיש בגופו מהלימוד

1. מדוע אמרו שמקופל כפנקס דייקא? – לדמ שכל מה שיעשה הולד הזה בימי חייו ירשם ויזכר, וכמו שאמר הכותב (בראשית ה, א) 'זה ספר תולדות אדם'. כי הפעולות והמעשים של האדם יצירות את הספר וכותבות אותו על האדם עצמו, כי כשנאמר 'וכל מעשיך בספר נכתבים', הכוונה היא שעל האדם עצמו רושמים כל מפעלותיו ומעשיו, אם במצוה של האדם או בידו של האדם, כמו שכתב הבן איש חי (עין בן יחידע שבת פ: ותענית יא. וכתובות קיא. ועוד).
הוא שאמרו רבותינו (פסחים ג.) 'אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו, כי בידו של האדם רמה ונרשם כל התלמוד, אם אכן זכה לכך'.

הוא עם המלאך חוזר וניעור. הלימוד הזה עם המלאך היה בבחינת הכנה ללימוד האדם בכוחות עצמו לאחר מכן, ולמרות שזה נראה לעיני האדם שהוא שכח את הכל וזו פעם ראשונה שהוא לומד את התורה, לא היא. בתוככי נשמתו ונפשו של האדם נשאר רושם הלימוד ההוא, ורב ערכו ותועלתו בעת שאדם לומד שוב.

סיפר לי תלמיד חכם מופלג מעשה מופלא שהיה בתלמיד ישיבה אחד בארצות הברית, שהיה גר צדק. אותו אחד קודם שהתגייר היה ידוע שהוא בעל כשרון גאוני ופיקח עצום. הוא שלט בתשע או עשר שפות, וגם במחמטיקה היה ידוע כמוכשר מאוד, עד שיכול היה להתמודד גם עם המחשב ולנצח אותו... יום אחד, אחרי שכבר שלט בכמה וכמה שפות, חשקה נפשו של אותו הגוי ללמוד את שפת התלמוד – ארמית. הלך וחקר היכן הוא יכול ללמוד את השפה הזו, ואמרו לו שהשפה הזו עברה ובטלה מן העולם ואין מי שדובר אותה, אבל אם בכל אופן הוא רוצה ללמוד את השפה הזו הוא יכול ללכת לשיעור דף היומי אצל היהודים, שם לומדים גמרא הכתובה בלשון ארמי, ושם יוכל ללמוד את הארמית.

אותו אחד 'סביר וקביל', הלך והצטרף לאיזה שיעור של דף היומי באזור מגוריו, כדי ללמוד את הארמית. בין כך ובין כך למד עוד שפה, כי השיעור היה בשפת היידיש, כך שלמד גם יידיש... אותו גוי יושב ושומע את השיעור יום אחרי יום, ולאט לאט התחילה חכמת היהדות למשוך את לבו. הלך וקנה כמה ספרים על העם היהודי ועל היהדות, וכמו שהזכרנו הוא היה בר דעת גדול, וכך שלאחר שעיין ולמד הרבה ספרי יהדות, ולאחר שנשמתו נמשכה אחרי התורה, גמלה בלבו ההחלטה להתגייר ולהצטרף לבית ישראל.

הלך הגוי אל בית דין וביקש להתגייר. כמובן שבתחילה דחו אותו, כמו שמובא בהלכה, אולם אחרי שהוא הפציר והדיינים חקרו ודרשו והתברר להם שבאמת נפשו חשקה להצטרף לכרם בית ה' כדי להיות עבד נאמן לבורא בלי שום חשבון ואינטרס אישי כמו כבוד או אישות, קבלו וגיירו אותו.

אחרי שהתגייר – הלך לשיבה. כולם היו בטוחים שלאור כי שרונותיו הברוכים ודאי שתהיה לו הצלחה מופלאה בתורה ובתוך זמן קצר יהיה תלמיד חכם, אך למרבה הפלא, לימוד הגמרא היה קשה לו כקריעת ים סוף. כמה שפירשו לו את דברי הגמרא, לא היה מצליח להביןם לאשורם, ואם אחרי טרחה רבה היה מצליח להבין איזה דבר, למחרת היה נשכח ממנו הכל ולא היה זוכר דבר. הדבר הזה היה פליאה עצומה לכל מי שהכיר אותו, כי מילא אם היה מדובר באחד רגיל מן השורה, יכול להיות שקשה לו להבין ולזכור. אבל כאן מדובר על אחד שכל דבר היה קולט במהירות הבזק, וזכרונו חזק ובריא עד שהיה שולט בעשר שפות בעל פה ישר והפוך, ואיך זה שדווקא בלימוד הגמרא הכל קשה לו כברזל?

כולם התפלאו והשתוממו על הדבר הזה, עד שאחד הראה לבני הישיבה את דברי הגר"א הללו. נכון שהתלמיד הזה הוא ברוך כשרונות בצורה יוצאת מן הכלל, אבל מה לימד אותו המלאך בזמן שהיה בבטן אמו? – אולי שפה הודית... את התורה המלאך לא לימד אותו, ומכיון שהיה חסר לו את ההכנה הראשונה של לימוד התורה, לא הצליח לאחר מכן לקנות אותה.

ואפשר שאלו הם דברי הרמב"ם שכתב ש'כתר תורה מונח ועומד ומוכן לכל ישראל', כי הקב"ה הכין לכל אחד מאתנו את התורה בעת שהמלאך ישב אתנו ולימד אותנו את כל התורה כולה. אז נעשתה ההכנה הראשונה שלנו, ועכשיו המבוקש מאתנו הוא לבוא ולקבל את חלקנו בתורה, לעסוק בה ולהתעלות על ידה, כי אין אחד בישראל שאין לו שייכות בתורה. המוטל עלינו בימים אלו, להתחזק יותר בעסק התורה, להוסיף בה עוד קביעות באיכות ובכמות, וה' יהיה בעזרנו.

פרשת תרומה תשפ"ב

מישבי התורה

הליכות חיים

בס"ד

ישב על כסא ללא רשות ונשבר בשיבתו

שאלה

ראובן שגר בבני ברק, הזמין תור לרופא מומחה בירושלים לשעה מסוימת. והגיע לאזור המרפאה שעתיים לפני הזמן, ולכן חיפש באזור מקום לשהות בו בשעתיים אלו.

כשהתבונן סביבו ראה, שמעבר לכביש נמצא אולם שמחות שהמלצרים מכינים אותו לשמחה שתתקיים שם בשעות הקרובות, ונכנס לשם והתיישב על אחד הכיסאות. כעבור מחצית השעה מסיבות שאינן ברורות, למרות שישב בצורה המקובלת, הכסא קרס לפתע ונשבר.

האם ראובן שישב עליו חייב לשלם עבורו?

תשובה

למרות שראובן לא קיבל רשות מבעל האולם להיכנס לאולם ולשבת שם, בכל זאת פטור מלשלם עבור הכסא שנשבר. אולם אם השבירה קרתה בגלל שהתנדנד עליו או שהיושב הינו בעל בשר באופן חריג - חייב היושב לשלם עבורו כשווי הכסא לפני שנשבר.

מקורות

בנידון הגמ' בב"ק (:) בסוגיא של חמישה אנשים שישבו על ספסל ונשבר, ביאר הרא"ש שם (ס"י) בשם הרשב"ם, שהכלל הוא, שסתם ספסל עשוי ומיועד שיישבו עליו אנשים בעלי משקל סביר, למעט בעלי בשר. ולפיכך אם כשישבו עליו בצורה רגילה לפתע נשבר הספסל - פטורים היושבים מלשלם עבורו, ונחשב הדבר כמו שואל שפטור אם הבהמה מתה מחמת מלאכתה. ודברי הרשב"ם והרא"ש שהסכים עמו, נפסקו להלכה ברמ"א חו"מ (ס"י שפא).

והנה מפשטות לשון הגמ' וכן מלשון הטור שם (ס"י שפא, ב) כשהביא את דברי הרא"ש משמע, שלא מדובר שהיושבים בספסל ביקשו רשות מראש מבעליו לשבת עליו, אלא זוהי הסכמה כללית של אנשי העולם, שמסכימים שאנשים בעלי משקל סביר יישבו על הכיסאות או הספסלים שלהם, ובתנאי שיישבו עליו כמקובל. אולם אם מתנדנדים עמו - אין בני אדם מוכנים שישתמשו בספסלים ובכיסאות שלהם. ולכן אם הכסא או הספסל יישברו מחמת שהתנדנדו עמו - חייב השובר לשלם עבורם כשווי שלהם לפני שבירתם.

קושיא על הקצות והנתיבות מדברי הרשב"ם והרא"ש

לאור האמור, לכאורה קשה על דברי הקצות (בס"י שח ס"ק ג), והנתיבות בביאורים שם (ס"ק ד) שכתבו, שאם שוכר לקח בהמת חבירו שעומדת להשכרה על מנת לשלם את שכרה כמקובל, רק שבעליה לא היו בביתם בזמן לקיחתו, אע"פ שאינו נחשב כגזלן, אולם אם היא מתה מחמת מלאכתה - השוכר חייב לשלם עבורה, מכיון שלא קיבל מראש רשות מפורשת מבעליה לשוכרה.

והרי התבאר מדברי הרשב"ם והרא"ש, שלמרות שהאנשים שישבו על הספסל ג"כ לא קיבלו רשות מראש מבעליו לשבת עליו, ובכל זאת מאחר וידוע שבעלי הספסל מסכימים שבני אדם יישבו עליו, נחשב הדבר כשואלים מדעת, ולכן היושב עליו נחשב כשואל ברשות ופטור כשמתה מחמת מלאכתה. ולכאורה לדברי הקצות, והנתיבות היושב ששברו היה צריך להתחייב בתשלום, מאחר ולא קיבל רשות

מראש מבעליו לשבת עליו, ולכן אין לו את הפטור של מתה מחמת מלאכה?

החילוק המהותי בין מזיק לשומר

אמנם לענ"ד המקרים חלוקים במהותם. בנידון ישיבה על הספסל, היושב על הספסל שבר אותו בכח גופו, ואם כן צריך השובר להתחייב לשלם מדין אדם המזיק שחייב לשלם אפילו כשהזיק בשוגג כמבואר במשנה בב"ק (כו:). אלא שחידשו הרשב"ם והרא"ש, שמכיון שדרך בני אדם לא להקפיד כשיושבים על הספסל שלהם, לכן אין ליושב עליו שם "אדם המזיק" אלא נקרא "מזיק ברשות". כלומר, היושב עשה מעשה שמותר לעשותו, ולכן אין שבירת הספסל מתייחסת אליו, וכאילו הניזק אמר לו מראש שפוטרו מכל תשלום אם יישב על כסאו, כעין המבואר בקצות (ס"י רמו ס"ק א) וע"ש. לפיכך פטור היושב עליו מכל תשלום.

משא"כ הקצות והנתיבות מתייחסים לגדרי שומרים, שם ישנה התחייבות מפורשת מצד השוכר או השואל לשלם עבור הנזק שיקרה לחפץ שהשתמשו עמו בהתאם לדינם. אלא שאמר רבא שאם החפץ השואל וכ"ש השוכר נשבר מחמת מלאכתו, במקרה זה פטור המשתמש מלשלם עבורו. ונחלקו רבותינו הראשונים והפוסקים בטעם הפטור הזה, ועיין בשו"ע, וברמ"א חו"מ (ס"י שמ, ג). אלא שהוסיפו הקצות, והנתיבות, שפטור זה קיים רק כאשר בעל החפץ נתן רשות מפורשת לשואל או לשוכר להשתמש עם חפצו, שבמקרה זה כלול בהסכמתו שיש למשתמש את הפטור של מתה מחמת מלאכה, ועל דעת כן הם שאלו או שכרו ממנו. אולם אם בעל החפץ לא הרשה להם בפועל להשתמש בחפצו, אע"פ שאם החפץ נועד להשכרה, אין השוכר נחשב גזלן, אבל מכיון שלא קיבל לכך הסכמה חיובית מבעליו, אין לו את הפטור של מתה מחמת מלאכה ולכן נשאר על השואל החיוב הראשוני שהתחייב בו בעת שאילת החפץ.

ולכן אע"פ שהרא"ש השתמש בנידון של המזיק לספסל בלשון: "והוי ליה כשואל בהמה ומתה מחמת מלאכה". אולם ודאי שאין היושב על הספסל נחשב כשואל מפרשת השומרים, אלא הרא"ש השתמש במילים אלו כשם מושאל מגדרי שואל שפטור במקרים אלו. והוכחה לכך היא, שהרי כדי להיות שומר - צריך השומר להתחייב לשמור על החפץ שקיבל כדברי רבי שמעון במכילתא בפ' משפטים שהובאו בתוס' בב"ק ס"פ החובל (צג). ד"ה ורמינהו. והיושב על הספסל מעולם לא הסכים להיות שומר על הספסל שיושב עליו. ואם הוא יראה שרוצים לגנובו, ויוכל למנוע את הגניבה בנקל ולא מנעה, למרות שחייב מחמת הלכות השבת אבידה, והצלת ממון חבירו מיד עושקו, למנוע את הגניבה, וייענש בשמים על כך שלא מנעה, אולם כלפי בעל הספסל הוא פטור מלשלם, כי לא נחשב אליו אפילו לא כשומר חינוס. לפיכך דברי הרא"ש מתייחסים לטעם הפטור של שובר הספסל למה הוא לא בגדר אדם המזיק, שהגדרתו היא - כמזיק ברשות. ולפי"ז לא קשה כלל על רבותינו הקצות, והנתיבות שהתייחסו לגדרי פטור של מתה מחמת מלאכה אצל השומרים, ולא לגדרי אדם המזיק.

ביאור מסקנת התשובה לפטור את היושב על הכסא

לאור האמור גם בנידון השאלה, אע"פ שבעל אולם השמחות לא נתן לראובן רשות להיכנס לאולם ולשבת על הכסא, אולם מאחר וטוענים הרשב"ם והרא"ש שדעת כל בני אדם שמסכימים שיישבו על הכיסאות שברשותם ולצורך כך הם מחזיקים ברשותם את הכיסאות, ובפרט כיסאות שנקנו לשמש את האורחים שבאים לשמחות, כאשר כל אחד מהם הינו במשקל שונה, ודאי שנעשו חזקים. וכשדנים על עצם הישיבה של ראובן על הכסא איזה גדר יש לו, קימ"ל שהוא כיושב ברשות. ולכן אם הכסא נשבר בשעה שישב עליו, אין הוא נחשב כמזיק שלו, אלא מעשה ישיבתו על הכסא הינו היתר גמור. ומאחר והרמ"א הכריע להלכה כמותם, לא ניתן לחייבו ממון.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

מעלת הצדקה

"דבר אל בני ישראל - ויקחו לי תרומה, מאת כל איש אשר - ידבנו לבנו - תקחו את תרומתי" (כח, ב) בספר קול רם על התורה, שנכתב מדברי תורת גדול מורי ההוראה בישראל בדורות האחרונים - הגאון רבי משה פיינשטיין בעל השו"ת אגרות משה זצוק"ל, הקשה על פסוק זה מספר קושיות כדלהלן.

א. בתחילת הפסוק כתוב "ויקחו לי תרומה" א"כ משמע, שיש כאן ציווי שמחייב לתת תרומה. אולם בהמשך הפסוק כתוב "אשר ידבנו לבו" א"כ משמע, שזה רשות ותלוי ברצונו של כל אחד ואינו חובה.

ב. כתוב בתחילת הפסוק "ויקחו לי תרומה" כלומר, שאת התרומה יקחו מכספם של בני ישראל. אולם בסוף הפסוק נאמר "תקחו את תרומתי" משמע שזוהי תרומה ששייכת כבר לקב"ה.

ישוב הקושיה הראשונה

וביאר האג"מ שם, שהנהגת הקב"ה עם בני אדם היא, שכלפי אדם שהקב"ה רואה שרוצה לקיים את המצוה בלב שלם, הוא מוסיף לו עוד מצוות שיקיימם. כי אדם כזה רצונו למשוך אותו אליו כדי שיזכה להתקרב אליו עוד יותר, וכל מצוה נוספת שמקיים - מקרבת את האדם יותר לקב"ה, וכלשון חז"ל שכר מצוה - מצוה. וכן רוצה הקב"ה שאותו אדם יזכה בשכר מרובה יותר, ולכן מוסיף לו עוד מצוות. משא"כ מי שאינו רוצה לתת תרומה או צדקה, ורק כאשר מפצירים בו הרבה הוא מסכים לבסוף לתת סכום קטן, במקרה זה אע"פ שיקבל שכר עבור הצדקה שנתן, אולם לאדם כזה הקב"ה לא מעוניין להוסיף עוד מצוות.

ועפ"ז מיישב האג"מ את קושייתו הראשונה, שתחילת הפסוק מתייחס לכל איש מישראל שצריך להביא תרומה, אולם מי שמביא מתוך שמחה ורצון את הצדקה, כלפיו נאמר המשך הפסוק "מאת כל איש אשר תדבנו לבו - תקחו את תרומתי" כלומר, מאדם כזה תקחו עוד תרומות וצדקות כדי להוסיף לו מצוות וקשר עם הקב"ה, וממילא גם יקבל שכר רב יותר.

ישוב הקושיה השנייה

וביחס לשאלתו השנייה מבאר האג"מ, שהקב"ה מלמד אותנו, שלמעשה כל הכסף שברשותו של האדם שייך לקב"ה, והוא נתן אותו לאדם לא בגלל שיש לו כשרונות מיוחדים יותר מאחרים, אלא בגלל שיקולים של הבורא ית"ש. אלא שנתן לכל אדם את הבחירה כיצד ישתמש עם הכסף שקיבל. ולכן גם מי שנותן צדקה יותר ממה שמחויב, שידע שגם במקרה זה הוא נותן למעשה - את תרומתי. כלומר, את הכסף של הקב"ה שנתן לו לצורך כך, ולכן לא יחזיק טובה לעצמו שהינו צדיק מופלג מחמת כך. אע"פ שודאי שיקבל

מחמת תרומתו שכר, כי השתמש בכסף שקיבל למטרה שעבורה ניתן לו הכסף הזה.

אין בנתינת הצדקה חיסרון לממונו

לאור האמור מבאר האג"מ בספר קול רם על פ' צו (עמ' כט) שנאמר שם בתורה (ויקרא, ב) "צו את בני ישראל" ופירש רש"י - אין צו אלא לשון זיוז - מיד, ולדורות. ואמר רבי שמעון ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס. והקשה האג"מ, איזה חסרון כיס יש בפרשה של תרומת הדשן? וכן הרי במצוות צדקה יש בה חסרון כיס גדול ביותר, ולא נאמר שם לשון ציווי? ואדרבה עוד יש הידור במצוה זו להפריש עד חומש מנכסיו, דבר שלא קיים במצוות עשה אחרות?

אלא התורה באה ללמדנו, כשאדם נותן צדקה - אין כאן כלל חסרון כיס. משום שהקב"ה מלכתחילה נתן כסף לאדם כדי שיהפריש ממנו צדקה. ולכן זה לא נחשב שהאדם חיסר את ממונו, אלא נתן מכספי הקב"ה שהפקיד אצלו לשם כך. ואדרבה בזכות הצדקה שנתן - זה יגרום לו לברכה והצלחה בכסף שנשאר ברשותו לצרכיו ולצרכי משפחתו.

ולכן כתב הרמב"ם בהל' מתנות עניים (ב, ב) וז"ל: לעולם אין אדם מעני מן הצדקה, ואין דבר רע ולא היוז נגרם בשביל הצדקה ע"כ. כלומר, אין כאן רק הבטחה על קבלת השכר עבור קיום מצוות הצדקה, אלא זוהי גם הבטחה, שיקבל בחזרה את הכסף שנתן לצדקה. ובתנאי - שנתן עד חומש מנכסיו, כפי השיעור המקסימלי שאמרו חז"ל. ולא כשנתן את כל ממונו לצדקה, והפיל את עצמו על הציבור בניגוד לרצון חז"ל. וזה מלבד השכר שיקבל עבור קיום מצוות הצדקה. משא"כ בתרומת הדשן, שם לא הובטח לכהנים שלא יהיה להם חיסרון כיס, ולכן נאמר להם החיוב "צו את אהרן ואת בניו" וכו' כדי שידרזו לקיים את רצון ה' למרות שיהיה להם חסרון כיס.

לאור יסוד זה שחוזר עליו האג"מ פעמים נוספות, צריך האדם לדעת שכל תפקידו בעולם הוא - לעשות בשמחה ובזריזות את רצון הקב"ה בכל עת וזמן, ורק לשם כך נתן לו הבורא ית"ש את הכוחות, כשרונות, והאפשרויות הכספיות, ואין מעלות ותכונות אלו בגלל חכמתו או כשרונותיו של האדם שהגיע להם מחמת עצמו. ולכן אין לו להלל ולשבח את עצמו ולהתגאות בכספו או במעשיו הטובים. לפיכך מסביר האג"מ בספר קול רם בפ' ויחי (אות טז) לגבי השופט הצדיק שמשון, שלמרות שהיה גיבור גדול מעל ומעבר לשאר בני אדם שבדורו ובדורות עברו, בכל זאת הוא לא תלה את גבורתו בכשרון שלו, אלא ידע שכל הכח המיוחד שיש לו, ניתן לו במתנה מהקב"ה לצורך הצלת ישראל מהפלישתים, ורק בישועת ה' תלה את נצחונו.

המיוחדות בתפילת שמשון

ולכן כתוב בשופטים (טז, יח) לאחר ששמשון הכה בלחי החמור אלף איש מהפלישתים שרצו להורגו, שהתפלל שמשון לקב"ה - "ואתה - נתת ביד עבדך את התשועה הגדולה הזאת" ולא תלה את נצחונו בכוחו ובגבורתו. כי הבין שהוא בסך הכל כלי של הקב"ה לבצע את רצונו, ולכן כל תפקידו ורצונו בעולם לעשות נחת רוח לבורא ית"ש.

לפיכך גם באחרית ימיו לאחר שסר כוחו של שמשון, והפלישתים עיוורו את עיניו, ואמרו חז"ל שעיורו חשוב כמות, בכל זאת התפלל שמשון לקב"ה (טז, כח) "זכרני נא, וחזקני נא" וכו'. כלומר, כשם שכשהייתי גיבור ניצחתי אך ורק בגלל שאתה הקב"ה עזרת לי לנצח, ולא בגלל כוחי הגדול, כך גם כעת שאין לי שום כח גופני, אבל אתה הרי קיים, והכח והישועה הרי ממילא רק ממך, לכן בזכות האמונה והבטחון המלא שהיה לי בעבר, ושיש לי גם כעת רק בך - תושיע אותי. וחז"ל הוסיפו שכלל בתפילתו: שגם לא הטרחתי במשך עשרים שנים ששפטתי את ישראל אף יהודי להעביר את

מקלי ממקום למקום, ואע"פ שכשופט ישראל הייתי רשאי לבקש מהם. לכן בגלל כל הדברים האלו - תעשה לי נס שאצליח להפיל את הבנין על כל הפלישתים. ואכן לתפילה כזאת הקב"ה נענה מיד. וזכה שמשון להרוג בנפילת הבנין יותר פלישתים ממה שהרג בכל עשרים שנות שלטונו. ואמרו חז"ל, שגם עשרים שנה לאחר הפלת הבנין על כל גדולי האומה הפלישתית - עדיין הפלישתים שנשארו פחדו להתגרות ולצער את ישראל.

הלימוד המעשי מתפילת שמשון

נמצאנו למדים משמשון, שגם אדם שאין לו אמצעים כספיים, אולם אם יתפלל לקב"ה בכל לבו שיזכה אותו באמצעים כספיים כדי שישתמש עמם לצורכי החזקת תורה ועזרה לנזקקים, וישליך רק על ה' את יהבו שהוא בלבד יכול לעזור לו - יש סיכוי רב שתפילה זו תתקבל לרצון, כשם שתפילת שמשון התקבלה לרצון ונענתה מיידית, למרות היותו באותו הזמן חלש, עיוור ומחוסר כל. אולם ישנו תנאי נוסף והוא - שאדם יוכל לומר לקב"ה בתפילתו, שהוא לא פגע וציער יהודיים אחרים עכ"פ לא במזיד, כמו ששמשון הזכיר זכות זאת בתפילתו.

ההבדל בין נותני צדקה שומרי תורה ומצוות, לשאינם שתו"מ או גויים

והנה הוסיף האג"מ בספר קול רם פ' כי תבוא (עמ' תסב-תסו) רעיון עמוק בהבדל המהותי שבין נותני צדקה ועושי חסד אצל הגויים או אצל יהודיים שאינם שומרי תו"מ, לבין נותני הצדקה אצל יהודיים שומרי תו"מ, וכדלהלן.

הרי ידוע שישנם גם אצל הגויים אנשים בעלי מידות טובות שנותנים צדקה ועוזרים לנזקקים, עד שישנם אנשים טועים שאומרים, שחסד ומידות טובות אינן קשורות לתורה, אלא לתכונות שאדם נולד עמן, ולכן ישנם אנשים שאינם שומרי תו"מ או גויים שגומלים חסדים טובים. אולם טענה זו בטעות יסודה. וכבר התבטא עליה אברהם אבינו לאבימלך הגוי בבראשית (כ, יא) "רק אין יראת אלוקים במקום הזה - והרגוני על דבר אשתי".

כלומר, מי שאינו מאמין בקב"ה ומקיים מצוות התורה, א"כ מידותיו הטובות נובעות מחמת תאוותו והתכונות שנוול עמן, שאינו יכול לראות בצרת הזולת, ולפיכך הוא נזקק לעזור לו בגופו ובממונו. ומאחר והדוחף למעשיו הטובים היא תאוותו, לכן במקרים שתאוהו שלו תרצה להרוג אדם שמפריע לו בדברים מסוימים או אם ירצה לגזול את ממון הזולת שחומד בו או את אשתו של הזולת - כח תאוה זו יכריע את תאוותו לעשות טוב, כי הדחף לספק לאדם את הצרכים שהוא מעוניין בהם - עבור עצמו - גדול יותר מתאוותו לעזור לאדם זר.

וזהו עומק תשובת אברהם אבינו לאבימלך דהיינו - למרות שיש לכם הרבה מוסדות חסד וצדקה לנזקקים, אולם כל זה נובע לא בגלל יראת שמים והרצון לקיים את רצון הבורא ית"ש, אלא יש לכם תאוה לעשות דברים טובים והיא זאת שדוחפת אתכם לכך. לפיכך כאשר אותה תאוה תדחוף אתכם לקחת את שרה אמנו לאשה, תאוה זאת תדחוף אתכם בו זמנית להרוג אותי כדי שלא אפריע לכם למילוי תאוותכם. נמצא שדווקא התכונה שמהותה - סיפוק צרכי התאוה שלכם שגורמת לכם לתת צדקה, היא זאת שתדחוף אתכם להרוג אותי, כדי לספק לכם כעת תאוה גדולה יותר, וכוחה של התאוה האישית, לנצח את התאוה האחרת שיש לכם שהיא - לעזור לאנשים זרים.

כניעת אחאב המלך לתאוותיו, היא שגרמה לו להרוג את נבות

וכך גם מבואר במלכים א (פרק כא) לגבי אחאב מלך ישראל שמדד אחד עבר על כל מצוות התורה, ועבד עבודה זרה בכל מקום שיכל,

ולמרות זאת מבואר בגמ' בסנהדרין (קב:) שהיה ותרן בממונו בצורה מוגזמת, עד שאמרו חז"ל, שהזכויות הרבות שנבעו מהצדקה והחסד שעשה אחאב עם היהודיים, היו שקולים כנגד פשעיו הגדולים ואפילו שהתחייב עבורם סקילה וכו'. ולמרות זאת כאשר חמד את כרמו של נבות, אע"פ שהיה לאחאב מספיק כסף, בכל זאת התאוה הזאת דחפה אותו להרוג בשקר ובתרמית את נבות, ולרשת את כרמו. וכלשון הנביא אליו: "הרצחת וגם ירשת"? כלומר, מכיון שאחאב קיים את צדקותיו המרובים לא בגלל ציווי הקב"ה לקיים את מצוות התורה, אלא בגלל התאוה שלו להיות אדם טוב. נמצא שמעשיו של אחאב נגרמו מחמת רצונו התמידי לספק את תאוותיו במילואם. לפיכך כאשר תאוות חמדת כרם נבות גברה עליו, תאוה זו היא שדחפה אותו לרצוח את נבות, ויש דעות בחז"ל שרצח גם את כל משפחתו וילדיו היורשים, כדי שיוכל לגזול ממנו את כרמו בעושה מבלי שיפריעו למעשיו. כלומר, דווקא בגלל תכונתו לספק את תאוותיו בשלימות, יכל להרוג בשאט נפש את נבות ומשפחתו, ולגזול בשלוות נפש את כרמו.

מעלת מקיים צדקה בגלל ציווי הבורא ית"ש

מה שאין כן מי שהסיבה שמקיים את מצוות צדקה וחסד נובעת - מאהבתו לבורא ית"ש, ורצונו לקיים כל שציווה אותו בתורה הקדושה. ולכן הוא מבטל את דעתו ורצונותיו האישיים מול ציווי התורה. אדם זה אין תאוותו ורצונותיו גורמים לו לתת את הצדקה, אלא בגלל שרצונו לקיים את מצוות התורה, וציווי התורה - הוא זה שגורם לו לקיים מצוה זו, כמו שגורם לו לקיים את שאר המצוות שנצטוונו בהם. ויקיימם בכפוף להלכות שמבוארות ברמב"ם, ובשו"ע, ולא לפי נטיית לבו. ולכן אדם זה לא יחמוד ממון של הזולת, כי יודע שהדבר נאסר עליו בעשרת הדברות, ובדאי שלא יגיע חלילה לרציחה או לפגיעה במזיד בממון הזולת, מאחר ודברים אלו התורה אסרתם. וכל אורחות חייו של שומר המצוות הוא אך ורק לעשות מה שהתורה ציוותה, הן כאשר עושה מצוות, והן כשנמנע מלעשות עבירות, בין שהן בין אדם למקום, ובין שהן בין אדם לחבירו.

למה נחשב אצל הגויים נתינת צדקה - לחטא

ולפי זה מבאר האג"מ את הגמ' ב"ב (:) ששאל רבן יוחנן בן זכאי את תלמידיו, מהי כוונת הפסוק במשלי (יד, לה) "צדקה תרומם גוי, וחסד לאומים חטאת" שאמר רבי אליעזר: שצדקה תרומם גוי - נאמר כלפי הצדקה שישראל עושים. אבל חסד לאומים חטאת - נאמר כלפי הצדקה שהגויים עושים. והפירוש הוא, כי כשיהודיים עושים צדקה - זה כדי לעשות רצון אבינו שבשמים, וכפי שנצטוונו בתורה הקדושה. ולכן מקיימים מצוה בכל נתינת צדקה ועשיית חסד, וזה מרומם אותם עוד יותר. משא"כ הגויים נותנים צדקה כדי לספק את תאוותם, והיות וכך, במקרים שתאוותם תחפוץ לעשות רשע, גזל, ורצח - הם יעשו זאת מאותה סיבה, כי כעת באופן הזה הם יספקו את תאוותם. ולכן עליהם אמר שלמה המלך "שחסד לאומים - חטאת". שדווקא סיפוק תאוותם לעשיית החסד, זה מה שיגרום להם במקרים אחרים לחטוא יותר ויותר.

וגם הנביא רמז על כך במילים "זובחי אדם - עגלים ישקון" כלומר, אותו סיפוק תאוותם לנשק בעלי חיים ולתרום כספים רבים לאגודות "צער בעלי חיים", להימנע משחיתתם או להימנע מלהשתמש בעורם, ובפרוותם, שמקורו מרצונם לספק את תאוותם בלבד, יצר זה ידחוף אותם במקרים אחרים להרוג אנשים ללא רחם, ולפעמים להילחם עם אומות שלמות, שלדעתם מפריעות לתאוריה שלהם או כשירצו להשתלט על אדמתם ואוצרות הטבע שלהם וכדומה. כי

בשני המקרים מכיון שהדוחף למעשים הוא סיפוק רצון התאוה, הגוי יעשה כל מה שביכולתו לספק את תאוותו באותו הזמן. ומאחר ובכל רגע נתון יש לו תאוה אחרת, לכן מעשיו משתנים בהתאם לכך. לפיכך אין שום מעלה וחשיבות לגוי כשעושה מעשה טוב מחמת סיפוק תאוותו, וכלשון הפסוק "חסד לאומים - חטאת". אא"כ הוא מחסידי אומות העולם, שעושה זאת בגלל שכך רצון הקב"ה, ובמקרה זה יקבל שכר על מעשיו הטובים.

הליכות והלכות בדף היומי

חגיגה ג:

מכירת דירה ע"י בחור שמדמיין שהוא המשיח

שאלה

בקהילה מסוימת גר בחור מבוגר שלצורך מחייתו הוא משתכר בעבודות קלות, אולם הוא שוטה לדבר אחד, דהיינו - שמכריז ברבים כל הזמן שהוא המשיח או אליהו הנביא או שניהם ביחד, ולשם כך הוא שינה גם ברישום אצל השלטונות את השם שניתן לו בברית, וקורא לעצמו רק - אליהו מנחם לרמוז על כך. ורק כשקוראים לו בשם הנ"ל הוא עונה לפונים אליו.

לאחרונה נפטרו הוריו, ומאחר והוא היה בן יחיד, הוא ירש את דירתם הגדולה, ורוצה למכרה כדי לקנות עבורו דירה קטנה, ולחיות עם יתרת הכסף.

ראובן שרוצה לקנות ממנו את הדירה שואל, האם הבחור הנ"ל כשיר למכור את דירתו או שהינו בגדר שוטה, ואסור לקנות ממנו את הדירה כי צריך שביה"ד ימנה לו תחילה אפוטרופוס שבאמצעותו יוכל למכור את דירתו?

תשובה

למרות שטותו בהקשר למשיח ולאליהו הנביא, אולם מכיון שבשאר הדברים הוא מבין מה שעושה, אע"פ שאינו בר דעת גדול, ניתן לקנות ממנו, ולמכור לו כמו מאדם שפיקח בכל עניינו. אמנם צריך להשגיח שהדירה תימכר במחיר שמקובל באותו איזור, ושלא יטעו אותו במחירה.

מקורות

כתוב בגמ' חגיגה (ג:) ת"ד: איזהו שוטה? ופי' רש"י - האמור בכל מקום שפטור מן המצוות, ומן העונש, ואין קנינו קנין, ואין ממכרו מכר. היוצא יחידי בלילה, והלך בבית הקברות בלילה, והקורע את כסותו. אמר רב הונא - עד שיהיו כולם בבת אחת. ורבי יוחנן אמר - אפילו באחד מהם כלומר, אפילו אם יש רק דבר אחד מהאמור לעיל שעושה בקביעות - גם כן נחשב שוטה, ולא צריך לעשות את שלושת הסימנים, וההלכה נפסקה כרבי יוחנן. כמבואר ברא"ש בחולין (פ"א, ד). ומסביר התוס' בד"ה דרך שטות וכו' את ר' יוחנן, מכיון שהוא שוטה ודאי בדבר אחד - לכן יש להחזיקו כשוטה גם בשאר הדברים.

ולפי"ז לכאורה בנידון שאלתינו, מכיון שהבחור הנ"ל שוטה בדבר אחד, שמייחס לעצמו שהוא אליהו הנביא או המשיח, א"כ לפי רבי יוחנן נגדירו כשוטה לכל עניינו ולא תועיל מכירתו?

שיטת הרמב"ם בהגדרת שוטה

וכל שכן שלשיטת הרמב"ם (פ"ט מעדות הל' ט) שהובאה להלכה בשו"ע חו"מ הל' עדות (ס' לה, ח) לכאורה לא תועיל מכירתו וז"ל: שוטה

שפסול [לעדות], לא רק שוטה שהוא הולך עירום, ומשבר כלים, וזורק אבנים בלבד, אלא כל מי שנטרפה דעתו ונמצאה משובשת תמיד בדבר מהדברים, אע"פ שהוא מדבר ושואל כענין בשאר הדברים - הרי זה פסול, ובכלל שוטים יחשב ע"כ.

ומאחר ולרמב"ם מספיק סימן שטות אחד להחשיבו כשוטה, נמצא שבנידון דנן שלבחור הנ"ל יש סימן אחד כזה, לפי"ז הוא צריך להיחשב כשוטה, שאינו כשיר לעשות קנין. ולכאורה לא יוכל למכור את הנכס שברשותו, וצריך למכרו ע"י אפוטרופוס שימונה על כך מביה"ד.

הסיבות שבנידון השאלה המקח חל לכל הדעות

אמנם לדינא מהסיבות שיובאו בס"ד להלן יתבאר, שלכל הדעות בנידון דנן רשאי הבחור הנ"ל למכור או לקנות, ולא צריך שביה"ד ימנה לו אפוטרופוס לכך. וסיבות ההיתר הינן כדלהלן.

א. שיטת רבי אביגדור הכהן שהובאה בשו"ת המהרי"ק (שרש יט), ובבית - יוסף אעה"ז (ס"ס קכא): שמי שהחזיק כשוטה בדברים אחרים שאינם מוזכרים בגמ' בחגיגה (ג:) אינו נחשב שוטה, והסכים עמו המהרי"ק שם. וכן כתב רבינו שמחה שהובא בבית יוסף אעה"ז (ס' קיט, דף לח בדפי הטור).

ב. פסקו גדולי הפוסקים כמו: שו"ת המהרי"ט אעה"ז (ח"ב ס' טז) נודע ביהודה אעה"ז ח"ב (הובא במהדורה החדשה של מכון ירושלים, בתשובות הנוספות שבסוף הספר הנ"ל ס' ט בנידון הגט מקליוויא) שו"ת בית אפרים אעה"ז (ס' פט), שו"ת דברי חיים אעה"ז (ס' נג), ובשו"ת אגרות משה אעה"ז (ח"א, ס' קכ) שדברי הרמב"ם שקבע שמספיק להיות שוטה בסימן אחד ואפילו שלא הוזכר בגמ' בחגיגה, גדר זה שייך רק בהלכות עדות ששם צריך בירור מה קרה בנידון מסוים שאירע פעם, ולכן מי ששוטה ואפילו בדבר אחד, יכול להיות שהוא מדמיין דברים שאינם נכונים, לפיכך לא ניתן לסמוך על עדותו, כי ביחס לעדות צריך שיהיה פיקח מושלם בכל עניינו.

משא"כ ביחס למקח וממכר, קידושין, וגירושין, שם צריך לבדוק האם בשעת עשיית הקנין או קנייני האישות או הגירושין הוא היה בר דעת וידע מה עושה, ודיבר כאדם פיקח בכל מה שקשור למעשיו, במקרה זה נחשב כפיקח למעשה שעשה, למרות שבאותו הזמן הוא שוטה ביחס לדבר צדדי שאינו קשור כלל למקח או לקנייני האישות או הגירושין. ולפיכך גם אליבא דהרמב"ם בנידון השאלה דנן, למרות שגם בשעת מכירת דירתו סובר הבחור הנ"ל שהוא המשיח וכו', אבל מאחר ובכל מה שקשור לענייני המקח ולמכירת הדירה מדבר כפיקח לכל דבר ומבין היטב מה עושה כמו כל אדם פיקח, לכן ממכרו וקנינו חלים ואינו צריך אפוטרופוס לכך.

כמו כן כותב שם בשו"ת אג"מ, שדין זה קיים גם לדעת התוס' בחגיגה (ג:) שסובר לרבי יוחנן שאם אדם שוטה בודאי לדבר אחד, א"כ מסתמא הוא שוטה גם בשאר הדברים שעשה. אולם סברא זו קיימת כל זמן שלא ידוע לנו בבירור מה היתה דעתו של אותו אדם בזמן שעשה את שאר הדברים. שבמקרים אלו סובר התוס', שבסתם הוא מוחזק שגם אותם עשה בשטותו. משא"כ אם בדקנו אותו היטב בשעת הקנין או הגירושין, וידוע לנו כיצד עשה את הקנין או כיצד קידש את האשה או גירשה, ודברנו עמו והוא דיבר והשיב בכל מה שנצרך כאדם פיקח ובר דעת, בנידון זה כשהעובדות ברורות לנו שהוא פיקח ואינו צריכים לדמיין בדעתנו מצד חזקה סתמית, ודאי שסומכים גם לדעת התוס' על המציאות הברורה לנו, וקובעים שאת הקנין הממוני או קנייני האישות עשה כאדם בריא ופיקח ולכן הוא חל גם לרבי יוחנן.

לאור האמור מסקנת הדברים בנידון דנן, שהבחור הנ"ל נחשב כפיקח לעשות קנין ויכול למכור את דירתו, ולקנות דירה אחרת. אמנם צריך להשגיח שמכירת הדירה תהיה במחיר המקובל באותו מקום למכרה, ושלא יטעו אותו במחירה.

העלון יוצא לע"נ הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

מענייני החידוק

גליון 44 | שנה ב'

לעילוי נשמת מו"ח הגאון הגדול רבי אברהם ב"ר שמשון רפאל ארלנגר זצוק"ל

נשמות שבאו לירושלים להתקרב בישיבת מחנה ישראל תנצב"ה. וידוע שהגה"צ ר' חיים ברים זצ"ל בצעירותו היה ידוע כאחד מגדולי הדור בגאונותו ובשקיפתו ובאחד הימים קבל על עצמו להיות נחבא אל הכלים והיה בורח מן הכבוד כמו שבורחים מן האש וכמה ביטל את עצמו לכל אברך בן תורה ובפרט לגדולי ישראל אשרי מי שעמד במחיצתו וראה את גודל הזהירות שלו בתענוגי עוה"ז במיעוט אכילה ושינה ובמיעוט פרסום וזכה לדברים גדולים ובפרט לבנו ממשיך דרכו הגה"צ ר' מרדכי שליט"א שבכל ימיו לומד מעל"ע בביהכנ"ס ויזניץ ירושלים בענוה גדולה, ויה"ר מלפני אבינו שבשמים שימליץ יושר עבור כל עם ישראל ונזכה לביאת משיח צדקנו.

יבואר גודל הענין של אם נפלתי קמתי

ידוע דברי הגמ' במגילה [דף י"ג] דהטעם שנתחייבו כלים בגזירת המן ואחשורוש היא, אחד אומר שהשתחוו לצלם ומ"ד אחד אומר שנהנו מסעודתו של אותו רשע, ובחז"ל אומרים גדולה הסרת טבעת יותר מכל הנביאים ואחר שאמר מרדכי לך כנוס את כל היהודים זכה עם ישראל לפורים שהוא קבלת התורה ברצון, ויעוין במגיד משנה [סוף הלכות לולב] בגודל החיוב ללמוד תורה בשמחה שכתב בתו"ד על דברי הרמב"ם שם השמחה שישמח האדם בעת עשיית המצוות ובאהבת האל שציווה בהן עבודה גדולה היא מאוד וכל המונע משמחה זו ראוי להפרע ממנו שנאמר תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב, וכתב הרב המגיד דהביא את דברי הגמ' [בשבת דף ל.] ושבחתי אני את המצוה זו שמחה של מצוה ועיקר הדבר שאין לאדם לעשות המצוה מצד שהן חובה עליו והוא אנוס בעשיתן אלא חייב לעשותן והוא שמח בעשיתן ויעשה הטוב מצד שהן טוב ויברור באמת ויקל בעיניו טרחן כי לכך נוצר, ומסיים וכשהוא עושה מה שנברא בשבילו ישמח ויגיל לפי ששמחת דברים אחרים שאינם קיימים אבל השמחה בעשיית המצוה ובלמידת התורה היא השמחה האמיתית ובודאי שכל הס"ד להגיע למדרגה של דברי הרמב"ם היה מחמת חג הפורים שהדר

יבואר את גודל הענין של קירוב רחוקים מהזוהר פרשת תרומה

בריש הפרשה אנו פותחין ב'וזאת התרומה וכו' כל אשר ידבנו לבו יקחו את תרומתו' מבואר בזוהר הק' באריכות כמה צריך האדם להשתדל לקרב את הרחוקים ועי"ז זוכה מה שכתוב בריתי היתה אתו החיים והשלום, וזוכה שבניו יהיו להם בנים, וזוכה לעוה"ז ולעוה"ב, כל מאה דינין לא יכלו ליה, וסיים ועי"ז כתוב בספר תהילים גבור בארץ יהיה זרעו דור ישירים יבורך הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד זרח בחושך אור לישרים, וכתב עוד מאן דאשתדל בתר מסכנא דהיינו אדם עני שנותנים לו צדקה איהו אשלים חייך לנפשיה וגרים ליה לאתקיימא וזכי בגיניה לכמה טבאן לההוא עלמא אבל מאן דאשתדל בתר חייבא דהיינו הרשעים להחזירם למוטב איהו אשלים יתיר עביד לסטרא דאלוהים אחרים שיוכנע ולא ישלוט בעולם וגורם שהקב"ה מתעלה על כסא כבודו, ומזה רואים מה שכתבנו במאמר הקודם בשם התנא דבי אליהו [רבא פרק י"א] בגודל החיוב לחזר אחר הבנים התועים ולקרבת להשי"ת ותו"ד היה להם לילך ולקשר חבלים של ברזל במתניהם ולהגביה בגדים למעלה מארכובותיהן ויחזרו בכל עיירות ישראל יום אחד ללכיש יום אחד לבית אל יום אחד לחברון יום אחד לירושלים כדי שיתגדל ויתקדש שמו של הקב"ה בעולם וכן כתוב בספה"ק סדר היום בתשעה באב שמחזק בכל הענין של קירוב רחוקים ותו"ד וחלילה לישיב בתוך ביתו ולומר שלום עלי נפשי כי אינו דומה הזוכה לקנות לעשות נפשות הרבה ולקרבת תחת כנפי השכינה כמו שהוא מזכה את נפשו יחידה וזה היה דרך כל החסידים הראשונים שהיו מקהילין קהילות ברבים לדרוש להם את דבר ה' ונמצא זכות כל אותן תלמידים או אנשים הנאספים עמו תלוי באותו רב או רבן ושכרו גדול מאוד, הובא בספר מרבה חיים להגאון הצדיק ר' חיים ברים זצ"ל שהיאצ"ט שלו חל בז' אדם אשר כל ימיו היה צם משבת לשבת ובלילות לא ישן וחי בענוה גדולה מאוד ונלב"ע ביום שב"ק לפני עשרים שנה שבאותו שבת נהרגו עקה"ש י'

קבלוה ברצון שקודם הנס של פורים עם ישראל היה במדרגה של כפה עליהם הר כגיגית ונמצא דתכלית קבלת התורה התחיל בחג הפורים ואע"ג דכל הפורים נעשה מחמת נפילות של עם ישראל כנ"ל מ"מ אחרי שמרדכי כינס את היהודים נעשה תכלית התורה שהוא לימוד התורה ברצון ומזה רואים שכל אדם שנופל אם קם אח"ז וחוזר בתשובה זוכה לס"ד גדולה שלא היה זוכה אם לא היה נופל. וכן ביארנו במאמר על שבועות דמקשים העולם מדוע קבלת התורה הוא בשבועות הרי לוחות הראשונות נשתברו מחמת חטא העגל וכל הקבלת התורה היה בלוחות השניות שהוא ביוה"כ ומדוע חוגגים את קבלת התורה בשבועות ומזה רואים את יסוד הנ"ל דהתורה מלמדת אותנו שאע"פ שנפלו בחטא העגל אבל אם אח"כ קמים וחוזרים לקב"ה אז זוכים לס"ד גדולה ומזה יצא יוה"כ שהוא יום מחילת עוונות בכל הדורות, וידוע שחז"ל אומרים שאלמלא נשתברו הלוחות לא היה רק חמשה חומשי תורה וספר יהושע וכל העמל התורה של כל הדורות שלומדים תורה מתוך הדחק עד דורנו שמתרבים ספסלי הישיבות והכוללים הוא הכל מחמת חטא העגל ומזה רואים בגודל של אדם שמקיים שבע יפול צדיק וקם ובמקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד שם. וכן מצאנו בחטא עץ הדעת דידוע שאדם הראשון נברא ביום השישי ובאותו יום נבראת חוה מחמת רצון ה' שלא טוב היות האדם לבדו ומיד שנבראת באותו היום הפילה את האדם בחטא עץ הדעת ולא מצאנו שהקב"ה חזר בו בענין של לא טוב היות האדם לבדו ובכל הדורות עם ישראל מחפשים זיווגים ולא חוששים שהאשה תפיל את האיש ואע"ג שאם לא נבראת האשה היה העולם מגיע לתיקון ביום שישי, מ"מ צריך לזכור את דברי הר"ן בר"ה בדף ט"ז שכתב בגודל התשובה שעשה אדם הראשון שיצא בר"ה למ"ד בכ"ה באלול נברא העולם וביום שישי נברא האדם ולאחר שיצא בדימוס אמר הקב"ה זה סימן לבניך כשם שעמדת לפני בדין ביום זה ויצאת בדימוס כן עתידין בניך להיות עומדים לפני בדין ביום זה ויוצאין בדימוס ומכאן סמך למה האדם נברא בר"ה ונמצא דכל היום הגדול של ר"ה שיש

לעם ישראל הוא מחמת נפילתו של אדם הראשון בחטא עץ הדעת וע"י שחוזרים בתשובה זוכים לס"ד גדולה, וידוע שמבואר בביאור הגר"א על הפסוק במשלי יש בוטה כמדקרות חרב כמו שכתוב לשונם חרב חדה ולשון חכמים מרפא, וכתב הגר"א בתו"ד שיש שני סוגי תוכחות, תוכחה אחת שמוכיחים לעם ואומרים להם דברים קשים מאד ואינו אומר להם איך להתנהג ולתקן העיוות, והשני הם שמורין דרך לעם איך לתקן ולרפאות מה שעיוותו ועל התוכחה הראשונה כתוב יש בוטה כמדקרות חרב אבל לשון חכמים מרפא שהחכמים אומרים רק מה שנצרך לרפואה בכדי שירפאו ויעוין בשיחות של הרב שלמה הופמן שתיאר את שני סוגי התוכחות יש מוכיח שמוכיח ע"י שהוא צועק אתה רשע זה יעשה לך גיהנם אתה מחלל שבת השני מוכיח ע"י שהוא מרפא הוא נותן דרך ועצה איך להתרומם להתקדם ולהשתפר, ועיי"ש שהביא מעשה מהחזו"א זצוק"ל ששאל אותו אדם אחד איך להוכיח את בניו והחזו"א א"ל רק להוכיח בצורה חיובית ולא ח"ו לצעוק על הילדים שהם רשעים וכו' שעיי"ז עוברים על לפני עור לא תתן מכשול ואל תוכח לץ פן ישנאך. והביא שם שני מכתבים מאגרות חזו"א איך שהוכיח אנשים בלשון כבוד ולא בצורה שלילית. ועיי"ש מה דהביא מדברי הגר"א במשלי שכל הענין של הכאת הבנים זה רק אם יש תקוה שע"י ההכאה יש תקוה שייטיב דרכיו אבל צריך להיזהר לא להמית את נפש הילדים ואם רואים שההכאה הוא מחמת כעס אסור להכות ובעיקר מה דצריך להתחזק בדברי הגר"א על הפסוק בקהלת אם רוח המושל תעלה עליך מקומך אל תנח כי מרפא יניח חטאים גדולים אומר הגר"א אם יצה"ר חוטף אותך ברשתו אשר טמן לרגליך שעשית עבירה מקומך הטוב שהיית נוהג לעמוד בו לא תעזוב כיון שדברי תורה נבראו לרפואה בעולם לסלק ולהשכיח חובות גדולים ומזה רואים בגודל האחריות של המחנכים וההורים בצורת התוכחה על נפילות והעיקר מה שצריך ללמוד מכל הנ"ל שאין שום יאוש בעולם כלל והיהודי בכל מצב שהוא יכול להגיע למדרגות גבוהות וע"ד גדולה עד בלי די.

**לזכות ידידי הרב יונתן חיים בן מלכה הי"ו
שכל העלונים הוא בזכותו ע"י ידידו משה
בן שרה ומשפחתו**

**לזכות ידידינו הרב משה והרב רפאל חסן
להצלחה בכל העניינים
ולע"נ אביהם הרב יהושע בן מרים ז"ל**

מסביב לשולחן

עלון שבועי לבני הישיבות סביב נושא מהפכני בעיון בהלכה באגדה ובמוסר

עורך: הרב שלמה רוזנשטיין

נושא השבוע:
עניי חודש העיבור
המקור בפרשה:
ענינא דיומא

פרשת תרומה

עקרי הענין

עיקרי העניין חודש העיבור

א] מקור הדין. בגמ' מסכת ראש השנה דף כא עמוד א, שלח ליה רב הונא בר אבין לרבא: כד חזית דמשכה תקופת טבת עד שיתסר בניסן - עברה לההיא שתא, ולא תחוש לה. דכתיב שמור את חדש האביב - שמור אביב של תקופה שיהא בחדש ניסן. ע"כ. ולכן צריך לעבר את השנה, וראה בד' הרמב"ם שזיבאו להלן. וראה בחי' הגרי"ז סטנסיל עה"ת.

ב] גדר הדין וטעמו. כתב הרמב"ם הלכות קידוש החודש (פרק ד הלכה א) שנה מעוברת היא שנה שמוסיפין בה חדש, ואין מוסיפין לעולם אלא אדר ועושין אותה שנה שני אדרין אדר ראשון ואדר שני, ומפני מה מוסיפין חדש זה מפני זמן האביב כדי שיהא הפסח באותו זמן שנאמר שמור את חדש האביב שיהיה חדש זה בזמן האביב, ולולא הוספת החדש הזה היה הפסח בא פעמים בימות החמה ופעמים בימות הגשמים.

ג] כמות הדינים. בגמ' סנהדרין דף ב עמוד א, עיבור החדש - בשלשה, עיבור השנה - בשלשה, דברי רבי מאיר. רבן שמעון בן גמליאל אומר: בשלשה מתחילין, ובחמשה נושאין ונותנין, וגומרין בשבעה. ואם גמרו בשלשה - מעוברת.

ד] חומר החיוב לעבר השנה כשצריך. בירושלמי חגיגה [פ"ג ה"א] כתוב על הפסוק את חג המצות תשמור - תני, כל מי שסיפק בידו לעבר את השנה ואינו מעברה כאלו עובד עבודת כוכבים, שנאמר אלהי מסכה לא תעשה לך וסמך ליה את חג המצות תשמור. וכו' ע"ז בביאור העניין בתו"ת אות כא, לא נתפרש הענין, ונראה לבאר ע"פ מ"ד במכילתא ס"פ משפטים על הפסוק את חג המצות תשמור למועד חודש האביב, מכאן היה ר' יהודה בן בתירא אומר עבר את השנה כדי שלא תהא חוגג אלא בחודש האביב, ובאור הענין משום דבחדש האביב יצאו ממצרים, ונקרא אביב

הרב מאיר שולביץ

מפני שהוא עת בשול התבואה ואירור ממוצע במעלות החום והקור, רק לפעמים בא חודש ניסן קודם זמן האביב כידוע, ולכן צריכים לעבר אדר כדי שיהיה חדש זה חל בזמן אביב ממש, היינו באויר ממוצע, ובארנו מזה בארוכה בפ' בא בפסוק החדש הזה לכם, וכל ענין זה זכר ליציאת מצרים שבו יצאו והיה אירור טוב ונוח, וענין יציאת מצרים בכלל הוא זכר לברית הקדוש ברוך הוא עם ישראל, ועמוד ויסוד לכל המסתעף בעקרי האמונה ומצות התורה, כמו שבכ"מ בתורה בכמה מצות מזכיר הקדוש ברוך הוא ענין יציאת מצרים. ולכן זה שבידו לעבר השנה, כגון נשיא או גדול הדור ואינו מעבר, א"כ אינו חושש שיהול פסח בחדש האביב ממש, סימן הוא שאינו חושש לעשות זכר ליציאת מצרים שהוא יסוד לעקרי הדת וכבוד המקום, ודמי כאלו כופר ביהוד ה' וכמוהו בעבודת כוכבים:

ה] קולות בדינים מחמת עיבור השנה. שנינו במסכת שמחות (פרק ד הלכה יד) מטמא כהן ויוצא לחוץ לארץ לדיני ממונות ולדיני נפשות, לקידוש החודש ולעיבור השנה,

ו] הנוסח בתפילת מוסף בשנת העיבור. הנה בשנת העיבור מוסיפין ולכפרת פשע, וראה באלהיו רבה סי' תכג ו- ביש נוסחאות כתב בשנת עיבור ולכפרת פשע, ושמעתי טעם דיש י"ב לשונות (נגד) לטובה ולברכה וכו' נגד י"ב חדש, לכך אומרים עוד ולכפרת פשע נגד עיבור. ועיי"ש וראה ביוסף אומץ תרצא מקו"ח לחוות יאיר ומנהגי וורמדיא, לומר הוספה זו רק באדר ב'. והנה הטעם המופיע בכמה וכמה ספרים (בספרי מקובלים ובספרי חסידות) דהנה ראש חודש הוא זמן כפרה על מיעוט הירח, כמו שדרשו בגמרא על שער ראש חודש 'הביאו עלי כפרה על שמיעטתי את הירח', כל עיבור השנה נגרם ממיעוט הירח, שהרי אם היה הירח גדול כחמה לא היה הפרש ביניהם. כל ההפרש של י"א ימים בין שנת חמה ושנת לבנה, הוא מכה שנתמעט הירח. ולכן כאשר מעברים את השנה, מתקנים את מיעוט הירח במידה מסויימת, ועל פי הסוד זה התיקון של גלות השכינה הנרמזת בלבנה. מכיון שהקב"ה אמר 'הביאו עלי כפרה', מוסיפים 'ולכפרת פשע' כביכול כלפי הקב"ה, ואומרים זאת בשנת העיבור שבו הוא בעיקר זמן התיקון יותר מכל השנים.

משולחן גבוה

מין ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

מנין ימי חודש העיבור

סנהדרין י"א ע"א, כמה עיבור השנה שלשים יום, רשב"ג אומר חודש, אמר ר"פ רצו חודש רצו שלושים יום. וברש"י ר"ה (יט, ב), כמה עיבור השנה, ימי אדר הראשון שאותו עושין עיבור לשנה, [ואמנם אדר הסמוך לניסן לעולם חסר]. ולכא' יל"ע בזה, דמה שייך לדון ולקבוע מראש כמה ימי חודש העיבור, והא מקדשין על פי הראיה, ודבר זה תלוי מתי יבואו עדים אם ביום ה' או ביום ה"א.

והמבואר בזה בגדר ההלכה של עיבור השנה, דלא נאמר בזה רק שקובעים להוסיף חודש, אלא נאמר בזה גם שקובעים מראש כמה יהיו ימי החודש, ושוב לא שייכא ביה קידוש ע"פ הראיה. והנה במה דס"ל לרשב"ג "רצו חודש רצו שלשים יום", ילה"ס אם כוונתו דרצו וכו' היינו בשעה שיושבים על עיבור השנה, ובעצם מסכים לדעת ת"ק דקובעים מראש כמה יהיו ימי החודש ואין מקדשין על פי הראיה, או דלמא כוונתו דרצו וכו' היינו כשיושבים לקדש החודש על פי הראיה, ולפ"ז פליג על דעת ת"ק וס"ל דבשעה שיושבים על עיבור השנה קובעים רק להוסיף חודש, ולא קובעים את ימי החודש, אלא זה יהיה על פי הראיה. ויש להוכיח זאת, דאי' בגמ' לעיל "כיצד רבי ינאי אומר משום רבן שמעון בן גמליאל מהודעין אנחנו לכוון דגולליא רכיכין ואימריא דערקין וזימנא דאביבא לא מטא, ושפרת מילתא באנפאי ואוסיפית על שתא דא תלתין יומין", ומשמע דקובעים אתי ימי החודש מעיקרא.

(שיעורי רבי גרשון סנהדרין)

בגדר פורים קטן

בשור"ע או"ח סוף הלכות מגילה (סימן תרצ"ז ס"א) איתא, יום י"ד וט"ו שבאדר ראשון אין נופלין על פניהם ואין אומרים מזמור יענך ה' ביום צרה, ואסורים בהספד ותענית, אבל שאר דברים אין נוהגים בהם. ויל"ע באיסור זה בהספד ותענית בפורים קטן, אם הוא מדין פורים שהוא יו"ט לאסור בהספד ותענית דימי משתה ושמחה כתיב, או שפורים קטן אינו בכלל ימי משתה ושמחה, וכמו שאינו פורים למקרא מגילה ומצוות היום, ואיסורו הוא מדין הכתוב במגילת תענית דאסור בהספד ותענית. ולכא' זה תלוי במח' התוס' והר"ן (מגילה ו', ב') אם נוהג משתה ושמחה בפורים קטן, דלשיטת הר"ן דיש להרבות בסעודה, א"כ זה נכלל בימי משתה ושמחה, אבל לשיטת התוס' שא"צ להרבות במשתה ושמחה ע"כ דהאיסור הספד ותענית דין בפנ"ע הוא, ולא מדין פורים רק מדין מגילת תענית. והנה בחי' המאירי מגילה שם, נסתפק אם יש לאסור בפורים קטן בהספד ותענית של זה בזה, היינו פרזים בט"ו ומוקפים ב"ד. ובשלטי הגבורים שם בתב דשתיהם אסורים בשניהם. ונראה דתלוי ג"כ בהנ"ל, דאם האיסור מדין פורים א"כ דוקא ביומו לבד אסור, אבל אם זה מדין הכתוב במגילת תענית יש לאסור גם של זה בזה.

(אסיפת שמועות)

'עניני חודש העיבור'

הרמב"ם בתחילת הלכות קדוש החודש כותב: 'חדשי השנה הם חדשי הלבנה שנאמר עולת חדש בחודשו ונאמר החודש הזה לכם ראש חדשים'. שעת תחילת חודש חדש נקבעת לפי זמן התחדשות הלבנה. מוסיף הרמב"ם: 'השנים שאנו מחשבים הם שני החמה שנאמר שמור את חודש האביב'. סיום ותחילת שנה חדשה נקבע לפי החמה.

זה לא מספיק לספור שנים עשר חודשים ולדעת שחלפה שנה. מפני ש'יתרה שנת החמה על שנת הלבנה קרוב מאחד עשר יום'. שנת החמה ארוכה יותר משנת הלבנה בקצת פחות מאחד עשר יום. ואם נמנה את מניין השנים לפי מניין החודשים יצא שבמשך כל שלש שנים יוצר פער של חודש בין היום בו יחול ראש השנה לחמה ליום בו יחול ראש השנה ללבנה.

היות ומועדי ישראל תלויים בעונות השנה, בחודש האביב. קבעו חז"ל כי בחלוף כל שלש שנים, נוסף חודש נוסף לחודשי אותה שנה, 'נעבר' את השנה. כמו שכותב הרמב"ם: 'שנה מעוברת היא שנה שמוסיפין בה חודש' 'ומפני מה מוסיפין חודש זה מפני זמן האביב כדי שיהיה הפסח באותו זמן'. 'ולולא הוספת החודש הזה היה הפסח בא פעמים בימות החמה ופעמים בימות הגשמים'.

על מועד חג הסוכות אומרת התורה: 'וחגותם אותו חג לד' שבעת ימים בשנה' בכל שנה צריכים לחוג את חג הסוכות במשך שבעת ימים ובהמשך הפסוק נאמר: 'חוקת עולם לדורותיכם בחודש השביעי תחוגו אותו' החודש השביעי הוא הזמן בו צריכים לחוג את חג הסוכות.

לכאורה צריך להבין את הפסוק. הרי כדי להודיע לנו את התאריך בו עלינו לחוג את חג הסוכות הייתה התורה יכולה לומר: 'שבעה ימים בחודש השביעי תחוגו אותו'. ולמה צריכה תורה לומר: 'שבעת ימים בשנה'. גם בלי זה נבין שבכל שנה כאשר יגיע החודש השביעי יחול מועד חג הסוכות. מן הגר"י הלוי זצ"ל למד מפסוק זה שהתורה מלמדת אותנו שמועדי ישראל תלויים בשני דברים, בשנים ובחודשים. צריך לחוג את חג הסוכות בזמן מסוים במהלך השנה, שהיא שנת החמה. כמו שמבאר בדברי הרמב"ם שהבאנו. 'דזהו יסוד הדין של אביב ותקופה ופירות האילן האמורים במועדות שיהיו השנים שני החמה'.

לכן כותבת התורה: 'שבעת ימים בשנה'. נוסף לכך יש דין של 'חודשים' שזמן המועדות תלוי במניין החודשים, בשנת הלבנה וזהו שנים וחודשים. לפי יסוד זה מסביר מן הגר"י זצ"ל גם את הפסוק שנאמר בחג הפסח. 'ועבדת את העבודה הזאת בחודש הזה' ואחר כך נאמר: 'ושמרת את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה'. דהיינו חודשים ושנים.

דוד המלך אומר בתהילים 'עשה ירח למועדים' הקב"ה עשה את הירח כדי שנמנה בו זמנים ורגלים. 'שמש ידע מבווא' זמני הזריחה והשקיעה ידועים מראש. 'אבל ירח' כותב רש"י 'לא ידע מבווא'. פעמים שבא בארוכה פעמים בא בקצרה'. שנת החמה היא קבועה, משך החודש משתנה. לגבי ראש חודש קובעת הלבנה לבדה. מה שאין כן לגבי קביעת תקופות ומזלות שלגביהן קובעת החמה. הגמרא בשבת מביאה: מנין שמצווה על האדם לחשב תקופות ומזלות שנאמר 'ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים' איזו חכמה ובינה שהיא לעיני העמים הוי אומר זה חישוב תקופות ומזלות' ומביא המהרש"א שם ש'היא חכמתכם ובינתכם' לא נאמר לענין חשבון קביעת המועדים 'דזה תלוי ביותר בחשבון מהלך הלבנה אבל לענין שינוי זמנים, לפי הילוך החמה, ישתנו'.

הגמ' מביאה את נוסח ברכת הלבנה: 'פועלי אמת שפעולתם אמת וללבנה אמר שתתחדש' רש"י מפרש: 'פועלי אמת' 'הן שאינם משנים את סדרם'. ובתוס' שם כתבו: 'ואית דגרס פועל אמת ואהקב"ה קאי שבאמת ובדין מיעטה ולהכי קאמר בטר הכי וללבנה אמר שתתחדש'.

מזכירים 'פועל אמת שפעולתו אמת' להודיע 'שבאמת ובדין מיעטה'. כשאמר הקב"ה ללבנה 'לכי ומטעי את עצמך' טענה הלבנה: 'הואיל ואמרתי לפניך דבר הגון אמעית את עצמי? מצינו לה הקב"ה: 'זיל לימנו בך ישראל ימים ושנים'. על פיך ימנו את הימים והשנים. טענה הלבנה שבזה היא לא עדיפה על החמה. שהרי גם לשמש צריכים כדי למנות את התקופות.

'חזיה דלא קא מיתבא דעתה' ראה הקב"ה שלא נתישבה דעתה של הלבנה. 'אמר הקב"ה הביאו כפרה עלי על שמיעטתי את הירח'. הקב"ה מצווה את ישראל להביא קרבן 'שעיר של ראש חודש' לכפר על שמיעט את הלבנה. ולכן נאמר בו 'ושעיר עיזים אחד לחטאת להשם' לכפר על הקב"ה שמיעט את הלבנה.

כדי לבאר הדברים מביא המכתב מאלוה' את דברי המהר"ל 'שגדר 'כפרה לד' הוא לסלק את התרעומת שיש מצד הבריות עליו יתברך. שנראה כאילו יש חסרון במעשי ד' במה שאור הלבנה מתמעט לגמרי בכל חודש. ותקון התלונה הוא בזה שנדע שהש"ת חפץ בקטנות. הינו בהתמעטות וענוה והיא מעלה עלינו. כי היא גורמת התקרבות אל ד' ועל זה מורה קרבן ראש חודש. כי 'קרבן' פירושו התקרבות. והתקרבות היא כאשר האדם מבטל את עצמו לגמרי'. למדנו איפה, שדווקא ההתמעטות, הענוה, היא המקרבת את האדם לבוורא יתברך.

ה'שפת אמת' אומר שללבנה יש שני מאפיינים. היא מתחדשת כל פעם מחדש ואין לה אור משלה. היא רק מקרינה את אור השמש. רק מי שידע שאין לו משלו כלום רק הוא יכול ומסוגל תמיד להתחדש. מי שחושב שהוא יודע הכל ויש לו הכל לא יתחדש לא יקבל דברים חדשים. את הציווי לקדש חודשים נצטוונו במצרים כשהיינו בשיא הטומאה, בשפל המדרגה. זה הזמן לצוות את עם ישראל על חידוש הלבנה על קידוש החודש. ללמדם כי מתוך החושך הגדול יתחדש האור הגדול. ובמדרש רבה: רבי ברכיה אמר: הגלגל הזה של עין, אין אדם רואה מתוך הלבן שיש בו אלא מתוך השחור. אמר הקב"ה מתוך חשיכה בראתי לך אורה ולאורך אני צריך.

ניתן אל לבנו לא להיבהל מקשיים, מניסיונות וממשברים כי ההולכים בחושך יראו אור גדול.

ז' שובבי"ם בשנה מעוברת. הביאו בשם האר"י דשנה ממעוברת מסוגלת לכפרת פשע [עיקר ענין שובבים בשנה מעוברת], אכן בדברי המקובלים מבואר ששנת העיבור מתנהגת במדת הדין, וכמו"כ גם מסוגלת יותר לתשובה, וזוהי הסיבה שבשנה מעוברת מוסיפים שני שבועות לשובבי"ם ת"ת. מלבד זאת שעיקר ימי שובבי"ם ת"ת נתקנו בעיקר לשנת העיבור, כפי שתחזינה עיני הקורא בשל"ה הק'.

ח' מרבין בשמחה בשנה מעוברת בחודש העיבור. בגמ' מגילה דף ו עמוד ב, אין בין אדר ראשון לאדר שני אלא קריאת המגילה ומתנות לאביונים, ומשמע דלענין שמחה שוין. והגר"י זילברשטיין בחשוך חמד הביא לד' המשנ"ב (סימן תרצו סק"א) שמי שטעה באדר ראשון ואמר בפורים קטן בשמונה עשרה על הגסים, אין מחזירין אותו, והטעם כתב השער הציון (סק"ב) דמדינא היה ראוי לעשות פורים באדר ראשון כמש"כ הפוסקים, אלא שמסמך גאולה לגאולה עדיף, א"כ הוי מענין המאורע. [הגאון מרן בעל הקהלות יעקב זצ"ל נשאל אם מותר לאבל לעבור לפני התיבה בפורים קטן, וענה במושכל ראשון שאסור, כיון שאין בין אדר ראשון לשני אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים בלבד, אולם אח"כ אמר שבפורים אסור רק משום השמחה יתירה, אבל בפורים קטן מותר]. והגר"ש דבליצקי זצ"ל אמר שתלוי בב' השיטות ברמ"א (סימן תרצו) אם יש דין של שמחה בפורים קטן, שיי"א שחייב להרבות במשתה ושמחה בי"ד שבאדר ראשון, וכתב הרמ"א ואין נוהגין כן, מ"מ ירבה קצת בסעודה. והביא ממרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שנוטה שמרבים בשמחה הכוונה לאדר שני, וכן משמע בשו"ת חתם סופר (סימן קסג) שכתב מי שנעשה לו נס באדר, יעשה ההודיה באדר השני, ולא שייך אין מעבירין על המצות, דהשתא דעשו אנשי כנסת הגדולה השני לעיקר לענין נס משום מסמך גאולה לגאולה, א"כ הראשון הוא שבט, ולא שייך אין מעבירין על המצות דעדיין לא הגיע זמנו, והש"ס במגילה דף ו ע"ב דקאמר אין מעבירין על המצות, היינו על אנשי כנסת הגדולה גופייהו דהיה להם לתקן בראשון משום אין מעבירין, אבל השתא דתקנו בשני משום גאולה לגאולה, שוב נעשה הראשון שבט לענינים אלו והשני הוא אדר. אולם נראה דלענין שמחה מודה החת"ס שיש גם באדר ראשון, ועיי"ש בד' במש"כ בתשובה, וראה עוד מש"כ היערות דבש (ח"ב דרוש ב ד"ה אבל הענין כך).

ט' עיבור השנה בשביעית. כ' הרמב"ם הלכות קידוש החודש פרק ד הלכה טו, אין מעבירין את השנה בשנת רעבון שהכל רצים לבית הגרנות לאכול ולחיות ואי אפשר להוסיף להן זמן לאסור החדש, ואין מעבירין בשביעית שיד הכל שולטת על הספיחין ולא ימצאו לקרבן העומר ושתי הלחם, ורגילין היו לעבר בערב שביעית, ע"כ. והנה שנה זו היא שביעית והיא מעוברת הא כיצד? וראה בספר שקל הקודש (למרח הגר"ח. על הל' קידוש החודש) שהביא כמה טעמים מדוע לא היו מעברים את השמיטה. דעת הר"מ משום לחם הפנים, וזה אין שייך בימינו. ואולי כל זה נאמר כאשר עבור השנים היה עפ"י בית דין, שברצונם מעברים וברצונם אין מעברים, והדין הוא שאין מעבירין השנה בשמיטה. אבל בימינו שהלוח קבוע ועומד מימי רבי יהודה נשיאה השני, והעיבורים קבועים: ג' ה' ח' י"א י"ד י"ז י"ט. והשמיטין קבועין כל ז' וז' שנים - אין מקום להלכה זו.

אדר העיקרי

הרבה ספיקות יש בזה. **א**) מיהו האדר האמיתי. **ב**) האם הוא חודש אדר, או חודש סתם. **ג**) האם הוא חודש ארוך או שהוא שני חודשים נפרדים. עיי' בירושלמי (מגילה א,ה) וגמרא (נדרים סג,א) ותוס' שם (ע"ב ד"ה מכלל), ב"י (יו"ד סי' רכ), שו"ע שם (ס"ח) וש"ך (סקי"ז), שו"ע (ח"מ סי' מג,כח, ואבה"ע סי' קכז), וב"ש (סקי"ט), ובשקל הקודש להגרח"ק (פ"ד ה"א בביאור"ל).

ובתוס' סנהדרין (יב,א ד"ה אין מעברין) כתבו דאין לעבר חודש אחר, כי אם יעשו כן לא יהא חודש אדר חודש שנים עשר, ומוכח דאדר א' נחשב חודש אדר. עוד יש להוכיח כן מהמבואר בשו"ע (אור"ח סי' תקסח,ז) שתענית יארציט, יש אומרים באדר ראשון, ומוכח מזה שגם הוא אדר העיקרי.

חודש ארוך

היד רמ"ה (סנהדרין יב,ב) הביא ד"א דחודש מעובר היינו חודש ארוך של שישים יום, אכן מסגנון ההלכה נראה דלא פוסקים כן, שהרי מתחשבים בחודש הא' והב' לענין יארציט, ולענין בר מצוה, עיי' שו"ע (סי' נה). וכן אמרין (מגילה ו,ב) דשוין בהספד ותענית שאסורין בזה ובזה, משמע שהם שני חודשים.

ומתוס' הנ"ל מוכח דס"ל שהם שני חודשים נפרדים, כי מאי נפ"מ אם נעבר את חודש שבט ויהא שישים יום, הרי מ"מ אדר יהא החודש הי"ב, ומוכח ממה שכתבו תוס' דחודש העיבור הוא "נוסף", ולכן אין אפשרות לעבר אלא רק את חודש אדר.

פורים

הר"ן (פ"ק דמגילה) הסתפק אם ראוי להרבות בסעודה ב"ד אדר א', וכתב דמשלוח מנות באדר ב' וכן שאר הענינים, ורק לענין הסעודה נסתפק, ויש להתבונן במה הסתפק.

ונראה דשמחת פורים יש לה ב' יסודות, **א**) יום י"ד באדר. **ב**) ופורים, ומשום כך כל מצוות הפורים רק באדר ב', כי הלכות פורים שייכים לשם "פורים" והוא שייך רק באדר ב', אבל משתה ושמחה אפשר ונקבע דינן ליום י"ד ולא לפורים.

וכיון שיום י"ד באדר א' גם הוא נחשב י"ד לכן ירבה בו משתה כמו ביארציט דשייך בשניהם, אבל משלוח מנות שייך רק באדר השני כיון דזה קשור לשם "פורים".

שמחה

יש להתבונן אם יום פורים באדר א' עניינו חשוב ותפילתו חשובה ונשמעת, ולכאורה מתוך דברי הר"ן אנו למדים שמה שהשמיטה הגמ' הנ"ל, הרי שווה הוא להדדי זה וזה, הוה אומר דקדושת פורים א' ופורים ב' קצת שווה לענין קדושה ושמחה.

מוקפין

יש להתבונן במוקפין באדר א', כי אם מוקפין הם כעין חובת תשלומין, כיון שלא עשה פורים ב"ד מוטל עליו ט"ו וזה לא שייך באדר א', אבל אם יסודם שמחה בפני עצמה מדוע שלא לעשות גם אדר א' לימי שמחה, ובא"ר כתב כן להרבות קצת בשמחה, ובפרמ"ג כתב דאין צורך לענין מוקפין. ועיי' בתוס' (מגילה ו,ב ד"ה ורבי) ובסמ"ק (סי' צח) דמפורש שעושים גם בט".

משלוח מנות

איתא בגמרא (מגילה ז,ב), אין בין אדר ראשון לאדר שני אלא קריאת המגילה ומתנות לאביונים. ותמה הר"ן והרי גם משלוח מנות ליכא באדר א', ותיירץ דמשלוח מנות בכלל מתנות לאביונים. והנה מפורסמת חקירתו של הרב מנות הלוי, אם יסוד דין משלוח מנות כדי שיהא לחבירו לסעודת פורים, או דיסודו להרבות אחוה, וי"א שענינו שמחת הפורים, ודברי הר"ן דדמי דין משלוח מנות לדין מתנות לאביונים אתי שפיר אי נימא דיסוד משלוח מנות כדי שיהא לחבירו, ברם אם ענין המשלוח מנות הוא חלק משמחת הפורים, שמה כיון שמבואר דיש לשמוח בסעודה באדר א', [ראה סמ"ק (סי' צח), ספר המנהגים למהר"א קלוזנר (סוף הל' פורים), לקט יושר (עמ' 159), תשב"ץ קטן (סי' קעח) ורמ"א (סי' תרצא)] הוא הדין לענין משלוח מנות, ובספר כתב סופר על התורה (סוף תצוה ד"ה הרמ"א) כתב דבאמת יש מקום למשלוח מנות, וכ"כ בספרו שו"ת כת"ס (יו"ד סי' קלו), ואין המנהג כן כנודע.

אין מעברין

מצאנו דין אין מעברין על המצוות בחפצים, עיי' בשו"ע (סי' כה,א) לענין טלית ותפילין, וכן מצאנו דין אין מעברין על המצוות במקום כמו המבואר (מנחות סד,ב) שיש לקחת עומר מהקרב ואח"כ מהרחוק, וכן מצאנו (יומא נב,ב) ובתוס' הרא"ש שם לענין הקטורת, דיש דין לשים לפני טפי משום אין מעברין על המצוות. ויש להתבונן אם שייך אין מעברין בזמן, והיינו אם נדר לתת צדקה, באדר והגיע אדר ראשון האם יתחייב מדין אין מעברין על המצוות, דסו"ס הגיע זמן מצותו עתה, או שמה בזמן לא שייך דין זה. ועיי' בגמרא (מגילה ו,ב) דלמ"ד קריאת המגילה באדר א', אם יקרא באדר ב' הוי מעביר על המצוה, ועיי' בטורי אבן שם, ובאבני נזר (אור"ח סי' תנט) מה שכתב בנידונו. וראה בחת"ס (אור"ח סי' רח ד"ה והנה) שכתב להדיא לדין אין מעברין על המצוות בכגון זה, וצריך עיון עוד בכל זה.

הגאון רבי אליקים פשקס שליט"א

ראש ישיבת גבעת שאול

הנולד באדר ונעשה בר מצוה בשנת העיבור

הרמ"א (סי' נ"ה י') כתב וז"ל, ומי שנולד באדר ונעשה בר מצוה בשנת העיבור, אינו נעשה בר מצוה עד אדר השני. וצ"ע מהא דכתב הרמ"א גופיה (סי' תקס"ח ז') דאם מתו הוריו באדר בשנת העיבור יתענה באדר ראשון [ופליג על השו"ע שכתב דיתענה באד"ב], וטעמיה נתבאר בט"ז, דס"ל כהני ראשונים שכתבו דבפולגתא דר' מאיר ור' יהודה בנדרים (דף ס"ג) הלכתא כר' יהודה דאדר ראשון הוא העיקרי, והשני הוא חודש העיבור, וא"כ קשה אמאי כתב דאינו נעשה בר מצוה כי אם באד"ב.

והפר"ח והפמ"ג כתבו, דהר"ש הלוי פליג על הרמ"א, וס"ל דנעשה בר מצוה בראשון, ושיטתם א"ש, דכיון דס"ל דאדר ראשון הוא העיקרי לגבי כל הדינים שבאדר, ה"ה נמי לגבי בר מצוה, אמנם שי' הרמ"א שמחלק ביניהו צ"ע.

והנה המג"א שם (סק"י) נקט בפשיטות דאפילו מי שנולד בשנת העיבור באד"א, אינו נעשה בר מצוה רק באד"ב, ודלא כלבוש שכתב דבכה"ג נעשה בר מצוה באד"א, ומדבריו מבואר נמי דבר מצוה שאני, דהלא כתב הרמ"א (סי' תקס"ח) בשם תרוה"ד, דאם אירע המאורע בשנת העיבור אזלינן בתר האדר שבו הוא אירע, ומדס"ל למג"א דאף בכה"ג אינו נעשה לבר מצוה עד אד"ב, מבואר דס"ל דבר מצוה שאני, וכדמשמע מד' הרמ"א, אלא דצ"ב טעמא דמילתא.

ובביאור שיטת הרמ"א והמג"א נראה, דשאני בר מצוה דתליא בגדלות משאר דינים שחייבם נובע מיום המאורע, דדינים שיום המאורע הוא שמחייב אותן, בהם סברי הני פוסקים דבשנת העיבור דאיכא תרי חדשי אדר אין חייבין בעשייתן ב' פעמים באותה שנה וסגי בפעם אחת מהן, אלא דאיפלוג איזה מהן הוא החודש העיקרי לקיום חיונן לכתחילה, אמנם גדלות שניא, דהיא אינה נמדדת ביום המאורע כי אם בגמר הי"ג שנים, וי"ג שנים לא נגמרו רק באד"ב, משום דחודש העיבור נמי אדר הוי, וכל זמן שלא הגיע אד"ב לא נשלמה שנת הי"ג, ולכן אינו נעשה בר מצוה כי אם באד"ב.

ובדעת הר"ש הלוי שאינו מחלק בין גדלות לשאר דינים, וס"ל דגם בר מצוה נמדד בחודש אדר העיקרי נראה, דס"ל דהא דאין חייבין לנהוג פעמיים את הדינים שחייבין בא מחמת מאורע, זהו משום דכל עיקר חיונן הוי באדר העיקרי ולא בחודש העיבור, [אמנם בדיעבד יכול לקיים את החיוב גם בחודש העיבור, דסוף סוף אדר איקרי], ואם לגבי כל הדינים אנו מתייחסים אל אדר העיקרי כאל חודש אדר, ה"ה נמי לגדלות, ועל כן ס"ל דנעשה בר מצוה בשנת העיבור באד"א שהוא עיקר חודש אדר לשיטתו.

וכשיטת הר"ש הלוי דבר מצוה תליא באדר העיקרי, כן היא גם שיטת הלבוש [הובאה במ"ז], אלא דהלבוש ס"ל דאד"ב הוא העיקרי ולא הראשון, ולכן לדידיה נעשה בר מצוה רק באד"ב, וכך אי' גם בתשו' מהר"י מינץ, וכ"כ הפר"ח.

והנה המהר"י מינץ והלבוש פליגי על המג"א וסברי דהנולד בשנת העיבור באד"א נעשה בר מצוה באד"א [ולא באד"ב כפי שכתב המג"א], ובטעמא דמילתא כתב המהר"י מינץ, דסוף דינא כתחילת דינא, האי בדידיה והאי בדידיה [הו"ד במחצה"ש], וביאור ד' הוא דשנת הי"ג מסתיימת בחודש שנולד בו, אם נולד באד"א נעשה גדול באד"א, ואם נולד באד"ב נעשה גדול באד"ב.

והמג"א דלא חש להא מילתא, זהו משום דס"ל דכיון דתרווייהו אדר מיקרו, גם להנולד באד"א לא מסתיימת שנת הי"ג כי אם באד"ב, דתרווייהו דינן שוה, ואף דאין חייבין לנהוג בתרווייהו את הדינים שנתחייבו מחמת מאורע שהיה בחודש אדר.

ובזה גופא פליגי עליה המהר"י מינץ והלבוש, דאינהו סברי דאף דתרווייהו אדר איקרו, מ"מ חלוקין הן ואין דיניהן שוין, ודיני וחייבין אדר תלויים באדר העיקרי ולא בחודש העיבור, ולכן לענין גדלות ג"כ חלוקין הן, והנולד באד"א נעשה בר מצוה באד"א, והנולד באד"ב נעשה בר מצוה באד"ב.

(עיטורי מגילה)

שנת העיבור בראי ההלכה והמנהג

כוחם של סנהדרין

היה לעבר החודש, כמבואר בגמרא סנהדרין יא:], אף על פי כן הוא מעובר. וסמכו לזה על לשון התורה, ויען כי על פי טענתם אפשר לבוא לכמה מכשולים במשך השנה, כמו לענין חמץ בפסח ולענין תענית ביום הכיפורים, שעל פי העיבור יודחו חדשי ניסן ותשרי לעוד שלושים יום. ואם יטעו במעשיהם אלה, הלא יבואו פסח ויום הכיפורים שלא בזמנן הנכון, והתוצאות מזה גדולות מאד הנוגעות בעיקרי מצות התורה. ולכן מבקשים שתגן תפילתנו לכפרת פשע זאת". והיוצא מדבריהם דמה שמתפללים דוקא על כפרת פשע שמא היתה טעות בנוגע לעיבור השנה וצריכים על כך כפרה נוספת שאינה שייכת בשנה פשוטה (עי' ספר מרגליות הים סנהדרין דף י"ב ע"ב אות א').

תענית ז' באדר

מובא בגמ' מגילה דף י"ג וקידושין דף ל"ח ובסוטה דף י"ג דמשה רבינו מת בז' באדר, ומבואר בשו"ע סימן תק"פ דנהגים להתענות בז' אדר. והנה בשנה מעוברת יש דעות בין האחרונים אם מתענים באדר א' או באדר ב'. עי' מג"א ובאר היטב סימן תק"פ בשם מהרי"ל סימן ל"א והשכנה"ג בשם מהר"י מולין ומהר"י ברוך שכתבו להתענות באדר ראשון, וכן משמע בתרומת הדשן סימן רצ"ד. אולם דעת החכם צבי לעשות דווקא בשני לפי שגם פורים היה בזכות משה שחשב המן להיפך ומש"כ ראוי שיהיה בחודש אחד עם פורים וכמש"כ במור וקציעה (שם) ובסידור עמודי שמים ובשאלת יעב"ץ ח"א סימן קי"ז, ועי' בשערי תשובה סימן תרפ"ו ועי' באו"ח סימן תקס"ח ס"ז ובמג"א (שם) ובביאור הגר"א שהאריך בזה ומסקנתו לעשות בשניהם, ולכן מי שנוהג לעשות רק בשני יש לו על מי לסמוך המשנ"ב בסימן תק"פ ס"ק ט"ו כתב שיתענו בז' אדר ראשון ומנהג בני עדות המזרח להתענות בז' אדר שני אולם את הלימוד שנהגים ללמוד לבילי ז' באדר טוב ללמוד גם בז' אדר ראשון (עי' שו"ת יחו"ד ח"א סימן פ"ג).

היערות דבש בדרוש ב' דן בשאלה זו ומפרש דמזל דגים משותף לשני האדרים וגזירת המן היתה באדר הראשון ומשה רבינו מת באדר השני ולא שייך לא תקום צרה פעמים ומ"מ שמח שהמזל הוא משותף לשני החדשים וה מזליה ונכזבה תוחלתו כי באדר ראשון מגין לידת משה ובאדר שני מת משה ולא תקום צרה פעמים.

פרעון חוב

אדם שלווה מהשני כסף ונתחייב לפרוע בז' באדר ואותו שנה שנה מעוברת, אולם לא ציין באיזה אר האם באדר ראשון או באדר שני, מתי יחול חיוב הפרעון האם בז' אדר א' או בז' אדר ב'? נפסק בשו"ע חו"מ סימן ע"ג הנשבע לפרוע בר"ח אדר חייב לפרוע ביום החודש הראשון המקור לזה הוא מתשובת הרשב"א ח"ג סימן ש"ז. וי"ל דווקא בידיון של הרשב"א שקבע זמן פרעון ונשבע על זה מפני חומר שבועה צריך לפרוע בר"ח הראשון אבל בלא שבועה אין יכול לתבוע אותו שיפרע באדר א' שיכול לומר התכוונתי על אדר ב' ומספק אין יכול להוציא ממנו דהמוציא מחבירו עליו הראי' וכך משמע בערוך השלחן סי' ע"ג סי"ג.

כתובה

הנשוא אשה בשנה מעוברת בחודש אדר ראשון צריך לכתוב בכתובה ולחדש אדר הראשון. אם כתב אדר סתם ולא אדר הראשון הכתובה כשירה, אולם אם הנישואין בחודש אדר ב' צריך לכתוב **לחדש אדר השני** טעה וכתב אדר סתם ולא אדר השני הכתובה פסולה, וכך משמע בשו"ע חו"מ מ"ג סעיף כ"ח ורמ"א אבן העזר סימן קכ"ו סעיף ו'. ובס' נחלת שבעה סימן ד'.

פורים קטן

הימים י"ד וט"ו באדר ראשון נקראים "פורים קטן". בשו"ע או"ח סימן תרצ"ד ס"א נפסק דמצוות היום של חג הפורים הם בי"ד וט"ו באדר ב' ולא באדר א' והמקור לזה בגמ' מגילה ד"ו ע"ב – אין דין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגילה ומתנות לאביונים, ובירושלמי מגילה פ"א ה"א "לא בא אלא ללמדך שהמצוות נהוגות באדר שני" והיינו דכל מצוות הפורים נהוגות באדר שני. יש אומרים שחייב להרבות במשתה ושמחה בי"ד באדר ראשון, דעה זו הובאה ברמ"א סימן תרצ"ז ס"א והיינו ביום אבל לא לבילי י"ד, אבל אין נוהגין כן כפי שכותב הרמ"א ומ"מ ירבו קצת בסעודה בי"ד. ובט"ו אין מצוה להרבות במשתה ושמחה אף לכרכים המוקפים חומה וכן דעת המשנ"ב סימן תרצ"ז ס"ק ד'. אולם הפמ"ג בסימן תרצ"ז בא"א ס"ק ב' כתב שגם בט"ו ירבו קצת בסעודה שזה בכלל הסיום של הרמ"א "וטוב לב משתה תמיד" גם על יום ט"ו.

בתקופת התלמוד שהסנהדרין הם היו מעברים את חודש אדר רואים סמכותם של הסנהדרין מתפשטת גם על תופעות הטבע, בכוחם משתנים סדרי בריאה, סנהדרין קובעים ימי ראש חודש ומועדים, על פי קביעותם זו נקבעת המציאות הטבעית ד"שיפורא גרם" (נדה ל"ח, ע"ב) תקיעת השופר שבית הדין תוקעין בקידוש החודש גורמת לידת הולד אעפ"י שעדיין לא נתמלאו תשעה חודשים. בת ג' שנים ויום אחד ונמלכו בי"ד ועברו בתוליה חוזרין, וע"ז כתוב בירושלמי על כוחם של הסנהדרין "אקרא לאלוקים לא-ל גומר עלי" (ירושלמי כתובות פ"א ה"ב). וכן מובא במדרש רבה שמות ט"ו כ' וז"ל "כשהיו רבותינו נכנסים לעבר את השנה, נכנסים י' זקנים בקיאים לבית המדרש ואב בית הדין עימם, ונועלין את הדלתות ונושאים ונותנים בדבר כל הלילה. בחצי הלילה אומרים לאב בית הדין – מבקשים אנו לעבר את השנה שתהא השנה הזאת י"ג חודש. גוזר את עמנו! והוא אומר להם – מה שדעתכם אף אני עמכם. באותה שעה יצא אור מבית המדרש ובא לפניהם והיו יודעים שנתרצה להם האלוקים, שנאמר "זרח בחושך אור לישרים", מה שהן גוזרים – הקב"ה מסכים עימם, שנאמר "אקרא לאלוקים עליון לאל גומר עלי", ישתבח שמו של הקב"ה שהבריות גוזרים והוא מסכים, שנאמר "צדיק מושל יראת אלוקים".

משנכנס אדר מרבין בשמחה

מובא בגמ' תענית כ"ט ע"א משנכנס אדר מרבין בשמחה, אמר רב פפא הילכך מי שיש לו משפט עם גוי ישתדל להתדיין עמו בחודש אדר מפני שמזל החודש הוא טוב לעם ישראל. וכתב בריטב"א (שם) אעפ"י שבמשך השנה אין מזל לישראל כמובא בשבת קנ"ו ע"א בחודש אדר יש מזל לישראל מכיון שכך נגזר עלינו מן השמים (עי' שו"ת חתם סופר או"ח סימן ק"ס מבאר למה הרמב"ם והשו"ע השמיטו ענין זה. ועי' אליהו רבה על שו"ע או"ח סימן תרפ"ה ס"ק ח' משכב"ז).

ויש לדון אם בשנה מעוברת מתחיל ענין זה של מרבין בשמחה כבר מר"ח אדר ראשון או רק מר"ח אדר שני. בשו"ת שאילת יעב"ץ לרבי יעקב עמדין זצ"ל (ח"ב סימן פ"ח) מציין את דברי רש"י על הגמ' תענית (שם) שכתב וז"ל "משנכנס אדר ימי ניסים היו לישראל פורים ופסח", וכבר תמהו על זה מהו שהזכיר כאן את חג הפסח? וכתב היעב"ץ (שם) וז"ל "וי"ל עוד שרצה לרמז גם כן שבשנה מעוברת אין שמחה נהגת אלא באדר שני והיינו טעמא מפני שימי ניסן סמוכים הם". וכן כתב בשו"ת תשובה מאהבה ח"ב סימן ש"א וכן משמע מדברי השפת אמת תענית כ"ט שכתב וז"ל "וכשקורין פרשת שקלים מתעוררת השמחה ורבינו השמחה לא קשור לנס פורים" ולכן נראה שבשנה מעוברת השמחה באדר שני שאז מכריזין על השקלים, וכך מובא בס' חשוקי חמד עמ"ס מגילה עמ' ע"ז בשם מרן הגר"ש אלישיב שליט"א, וכ"כ בשו"ת שבט הלוי חלק י' או"ח סימן ק"ה אות ג', אולם מדברי החת"ס תשובתיו חו"מ תשובה כ' משמע אחרת דחותם את תשובתו וז"ל "א' דר"ח אדר ראשון שמרבין בו בשמחה" דהשמחה תלויה בשם חודש אדר שאירעו בו ניסים ואד"א קרוי אדר (עי' א"א (בוטשאטש) תנינא סימן תרפ"ו והגהות חתם סופר או"ח סימן תקנ"א ס"ק ב').

אמירת ולכפרת פשע בשנת העיבור

בתפילת שמונה עשרה של מוסף דר"ח אומרים קודם חתימת הברכה תפילה קצרה המתחילה עם אלוקינו ואלוקי אבותינו שבה מבקשים שהקב"ה יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה לששון ולשמחה ושם מזכירים י"ב לשונות של ברכה סך הכל, אלא שבשנת העיבור כשיש חודש אדר נוסף אומרים עוד לשון שם דהיינו הביטוי "ולכפרת פשע" לאחר שאומרים למחילת חטא ולסליחת עוון". כתב המשנ"ב בסימן תר"ג ס"ק ו' וז"ל "וכן יש אומרים ולכפרת פשע רק שאינם אומרים רק בשנת העיבור ואפילו בשנת העיבור יש שאינם אומרים אותו אלא עד כלות חודש העיבור דהיינו עד אחר חודש אדר". ויש לעיין בטיבה ובטעמה של הוספה זו, האליה רבה או"ח סימן תר"ג סק"ו כתב דשמע שהטעם הוא שהי"ב לשונות שאומרים בשנה פשוטה הם כנגד הי"ב חדשים בשנה זו, ועל כן בשנה מעוברת כשיש י"ג חדשים מוסיפים לשון אחר והיינו הביטוי ולכפרת פשע כדי שיהיה בשנה זו י"ג לשונות כנגד הי"ג חדשים, וכן מובא בסידור בית יעקב להגר"י עמדין זצ"ל בפירושו למוסף ראש חודש. ומה שבחרו מייסדי התפילה דווקא בביטוי זה "ולכפרת פשע" בספר טעמי המנהגים (עניני ר"ח סימן תמ"ח) מביא שאולי השנה באמת אינה צריכה להיות מעוברת וע"כ החודש אדר שני הוא באמת חודש ניסן ונמצא שאוכלים חמץ בפסח ולכן דווקא בשנה זו אומרים זאת.

כעין זה כותב ר' ברוך אפשטיין בעל "תורה תמימה": "ואפשר לפרש על פי הגמרא בראש השנה (כה). בענין עיבור החודש, שגם אם שגו בית דין לעבר את החודש בעת שלא היה צריך לזה [כי כמה סיבות יש שרק בשבילן צריך

הנושאים הבאים:

תצוה - חגירת אבנט בתפלה,
ואלה הבגדים וכו' ואבנט (כח, ד), שו"ע או"ח סי' צ"ב ס"ב.

כי תשא - קידוש ידיים ורגלים, ורחצו ידיהם ורגליהם (ל, כא)

הגליון מוקדש לעלוי נשמת
בן-ציון בן בנימין

גליון ר"ג פ' תרומה
ד' אדר א' ה'תשפ"ב
רמת - השרון

רבי יעקב אדלשטיין זוקללה"ה

מסיחותיו של מו"ר הגאון הגדול

משה לומד תורה מפי הקב"ה מבין שני הכרובים

בפרשה של הארון, כתוב בפסוק הציווי לעשות כרובים. והפסוק של פרשת הארון מסתיים – "וְנִצַּעְתִּי לָךְ שֵׁם". אני אתוועד שם אתך - עם משה רבנו "וְנִצַּעְתִּי אִתָּךְ". הקב"ה אומר - אדבר איתך, כשהקב"ה מדבר עם משה, הדיבור יהיה "מַעַל הַכְּפֹת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִים", זה היה מורגש, משה רבנו שומע קול מדבר, איפה המקור ומאיפה יוצא הקול? מבין שני הכרובים אשר על ארון העדות, "אֵת כָּל אֲשֶׁר אֶצְוֶה אוֹתָךְ אֶל כֵּנִי יִשְׁרָאֵל". בכל פעם שהקב"ה היה מוסר בידו של משה רבנו ציווי, פרשה חדשה לתורה שבכתב ותורה שבעל פה, היה אומר לו תרשום את הפרשה על הקלף. ופירושי המצוות תגיד בעל פה לישראל, "כָּל אֲשֶׁר אֶצְוֶה" כל התורה שבעל פה שמשנה התלמיד שמע מרבו, שהוא הקב"ה בעצמו.

היכן היה חדר הלימודים, בית הספר שהמורה הקב"ה לימד את התלמיד משה? הדיבור יצא מבין שני הכרובים מהארון. ששם כביכול הקב"ה מראה למשה אני נמצא כאן מדבר איתך מפה. כמובן שבעיניי לא רואים כלום רק שומעים את הדיבור. רש"י מביא כאן סתירה או קושיה, במקום אחר כתוב "וְיִדְבֹר ה' אֵלָיו מֵאֵלָהּ מוֹעֵד לֵאמֹר", לפי זה הדיבור יצא מאהל מועד, זה המשכן, שהוא מחוץ לפרכת, וכאן כתב 'מבין הכרובים'. יש כאן שתי שיטות, שיטת רש"י שמביא ברייתא שמשה באמת עמד באהל מועד ונכנס למשכן, ומתרגן את זה כשני כתובים המכחישים זה את זה והפסוק השלישי מכריע ביניהם, שני הדברים נכונים, מבין הכרובים ומאהל מועד. בספר במדבר בפרשת נשא, מצוי הכתוב השלישי, "וּכְבָּא מֹשֶׁה אֶל אֱהֱל מוֹעֵד לְדַבֵּר אִתּוֹ", משה נכנס לאהל מועד, 'וישמע את הקול מידבר אליו', ששמע את הקול באוהל מועד, זה מה שנקרא הדיבור. אותו אולם ששם מוזבחה הקטורת והשולחן לחם הפנים. הדיבור יצא מעל הכפורת ומשה היה באהל מועד והוא שמע את הקול כאילו הקול נמצא קרוב אליו,

בהרבה מקומות בתורה נביאים ובכתובים מוזכר העניין הזה של 'ושכנתי בתוך בני ישראל', הפסוק הראשון שעוסק במקדש 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', בפרשת תרומה.

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם

המצווה הזאת שהיא מצווה לדורות 'ועשו לי מקדש', מנויה במניין המצוות. רש"י אומר 'ועשו לי מקדש' - עשו לשמי בית קדושה, ששם תהיה הדירה של הקדושה, 'ושכנתי' - שאני אשכון בתוכה. הקב"ה אינו גוף, זה אחד מי"ג העקרין של הרמב"ם, לא שייך לומר אני אגור בתוכם. אצל הגויים שעצביהם כסף וזהב האלילים שלהם הם גופים, אצלם שייך להגיד מקום לשם את האלהים אחרים שלהם. ואצלנו, כמו שאמר שלמה המלך "כִּי הָאֱמָנָם יֹשֵׁב אֱלֹקִים עַל הָאָרֶץ הִנֵּה הַשָּׁמַיִם וְשָׁמַי הַשָּׁמַיִם לֹא יִכְלְלוּךָ אֵף כִּי הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר בְּנִיתִי" אני בונה בית, ואתה הרי מלא השמים והארץ.

אם כן מה זה 'ושכנתי בתוכם'? אני אשכין את שכנתי, זה נאמר לגבי ההתקשרות שלנו, של בני האדם עם הקב"ה. האדם הוא כן גוף והאדם מרגיש התקשרות כפשוטו שמתקשר עם איזה דבר שנמצא במקום מסוים, עם דבר שקיים אפילו אם הוא לא רואה אותו בעיניו, אבל זה דבר רוחני שנמצא כאן, 'ושכנתי' - הקב"ה צמצם שכניו והכניס רוח קדושה בעוצמה כ"כ חזקה שזה רק משל, כאילו שמישהו גר בדירה - בבית המקדש. וכמו בדירה של בני אדם שיש את ביה החדר הפנימי ויש חדר אוכל ויש מסדרון, כך יש במקדש, את קודש הקודשים שהוא החדר הפנימי והצנוע של המלך, ההיכל זה חדר אוכל שמניחים בו את לחם הפנים המלכותי, מנורה, קטורת וכו'. ויש חדר אוכל בחצר שהיא העזרה ששם יותר פתוח, ושם באים אורחים לאכול, הכהנים אוכלים שם את בשר הקרבנות ואת השיריים של המנחות. המזבחה החיצון אוכל את הקומץ ואת אשי ריח ניחוח של הבשר וכמו מטבח ששם מבשלים את האוכל. אלה הם משלים, דמויות על חיזוק ההתקשרות אל השכינה.

עֵנָן וְאֵשׁ

חיזוק ההתקשרות אל

השכינה (חלק א')

מתוך הספר 'גאון יעקב' ג'
חלקים על התורה והמועדים

"וְעָשׂוּ אֶרֶץ עֲצֵי שִׁטִּים אֲמָתִים וְחֲצִי אֶרְפוֹ וְאֶמֶת וְחֲצִי רָחֲבָו וְאֶמֶת וְחֲצִי קָמָתוֹ: וְצִפִּית אֹתוֹ וְהָב טָהוֹר מִבֵּית וּמִחוּץ תִּצְפְּנוּ וְעָשִׂיתָ עָלָיו זָר וְהָב סָבִיב וכו'" (כה, י-יא)

ב' מטרות בבניית המשכן

בפ' תרומה התורה עוסקת במעשה המשכן. אחרי מתן תורה^א משה עלה להר סיני לארבעים יום לקבל מהקב"ה את כל התורה שבעל פה. ואח"כ כשירד מהר סיני הוא היה צריך להקים את המשכן. המשכן מיועד לשני דברים, דבר אחד להיות שם מקום קדוש שמועד לעבודת השם כי שם התפילה יותר טובה, שם מקריבים קרבנות, שם עושים את עבודת השם. זו עבודה לכבודו של הקב"ה. ובנוסף, יש במשכן עוד כלי אחד שהמשכן משמש לאכסון שלו, זה הארון עם שני לוחות הברית. כשמשנה ירד מהר סיני הוא קיבל את שני לוחות הברית, עשרת הדיברות שהם השורש של כל תרי"ג המצוות, ועל הלוחות כתובים עשרת הדיברות, את זה שם בתוך הארון וזה צריך לעמוד בתוך בית המקדש.

בפ' תרומה ישנן הפרשיות של כל כלי המשכן, ארון, שולחן, מנורה, קרשים ומזבחה. הפרשה הראשונה היא של הארון. "וְעָשׂוּ אֶרֶץ עֲצֵי שִׁטִּים"^ב. המצווה ועשו לי מקדש זה מצווה לדורות. כשהיו עם ישראל במדבר זה היה בצורה ארעית של קרשים. ואח"כ כשבאו לא"י בנו בניין, קודם בניין שילה ואח"כ הבניין של בית המקדש שהיה בירושלים.

^א שמות כה, כב
^ב ויקרא א', א'
^ג במדבר ז, פט

"וקראו את הדברים שהיה מדבר וכותב, דברי חיזוק חשובים מאד שהתפרסמו והשפיעו בכל העולם"

(מִרְנָה הַגִּרִי"ג אֲדִלְשֵׁטִין שְׁלִיט"א עַל 'גֶּאָוֶן יַעֲקֹב')

לעניני העלון והספר גאון יעקב בלבד : 052.7136946 | geonyaakov@gmail.co

להיות שהגוי הזה, ילחם נגד אלקים וינצח. אמר להם ירמיהו אתם טועים!

אלקים נלחם למען עם ישראל כשעם ישראל מקדש את שמו והוא מייצג את אלקים, אבל אם יש לכם, כמו שהיה בסוף הבית הראשון עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, אז אלקים לא נמצא בלב שלכם, הבית ההוא הוא לא האלקים, אלקים מלא כל הארץ כבודו. אין שום סיבה שיעזור לכם.

אלקים הראה להם שנבוכדנצר שרף את בהמ"ק עצמו. כמו שכתוב ביחזקאל^ט שראה בנבואה את כבוד השם, את השכינה שהייתה נראית כמו אש וענן, שהייתה בקודש הקדשים יוצאת לכרוב, למפתן והחוצה להר הזיתים, הוא ראה את הדמות הזאת שמסתלקת לשמיים. פירוש הדבר - אם עם ישראל לא מקיים את דברו של אלקים הוא מתרחק מהם. זו הייתה בדיוק אותה הטעות שהפלישתים טעו בה.

מראות רוחניים שנגלו לעם ישראל מימות עולם

בעצם לא כתוב שמתי שמועה נכנס או מתי שהדיבור יוצא מהכפורת ראו בעיניים משהו, אבל הרבה פעמים לצורך עם ישראל ולצורך צדיקים מסוימים, השכינה מפעילה גם משהו שרואים בעיניים. היה זה בזמן מתן תורה, ככתוב "וַיִּהְיֶה כִּי יָצָא הָעָם מִן הַר" (שם), מפני שירד עליו השם באש, השם מראה שני דברים - מראה אש ומראה ענן. וכל ארבעים הימים שמועה היה על הר סיני כדי לקבל את הלוחות וללמוד את כל התורה כולה, מה ראו עם ישראל שהסתכלו מרחוק על הר סיני על הפסגה היכן שמועה היה? כתוב בתורה "וַיִּמָּאֵר קְבוֹד ה' כַּאֲשֶׁר אָמַר ה' בְּרֹאשׁ הָהָר הָהוּא לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל" (שם) ראו אש אוכלת, כאילו שהאש מתענעלת ואוכלת משהו. זו לא אש שאנחנו מדליקים בגפרורים, זה אור חזק אור של אש. בעיניים שלנו אנו לא יכולים לראות מלאך, אבל כשהקב"ה מראה לאדם שיראה ויחזק את האמונה שהמלאך קיים אז הוא מראה לו אש^ט, אש הוא הדבר הכי קרוב לרוחניות, כי כל הדברים בעולם החומרי, הם ארבע דרגות, אש, רוח, מים ועפר, רוח זה אוויר. מלאכים הם למעלה מזה, עד השכינה עצמה. [עד כאן חלק א']

כשהארון נמצא בשדה זה ארון עץ כמו ארון בגדים, אמנם הוא קדוש מאוד אבל אין לו את אותה קדושה שיש לו בקודש הקדשים, מכיון שאין זה סתם ארון, אף פעם לא היה יכול להיות ששם במחנה פלשתים מישוה יגש וירצה לדבר עם אלקים, ואלקים יענה לו. אלקים שולח את הדיבור לאן שצריך לשלוח, כשמועה צריך לקבל תורה אז הקב"ה שולח את הדיבור, אלקים רוצה שעם ישראל יכוון את ליבו למשהו מרכזי לכן הוא החליט שכאן יהיה המקום המרכזי של התקרבות הלב אל השם.

לא ארון הכרית מגן כי אם השכינה שבתוכו

אם כן השכינה היא כשהלכות קרובים אל השם. אבל אם עם ישראל חשב שכשיביאו את החפץ הקדוש הזה אז אוטומטית הגוף ששמו ארון יעזור במלחמה, אלקים רצה להראות להם שזו טעות, מנצחים את המלחמה כשהלב קרוב להשם. אבל כשהושבים שהארון זה מן נשק סודי כזה, והנשק הזה ינצח? אז אלקים בכוונה מראה להם הנה תראו שהפלשתים לוקחים את הארון. כמובן שהפלשתים קיבלו מכות קשות שזלזלו בכבוד חפץ קדוש, אבל שהחפץ הזה מגן על עם ישראל בלי שהם מכוונים את ליבם עם מחשבות קדושות לעשות המצוות ולהיות דבוקים עם השכינה הקדושה, זה סתם. הראו להם שזה לא כך.

בטחונם המוטעה על עם ישראל במקדש בימי ירמיהו

את אותו הדבר אמר ירמיהו^י לעם ישראל כשהם לא האמינו שנבוכדנצר מלך בבל יכבוש את ירושלים וינצח אותם ויחריב את בית המקדש. כך אמר להם ירמיהו:

"כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הַיְטִיבוּ דְרָכֵיכֶם וּמַעַלְלֵיכֶם וְאַשְׁכְּנָה אֶתְכֶם בְּמָקוֹם הַזֶּה: אֵל תִּבְטְחוּ לָכֶם אֵל דְּבָרֵי הַשֶּׁקֶר לֵאמֹר הַיְכָל ה' הַיְכָל ה' הַיְכָל ה' הִמָּה."

אתם אומרים שההיכל של השם. ושלא יתכן שאלקים שהוא גר בבית המקדש יסכים שמישהו ינצח אותו? במושגים של הדור ההוא הייתה ירידה גדולה, חשבו שהבניין הזה שעומד מאות שנים ורואים שהתפילות שם מתקבלות ורואים את כל הניסים ושאלקים גר פה, חשבו שאם אלקים גר בבניין איך יכול

יצא מבין הכפורת, כמו שקול יוצא באוויר ואדם בחדר שני שומע את הקול. המלבי"ם מביא שיש תנאים שאומרים שמועה היה נכנס לתוך קודש הקדשים, אעפ"י שאסור להכנס כל השנה, ומי שנכנס אפילו כהן גדול חייב מיתה בידי שמים, רק ביוה"כ ביום אחד בשנה, כן כתוב ו'אחת בשנה'.

וכך היה לדורות. שרק הכהנים הגדולים נכנסו ביום הכיפורים. אבל משה רבנו מכיון שהוא היה קדוש כ"כ כמו כהן גדול ביום הקדוש ביותר, והוא כן היה צריך להיכנס לקודש הקדשים כל יום ויום וכל ימות השנה כשהקב"ה רצה לדבר איתו לכן היה שומע כביכול קריאה, 'משה משה'! משה שמע בחוץ את הקריאה 'משה'! אמר - הנני! ונכנס לקודש הקדשים. זאת השיטה השניה, על כל פנים, לכל הדיעות הדיבור עצמו יצא מבין שני הכרובים. העניין הזה שהשכינה שורה בקודש הקדשים ושם הדירה של אלקים, את זה ידעו כל אומות העולם. רק שאין להם מושג בדברים רוחניים, אצלם כל דבר הוא חומרי. הם חשבו שאלקים נמצא כאן, כאילו שהכרובים זה הגוף שלו.

מלחמת פלשתים ומלחמתם בארון הכרית

בספר שמואל' מסופר שבמלחמת פלשתים שהייתה המלחמה האחרונה של ימי שפוט השופטים והיה גם החורבן של מקדש שילה. הפלישתים פתחו במלחמה, ועלי ובניו חפני ופנחס היו כהנים, בניי שהלכו לחזית המלחמה עם הפלשתים הביאו איתם את הארון, וכשפלשתים ראו שהארון נמצא שם, הם בהבנתם חשבו שהאלקים של ישראל שהוא שוכן בארון, נמצא בתוך מחנה ישראל. הגויים כן הבינו שיש לעם ישראל אלקים משלהם, הם מאמינים בהרבה אלילים אלהי מואב, עמון, כנען. להם יש אלילים - כמוש, בעל, עשתורת, וגם הוא עכשיו, במושג שלהם הגוף ההוא שנקרא אלקי ישראל.

הפלשתים אמרו האחד לשני - ישראל עכשיו חזקים מאוד אנחנו צריכים להתאמץ בכל הכח לנצחם, הפלשתים התחזקו ונצחו במלחמה ולקחו בשבי את הארון, ומה קרה? צריך להבין, שאצל עם ישראל אלקים זה רצון השם. אם רצונו שיצא דיבור מבין הכרובים אז יוצא דיבור, כשמביאים את הארון לשדה, אלקים לא הולך לשדה, אלקים נמצא בכסא הכבוד שלו, לא מוגבל ולא שייך לו מקום, אז

^ט יחזקאל ט, ג', וכן בראש השנה ל"א, ע"א

^י שמות יט, יח

^א שמות כד, יז

^ב ראה כוזרי, מאמר ד', אות ג'

פנינים משולחן רבינו הגאון

רבי אברהם מנחובסקי זללה"ה

תרומה תשפ"ב ♦ גליון תס"ה

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה ע"ה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

בנין המשכן בשבת

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (כ"ה ח')

הנה הקשה בפנים יפות (פרשת תשא ל"א י"ג, ומואב בדובב מישרים (ח"א סי' ס"ג) בשם אביו הגה"ק זצ"ל (הרה"צ רבי צבי הירש מטשארטקוב זצוק"ל) וכך הקשה בערוך לנר (יבמות ו' א' ד"ה תיתי) דהנה מצינו תרי קראי במלאכת המשכן בשבת, חד קרא, בפרשת כי תשא "אך את שבתותי תשמורו" (ל"א י"ג), תו איכא קרא בפרשת קדושים "את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו" (ויקרא י"ט ל').

והנה רש"י פירש דקרא קמא איירי במלאכת המשכן, שאין המשכן דוחה שבת. וקרא תניינא איירי בבנין בית המקדש, שאין בנין בית המקדש דוחה שבת.

והנה בגמרא יבמות (ו' א') ילפינן מקרא תניינא, דבעינן קרא דאינו דוחה, אבל בלא קרא היה עשה דבנין בית המקדש דוחה שבת.

ותיקשי אמאי ילפינן דוקא מקרא דאיירי בבית המקדש ולא מקרא דאיירי בענין המשכן.

וביאור הקושיא כדלקמן:

א. בנין בית המקדש איירי במחמר

הנה בגמרא יבמות (ו' א') אמרינן על קרא תניינא, דבלא האי קרא היו בונים בית המקדש בשבת מחמת דעשה דבנין בית המקדש דוחה לא תעשה דמלאכת שבת, ורק גזירת הכתוב מהאי קרא שאין בונין. ואם כן ילף מהכא דדינא דעשה דוחה לא תעשה הוא גם על לא תעשה שיש בו כרת, דאיירי בבונה וסותר דבית המקדש דיש בו חיוב כרת.

ודחינן בגמרא דלעולם אין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת, אלא דהפסוק שאין בונין בית המקדש בשבת איירי בגוונא דליכא כרת, והיינו בלאו דמחמר.

ב. במשכן לא היה מחמר

מעתה הקשו הגאונים הנ"ל, דעדיין יש ראייה דעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת, מקרא קמא דמשכן, דפירש רש"י דאין המשכן דוחה שבת, ושם אין גוונא דלאו דמחמר, דהרי במשכן על כרחך לא הוה מחמר דאי הוה מחמר במשכן הוה אב מלאכה, ואם כן כיון דלא הוה במשכן לא שייך לומר דאיירי בלאו דמחמר.

[כוונתם, דאין לומר דבאמת לא הוה במשכן אבל התורה הזהירה שלא לחמר, דזה אינו, דלא בעינן להזהיר, שאם יחמר יהא ממילא במשכן וממילא חייב כרת, וזהו כוונת קושיתם].

ג. מחלליה מות יומת

הנה בערוך לנר הקשה באופן אחר, דבקרא קמא בפרשת כי תשא איתא מחלליה מות יומת ואם כן לא מצינן לאוקמי בלאו דמחמר.

אבל אינו מוכרח, דיש לומר דאך את שבתותי תשמורו קאי אכולהו ואפילו בהני דליכא כרת.

תירוץ א' - היה מחמר במשכן

הנה לולא שאיני כדאי, יש לומר דלא קשה, דלעולם מחמר היה

במשכן ומכל מקום ליכא כרת, דהרי רבא פסיקא לך (שבת קנ"ג ב') דכרת וחטאת ליכא במחמר מכיון דלא עביד מעשה בגופו דהוקשה כל התורה כולה לעבודה זרה, מה עבודה זרה דעביד מעשה בגופיה הכא נמי אינו חייב עד דעביד מעשה בגופיה.

אלא בדעת הגאונים הנ"ל צריך לומר דסברי דאם מחמר היה במשכן, גלי קרא דיש כרת, דכל שהיה במשכן יש בו כרת, ודברי רבא הנ"ל הם רק כלפי דעת רמי בר חמא דהא דיש כרת במחמר לא ילף מהמשכן, אלא ילף מהיקישא דאתה ובהמתך.

אך אינו מוכרח ושפיר יש לומר דלא מהני הא דהוי במשכן למיהב כרת וחטאת באופן דלא עביד מעשה בגופיה.

תירוץ ב' - במשכן דחה שבת

הנה בערוך לנר תירץ דלעולם במשכן סלקא דעתך שידחה לאו שיש בו כרת, שהרי חזינן (רש"י במדבר ז' א' בשם ספרי) דכל שבעת ימי המלואים היה משה מעמיד ומפרק את המשכן, והרי בתוך שבעת הימים הוא שבת, והיאך הקים משה בו את המשכן הרי יש בזה משום בונה.

[ולא עוד אלא שביעי למלואים על כרחך היה בשבת, דהרי מבואר (שבת פ"ז ב') דשמיני למלואים נטל עשר עטרות ואחד מהם שהיה ראשון לבריאת העולם, ואם כן שביעי למלואים היה בשבת, ובשביעי למלואים הקים המשכן ושוב לא פירקו].

אלא חזינן דרחמנא אמר שאפשר להקים המשכן בשבת מפאת הוראת שעה, וסלקא דעתך דהכי נמי כל מלאכת המשכן. ולכן לא הביאו ראיה מהמשכן, שהוצרך לגופו לומר שמשכן שאני ולא ילפינן דורות משעה.

א. בנין קבוע

אמנם בדובב מישרים (שם) כתב דיש להעיר בדבריו, שהרי באמת הקשה בירושלמי (שבת פ"ז סוף הלכה ב') מה בונה היה במשכן בקרשים, הרי היה בנין לשעה.

ותירץ בירושלמי דכיון שהיו נוסעין וחונקין על פי הדיבור, דהרי על פי ד' יסעו ועל פי ד' יחנו, והיינו משום דלא היו יודעין העת הקבועה מתי יהיה רצון ה' שיסעו ממקומם, על כן הוי שפיר בכלל בנין קבוע.

ב. בנין לשעה

מעתה נמצא דבשבעת ימי המלואים לא היה כך, דהתם היה שפיר בנין לשעה מכיון דידעו שיפרקו באותו יום, ואם כן אין בונה ואין סותר, ואם כן ליכא למילף מן ז' ימי המלואים.

והביא שכך מבואר בחתם סופר (ואו"ח סי' ע"ב) דבז' ימי המלואים לא היה איסור בנין משום דהוא בנין לשעה.

[א"ה. אמנם הרי הוכיחו דיום השביעי היה שבת והרי באותו יום משה הקים המשכן ושוב לא פירקו].

ג. קשירה לשעה

אמנם הא חזינן דמקשינן בגמרא (שבת ע"ד ב') שהא שקשרו ביתדות אהלים במשכן היה קשירה לשעה, נאלא מסיקה הגמרא שכן צדי חלון קושרין ומתירין, ולא אמרינן דכיון דהיה על פי הדיבור הוה קבוע,

ולפי זה על כרחך דבונה שאני אף שהוא לשעה, ופליג הבבלי על הירושלמי, ואם כן שוב בימי המלואים הוה בונה גמור. ודו"ק.

תירוץ ג' - אין בונין ביום טוב

ולזה בא רבינו בדובב מישרים ותירץ בענין אחר, דהנה רש"י בשבועות (ט"ו ב' ד"ה אין) קאמר דבנין בית המקדש אינו דוחה יום טוב גם כן מקרא דאת שבתותי האמור במקדש, דיום טוב בכלל שבת. מעתה אתי שפיר, דאי הוה יליף מקרא גבי משכן דעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת, הוה דחינן דאיצטריך קרא ליום טוב, דנהי דבמשכן לא שייך מחמר [כמו שכתב בפנים יפות] אבל יום טוב שייך. [והיינו לפי הקושיא שכתב בפנים יפות, דאם נימא כערך לנו שהקשה מנחם הא דכתב מות יומת דשמעין דאיירי דוקא בחיוב מיתה, אפשר דזה לא שייך ביום טוב].

א. מצי למידחי דאיירי ביום טוב

וכי תימא אם כן בגמרא יבמות דדחי דלעולם אין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת ואיירי בלאו דמחמר דהוה רק לא תעשה, הרי בלאו הכי מצי לדחות דאתי קרא גם ליום טוב דליכא בה כרת אלא רק לא תעשה.

וכתב בדובב מישרים דאין הכי נמי הא דאמרינן בגמרא לאו דמחמר לאו דוקא והגמרא חדא מנייהו נקט, ומצינו למימר נמי דהרי איירי ביום טוב.

ב. יום טוב הוא לא תעשה ועשה

הנה העירו דלכאורה קשה מאד לומר דקרא קאי לענין יום טוב, שהרי אמרינן בכמה דוכתי (שבת כ"ד ב') דיום טוב הוה לא תעשה ועשה ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה, [לענין מילה שלא בזמנה, ולענין שריפת קדשים ביום טוב], ואם כן היאך אפשר דקרא דמשכן ומקדש קאי על יום טוב, הרי שם פשיטא דלא דחי.

ג. אמאי במחמר ליכא גם עשה

וכי תימא דהכי נמי תיקשי בהא דאמרינן לענין מחמר, דנהי דהוי רק לאו, אבל יש גם עשה, אמנם הרי כבר הקשה הכי ברשב"א (יבמות ו' א') ותירץ דעשה איכא רק במלאכה גמורה שחייבים עליה חטאת.

והנה כתב בספר מרגניתא דרבי מאיר (מהגאון רבי מאיר שפירא, שהוציא לאור מרן הגר"ש, פסחים ה' ב') בהא דאמרינן (פסחים ה' א') דרבי עקיבא הוכיח דתשבתו מערב יום טוב, דאי ביום טוב הא אסירא מצד מלאכה, ואמרינן בגמרא שמע מינה דהבערה לחלק יצאת.

וביאר ברבינו חננאל (שם) דאם הבערה ללאו יצאת, אם כן אימא עשה דתשבתו ידחה לא תעשה דמלאכת הבערה ביום טוב, ואלא על כרחך דהבערה לחלק יצאת ואיכא כרת בהבערה ואם כן ליכא למימר עשה דוחה לא תעשה.

ותמוה, הרי ביום טוב כלולי עלמא יש רק לאו, ואם כן גם אם הבערה לחלק יצאת מכל מקום נימא עשה דוחה לא תעשה.

והסביר במרגניתא דרבי מאיר, דאם הבערה לחלק יצאת אם כן איכא גם עשה ביום טוב, ואין עשה דתשבתו דוחה לא תעשה ועשה דיום טוב.

דהרי לפי הרשב"א הנ"ל עשה דתשבות איכא רק במלאכה גמורה שחייבים עליה חטאת, אבל אם יש רק לאו אין עשה, ואם כן הוה הדין עשה דשבתון דיום טוב לא שייך רק במלאכה שחייבין עליה בשבת כרת או מיתה, ואם כן על כרחך הבערה לחלק יצאת ואיכא כרת, דאם הבערה ללאו יצאת וליכא כרת אם כן גם כן ליכא עשה אלא איכא רק לאו, ואם כן עשה דתשבתו ידחה.

ומיהו מצאתי במהרש"ל ביבמות (א"ה לא מצאתי) דגם במחמר יש עשה.

היאך ידחה יום טוב

הנה הקשינו לעיל בדברי הדובב מישרים, היאך מצאנו לאוקמי קרא ביום טוב, הרי ביום טוב יש לא תעשה ועשה ולמה לי קרא.

אך באמת בדובב מישרים מביא זאת מרש"י בשבועות (ט"ו ב') דקרא קאי איום טוב, ותיקשי על רש"י הרי הוה לא תעשה ועשה, וכבר הקשה כך במנחת חינוך בפרשת תרומה (מצוה

צ"ה) ונשאר בקושיא.

ונראה ליישב, על פי שתי הקדמות:

א. נשים פטורות מהעשה

הנה יש להקדים דברי התוספות בקידושין (ל"ד א' ד"ה מעקה) דאיתא פלוגתא בין יש מפרשים ובין הר"ר יוסף מארץ ישראל, דעת היש מפרשים, דאע"ג דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה, מכל מקום אם יהא גוונא דנשים פטורות מהעשה, אז שפיר נימא עשה דוחה לא תעשה גבייהו.

ותירצו בזה הא דאמרינן בגמרא דנשים מחוייבות בעשה דאבידה ומעקה ושילוח הקן, כיון דהם מצות עשה שלא הזמן גרמא, וקשה למאי נפקא מינה הא בלאו הכי איכא לאו בכלהו, ותירצו דנפקא מינה אם יהא עשה שידחה הלאו, וכל הטעם דלא דחי מפאת דאיכא לא תעשה ועשה, ואם נשים פטורי מהאי עשה, הדרין לדינא דעשה דוחה לא תעשה.

ב. הלאו אלים

אבל הר"ר יוסף מארץ ישראל (מובא בתוספות שם) נחלק, דאף אם פטורי מהעשה מכל מקום הלאו אלים ואין העשה דוחה.

וראיה לזה דאם לא כן אמאי אמרינן (שבת כ"ד ב') דאין שורפין קדשים ביום טוב מפאת דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה הרי יכולין לשרוף על ידי נשים.

ובפני יהושע ובמקנה (שם) דנו ליישב שיטת היש מפרשים, דשאני עשה דשריפת קדשים דנשים פטורות, כיון דאינו נוהג בלילה, ואם כן הוה הזמן גרמא.

אמנם הקשה בהמקנה דאכתי תיקשי מכיוון הדם, אמאי אמרינן (ביצה ח' ב') דלא אתא עשה דכיוסוי הדם ודחי לא תעשה דיום טוב משום דיום טוב עשה ולא תעשה, למה אין מכסים על ידי נשים דהא עשה דכיוסוי הדם הוי מצות עשה שאין הזמן גרמא. [עיי' שם ע"ה].

[ויש לעיין למה שכתבו תוספות דנשים ליתנייהו בעשה דיום טוב, אם כן בפיקוח נפש ביום טוב יש להדר על ידי נשים, לדעת רמ"א (סי' שכ"ח סעי' י"ב) דיש להדר למיעבד פיקוח נפש על ידי נכרים, [ודלא כהט"ז שם סי' ה'], ולא שמענו כך. ובמקנה (שם) כתב דיש לומר דנשים מחוייבות בעשה דיום טוב כיון דישנם בלאו.

והנה ברבי"א בתוספות בחולין (ק"מ א' ד"ה לא) מבואר דבעשה דאינו דוחה לא תעשה ועשה מכל מקום אין מלקות, ולכאורה זה דלא כהר"ר יוסף, אך יש לדחות דנהי דהלאו אלים, מכל מקום מלקות לא יהיו. וצריך עיון בזה].

ג. נשים חייבות בבנין בית המקדש

הקדמה ב', דהנה מבואר ברמב"ם (פ"א הל' בית הבחירה ה"א) דנשים מחוייבות במצוות בנין בית המקדש.

ובאמת קשה הא איתא בגמרא שבועות (ט"ו ב') דבנין בית המקדש אינו נוהג בלילה, ואם כן נשים פטורות דהוה מצות עשה שהזמן גרמא, וכבר הקשה כן בתשובות בית יצחק (א"ח סי' ג' אות ז') ותירץ לפי מה שכתב בטורי אבן (חגיגה ט"ז ב', מגילה כ' ב') דלא חשיבא מצות עשה שהזמן גרמא, אלא כל היכא שהזמן הקבוע לה הוא קבוע ועומד בענין שכשעבר הזמן אזדא לה לגמרי ובטלה מצוותה, כשופר סוכה ולולב, דכשעבר רגל זה ולא קיימה בטלה מצוותה לגמרי, והמצוה דשנה הבאה הוא חיוב חדש.

אבל בכגון מילה דקביעת הזמן שקבעה תורה למצותו ביום דווקא ולא בלילה, אין הלילה מבטל מצותו לגמרי אלא מפסקת, דהלילה עצמו הוה זמן דאינו ראוי למילה, אבל אינו מבטל חיוב מצותו למול, אלא כשהאיר היום חוזר וניעור מצות מילה גופא עליו, נמצא דאין פטור הלילה אלא הפסק בעלמא ואין זה מיקרי זמן גרמא.

ולפי דברי הטורי אבן, הכי נמי מצוות בנין בית המקדש לא חשיב זמן גרמא, דאין הלילה אלא הפסקה באמצע המצוה. ויש לומר דכך סובר הרמב"ם.

ד. בעינן קרא דאינו דוחה משום נשים

מעתה לפי שתי הקדמות אלו, נתיישבו דברי הדובב מישרים ונתיישב קושיית המנחת חינוך על רש"י.

דלעולם מהא דבעינן קרא דאין בונין המשכן בשבת, אין ראיה שעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת, דנהי דלא קאי על מחמר, וכקושיית הגה"ק אבזה דהפלאה וערוך לנו, אבל קאי על יום טוב, ואי דתיקשי דאכתי יום טוב הוה לא תעשה ועשה, בעינן קרא לנשים וכדעת היש מפרשים בתוספות בקידושין, דמכיון דנשים אינם מצוות בהעשה דיום טוב אם כן בלא קרא היינו אומרים דעשה דבנין המשכן ידחה הלא תעשה דיום טוב, והרי נשים מצוות בעשה

ה. נשים מצוות בבית המקדש ולא בשריפת קדשים

אך אכתי תיקשי כהניל אמאי אין שורפין קדשים ביום טוב, הרי אפשר על ידי נשים, ובוה יש ליישב כפני יהושע ומקנה דעשה דשריפת קדשים הוה נמי זמן גרמא, אך להאמור מהטורי אבן הרי שריפת קדשים נמי לא הוה הזמן גרמא, דאין הלילה אלא הפסקה באמצע המצוה.

אבל יש לומר דטעמא דנשים מצוות בבנין בית המקדש היינו מטעם אחר, דחייבות גם להביא ולסייע וזה נוהג גם בלילה, ואם כן לא הוה הזמן גרמא, ותירוצו זה מובא בחר המוריה (הל' בית הבחירה שם אות כ"ח), אבל לענין המצוה דשריפת קדשים שפיר נימא כהפני יהושע דנשים פטורות, ולא נימא ככלל דהטורי אבן אלא כדעת תוספות בקידושין (כ"ט א' ד"ה אותה) דכולה הוה הזמן גרמא.

ואם כן נתיישב היטב דברי הדובב מישרים ודברי רש"י בשבועות ט"ו מקושיית המנחת חינוך והכל אתי שפיר היטב. [כך תירץ הבחור אי טי' נ"י].

ו. עשה דשבת בנשים

הנה אגב, הנה הקשו תוספות (יבמות שם) דאף אי עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת, הא אין עשה דוחה לא תעשה ועשה, וכתב בבית יצחק (שם) ליישב דהא דנפקא מינה בנשים, שאין להם עשה של שבת. [והנה דלא כהר"ר יוסף מארץ ישראל, אלא כהיש מפרשים, וכתירץ הפני יהושע והמקנה. וכבר כתבנו דהמקנה הקשה מכסוי הדם]

אבל כתב בתשובות הגרע"א (קמא ס"א א') דנשים אית להו כל דיני דשבת, דילפינן מקידוש גם עונג וכבוד, ואם כן יש לומר דהוא הדין העשה דשבת, משא"כ לענין יום טוב שפיר כתבנו לעיל דאינם מצוות בהעשה.

אמנם העירו דיש לחלק, דנהי דעונג אית להו, היינו כל הלכות שבת, אבל עצם העשה דשבת הוה הזמן גרמא.

גדר המצוה דבנין בית המקדש

הנה ילפינן בגמרא יבמות (ו' א') דאין בונין בית המקדש בשבת, דאין העשה דבנין בית המקדש דוחה האיסור דמלאכת שבת.

ומקשינן בגמרא אמאי בעינן קרא להכי, הרי מלאכת שבת הוי לא תעשה שיש בו כרת, והרי אין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת.

ומשני דאיידי בלאו דמחמר דהוה לא תעשה גרידא, ומכל מקום מקשינן למה לי קרא הרי העשה דבנין בית המקדש הוי רק הכשר מצוה, והרי ילפינן דהכשר מצוה אינו דוחה, דהרי כיבוד אב ואם אינו דוחה מצוה מדין עשה דוחה לא תעשה משום דכיבוד אב הוה רק הכשר מצוה, ואם כן בנין בית המקדש נמי.

ותיקשי דלכאורה בשלמא העשה דכיבוד אב הוי הכשר מצוה, דהעיקר לא שחיטת הגוזלות אלא שביאם לאב, אבל הרי בנין בית המקדש הוי מצוה גמורה.

א. המצוה שיהא הקרבנות

אלא צריך לומר דטעמא דהמצוה דבנין בית המקדש היינו שיהא הקרבנות בבית המקדש.

ולכאורה לפי זה אם יכול לבנות בית המקדש היום או מחר, וקרבנות יהא רק מחר, צריך לבנותו היום רק מדין זריזין מקדימין.

ב. לרשב"א יכול להמתין

אך הקשו דהרי ברשב"א (שבת כ"ד ב') יליף מהא דבלא קרא הוה אמרינן דבנין בית המקדש ידחה לא תעשה דמלאכת שבת, ואמאי הא יכול להמתין עד למחר ויבנה בית המקדש בלא עשיית מלאכה, ומה הוכיח דאין אומרים להמתין עד למחר ולא מקרי אפשר לקיים שניהם.

אמנם תוספות ביבמות (ה' א' ד"ה כולה) מבואר לא כך, דהרי כתבו דכל שאפשר לקיים העשה למחר שלא על ידי דחיית הלא תעשה, אין העשה דוחה הלא תעשה היום, דהרי אפשר להמתין למחר. ויליף הכי מהא דשריפת קדשים אינה דוחה יום טוב. ותיקשי לתוספות מהוכחת הרשב"א דהרי גם בבנין בית המקדש יכול להמתין ואפילו הכי דיינינן דעשה דוחה לא תעשה.

וצריך לומר דסברת התוספות דלא מיקרי אפשר לקיים שניהם מכיון שיפסיד הקרבנות של היום. אבל דעת הרשב"א

צריך לומר דהמצוה היא עצם הבניה ולא הקרבנות ואם כן יכול להמתין למחר.

מעתה תיקשי לרשב"א אמאי בנין בית המקדש חשיב הכשר מצוה.

ג. אינו מצוה בכל רגע

אך הרי אכתי צריך ביאור בדעת הרשב"א, אמאי אמרינן דיכול להמתין, הרי נמצא דמבטל היום המצוה לבנות, כמו במזוזה שכל שעה שאין לו מזוזה מבטל מצוה.

וצריך לומר דסבירא ליה דאין המצוה הקרבנות, אך גם אינה מצוה בכל רגע ורגע. [א"ה. והיינו דאין המצוה שיהא בנויה אלא המצוה לבנות. אמנם אם כן תיקשי אמאי הוה הכשר מצוה הרי המצוה בגוף הבניה].

וכל מה שכתבתי כאן בגדר מצות בנין בית המקדש נכתב ברהיטה ובלא עיון כלל.

אין בונין בית המקדש בלילה

הנה יש לשאול בהקדש בהמה בשעה שהמזבח פגום, דכשר מפאת בידו לתקן המזבח, הא מבואר בגמרא (שבועות ט"ו ב') דאין בונין בית המקדש בלילה, ואם כן בלילה אין בידו לתקן ואם כן ליהוי דחוי.

א. מקור להני"ל

הנה המקור לדין הני"ל דכשר מפאת בידו, דהרי כתבו תוספות בזבחים (נ"ט א' ד"ה עד) דהיכא דהקדש בשעה שהמזבח פגום כשר כיון דהוי בידו לתקן המזבח והוה דחוי מעיקרו. [וכן בשחט בשעה שנפגם המזבח לדין דבעלי חיים אין נידחין ורק בשעת השחיטה נדחה, אם כן הוה דחוי מעיקרו].

אמנם בהקדש בשעה שהמזבח שלם ואחר כך נפגם, דהוה נראה ונדחה למאן דאמר בעלי חיים נדחים, או בשחט בשעה שהמזבח שלם ואחר כך נפגם בזה לא יועיל, כיון דהוה נראה ונדחה.

ב. מחוסר זמן

אבל באמת עיקר קושיין לא קשה מידי, דכשם דלא הוה דחוי אף במזבח שלם דהרי בלילה אי אפשר לעבוד עבודה, אלא על כרחך זה לא חשיבא דחוי, והרי כתבו בתוספות בזבחים (נ"ט ב' ד"ה ושי"מ) דמחוסר זמן לא חשיבא דחוי דזמן ממילא קא אתיא. והכי נמי בנידון דידן. ופשוט.

ג. האם עושין כלי שרת בלילה

תו יש לדון דדוקא בית המקדש אין בונין בלילה אבל מזבח דמי לכלי שרת, ונסתפק בזה בחר המוריה (פ"א מהל' בית הבחירה ה"ב) ובתשובות בית יצחק (אורח סי' ג' ס"ק ה').

אך הרי איתא בגמרא (ראש השנה ל' א') דחיישינן שמא יבנה בית המקדש בלילה של ט"ז ניסן, והקשו רש"י (שם ד"ה לא) ותוספות בשבועות (ט"ז ב' ד"ה איך) הרי אין בונין בית המקדש בלילה, וצריך ביאור הרי נימא דעכ"פ המזבח יבנה בלילה ויוכלו להקריב העומר, אלא הוכיחו מדבריהם דאף במזבח אמרינן דאין בונין בלילה.

ד. בדיעבד אם מיפסל

תו יש לעיין בבנו בלילה אי מפסל המזבח, ואם נימא דכשר אם כן לא הוה דחוי, וכמו במיעוט ענבים ביום טוב דאינו פוסל ההדס, ומשום הכי לא חשיב דחוי.

אך אין צריך לכל זה דהתירוץ הראשון פשוט.

ה. אין מחנכין אלא בתמיד של שחר

הנה קיימא לן דאין מחנכין את המזבח אלא בתמיד של שחר, ודן במנחת חינוך (מצוה ת"א) בנפגם המזבח לאחר תמיד של שחר ותיקנוהו, האם מהני להקריב עליו קרבנות, או דילמא צריך להמתין עד למחר.

וכמו כן דן בנפל המזבח ובנוהו מאותם אבנים האם טעון חינוך בתמיד של שחר.

[ולכאורה כן היה נראה אלא דאיתני מדחזינן (סוכה כ"ז ב') דאף ל' אליעזר דאין בונין סוכה בחול המועד מכל מקום אם נפלה הדר בני לה. ויש לדון לחלק].

מעתה יש לעיין אמאי בדחוי מעיקרו הוה בידו לתקנו, הא אכתי אי אפשר להקריב אלא עד למחר מחמת דבעינן חינוך.

ויש ליישב כדלעיל דכל דאינו מחוסר אלא זמן לא אמרינן דחוי. וצריך תלמוד.

ענינים שונים (א)

פטורה מביכורים. והוא חידושא רבנא.

ב. לענין מזיק

הנה אם אדם שלישי הזיק את כל השדה, היאך יהיו התשלומין, כאשר שייר מקום המעשר, ולכאורה ישלם לשניהם, למוכר את המחיר של שדה לפירות המעשר, ולקונה את השאר.

אך חזינן בגמרא ריש המפקיד (ל"ד א') בשייר המפקיד לעצמו את הגזירה, [היינו דשייר בבהמה את הצמיחה], הכפל הולך כולו לשומר, חזינן דבשיור כיון דהוה רק קנין פירות, המזיק משלם לבעל קנין הגוף את הכל.

אם כן גם בנידון דידן ישלמו את כל דמי הקרקע לקונה. וכל זה חידושים גדולים ויש לעיין טובא.

ענינים שונים (ב)

שזה כשר ואין הולכין בממון אחר הרוב, דהרי הכא האוכלו חייב מלקות משום הרוב ואם כן נפשו חותה. [והיינו אף לולא דברי ההפלאה (כתובות ט"ו ב') שכתב דאם הוכרע לענין האיסור אם כן אזלינן אחריו גם לענין ממון].

ב. שמא יתברר שבאמת מותר

תו יש לשאול על דברי הגרע"א, דהנה אם יתברר שהדבר מותר, שנודע לו שהדבר מותר רק לאחר שאכל, לא יוכל לתבוע הכסף, שהרי הוא מותר.

והשתא תיקשי באכל ספק איסור, אף להרשב"א (תורה הבית בית רביעי שער א' י"א ע"ג, ובחידושים קידושין ע"ג א' ד"ה ממזר) דהספיקות אסורים מן התורה, הרי מכל מקום יש צד שמותר, ואם כן נימא דמספק אי אפשר לתבוע הכסף מהמוכר.

ויש ליישב דמכל מקום השתא קמן הדבר לא נודע עדיין, והלכך אכל ספק איסור.

ג. אכל ספק איסור לא יברך

הנה כתב בפרי מגדים (סי' קצ"ו משב"ז ס"ק א') דהאוכל ספק איסור במזיד לא יברך.

והנה בזה נמי יש לשאול, הרי אם יודע שהדבר מותר, הרי יש לומר דיברך, אע"פ שחייב מכת מרדות מפאת חישוב לאכול חזיר ואכל טלה, מכל מקום הדבר מותר, ואם כן בספק איסור להצד שמותר, שיברך מספק. [כגון באכל כדי שביעה וחייב מספק בברכת המזון]. אך להחילוקא לדליל אתי שפיר.

ענינים שונים (ג)

מעות לנרות חנוכה, והרי איכא דסברי דדינא הנ"ל דסוס לרכוב עליו היינו רק בעני אבל מי שלא עני לא יחבינן ליה. [א"י.ה. אמנם בביאור הלכה לא משמע דאיירי דוקא במי שאינו עני].

אך ראיתי בחזון איש (נבא בתרא סי' א' ס"ק ה') בהא דכתב בטור (ח"י"מ סי' קנ"ז סע' ח') דמי שאין לו לעשות מחיצה בין החצרות, אמרינן דיקח מן הצדקה, וכתב דזה לכאורה רק מדין הנ"ל דדי מחסורו אשר יחסר לו, ולפי זה איירי דוקא בעני המתפרנס מן הצדקה, דחייבין ליתן לו אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו, וכמו כן חייבין ליתן לו מן הצדקה לתקן חצרו, אבל אם יש לו כדי פרנסתו, נראה דאין נותנין לו מן הצדקה סוס לרכוב עליו וכן אין נותנין לו לתקן חצרו.

שוב כתב דיש לומר דאף למי שאינו עני, כיון דאי אפשר ליה למלא צרכיו, כגון שיהא סוס לרוץ לפניו, לגבי הא הוי עני. [ואין נותנין לו אלא מחיצת הוצא כיון דסגי בהכי לענין הזיק ראייה].

ג. אמאי מהדרין גרע מסוס לרוץ לפניו

אלא יש לומר דאיירי שלא איכפת ליה שלא יהא מהדרין אבל אין הכי נמי באיכפת ליה באמת יכול לקחת מהצדקה.

שיירה למקום מעשר

הנה אמרינן בגמרא בבא בתרא (ס"ג א') בן לוי שמכר שדה לישראל, ואמר לו על מנת שמעשר ראשון שלי, מעשר ראשון שלו, ואע"פ דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, מכל מקום מכיון דאמר ליה על מנת שמעשר ראשון שלי, שיויר שיירה למקום מעשר.

והיינו דכשם שאדם מקנה לחבירו דקל לפירות, הכי נמי יכול לשייר דקל לפירות, והלכך בשייר מקום המעשר, המעשר של המוכר.

א. לענין בכורים

הנה לכאורה הכי נמי אם ישייר המוכר את הבכורים, לכאורה מהני. אך הרי הקונה אילן אחד פטור מביכורים כיון דלא הוה ארצך, והכי נמי במשייר לעצמו, ואם כן נמצא דבכהאי גוונא השדה תהא

קנה ספק איסור

הנה אמרינן בשולחן ערוך (ח"י"מ סי' רל"ד סע' ב' ג') דבקנה מאכל ונתברר שאסור מן התורה, אף שכבר אכלו, גובה הדמים מהמוכר, אמנם במאכל שאסור רק מדרבנן, אם כבר אכלו אינו גובה הדמים.

ואמרינן (ומ"א שם) בבהמה שלא נבדקה הריאה אף שיש חיוב בדיקה, אינו גובה, דהבדיקה מדברי סופרים.

וכתב הגרע"א (גליון שם) דלפי זה אם היה ספק איסור דאורייתא, כיון דאסירא מן התורה ודינו כודאי איסור, אם כן אף שכבר אכלו גובה הדמים מהמוכר.

ויש להקשות על דברי הגרע"א בתרי אנפי :

א. מציאות נפשו חותה

הנה תיקשי דברי הגרע"א, דלכאורה יאמר המוכר קים לי כהרמב"ם (פי"ט מהל' טומאת מת ה"י"ב, פ"י מהל' כלאים הכ"ז) (והראב"ד שם) שהספיקות לחומרא רק מדרבנן, והרי בדרבנן אין צריך להחזיר הדמים.

ואולי יש לדון דכיון דבמציאות נפשו חותה אף בספק מאכלות אסורות אם כן חייב להחזיר הדמים. [א"י.ה. והרי ביאר בסמ"ע (שם ס"ק ד') דהטעם דמחזיר הדמים, משום דאין אכילת האוכל מחשב לו הנאה, דאדרבה מצער הוא לו שעבר על איסור דאורייתא באכילתו אף שהיה שוגג].

והרי העירו דהא מן התורה באיסורין אזלינן בתר רוב, והרי אם לפום הרוב הוא אסור, ודאי דיחזיר הדמים, ולא נימא דיש מיעוט

כדי מחסורו

הנה אמרינן דעבור חיוב הידור מצוה לא נוטלים מהצדקה, כגון הא דאמרינן (ביאור הלכה סי' תרע"א סע' א') לענין מהדרין בנר חנוכה, דאין הגבאי צדקה צריכין ליתן לעני כי אם נר אחד בכל לילה, דהיינו נר איש וביתו, דיותר הוי מן המהדרין ואין חיוב ליתן לו.

ותיקשי אמאי גרע מסוס לרכוב עליו וכדלקמן:

א. די מחסורו אשר יחסר לו

הנה אמרינן בגמרא כתובות (ס"ז ב') דחייב לתת צדקה ד"י מחסורו אשר יחסר לו" אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו, אמרו עליו על הלל הזקן, שלקח לעני בן טובים אחד סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו, פעם אחת לא מצא עבד לרוץ לפניו ורץ שלשה מילין.

מעתה יש לעיין בהא דאמרינן דעבור מהדרין אינו נוטל מצדקה, כגון בנר חנוכה דאינו נוטל בשביל מהדרין הרי זה הצורך שלו ואמאי גרע מסוס לרכוב עליו.

ב. לענין זה הוה עני

יש לומר דאיירי במי שאינו עני [א"י.ה. כגון שיש לו מאתיים זוז] רק אין לו

לקבלת הגליון במילי, לתרומות והערות:

L5703949@gmail.com

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשון של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעיינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 311
שבט תשפ"ב

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

שבמדרכה, ואין את הפסול של אתי אוירא. אלא שאז נוצר בחלק הנותר בכביש יחד עם מדרכה אחת שיש יותר מי אמות, ובשביל כך הם הוסיפו להעמיד פח אשפה על המדרכה, להאריך את העומד ולצמצם את הפירצה. אך אמרנו להם שיקשרו את הפח, ולא רק יניחו, כי יש אנשים שמפריע להם פח במדרכה ויזיזו אותו. וכך הם עשו. [ובצד השני של הרחוב, היה להם מזל טוב שהוא היה רחוב ללא מוצא, והיה סגור ברובו, רק היו צריכים להוסיף בו דבר קטן]. שוב הם שלחו תמונה, ובדקנו את התיקון החדש, וקיבלו את האישור שעד כמה שניתן להתרשם נראה שעשו כדן וזה כשר.

במקרה זה אנו רואים את המורכבות של פתרון אחד בעשיית עירובים עצמאיים בימי שיש, כמה הלכות צריך לחשב על כל צורה. המוקד מתאמץ לתת מענה כפי האפשר למגוון מקרים מידי שבוע, ויתן ה' שנזכה תמיד לסייע ולהדריך כהלכה, וגם הציבור יתחזק יותר וידאג להרבות את המקומות הכשרים יותר ויותר.

פריקט עריכת מפות לעירובים ללא תשלום

בשורה משמחת התקבלה בשבועות אלו בכמה קהילות, עם הוצאת מפה של העירוב השכונתי, הנוגע לכל משפחה בקהילה ובשכונה, לדעת לשמור על קדושת השבת בזיהירות מטלטול מחוץ לעירוב. כחלק מהפעילות המגוונת של מוקד העירוב, לתת לציבור מידע נכון על כשרות העירובים וגבולותיהם, וכיצד מורים פוסקי ההוראה לנהוג בכל מקרה ובכל הלכה, פתחנו בשנה האחרונה מחלקה מיוחדת לתת מענה לקהילות ולשכונות החרדיות, בהוצאת מפה מעודכנת של העירוב השכונתי, כדי שאנשים ישימו לב לא לצאת מגבול העירוב עם חפצים. התברר שברוב המשפחות לא יודעים כלל איפה נגמר העירוב, ולא יתכן שהולכים לטייל בשבת ולא יודעים היכן צריך לעצור.

אחד מרבני השכונות סיפר שהוא דרש בבית הכנסת על החשיבות של העירוב השכונתי, ובסוף הדברים שאל את השומעים מי מהם סומך על העירוב, וכמעט כולם אמרו שהם מטלטלים. לאחר מכן שאל מי יודע עד היכן מגיע העירוב, איפה הוא מסתיים, ורק אחד אמר שהוא יודע בערך. אמר להם הרב שלא יתכן שלא להיכשל בצורה כזו. הולכים לטייל בגינה שבסוף השכונה, ויש חלק מהשבילים מחוץ לעירוב, או שהולכים לרחובות מסויימים שהם מחוץ לעירוב הפנימי, ולא שמים לב. זה לא נקרא "שמירת השבת". כל אחד צריך לדעת מה מותר ועד היכן מותר. אלא שבאמת ברוב השכונות אין ידיעה לסתם תושב מצוי, מי האחראי ואינו יודע אפילו איפה אפשר לברך, הוא רק יודע ש"העירוב שלנו מהודר" [כך נוהג לכל אדם לחשוב על השכונה שלו]. לכן יש תועלת מיוחדת מאוד בהוצאת המפה, ותלייתה במקום בולט בבתי הכנסת שבשכונה, כדי שהציבור ידע את הגבולות, וידע לברך בכל מקרה של דבר חריג.

בשבועות אלו עוצבו והודפסו מפות עירוב לשכונות "סנהדריה" פאג, ו"מת אשכול" [מהדורה שניה], וכן מפה חדשה לעירוב שבשכונות "אריז הביירה" בירושלים. וכן לשכונת "קרית יובל" בירושלים, וכן לשכונות מרכז העיר נתניה [אזור רחובות שפירא עד לחץ]. ויש עוד כמה מקומות שהמפה נמצאת בשלבי עריכה.

כמובן שיש הבדלים בדרגות העירובים, והשתדלנו לציין בתימצות קצר את הדברים העיקריים על גבי המפה, שמי שמבין

עשיית עירוב ע"י מכוניות באמצע רחוב בעיר חילונית

ביום שישי האחרון היו כמה דברים מיוחדים במענה ההלכתי המגוון של מוקד העירוב, שמשמש מקור מידע וסיוע לכל הארץ בס"ד. אחת מהשאלות המעניינות הגיעה מעיר חילונית בדרום הארץ, שידוע לנו שצריך לומר לאנשים שלא יטלטלו שם, כי העירוב שנעשה שם בעייתי מאוד גם ביחס לעירובי הרבנות בערים אחרות, ק"ו למשפחות טובות שאינן משתמשות בכשרות רבנות בלבד.

המשפחה שהגיעה ביום שישי שכרה שני בתים משני צידי הכביש, והתקשרו לברר האם יכולים לסמוך לטלטל, וכששמעו את המצב לא הרימו ידיים, אלא חיפשו דרך לעשות עירוב על הרחוב. הם העלו רעיונות מגוונים, ובסוף החליטו לעשות עם המכוניות, אך כמובן אי אפשר לחסום רחוב למשך כל השבת, אלא יעמידו כמה מכוניות באופן שיהיה ביניהם רווח פחות מי אמות.

לא כל פתח פחות מי' אמות מותר

אמר להם המשיב שני דברים, א' במכוניות יש בעיה שיש מקומות שהרכב גבוה ג' טפחים במיוחד במכוניות החדשות, ובזה הפתרון להוסיף אבנים וחפצים מתחת לשפת הרכב. וכך הם עשו. ב' לא מספיק שהרווח פחות מי' אמות, אלא צריך לסגור את הרוב שיועיל מדין עומד מרובה על הפרוץ, אבל אם אין עומד מרובה באותו צד, לא יעזור שהרווח קטן, ואפילו ג' או ד' טפחים יכול להיות פסול [אם לא מדין פסי חצר, לפי הכללים של פסים]. וזה דבר שרבים טועים בו, להתיי פחות מי' אמות ללא חישוב העומד מרובה כנגדו בקו ישר. גם בזה הם קיבלו את ההוראה, ומצאו פתרון שכותל החצר של הבית ישמש עומד מרובה, אלא שעדיין הרחוב רחב הרבה יותר מי' אמות ולא מועיל שיש גדר יותר ממנו, לכן צריך גם את המכוניות שימשיכו את העומד ויצמצמו את המרחק, ואז צריך להעמיד את המכוניות בקו שווה עם כותל החצר.

מכיון שהנושאים האלו מורכבים מאוד, בדרך כלל אי אפשר לתת מענה ללא שיבוץ מומחה שבקי בדינים אלו ויראה את המצב. אבל כיון שלא היתה אפשרות כזאת, ואי אפשר להשאיר יהודים טובים בלי מענה, השתמשנו בפתרון של שליחת תמונות שע"ז נעקוב ונבדוק עד כמה שאפשר, וניתן להם את ההוראות הנכונות בס"ד. כשהגיעו התמונות ראינו שיש בעיה בצורה שעשו, הם חנו עם שני רכבים בשפת המדרכה שבשני צידי הכביש, וסתמו

תחת המכונית, והמכונית בקו שווה עם הגדר של החצר, והחלק שנשאר פתוח בכביש הוא פחות מי' אמות. כמו כן יש שתי מדרכות שגם הם נשארו פתוחות, וגם בהם יש פחות מי' אמות. כי אמנם יש עומד יותר מהפרוץ, וגם הרווח בין המכוניות הוא רק כארבעה מטרים, אבל יש דין אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה, כלומר הרכב מתבטל מלהחשב סוגר, כי יש פירצה רחבה יותר מימינו ומשמאלו, כגון אם הרכב רחב פחות משני מטרים, ומצד אחד המדרכה רחבה שני מטרים, ומצד שני הכביש פתוח שני מטרים, יוצא שהמדרכה אינה חשובה לסתום, וממילא נחשב פירצה גדולה על כל המדרכה והכביש.

[אמנם אם המכונית היתה בתוך העירוב, היה מקום לדון שבכותל ארוך ד' אמות כלפי תוך העירוב, אין בו אתי אוירא, כמו במבוי שחילקו בפס ד' אמות אבל כאן המכוניות עמדו מחוץ לשטח העירוב, והגב האחורי שלהם היה המחיצה. משום שבחלק הקדמי אין גובה י' טפחים ברצף, ולהעמיד רכב לרוחב הכביש זה יהיה מזור מדי].

בעקבות ההוראה וביאור הדין, הפתרון היה להעמיד את שתי המכוניות בצד אחד ברצף, שאז יש ארבע מטרים סגורים, והם יותר מהפרוץ

פעמים רבות מתקשרים אברכים וגם אחראים לשאול עצות איך לגשת לאדם, מה להסביר לו, מה לא להסביר לו, ואנו בטוחים שיש הרבה שיכולים להחכים אותנו הרבה בנושא זה. לכן במיוחד כעת שיש התעוררות לנושא, אנו רוצים לאסוף הרבה דברים מגוונים ויצירתיים לקובץ אחד, שישמשו בעזרת את כלל הציבור, ללמוד ולהחכים, לפלפל ולדון.

פרויקט "אוגר רשותך" בענייני שכירות רשות

נבקש בזאת מכל מי שעסק בנושא מתוך ידיעת ההלכות, שיפנה קצת מזמנו ויכתוב לנו את העצות והפתרונות שיש לדעתו, ובעזרתם אנו נפרסמם בקרוב לתועלת הרבים. ואין צורך להאריך בגדל הזכות בכתובת הדברים לרבים.

נא להשתדל שהדברים יהיו בסגנון שראוי להדפיס לכלל הציבור, כי לא נוסף עליהם עריכה בשלב זה. אין המערכת מחויבת להכניס כל מאמר.

נא להזדרז לשלוח עד י"ד אדר א', פורים קטן

לכתובת מייל המיועדת לכך T83320@GMAIL.COM

"איש לרעהו יאמר חזק, בחכמה ובתבונה ובעצה"

סיורים בשטח שהתקיימו בימים אלו לקבוצות שונות

בשבוע זה התקיימו סיורים בשטח בקווי עירוב, לציבור מגוון מכמה מקומות, על מנת ללמד את הלכות עירובין בצורה מוחשית וטובה. קבוצה אחת היתה של נערים מהעיר רחוב, שאינם במסגרת ישיבתית, אלא אוספים אותם שלוחים של חב"ד, ומלמדים אותם לימוד הלכה שיהיה להם יותר קל מלימוד הגמרא. לאחרונה הם התייעצו עם מוקד העירוב כיצד להכניס להם את נושא העירובין, ומסרנו להם חוברת קצרה וקלה שכוללת את רוב הנושאים העיקריים שעליהם מתבססים העירובים בזמננו, ויחד עם הלימוד הזה הם באו לראות את הדברים בשטח, כדי להבינם. הסיור התקיים במשך כשעה וחצי, וכולם התפלאו מהידיעות החדשות שנגלו להם.

סיור נוסף נערך לשתי קבוצות של אברכים מהשיעורים המתקיימים כעת בשיעורי העירובין למעשה בירושלים, לאחר שהגיעו לחצי מהמחזור, ניגשנו לשטח לראות ולבחון עירוב של שכונה, ולראות כמה השקיעו מחשבה בעשייתו, כדי שלא יהיה בו שום חשש הלכתי. וכן לעמוד על הבעיות המתחדשות, ולראות במה צריך להשקיע באחזקת העירוב.

באחד מהמקומות הגענו לפירצה גדולה יחסית, שהיתה בה גדר מברזל חזקה וטובה, אבל בעקבות עבודות הרכבת שנערכו ברחוב, נשבר קטע גדול מהגדר, והיה נראה לאברכים כאילו האחראי לא ראה את התקלה הזו.

אבל באמת האחראי ראה אותה ובדק אותה, אך דחה את התקן שלה, כיון שסובר שהיא אינה פוסלת את העירוב. האברכים ששמעו את הדברים הבינו ושאלו שכנראה הוא סומך על דין עומד מרובה על הפרוץ. נכון, אמרנו. אבל הם שאלו שנראה שזה יותר מ"אמות, ואז לא עוזר שהעומד מרובה על הפרוץ. הוצאנו מד מטר, ומדדנו יחד, וראינו שהפירצה היא רק 4.75 מטר. כלומר שהיא פחות מ"אמות גם לשיעור רח"ג, משום שלשיעור רח"ג הטפח הוא 8 ס"מ, והאמה היא 48 ס"מ, ו"אמות הם 4.80 מטר. וא"כ הפירצה מותרת בעומד מרובה פחות מ"אמות.

אלא שהשיעור הזה אינו מדויק, שכדור צפופות ולא מרווחות. ומסקנת הסוגיא (עירובין דף ג) שצריך בכל מקרה לחשב לחומרא, גם במדידות של דינים דרבנן. ובשיעור רח"ג יש ספק מהו העצב, ונוטים יותר לומר שהוא פחות 8 ס"מ, ולפ"ז יורד סנטימטר לכל אמה, שהם 10 ס"מ ל"אמות, וא"כ אין להתייר פירצה הנ"ל, כי היא יותר מ"אמות כמו כן יש את השיעור החדש בדעת רח"ג שלפיו השיעור האמיתי קטן יותר, ו"אמות הם 4.55 מטר בלבד. לכן למעשה חשוב לתקן את הפירצה הנ"ל, ולפחות לצמצם אותה.

הודעה חשובה

לכל האברכים היקרים שלמדו באחד מהמחזורים של שיעורי העירובין למעשה, הננו מתכבדים להזמין אתכם לטול חלק בתכנית החדשה לשבועות הקרובים, על מנת לזכות את הרבים למשך כל שנת תשפ"ב ואולי יותר.

לקראת התכנית, ייערך כינוס מרכזי לחסבר פרטי התכנית

השתתפות של כל אחד חשובה לנו

נא להירשם מראש, כדי שנדע להיערך בהתאם. פרטים בגליון הבא

את המשמעות של הפרטים ההלכתיים, יוכל לדעת את דרגת ההידור שעשו באותה שכונה, ובמיוחד בשתיים משכונות אלו, שיש בהם הרבה חילונים ואין אפשרות לשכור מהם באופן פרטי, וגם השכירות מחברת החשמל

שהיא מועילה. אינה פוטרת את הבעיה במקומות אלו, כיון שיש הרבה בנינים חדשים שנבנו לאחר השכירות ועליהם לכ"ע השכירות שנעשתה אינה מועילה, ובמקומות אלו לא כל טלטול מותר, אלא רק דברים שנכללים

בהגדרה "כלים ששבתו בחצר". אמנם רבים אינם יודעים את חומרת הדברים, ומתוך זה סומכים שכנראה יש איזה משהו שהעירוב העירוני סומך עליו. על כן צוין על המפה את דרגת עירוב, שאין בו שכירות פרטית וההיתר מיועד לכלים ששבתו בחצר, וניתן לקבל מאמר מפורט במערכת.

שכונות נוספות שמועיוניות בעריכת מפה צבעונית ומעוצבת,

יכולים לקבל שירות זה ללא עלות.

ניתן לפנות בטל' 0548483320

בברכת השבת

בכל שכונה צריכים שהציבור ידווח על דירת גוי ומומר

נושא השכירות מהגויים ומומרים בזמננו, הוא נושא קשה מאוד בזמננו, מאז שנת תשנ"א שהגבילו את סמכות המשטרה והצבא מלהיכנס לבתי התושבים ללא צו בית משפט, והורה מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שבבטלה האפשרות לשכור מהמשטרה ומהממשלה, וצריך לשכור באופן פרטי מכל דירה כזו, נהיתה בעיה קשה להגיע לעירוב כשר, והאחראים בשכונות הטובות נדרשים להשקיע לפעמים מאמץ גדול ומפרך כדי לפתור בעיות אלו, ולפעמים משקיעים כמה שעות בשביל להצליח לשכנע אדם אחד להשכיר את רשותו.

בתקופה האחרונה הגיעה התעוררות בכמה שכונות, לחזק את הכשרות של העירובים בנושא זה, ומבקשים מהציבור לכר שוב בסביבת מגורם שאין בתוך העירוב דירה של מחללי שבת, או יחידת דיור של עובדים זרים או נערים שירדו מהדרך, ולהודיע לאחראי על מנת שיוכל לעשות שכירות לפי הצורך. חשוב לציין את השותפות של כל אחד מהציבור בנושא זה, כי אין אפשרות לאחראי לדעת על דיירים חדשים שבאים לכל השכונה, ופעמים רבות אפילו השכנים באותו בנין לא יודעים על דייר חדש בבנין שלהם ביחידת דיור שבחצר. לכן הענין מוטל על כל אחד, שהיה עירני לסביבתו שישכרו מהגויים והמומרים, ולפחות שידוע לאחראי שיטפל בנושא.

כשרואה עובדים זרים מפתפטים ביום א' חושב על שבת

בשבוע האחרון סיפר לנו ת"ח אחד מבני ברק, שמתעניין מאוד בהלכות שמופיעות בעלונים של העירובים, וגם למד במסגרת השיעורים של העירובין למעשה שע"י מוקד העירוב, יום אחד הוא עבר ברחוב בשכונה שלו, וראה שלשה עובדים זרים שיושבים יחד באחת החצרות. מן הסתם זה דבר שלא מעורר תשומת לב מיוחדת, אבל בגלל שהוא למד הלכות עירובין וזה מעסיק אותו, עלה בדעתו שיתכן שהם פוסלים את העירוב, כי אם היה אחד היה מסתבר שהוא גר עם הזקן ואין לו יחידה בפני עצמה, אבל כיון שיש שלש עובדים יחד, מסתבר שיש להם יחידת דיור נפרדת שאז גרים כמה יחד. הוא בירר וגילה שבאמת יש להם שם חדר פרטי, פנה לאחראי על השכונה, והאחראי אמר שיברר את הענין. בשבת הוא פגש את האחראי, ושאל אותו מה היה בסופו של דבר, והאחראי השיב, שכרנו מהם. הת"ח הנ"ל שמח מאוד שזכה להיות שותף בהכשרת העירוב, והתקשר למוקד העירוב לספר איך התגלגלו הדברים, בזכות שימת לב ועירנות מיוחדת, שבאה לו רק מתוך הלימוד של מגרת שיעורי העירובין, שע"י כשהוא רואה גוי הוא חושב מה עם העירוב, גם כשהו ביום ראשון בשבוע.

בקשת עצות וסיפורים מאנשים שיעשו שכירות מגויים ומומרים גם בנושא זה, יש הרבה פתרונות שלומדים מתוך הנסיון, והאחראים שעסקו בעשייתם רכשו הרבה פרקטיקה בנושאים הנדרשים כדי להצליח במשימה, בצורת דיבור, סיבת הבקשה, מה להסביר ומה להעלים, ואם לא מצליח פתרון אחד איך לעבור לסוג פתרון אחר [הנחת חפץ לשמירה], ועוד מגוון עצות.

לשיעורי הדרכה דיגיטליים - מכון הלכה למעשה - A532534735@GMAIL.COM

ניתן לקבל את העלון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- A83320@GMAIL.COM

קדושת בתי מקדש מעט

בהמונות הגרמ"מ לובין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

דבר המערכת

שעה למדתי ממנו שלשה דברים למדתי שאין נכנסין לחורבה ולמדתי שמתפללין בדרך ולמדתי שהמתפלל בדרך מתפלל תפלה קצרה. ואמר לי בני מה קול שמעת בחורבה זו ואמרתי לו שמעתי בת קול שמנהמת כיונה ואומרת אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין האומות ואמר לי חייך וחי ראשך לא שעה זו בלבד אומרת כך אלא בכל יום ויום שלש פעמים אומרת כך, ולא זו בלבד אלא בשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין יהא שמיא הגדול מבורך הקב"ה מנענע ראשו ואומר אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך מה לו לאב שהגלה את בניו ואוי להם לבנים שגלו מעל שלחן אביהם.

ויש להבין, למה הדגיש אליהו הנביא בשאלתו 'מה קול שמעת בחורבה זו' מ"ש חורבה זו משאר חורבות? ועוד, למה שלש פעמים ביום? עוד יש הבדל בין הקול שבחורבה לקול שבבתי כנסיות ובתי מדרשות. בחורבה מתחיל ב'אוי' לבנים, ובבתי כנסיות מתחיל ב'אשרי המלך' ו'מה לו לאב' המעורר מדת הרחמים. בבתי כנסיות ובבתי מדרשות נאמר שהקב"ה מנענע בראשו, מה שלא נאמר בחורבה?

וביאר הגר"ש אלישיב זצוק"ל, דאף שחרב הבית, השאיר לנו הקב"ה את המקדש מעט וצווה לרומם את בית אלוקינו, ולהעמיד את חורבותיו, והמה הסימן והסמל לבית הגדול והקדוש. וכאשר בא הקב"ה אל הבית מקדש מעט, ורואה איך הם מפוארים, רואה איך הכל בסדר נאה ויפה, ניכר כבוד התורה והבית, ואז חושב הוא כי ראויים המה גם לבית הגדול. אבל אם בא הקב"ה ורואה שהקירות מנוקבים, חלונות שבורים, חושך, והספרים קרועים ובלויים, והם אומרים "יהי רצון כאילו הקרבתי עולה... חטאת...", אבל כל זה רק באמירה, כשרואים שאין מחזיקים את התורה בכבוד, אז כדי בזיון וקצף. וזה היה אצל רבי יוסי, שהיה אחר החורבן, נכנס פעם אחת לחורבה אחת מחורבות ירושלים - בית כנסת חרב. שהיה סבור שמכיון שהיה כאן מקום תפילה, ע"כ ראוי להתפלל כאן, ועל כן אמר לו אליהו זכור לטוב: 'מה קול שמעת' - כן, שמעתי בת קול מנהמת 'אוי לי' רואה את האלמנה יושבת וראשה חפוי, שבעונותיהם החרבתי את ביתי, שאין להם שום מושג בכבוד הבית. וכי אילו היה בביתו הפרטי מצב כזה, היה גם כן משאיר כך? אבל בשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות ובתי מדרשות, בנין מפואר מסוייד ומכויר, שם נשמע קול אחר 'אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו, מה לו לאב שהגלה'.

חזינו מהכא שהשראת השכינה בביהכ"נ [ובניית ביהמ"ק] תלויה בנו, במה שאנחנו מפארים ומרוממים את ביהכ"נ. וכשנתבונן בביהכ"נ דשף ויתב בנהרדעא, לכאורה השמירת קדושת ביהכ"נ היתה שם מוחשית, הלא מדובר בביהכ"נ שבנו יכניה וסיעתו מאבנים שהביאו עימם בגלות, וביהכ"נ זה (בזמן האמוראים) היה בנוי כבר קרוב לאלף שנים שהתפללו בו עוד מסוף בית ראשון ומסתמא התפללו בו נביאים וצדיקים ששרתה עליהם רוח הקודש, מן הסתם כל הנכנס לביהכ"נ זה הרגיש ביראת כבוד בית ה' וממילא התנהגו בהתאם - ביראת כבוד, ולכן היתה אפשרות להרגיש באופן מוחשי את כבוד השכינה.

ולכן מאוד מובן הקפידא הגדולה שיש על שמירת קדושת ביהכ"נ, שכפי שאנחנו שומרים על כבוד ביהכ"נ אנחנו מקדשים את המקום וזוכים להשראת השכינה, ולכן רבינו יעקב לא הסתפק במטאטא בכדי לכבד את ארה"ק אלא בזקנו! להראות את הכבוד הגדול שמחשיב לבית ה' וע"י יראת הכבוד שנותן מתרבה השראת השכינה. וזה לימוד לכולנו כיצד לכבד את בית ה' וכיצד להתנהג בכבוד ראש ולהימנע משיחה בטילה ולשמור על נקיין ביהכ"נ, וכמובן שלא להשאיר לכלוך ככוסות וטישוים וכד', ובס"ד נזכה לקדש ש"ש ואת בתי הכנסיות ובתי המדרשות, ונזכה לגאולה העתידה ולבנין ביהמ"ק בב"א.

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". בזוהר הק' (נשא ככו.) לומד מהכתוב "ועשו לי מקדש" סתם, שכל בית הכנסת נקרא מקדש, והשכינה מקדימה לבוא לשם ע"ש.

המדרש רבה בשיר השירים עה"פ "אני ישנה ולבי ער" כותב, 'אני ישנה' מבית המקדש, 'ולבי ער' לבתי כנסיות ולבתי מדרשות. לומדים מכאן שגם בגלות יש את המצוות שבמקדש השייכות ללב והם 'מורא מקדש' כדאיתא ביבמות (ו,ב) לא ממקדש אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על המקדש.

מביאים בשם המהר"ם חאגיז בספר משנת חכמים, שהפסוק 'ומקדשי תיראו' נאמר פעמיים בתורה בפר' קדושים ובפר' בהר, והטעם הוא, דפסוק אחד בא להזהיר על המקדש עצמו שצריך לנהוג בו כבוד ולא יקל ראשו כי לא מן המקדש אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על המקדש וצוה על מוראו והוא אחד ממצוות עשה, וחזר ונכתב פסוק שני לומר לך אע"ג דבזמן הזה ביהמ"ק חרב, עם כל זה צריכים אנו לכבד ולרבוץ בתי כנסיות ובתי מדרשות ולנהוג בהם כבוד שהם לנו למקדש מעט וכדרך שמכבדין בתי המלכים יש לנו לנהוג בו כבוד, עכ"ד.

וסיפר הגר"ש ואזנר זצוק"ל כי בלמדו בישיבת חכמי לובלין, ביום אחד נכנס רבי מאיר שפירא זצוק"ל ודפק על הבימה, שקט מוחלט הושלך בביהמ"ד והרב שאל: **"היתכן שפיסת נייר מושלכת על הארץ כבר שלושה ימים ואין מי מהבחורים שמרים אותה לכבוד בית ה'?"**

המג"א (סי' קנ"א סק"י) מביא מספר חסידים, שרבינו יעקב (זקנו של רש"י) היה מכבד בזקנו לפני הארון הקודש. ננסה בס"ד להבין את הנהגת רבינו יעקב אשר לא הסתפק במטאטא בכדי לכבד את ארה"ק אלא בזקנו דווקא!

אם ננסה להעלות בדעתנו כיצד יראה המחזה כשבמהרה בימינו נזכה שיבנה ביהמ"ק, כל יהודי יעשה כל שביכולתו להגיע לביהמ"ק וכשיזכה להכנס לביהמ"ק עם איזו יראת כבוד הוא יכנס! לא יהיה מישהו שיעלה בדעתו להפנות מחשבתו לדבר אחר מלבד כבוד הקב"ה ואין צריך לומר שמישהו יעלה על דעתו שישנה אפשרות לדבר עם חבירו בביהמ"ק או גרוע מכך, לזרוק לרצפה לכלוך או טישו!

הדברים אמורים על ביהמ"ק שכולנו מצפים לבנייתו, אמנם גם בהיותנו בגלות, הקב"ה השאיר לנו מקום השראת שכינה וכמבואר בגמ' במגילה כט,א 'ואהי להם למקדש מעט' א"ר יצחק אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל. ובגמ' מבואר שבכ"מ בהיותנו בגלות השכינה עימנו, כשירדנו למצרים, בגלות בבל ובשאר הגלויות. ועל תקופת האמוראים שואלת הגמ' שכינה בבבל היכא שריא, אמר אביי בבי כנישתא דהוצל ובבי כנישתא דשף ויתב בנהרדעא ע"ש. מבואר בגמ' שבהיותנו בגלות ללא ביהמ"ק, בתי הכנסיות והמדרשות הם המקום שהשאיר לנו הקב"ה להשראת שכינה. ועל בי כנישתא דשף ויתב בנהרדעא פי' רש"י, ובנאה יכניה וסיעתו מאבנים ועפר שהביאו עמהם בגלות, ובגמ' מבואר שהרגישו את השכינה באופן מוחשי כמבואר בגמ' שאבוא דשמואל ולוי היו בביהכ"נ זה אתיא שכינה שמעו קול שכינה (קמו ונפקו) וכן רב ששת. ואביי אמר על עצמו תיתי לי דכי מרחיקנא פרסה עיילנא ומצלינא התם. ויש להתבונן במה זכה ביהכ"נ זה שירגישו בו את השכינה באופן מוחשי?

ונראה לבאר ע"פ ביאור הגר"ש אלישיב זצוק"ל בגמ' בברכות (גא) תניא א"ר יוסי פעם אחת הייתי מהלך בדרך ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל בא אליהו זכור לטוב ושמר לי על הפתח (והמתין לי) עד שסיימתי תפילתי לאחר שסיימתי תפילתי אמר לי שלום עליך רבי ואמרתי לו שלום עליך רבי ומורי ואמר לי בני מפני מה נכנסת לחורבה זו ואמרתי לו להתפלל ואמר לי היה לך להתפלל בדרך ואמרתי לו מתיירא הייתי שמא יפסיקו בי עובדי דרכים ואמר לי היה לך להתפלל תפלה קצרה. באותה

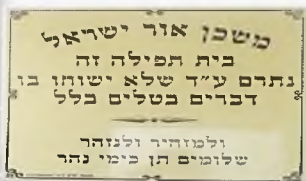
בירורי הלכה

מלהכיל את כל המתפללים נופל החיוב על כולם, וזהו ככפו בני העיר זא"ז לבנות ביהכ"נ ובנו בית הכנסת קטן שצר מלהכיל את כל המתפללים בעיר, דפשוט שנשארו בחיוב בני העיר להקים ביהכ"נ לכל בני העיר, עדדין לא יצאו יד"ח שיהיה ביהכ"נ בעיר. אולם יל"ע באופן המצוי ששכונות מתרחבות, דמעיקרא היתה שכונה הקטנה ובית הכנסת היה מכיל את כל המתפללים, ושוב נתרבו ובאו אנשים חדשים לגור שם, ועתה צריך ביהכ"נ חדש גדול יותר, דבזה יש לדון האם נדון כולם כבני העיר אחת, וממילא החיוב יפול בשוה על כולם, או דילמא נדון את החדשים כבני עיר חדשה, דכל בני העיר שבנו עיר חדשה, מחוייבים בבניית בית הכנסת, אבל המתפללים הישנים הם כעיר ישנה, וממילא הם אינם מחוייבים, וצ"ע. כמו"כ יש לדון מהו שיעור 'בני עיר', האם כל שכונה ושכונה חשיבא 'עיר אחת', האם כל רחוב ורחוב, ונפק"מ לכל הנ"ל וצ"ע. [נכתב ע"י הגאון רבי אביעד אברהם קורצטג שליט"א, ר"מ בישיבת הרב מן ההר]

כפיית בני העיר לבניית בית הכנסת באופן שיש בית הכנסת ונעשה צר המקום לכולם

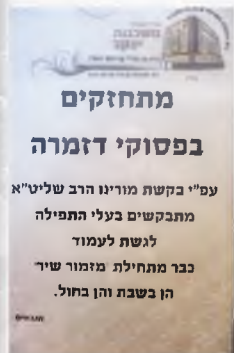
בשו"ע סי' ק"נ ס"א, כופין בני העיר לבנות בית הכנסת, ויל"ע באופן שיש כבר בית הכנסת בעיר, ומיהו נעשה צפוף להמתפללים ורוצים לבנות עוד בית הכנסת, ויש לדון האם ועל מי יפול החיוב בניית בית הכנסת, וכן נמי באופן שיש ב' ביהכ"נ בעיר, האם נופל חיוב החזקת ביהכ"נ על כל יושבי העיר או דילמא דכל מתפלל משלם בביהכ"נ הרגיל בו. עיין בערוך השולחן שכתב דכשיש להם בהכ"נ אחד אין יכולים לכופ זה את זה לבנות עוד בהכ"נ אף שהראשון צר להם דכל אחד יכול לומר לדידי די זה הביהכ"נ, מיהו לכאורה הוא פשוט דאפשר לכולם להתפלל בצפיפות, אולם כל שא"א לכולם להדחק ולהתפלל, פשוט שאפשר לחייב את כולם לבנות ביהכ"נ נוסף. ולכאורה היינו דוקא כל שהיו מתחילה כולם יחד ונתרבו המשפחות וכד', דבכה"ג כיון שכולם שותפים בחיוב בניית ביהכ"נ בעיר, וביהכ"נ צר

חיזוקים בבתי הכנסת

ע"כ משנה חובה ואיסור חמור להשיח שיחה בטילה במקום תורה ותפילה זה, כמבואר בשו"ע ובמשנ"ב שם ואצ"ל בעת התפילה. ובשכר שמירת קדושת המקום נזכה שתשרה בו השכינה ויתקבלו התפילות שיתפללו בו לרצון לפני אדון כל. חתימת הרב זצוק"ל

***

וכמו"כ ניתן לציין לשבח את הגבאים המסורים שמשקיעים רבות בשמירת 'קדושת בית הכנסת' בכל מיני דרכים. לפני תקופה קצרה ע"פ בקשת הרב שליט"א קבעו להחזיר את ההנהגה (שהרב זצ"ל היה משתדל בה) שהש"ץ יגש לפני העמוד מתחילת פסוקי דזמרה ולא רק מישתבח. שוחחנו עם א' מגבאי ביהכ"נ הותיקים לברר איזה תנאי עשו בזמן בניית ביהכ"נ, והשיב, שההיכל הגדול המכונה 'ההיכל החדש' נבנה ע"ד ביהכ"נ לכל דבר ללא שום תנאי, ורק החלק האחורי שמתחת לעז"נ בנו אותו ע"ד שלא תחול בו קדושת ביהכ"נ בכדי שיוכלו לעשות בו קידושים בשעת הצורך, ולמעשה גם מזה נמנעים.

האווירה במקום מרוממת מאוד ומורגש 'שבת בבית ה' כל ימי חי'. יה"ר שיזכו מתפללי ביהכ"נ זה ובכל מקום להמשיך להתחזק בשמירת קדושת בית הכנסת.

ביהכ"נ "משכנות יעקב" ב"ב, בראשות המרא דאתרא הגאון רבי ישראל אולמן שליט"א

אחד הדברים היחודיים שיש בביהכ"נ זה הוא מה ששגור בפי כל "אור ישראל". כמדומה שאם תשאלו כל ילד מהשכונה ידע לומר מהו "אור ישראל".

"אור ישראל" הוא אחד מחדרי התפילה בביהכ"נ, שנתרם לפני קרוב לעשר שנים ע"י תורם החפץ בעילום שמו [אפילו גבאי ביהכ"נ אינם יודעים מיהו התורם]. שנים רבות ביקש התורם להקים "מקום קדוש" לה' ולתורתו במלא המובן, זאת אומרת שהמקום ישמש אך ורק לתורה ותפילה ללא שיחה בטילה כלל וכלל, לפני כעשור שנים התורם שלח לגבאי ביהכ"נ את הצעתו לתרום חמישים אלף דולר בכדי לבנות את החדר הנוסף בביהכ"נ אבל בתנאי שלא ידברו בו דברים בטלים כלל וכלל, גבאי ביהכ"נ עלו למרא דאתרא הגאון הגדול רבי שלמה זלמן אולמן זצוק"ל [אביו של המרא דאתרא כיום] ושטחו בפניו את השאלה דמצד אחד ישנה הזדמנות להוספת חדר לביהכ"נ ומאידך קשה לקיים את תנאי התורם, השיב להם הרב זצ"ל שבקשת התורם זהו עיקר ההלכה כמבואר בשו"ע סי' קנ"א שאין משיחין בביהכ"נ שיחה בטילה, וכך צריך לנהוג בכל מקום ועכשיו יש לנו את ההזדמנות לבנות מקום שינהגו בו ע"פ ההלכה.

ופרסם הרב זצוק"ל מכתב וז"ל:

ג' אדר תשע"ג

לבאי בית ה' מקדש מעט זה

הלכה פסוקה היא בשו"ע [או"ח קנ"א, א] בתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגין בהם קלות ראש כגון שחוק והיתול ושיחה בטילה.

והנה עתה זכינו שלמען הרבות כבוד שמים נתנם והוקדש מקום זה ע"י החפץ בעילום שמו לתורה ולתפילה ע"ד שלא ישחו בו שיחה בטילה.

סיפור השבוע

ניגשו אליי ושאלוהו מדוע הוא עושה זאת? והוא השיב: "הייתי כאן במחזור הקודם של בר בר רב, וזכורני שהמתפללים הקבועים שבאו להתפלל לאחר תום השיעורים והדרשות, התרעמו על הלומדים המשאירים את המקום בצורה לא נקיה, והרגשתי ששם-שמים מתחלל בכך. "לכן, החלטתי שמעתה ואילך אני אנהיג ואצחצח את המקום, כדי שהמתפללים לא ילעזו על לומדי התורה". היו כמה מהאנשים ששהו במקום, שביקשו למנוע את הרופא המכובד להמשיך ולשטוף, אבל הוא עמד על זכותו לבצע את המצוה הגדולה. ואמנם, לאחר שהרופא ניקה את המקום, היה המקום נראה לתפארת, וקידוש השם גדול היה באותה שעה. (קול ברמה 342)

באחד המקומות שבו מתקיימים ימי 'בר בר רב' מזה עשרות שנים נתגלה פעם מחזה של פלא. לאחר סעודת הצהריים שהוגשה לכל הלומדים, באחד האולמות של בית המדרש, נשאר אחד המשתתפים במקום שבו סעדו האנשים את ליבם, סגר את הדלת אחרי, פשט את בגדיו הנאים, והתחיל... לנקות את המקום. היה זה רופא בכיר, העומד בראש מחלקה ידועה באחד מבתי החולים המפורסמים והגדולים בגוש דן, אדם שהמונים מתדפקים על דלתותיו, ומבקשים עצה וישועה. הרופא, בניגוד לאנשים אחרים האוחזים במקצוע שלו, לא חס על כבודו, אלא עמל ויגע רבות כדי לנקות את מקום האכילה, וצחצחו כדבעי, ולא עזב את המקום עד שהיה בטוח שהכל נקי ומסודר. האנשים שראוהו בכך, וידעו שהוא אדם מכובד,

לעילוי נשמת מזכי הרבים

הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל

לתרומות ולהפצת העלון 052-7101970 | לשליחת חומר ולקבלת העלון: פקס 15335792498 y0527176420@gmail.com

גליון זה נתגבר ע"י
ש.ב.ש.ה.
לע"נ רבינו האבני נור זי"ע יא"צ י"א
אדר
להצלחה בכ"ע

פרשת תרומה תשפ"ב גליון פ"ו שנה ג'

מליצי יושר

זרע שמשון

רבי שמשון חיים
ב"ר נחמן מיכאל נחמני זצ"ל
הבטיח למי שילמוד בספריו:

תשלומי חן וחסד ושלמא
רבא מן שמיא ועיניכם
תראנה בניו ובני בניו
כשתילי זיתים סביב
לשולחנכם, חכמים
וגבונים ובתים מלאים כל
טוב, גם עושר גם כבוד לא
יסופו מזרעכם וכו', בני חיי
ומזוני טבי.

מלא העומר

רבי אריה לייב ב"ר משה
צינץ זצ"ל ביקש קודם
פטירתו שיתנו לו דף ורשם
בשארית כוחותיו:

מי שישתדל בהדפסת ספרי
אהיה לו למליץ. וכ"כ הגה"ק
רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל:
הבטיח הנאון שיעשה טובה
לכל המשתדלים והמסייעים
בהוצאת חיבוריו לאור,
וכן היה באמת שעשה
טובה לכולם.
(הקדמה למלא העומר)

אבני נזר

רבי אברהם ב"ר זאב
נחום בורגשטיין זצ"ל
הבטיח קודם פטירתו:
אם ילמדו בספרים שלי,
אהיה למגן ולעזר גם אחר
פטירתי ממש כמו בחיים.
(ארץ צבי להגה"ק מקו"י גלוב
עה"ת עמוד רמ"ב)
וכן כתב האבני נזר בעצמו
(אבה"ע סימן קכ"ב) וז"ל:
אם היה מעיק בדברי מעט
עיון היה מרויח לו טובה
הרבה.

בן לאשרי

רבי יצחק ב"ר אשר
אנשיל הוברמן הרב
מרעננה זצ"ל כתב בספרו:
הנני מוסר מודעה שהחלטתי
להתפלל בלי נדר בכל יום
על כל אלה שיעיינו בספרי,
ויגידו בשמי דברי תורה
לאחרים שיושעו מכל צרה
וצריכים ישועה בעולם הזה
ובעולם הבא. וכל הלומד
בספרי יזכה ליראת שמים,
והצלחה בכל טוב, בזה ובבא
וסגולה גדולה בבית לכל
הדברים.

חזון יחזקאל

רבי יחזקאל ב"ר מרדכי
זלמן אברמסקי זצ"ל:

הג"ר שלום אייזן זצ"ל בעת
הספרו בשעת הלוייה הכריז:
נצטוונו מאת רבינו זצ"ל
לפרסם, שהבטיח שימליץ
טוב לכל מי שילמוד בספריו,
וכן ימליץ טוב לכל מי
שיפיץ את חידושי תורתו.
(רבבות אפרים אר"ח ח"ב עמוד
רמ"ח, מלך ביפו פרק מ"ב).

די שטערקסטע סגולה פאר אלע פראבלעמען!

פארוואס האב איך פראבלעמען אין שטוב? פארוואס גייט מיך אזוי שווער מיט פרנסה?
פארוואס האב איך צער גידול בנין? פארוואס קען די דאקטער מיך נישט העלפען?
פארוואס האב איך נישט קיין מזל?

תירוץ

ווייל די מקטריגים לאזען נישט אז מיינע תפילות זאלען נתקבל ווערען
וואס איז די עצה? זיך איינקויפען מליצי יושר!

זייט מקיים די צוואה פון די זרע שמשון, די פלאצקע גאון, די אבני נזר, רעננה רב,

און ר' יחזקאל אברמסקי זצ"ל, וואס האבען מבטיח געווען צו זיין מליצי יושר

פאר ווער עס וועט פארשפרייטען אדער לערנען זייערע ספרים.

זרע שמשון

ויקחו לי תרומה. במדרש (שמו"ר ל"ג ז'): הדא הוא דכתיב "תורה צוה לנו משה", דרש ר' שמלאי תרי"ג מצות ניתנו לישראל כמנין "תורה", ושתיים היכן הם, אלא אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום, ותרי"א אמרם משה כמנין "תורה", ע"כ. והוא תמוה דמה ענין פסוק "תורה צוה לנו משה" לפסוק "ויקחו לי תרומה". ויש לבאר ע"פ מה שאמרו (מדרש שיר השירים ד' א'): א"ר יודא בשעה ששמעו ישראל אנכי ה' אלוקיך נתקע תלמוד תורה בלבם, והיו לומדים ולא היו משתכחים, כיון שבאו אצל משה ואמרו "דבר אתה עמנו ונשמעה" חזרו להיות לומדים ושוכחים. וקשה דהרי אמרו בעירובין (דף נד.): אמר ר' אליעזר אלמלא לא נשתברו לוחות הראשונות, לא נשתכחה תורה מישראל. ולכאורה ב' מאמרים אלו סותרים זה את זה, דלפי המדרש התחילו לשכוח מיד אחר שאמרו למשה "דבר אתה עמנו", ואילו לפי המרא רק אחר שבירת הלוחות חזרו להיות משכחים. ויש לתרץ, דאכן כשאמרו ישראל למשה "דבר אתה עמנו" באה להם השכחה, אלא שהיה להם תקנה ע"י הלוחות שגרום להם שלא ישכחו, אמנם לאחר שנשברו הלוחות נשאר אצלם השכחה מבלי יכולת לתקנו.

והנה במדרש (שיר השירים הנ"ל) איתא, דבשעה שאמר הקב"ה אנכי ולא יהיה לך נעקר יצה"ר מלבם, וכשאמרו למשה "דבר אתה עמנו", חזר יצה"ר למקומו, ע"כ. ונראה שהיה להם אף על זה תקנה ע"י הלוחות אם לא היו חוטאים באותם הארבעים יום, וכמו שדרשו (עירובין שם) "חרות על הלוחות" שניתן להם חירות מיצה"ר, אלא שהיות שחטאו חזר יצה"ר למקומו, ואין עוד תקנה עד ביאת משיח. ומעתה לפי כל הנ"ל מתבאר יפה דברי המדרש, שבא ליתן טעם מדוע נקראת נדבה זו "תרומה", ועל כך תירץ המדרש: הדא הוא דכתיב "תורה צוה לנו משה", והיינו שתיבת "תרומה" היא אותיות "תורה מ' ", וכמו שאיתא בזה"ק (תיקון י"ז) שמרמז לתורה שניתנה למ' יום, ומפני מה הוצרך שתינתן למ' יום ולא היה די במעמד הר סיני, זה מפני שאמרו ישראל "דבר אתה עמנו ונשמעה", ולכן היה צריך משה לעלות לשמים ללמוד מפי הגבורה ורק אח"כ ליתנה לישראל, וזה גרם שחזר היצה"ר לעולם. ואף שעדיין היו יכולים באותם ארבעים יום לתקן את הקלקול שגרמו, אבל הם לא תקנו בימים אלו, אלא אדרבה קלקלו ועשו את העגל. ובכך נגרם שיסאר היצה"ר לעולם עד ביאת המשיח. וא"כ עתיד המשכו להתמשכו עבורם.

שמעתי מהרב יצחק מתמיד ז"ל: פעם אחת ציוה הרב המגיד רבינו ר' בער ממעזריטש לריתום הסוסים קודם שחרית, ולקח החבריא אתו, ונסעו כן זמן רב, בתוך כך שאל להחבריא כמה השעה, והשיבו שעה ב'. אחר צהרים, והיה אז זמן החורף, אמר הרבי ר' בער עדיין לא התפללנו שחרית ומה נעשה, וציוה לשאול להבעל עגלה כמה רחוק מן הקרעטשמע, והשיב: כפרסה, וציוה לנסוע מהרה.

כבואם שם, אמר **להרב רבי מנדיל ויטעפסקער**: מענדיל! לך נא ראה אם נוכל להתפלל בהקרעטשמע. והלך ובא חזרה ואמר שמליאה נכרים מפה לפה, ואפי' מחט לא יוכל ליכנס. שלח **להרב ר' לוי יצחק מברדיטשוב**, וגם הוא השיב כך, ושלח **להרב ר' שניאור זלמן מלאדי**, והשיב ג"כ כך. אמר הרבי ר' בער שמוכרחים ליכנס בחזקה, והלך להפתח ודחק בכל כוחו עד שנתרחב מעט ונכנס רגלו, וכמו כן הלאה עד שנכנס כולו, ואחריו עשו כן כולם ונכנסו. והרבי ר' בער הלך אל השולחן והחבריא אחריו, והיו מוטלים נכרים גדולים וקטנים על השולחן וגם תחתיו ועל התנור ועל הכירה ונתפלאו כולם איך נכנסו, והניח הרבי ר' בער הטלית ותפילין על השולחן, וצמצמו הנכרים הגדולים את עצמם שיהא מקום, והניחו אחריו כל החבריא הטלית ותפילין, איך נעשה מקום לא היה מובן בשכל אנושי מעוצם המילוי שהיה עד שלא נשאר בדרך הטבע מקום לצמצם את עצמם, והנכרים הקטנים בלבד מהתפלה ושחקו מהם.

וסיפר הרב בעל התניא, שהביט בעין פקחא על הפתח ועל החלונות ואפי' על ארובת העין והיו כולם סגורים, ומה גדלה תמיהתו שבמשך התפלה בכל פעם נחסרו הנכרים, עד שבהגיעם לברכת יוצר אור לא נשאר מהגדולים אפי' אחד, רק הקטנים, ובהגיעם לשמונה עשרה לא נשאר אף אחד מהקטנים ולא נודע אנה ואיך הלכו.

אחר התפלה ציוה הרבי ר' בער לקרוא לבעל הקרעטשמע, ובשמעו שהרבי ר' בער בביתו, שמח מאד שזכה לזה, ושאלו הרבי ר' בער על מצבו, והשיב שמחמת גודל הקרירות אין בא אל הקרעטשמע אפי' נכרי אחד ואינו משתכר מאומה. ושאלו על שלום בני ביתו, והשיב שהשיא בת אחת ובן אחד, אך היות שבנו עני, לקח את כלתו אצלו. וצווח עליו הרבי ר' בער: מה תדבר? ויצא.

וציוה תיכף לישב על העגלה וליסע חזרה, אמנם בזה האיש נתעורר כח התשובה, ורדף אחר הרבי ר' בער שיתן לו תשובה, והרבי ר' בער ציוה לנסוע הלאה ולא להמתין עליו, והאיש רץ אחריהם עד שמחמת מרוצתו נפל ארצה, וציוה הרבי ר' בער לעמוד ולהמתין, אך תיכף שעמד האיש, ציוה הרבי ר' בער לנסוע הלאה, וכן היה כמה פעמים באופן שלא היה יכול להשיגם עד שבאו מזריטשה, ותיכף נכנס הרבי ר' בער וסגר עצמו בחדרו ולא רצה להרשותו לבא לפניו, והאיש עמד ומרט שער ראשו ובכה והתמרמר מאד עד שהיה כמעט פיקוח נפש, ואז ציוה הרבי ר' בער למשמשו שיאמר לו שילך לחוץ ויפשוט כל מלבושיו ויעמוד ערום עד צוארו בשלג, ויאמר כל התהלים במתינות מלה במלה, האיש מיהר תיכף לקיים התשובה שנתן לו הרבי ר' בער בלי שום ישוב הדעת שהוא סכנת נפשות מחמת שהקור היה גדול מאד, וגם היה עיף ממרוצת הדרך ומלא זיעה, כי מאס בחיים אם לא יחזור בתשובה. אך החבריא חששו מאד לנפשו, וכל רגע היה אצלם כשנה, וחיוכו אצל פתח רבם אולי יצוה להכניסו לבית, והאיש עמד כך בשלג ונר בימינו ותהלים בשמאלו ואמר מלה במלה. ובעבור איזה שעות ציוה הרבי רבי בער להכניסו לבית המדרש, ורצו תיכף בזריזות, ובבואם אצלו היה גומר תיבות אחרונות הפסוק "כל הנשמה". ואמר בעל התניא, שמזה למד שאין להתחכם על ציווי הרבי ר' בער, שבאם לא היו רצים, היו באים לזמן המוכשר.

ואמר הצמח צדק: מכאן נוכל להבין גודל איסור נדה אע"פ שאין עליה רק חיוב כרת, דעיד"ז נבראו המשחיתים הקטנים, ואילו מאיסור אשת איש וכלתו שהיא בסקילה, ושעל ידו נבראו המשחיתים הגדולים, הם נתבטלו קודם הקטנים, וגם היה להם דרך ארץ יותר מהקטנים, ה' ישמרנו מהיכשל, וזכות הצדיקים יגן עלינו. (בן לאשרי ח"ג).

היות שעתידיים לחטוא, שהרי לא נעקר יצה"ר מהם, ולכן נקראת נדבת המשכן "תרומה", להורות למה המשכן צריך להתמשכן על עונותיהם של ישראל, [כדאמרו חז"ל (במדב"ר י"ב ו"ד), שהמקדש נקרא "משכן" לפי שהיה לו להתמשכן על עונותיהם של ישראל]. דהטעם הוא מפני תורה מ', שהתורה ניתנה ע"י משה לארבעים יום, שהרי אם לא היו אומרים "דבר אתה עמנו", לא היה צריך ארבעים יום, אלא תיכף ומיד בשעת נתינת העשרת הדברות היו לומדים כל התורה ולא היו שוכחים לעולם, נמצא שבתיבת "תרומה" נרמזו השתלשלות הדברים שבגללם עתיד המשכן והמקדש להתמשכן בעונותיהם של ישראל.

לע"נ הרה"ג ר' שמואל ב"ר אברהם יהודה אלטר זצ"ל בעל לקוטי בתו לקוטי

ועשו לי מקדש. אפשר "י" רומז על י' אמות גובה [של המשכן], ול' רומז על ל' אמות גובה [של בית המקדש], וזה "לי". ומתחיל במקדש אות ל', ומסיים במשכן אות י'. ויראה, שכל הקדושה נמשכת ממשה רבינו, שראה עינו עולמות עליונים שיהיה [המשכן ובית המקדש] מכון [נגד בית המקדש למעלה], ומזו נמשכה הקדושה למקדש. וזה שאמר הכתוב "ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן", "וכן תעשו" לדורות במקדש, כי מקור הקדושה הוא ע"י משה.

ונתת על השלחן לפני תמיד. ירמוז בזה כי בהיות השלחן של תלמיד חכם כהוגן שמהנה לעניים, וגם ידבר דברי תורה על שלחנו, אז הוא שלחן אשר לפני ה', אבל אם לאו מתהפך ה"שלחן" "לנחש", וידוע כי התהפכות הוא אחורים, ולזה ירמוז שיהיה שלחן "לפני", ולא שיתהפך "לנחש".

מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי. ולא בא בתורת חיוב, רק "ידבנו לבו", משום דהשראת השכינה במשכן היא דביקות, ואי אפשר רק ע"י אהבה, לכן לא בא זה בתורת חיוב. (שם משמואל).

וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת. הנה מן הכסף עשו את האדנים, כי תרומת האדנים היא רמז לקבלת עול מלכות שמים, שלשון "אדנים" הוא מלשון "אדנות", והוא יסוד הכל, והוא של כסף שמורה על אהבה, להורות שצריך לקבל עול מלכות שמים באהבה. (שם משמואל).

אם כאב הוא סימן על מכה. אמרו בע"ז (דף כח.): מהיכן מכה של חלל (-מאיזה מקום בגוף נחשב כחלל הגוף שאם יש לו שם מכה היא נחשבת מכה שבתוך חלל הגוף ומותר לחלל עליה את השבת), פירש ר' אמי מן השפה ולפנים (-דחלל הגוף הוא מן הפה ולפנים, אבל מכה שהיא מחוץ השפתים אינה מכה של חלל). בעי ר' אליעזר ככי ושיני מאי (-מכה בשיניים וחניכים אם מותר לחלל עליהן השבת), כיון דאקושי מינה, כמכה דבראי דמו (-כיון דשיניים וחניכים הם קשים, לכן אינו דומה לחלל הגוף, אלא כמכה שחוץ לשפתים, ואין מחללין עליהן השבת), או דלמא כיון דגואי קיימי, כמכה של חלל דמו (-דכיון שהשיניים והחניכים נמצאים מהשפתים ולפנים, הם דומים לחלל הגוף, ומחללין עליהם השבת). אמר אב"י, ת"ש החושש בשיניו לא יגמע בהן את החומץ (-לא ינער חומץ בפיו לרפואתם כיון שאסור לעשות רפואה בשבת), חושש הוא דלא (על כאב מועט אסור לגמע החומץ), הא כאיב ליה טובא שפיר דמי (-הרי דכאב שיניים הוא כמכה של חלל ומחללים עליו את השבת). דלמא תנא היכא דכאיב ליה טובא, חושש נמי קרי ליה.

והנה החכם צבי (סימן ע"ג) כתב בנוגע ספק באשה אם יש לה מכה, ואם יש להביא ראייה מכאבים שיש לה, דיש לה מכה, וכתב וז"ל: אף דיש לחלק בין כאב קצת לכאב גדול, חלילה לסמוך על זה וכו', דלא כל מקום הכואב יש לו מכה, צא ולמד מדין

לכבוד מערכת מליצי יושר

היה קשה לי זה זמן רב מדוע קיבל האבני נזר על עצמו להיות מגן ומושיע ממש כמו בחיים חיותו למי שילמוד דבריו, היה די לו להבטיח שיהיה מליץ יושר, או שיעשה טובה למי שילמוד את דבריו, כמו שהבטיחו כמה גדולים, אבל לקבל על עצמו דבר קשה כזה שיהיה לו מגן ומושיע ממש כמו בחיים חיותו, זה דבר שאף אחד מהגדולים לא הבטיח.

ושאלתי את זאת מחסיד ותיק מגזע סאבאטשוב, ואמר לי דאין זה פלא כלל, כי האבני נזר כל מגמתו בעולם הזה היה לפרסם דרך לימודו, וכמו שהעיד בנו בעל השם משמואל זצ"ל בסוף הקדמתו לספר שו"ת אבני נזר ז"ל: וכפי פרושות השמימה שהדברים יתברכו בלב המעינים ויעשו פירות ופירי פירות, ובדאי יהיה זה לקורת רוח לנשמתו הקדושה, כמו שבעודנו בחיים חיותו בזה העולם היה כל מגמתו להאיר עיני ישראל, ובטח יהיה למליץ יושר בעד אנשים המיימינים (כפרש"י שבת פח:): בדבריו הקדושים, עכ"ל.

וכ"כ האבני נזר בעצמו בהקדמה לספרו אגלי טל שמטרת הדפסת ספרו הוא כדי שהתלמידים ההוגים בו ילמדו מתוכו את דרך הלימוד הנכון. וכיון דזה היה כל מגמתו להפיץ דרך הלימוד שלו, לכן קיבל על עצמו דבר קשה כזה, כדי שיוכל לקיים מגמתו גם לאחר פטירתו.

וראוי לשבח ולפאר את עבודתכם במדור אבני נזר, שאתם לא מסתפקים באיזה דברים קצרים של האבנ"ז על הפרשה (מלוקט משם משמואל וכדומה), אלא אתם מביאים קטעים ארוכים משו"ת אבני נזר ואגלי טל עם ביאורים, כי זה באמת היה מגמתו ומטרתו, ולזה הבטיח מה שהבטיח. תודה על לעבר וברכה על להבא.

כל טוב
משה דוד גולד – בית שמש

מכה של חלל, עכ"ל. סתם ולא פירש מה ראיתו ממכה של חלל.

וכתב האבני נזר (יו"ד סימן ר"ח), דאדברה, מהגמ' בעבודה זרה מוכח דכאב סימן הוא על מכה, וז"ל: מוכח מדפשיט ליה דכמכה של חלל דמי מדמותר בכואב טובא, ש"מ דכמכה של חלל דמי, הרי דכאב גדול כמכה. והתרצן דחי דכאב גדול נמי חושש קרי ליה, היינו משום דככי ושיני אף שיש מכה בהם לאו כשל חלל דמי, ומ"מ לא פליג במה דמבואר מהפשטן דכאב גדול כמכה".

חודש אדר. כתב הרמ"ע מפאנו (עשרה מאמרות מאמר חיקור דין ח"ה פ"ח), דשורש "עמלק" כלול מן כל הד' סטריין הממונים על ד' מיתות בית דין, וכולם נרמזין בשמו הרע, כאשר יוחסר בכל פעם אות משמו, ומתחילין בחסרון אות האחרון, דהיינו כאשר תחסור האות האחרון נשאר אותיות "עמל", דא קליפת אבן נגף, הוא הגורם לסקילה, שהוא הנקרא "עמל". ובהחסר אות השלישית נשאר "עמק" הנרמז לקליפה השנית הגורמת לשריפה, שהוא כמו שריפת גיהנם בשאול עמוקה. ובהחסר אות השנית משמו נשאר "עלק", לשון עלוקה השואבת ומוצצת דם האדם, היא הקליפה השלישית הגורמת להרג ע"י חרב מלאה דם. ובהחסר אות הראשון משמו נשאר "מלק" נרמז לקליפה הרביעית הגורמת לחנק, שהוא במליקה בצוואר, עכ"ד.

והנה אמרו במגילה (דף ז. ו.) דר' יהושע סובר דמגילת אסתר לא ניתנה להיכתב, משום דיש להזכיר מלחמת עמלק ג' פעמים, בספר שמות ובספר דברים ובספר שמואל, ואין אתה רשאי להזכירה פעם רביעית. עוד אמרו שם ששלחה אסתר לחכמים שיכתובה לדורות מגילת אסתר בכלל כתבי הקודש, ושלחו לה שאין לכתבה, מן הכתוב "הלא כתבתי לך שלישים", שלישים ולא רבעים.

וכתב הבני יששכר (מאמרי חודש אדר מאמר ג' דרוש ה') וז"ל: נ"ל לפי מ"ש הרמ"ע מפאנו איך בשם הרשע הזה נרמזין ד' אבות נזיקין דעלמא, והם עמל עמק עלק מלק, הן הנה בגימטריא ג' פעמים "עמלק" וכו', וידוע דעיקר אחיזת שורשו הוא הדעת דסטרא אחרא, והנה צונו במצות זכירת מעשה עמלק ג' מצות, זכור בפה, תמחה במעשה, לא תשכח

במחשבה וכו'. וזה דשלחו לה החכמים שאין להזכיר ביטול הדעת הרע רק בג' מקומות כנגד מחשבה דיבור מעשה וכו', וכבר נכתב ג' פעמים היינו פרשת בשלח ומשנה תורה ובשמואל וכו'. אבל באמת כל מה שנאמר בתורה היינו בשלח ומשנה תורה לא נקרא רק זכירה אחת וכו', ולכן דברי

* וכבר רמז לזה בשו"ע הרב (קונטרס אחרון יו"ד סימן קפ"ז), וז"ל: מה שכתב החכם צבי וכו', אשתמיטתיה תלמוד ערוך בע"ז דף כח. לחלק בין חושש לכאיב טובא דמקרי מכה ממש, עכ"ל. וביאר בשו"ת צמח צדק (יו"ד סימן ק"ט) כוונת השו"ע הרב, וז"ל: מהגמ' מבואר דכאיב ליה טובא דינו כמכה ממש, ולכן לאביי מחללין את השבת על כאב גדול דשיניים כמו במכה של השיניים דהוי כמכה של חלל. וכן למאי דדחי דלמא הכוונה שכמו בכאיב טובא אין מחללין ק' במכה בהן. הרי עכ"פ דכאיב ליה טובא יש לו דין מכה לבני מכה שמחללין עליה את השבת, וזה היפך מ"ש הח"צ צא ולמד כו', דאדברה משם ממש מוכח היפך דבריו.

שניהן אמיתיים, היינו דברי חכמים שדקדקו שלישים ולא רבעים אמת הן, דמחית עמלק הדעת דס"א ע"י הדעת הקדושה הוא במחשבה דבור מעשה, וכן דברי אסתר לכתוב את המגילה לדורות, כי כל מה שנאמר בתורה כאחת יחשב, והזכירות הן שלשה שכן ארבע עניני דה' בחינות הנרמזין בקליפת עמלק והן עמל עמק עלק מלק, הנה ד' הן, והם בגימטריא ג' פעמים "עמלק", עכ"ל.

ואומר באימה אחר נטילת הרשות מתורתנו הקדושה, שיש לפרש ע"פ דברי הרש"ז נ"ע (לקוטי תורה במדבר ג:) משם המקובלים, דהלל ד"ה לעומת זה עשה אלקים, הוא רק בג' עולמות בריאה יצירה עשיה, אבל בעולם האצילות - לא יגורר רע, והקליפה שכנגד עולם האצילות משכנה בעולם הבריאה, ע"ש. וא"כ שפיר הן ג' שהם ד'. וכיון שכל כח עמלק מריפוי ידם דתורתנו הקדושה, ומאחר דאז הדר קבלוה, נעשה ביטול גם לקליפה שכנגד עולם האצילות, ועל כן גם פעם הד' נכתב אז. קיצרתי בדברים שהם כבשונם של עולם, ויהי רצון שלא יאמר פי שלא כרצונו יתברך.

ואת המנורה נוכח השלחן. המנורה רומזת לאור התורה, והשלחן למזונותיו של האדם, כדאמרו (ב"ב כה:): הרוצה שיחכים ידרים, ושיעשיר יצפין, וסימנין שלחן בצפון ומנורה בדרום. וז"ל רבינו גרשום שם: שלחן בצפון היינו עושר, ומנורה בדרום היינו חכמה, כדכתיב "כי נר מצוה ותורה אור", עכ"ל. ולכן צריך לשים את המנורה נוכח השלחן, כדי ללמוד שכל עיסוק בעניני המזון והעולם צריך להיות לאור התורה. וע' ברשב"ם שכתב (פ' בהעלותך עה"פ אל מול פני המנורה) וז"ל: היה מטה ראשי הפתילות של כל שבעת הנרות להאיר אל השלחן, עכ"ל, והיינו כנ"ל לרמזו שהקדושה העליונה התורה תאיר את כל עניני השלחן.

ועשית את המזבח. בלמדי עתה פרשת השבוע וברייתא מלאכת המשכן, עלתה על דעתי לפרש המקראות מדוע במזבח הנחושת בסוף תרומה לא נכתב בשביל מה יש לעשות המזבח, ואילו בשלחן ובמנורה (סוף פרשתנו), ובמזבח הזהב (סוף פרשת תצוה) נכתב בשביל מה יש לעשותם, בשלחן כתיב "ונתת על השלחן לחם פנים", במנורה כתיב "והעלה את נרותיה והאיר", הלא המטרה כתובה, וכן במזבח הזהב כתיב "והקטיר עליו אהרן קטרת סמים", ואילו במזבח הנחושת לא כתיב מטרתו כלל.

ויש לומר דכיון שמזבח הנחשת במקדש הוא בנין אבנים, כמבואר בזבחים (דף כז:): "האי מזבח החיצון כרצפה", ממילא ישנו במטרה מצד "ועשו לי

א' אדר א' יא"צ של בן החפץ חיים זי"ע

הרב אהרן בן הג"ר ישראל מאיר ז"ל

שנפטר בבחרותו ולא השאיר אחריו זש"ק

קברו נמצא בקווינס סמוך להציון של הרה"ק בעל שיח אליעזר

מיאמפלא זי"ע (בצד ימין)

ודאי מי שמתפלל שם ונותן צדקה לעילוי נשמתו, ועושהו שליח שיודיע בקשתו לאביו החפץ חיים זצ"ל דיעשה תפילתו פירות

הכתובת

81-14 Cypress Avenue
Ridgewood, NY 11385

תפרסם ע"י ה.נ.ב.ה.

אפשר למסור נדבות להוצאות הגליון בקנדה להרה"ג ר' יאיר כהן

שליט"א 438-875-5478 אימייל 2792034@gmail.com

גבאים ושומשים בקנדה, שרצים לקנות זכרונות בלי שיעור ע"י הפצת הגליון בכתי

מדרשיהם, יתקשרו להרה"ג ר' יאיר כהן שליט"א

לכבוד עורך גליון הנפלא מליצי יושר.

בתחילת החודש נסעתי לארץ ישראל דרך ווארשא, כדי שאוכל להתפלל על ציון של הרה"ק מפלאצק זי"ע בבית החיים בווארשא, אחר שהתפללתי על הציון, ואמרתי להרה"ק מפלאצק שאני מנדב בכל שבוע להוצאת הגליון, ועכשיו הגיע הזמן שהוא יקיים הבטחתו - כהפתגם שלכם. נותר לי עוד שני שעות עד הטיסה לארץ, והלכתי לאורכה ולרוחבה של הבית החיים שם בווארשא, וראיתי שם צדיקים לאין מספר טמונים שם, ואפרט רק איזה מהם.

ר' שלמה זלמן ליפשיץ בעל חמדת שלמה. **ר' אברהם לופטביר** מח"ס זרע אברהם. **ר' יעקב געזנדהייט** מח"ס תפארת יעקב. **ר' ישעיה מושקאט מפראג** מח"ס הרי בשמים. **ר' יהושע מאוסטרובא** מח"ס תולדות אדם בן ר' שלמה יהודה לייב מלענטשא. **ר' יעקב יצחק מביאלע** חתן ר' יהושע מאוסטרובא בן ר' נתן דוד משידלאווצע. **ר' מנחם מענדל מווארקא**. **ר' יעקב יהודה מנעדריין** מח"ס ישרש יעקב חתן ר' מנחם מענדל מווארקא. **ר' ישראל יצחק מראדשיץ** בן ר' ישכר בער הסבא קדישא מראדשיץ. **ר' עמנואל מפשעטבור**. **ר' יעקב אריה מראדזימין** מח"ס ביכורי אביב. **ר' יעקב יצחק שפירא מבלנדוב** מח"ס אמת ליעקב בן ר' חיים מאיר יחיאל ממוגלינצא. **ר' שמואל מסלאנים**. **ר' מנחם מאמשינוב** בן ר' יעקב דוד. **ר' יוסף קאליש** בן ר' מנחם מאמשינוב. **ר' יעקב דוד קאליש** בן ר' יוסף קאליש. **ר' מרדכי יוסף אלעזר מראדזין** בן ר' גרשון חנוך בעל התכלת מראדזין. **ר' ישראל ממאדזיץ**. **ר' מרדכי יוסף מזלוטופולה** בן ר' דוד. **ר' נפתלי צבי יהודה הנצי"ב מוואלאזין**. **ר' חיים סאלאוויציק מבריסק**. **ר' אברהם משה וויינטריב ממאריקשוב**. **ר' שלמה חנוך מראדאמסק**. **ר' אלטר ישראל שמעון מנובומינסק**. **ר' יצחק זעליג מארגענשטען מסוקולוב**. ועוד ועוד.

ורציתי לעורר ציבור הרחב, כי הנוסעים לקברי צדיקים בפולין, נוסעים מקבר לקבר כמה שעות, ובמשך יום שלם אפשר להם להתפלל אולי בחמשה או ששה קברים. וזה באמת חבל, כי אין צריך לנסוע ממקום למקום, אלא אפשר בתוך כמה שעות לפקוד מאות קברי צדיקים במקום אחד. וידוע מהאריה"ק זי"ע דאפשר לפעול יותר ישועות באותם קברים נדחים שאינם מפורסמים כל כך, כיון שאין מצויים שם הרבה עוברים ושבים, והצדיקים שם משתוקקים שיבוא תודה על הדפסת מכתבי שם מישחו להתפלל על קברם.

יהודה שולמאן, בית שמש

מקדש" שהוא בכלל הבנין. משא"כ בשלחן ומנורה ומזבח הזהב שהם כלי שרת, נפרטו מטרותיהם וצרכם מיד בציווי על עשייתם.

נסיעה לסאכאטשוב-פלאצק מוצ"ש תצוה-ב תשא

"לרגל יומא דהילולא של בעל האבני נזר זי"ע י"א אדר א'
סארגן מליצי יושר נסיעה קצר של 48 שעה

לציון של האבני נזר בסאכאטשוב, והרה"ק מפלאצק בווארשא, רדומסק, לעלוב, קראקא בציון של הרה"ק ר' ישראל איסר'ל ב"ר יוסף, אבי הרמ"א ביומא דהילולא י"ג אדר, שהרמ"א כתב על מצבתו "זכותו הגדול יעמוד למתפלל על קברו". הג"ר שמעון סופר יא"צ י"א אדר, מאור ושמש, ליזענסק. המחיר בערך \$1250

לכבוד מערכת מליצי יושר

ראיתי הגליון בשבת, ובעמוד הראשון כתוב דהעצה להינצל מצרות הוא לקיים צוואת הצדיקים שהבטיחו להמליץ יושר למי שיפרסם דבריהם. הנה לדעתי זה דברים הנוגדים לעיקרי הדת, הרי חז"ל אמרו אם רואה אדם יסורין באין עליו יפשפש במעשיו, כי אין יסורים בלא חטא, ואין מיתה בלא עון, וכך התנהגו כל הדורות, דעל כל צרה שלא תבוא, ידעו מיד דזה רמז מן השמים לשנות מעשיו לטובה, ועיי' תשובה נגאלו מן הצרות. וממש איני מבין איך אפשר לכתוב דברים כאלה. סליחה על הביקורת, אבל האמת צריך להיאמר.

מאיר. פ. לייקוואד

תגובת המערכת

עיינ ברמח"ל (דרך ה' ח"ב פ"ג אות ה') שכתב דיש שני סוגי יסורים. (א) **יסורי כפרה** - שתכליתה למרק העונות. (ב) **יסורי הערה** - שתכליתה לעורר הלב לתשובה, ע"ש. וכונתו דאמרו ביומא (דף פו.) דתשובה מועיל רק על מצות עשה, אבל על ל"ת אינו מועיל תשובה בלי יוה"כ, ועל חייבי כריתות ומיתות ב"ד [ומיתה בידי שמים], אינו מועיל תשובה ויוה"כ בלי יסורים, ע"ש. ועל "יסורי הערה" אמרו חז"ל "אם אדם רואה יסורין עליו יפשפש במעשיו", דכיון דהיסורין באים רק לעורר אותו לתשובה, לכן ע"י שבטל הסיבה, ממילא בטל המסובב, וינצל מצרותיו. ואילו על "יסורי כפרה" אמרו חז"ל "מי שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים", וכן אמרו "צדיק גזר והקב"ה מקיים", כי תשובה לבד לא מועיל בלי יסורים. ואופן איך שתפילת הצדיק מועיל שיהיה לו כפרה בלי יסורים, ביאר בארץ צבי (מועדים עמוד מ"א), דהא דיסורים מכפרים, אינו עצם היסורים, רק הגזר דין שגזרו עליו שיענש ביסורים מועיל כבר לטהרו מעונותיו, כי גזר הדין לבדו הוא כבר תשלומין על חטאו, דמיד שנפסק הדין, נתבטל כבר המשחית שנברא מחטאו, והא דמקבל אח"כ יסורים, אינו כדי לטהרו מעונותיו, רק מתוצאה של הגזר דין. לכך מועיל תפילה, וכן מה שחכם מבקש עליו רחמים - שינצל מיסורים, כי כבר נטהר מעונו, והמקטרג שנברא מעונו כבר נתבטל ע"י הגזר דין, ורק נשאר עליו עונש בתוצאה מהגזר דין, ולזה מהני תפילה לבטלו.

^א וגם בעבר בשוגג צריך יסורים לכפרה, ע' שו"ע יור"ד (סימן קפ"ה ס"ד), פסקי מהרא"י (סימן ס'), תרומת הדשן (ח"ב פסקים וכתבים סימן ס').

^ב ומביא ראייה לזה מחייבי כריתות ומיתות ב"ד, דתשובה ויוה"כ תולין ויסורין ממרקין, וא"כ איך אמרה התורה (ויקרא טו:ז) "לפני ה' תטהרו", הרי עדיין לא נטהר, ומוכרח לומר דתיכף בגמר דין שגזרו עליו שיתייסר, מתנקה כבר האדם מהחטא לגמרי, ולכן כתיב "תטהרו", עכ"ד. וע' מה שתירץ הריטב"א (שבועות יג.).

עשינו מה שגזרת עלינו אף אתה עשה מה שהבטחתנו!

פאר א נדבה פון \$120 פאר גליון מליצי יושר

וועט מען מודיע זיין ביי די ציונים פון די פלאצקע גאון - ווארשא, אבני נזר - סוכאטשוב, בן לאשרי און חזון יחזקאל - הר המנוחות אז איר האט מקיים געווען די צוואה, און יעצט איז די צייט פאר זיי מקיים צו זיין זייערע הבטחה!

gilylonmy@gmail.com 732-510-0560

שיחת הגאון רבי אליהו פפויפר זצ"ל ר"מ בישיבת 'אור ישראל' לצעירים ומשגיח בישיבת 'קרית מלך' לפרשת תרומה

ושכנתי בתוכם - בתוכו של כל אחד

את מקומו שכן מצינו בהר סיני שכל זמן שהשכינה שרויה עליו אמרה תורה גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול ההר ההוא נסתלקה שכינה ממנו אמרה תורה במשך היובל המה יעלו בהר", אלא שכבר פירש"י שם דלא נסתלקה שכינה עד לוחות שניות שניתנו ביום הכיפורים וגם כל ימות החורף שעסקו במלאכת המשכן שהתה שכינה בהר ומשם ניתנו כל המצוות בקולי קולות ולפידים כיום קבלת עשרת הדברות עד א' בניסן שהוקם המשכן.

ד. ומה ארע ביום הקמת המשכן, המשיך רש"י וכתב דאז "זזה שכינה מן ההר וישבה לה על הכפורת באהל מועד ושם באוהל מועד נשנית התורה כללית ופרטותיה", והן הן דברי הרמב"ן הנודעים בהקדמת ספר שמות "והנה הגלות איננו נשלם עד שובם אל מקומם ואל מעלת אבותם ישוּבו וכו' וכשבאו אל הר סיני ועשו המשכן ושב הקב"ה והשרה שכינתו ביניהם - בחינת קבע - אז שבו אל מעלת אבותם שהיה סוד אלו' עלי אוהליהם והם הם המרכבה ואז נחשבו גאולים, ולכן נשלם הספר הזה בהשלימו ענין המשכן ובהיות כבוד ד' מלא אותו תמיד".

ה. מה סודו של המשכן ומה תורף מעלתו להיות השכינה שורה בו בקביעות כשעל ידו נעשים ישראל מרכבה לשכינה. הנה כבר ביאר הרמב"ן בריש פרשתנו (כה, א) דאחר שנבחרו ישראל לעם סגולתו, ממלכת כהנים וגוי קדוש, "הם קדושים וראויים שיהיה בהם מקדש להשרות שכינתו ביניהם, ולכן צווה תחילה על דבר המשכן שיהיה לו בית בתוכם מקדש לשמו, ושם ידבר עם משה ויצווה את בני ישראל. והנה עיקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה שהוא הארון, כמו שאמר ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת, על כן הקדים הארון והכפורת בכאן כי הוא מוקדם במעלה וכו' וסוד המשכן הוא שיהיה הכבוד אשר שכן על הר סיני שוכן עליו בנסתר וכו' שהיה הקול בא מן השמים אל משה מעל הכפורת ומשם מדבר עמו כי כל דיבור עם משה היה מן השמים ונשמע מבין שני הכרובים וכו' וכן אמר הכתוב אשר אועד לך שמה לדבר אליך שם ונקדש בכבודי כי שם יהיה בית מועד לדיבור ונקדש בכבודי".

ו. מזה הטעם מצינו שנקרא המשכן "משכן העדות", כלשון הפסוק בריש פרשת פקודי (לח, כא), "בעבור הארון ששם לוחות העדות", כלשון האבן עזרא שם, כי הוא עיקרו של בית.

ז. אותה השראת השכינה שהוקבעה במשכן כהמשך לאיתגליא דסיני, המשיכה לשכון בבית עולמים, כמבואר בשערי העבודה לרבינו יונה (אות ה') "ומכל ארץ ישראל בחר ד' בירושלים להשרות שם שכינתו וכבודו לעבוד שם עבודת הקרבנות

א. בואו ונחזיק טובה לקדמונים אשר יסדו את עבודת ימי השובב"ם - ובשנת עיבור כשתא דידן שובב"ם ת"ת, לתקן בהם תיקוני הנפש מזהמתה, בימים המסוגלים הללו בהם תיקנו בני ישראל וזיכנו את נפשם מערות הארץ דטומאת מצרים ויצאתם מכור הברזל עד הזיכור השלם מזהמת הנחש במעמד הר סיני באיתגליא דכבוד ד', ובחירת כלל ישראל וקבלת חכמתו יתברך והשלטתם על התורה והבריאה, וכניסתם בברית בלימוד המשפטים ועד בנית המשכן וכלי העובדים בו משרתי עליון.

ולמדנו איפוא, כי השפעת מאורעות בנית כנסת ישראל, מתחדשים ומתעוררים לא רק בשוב התאריך החודשי, אלא גם בשוב ימי שבתא דקריאת התורה באלו הפרשיות דציאת מצרים ומתן תורה. וכבר ידועים דברי השל"ה הקדוש כי מאורעות השבוע טמונות ביסודה של פרשת השבוע. ונמצא כי בבחינה מסוימת אנו שבים ועומדים בתחתית ההר בסיני, מצווים מפי הגבורה על מלאכת המשכן.

וממוצא הדברים אנו למדים עוד כי העיסוק בשבועות אלו בפרשיות בנית המשכן, בכוחה לנסוך עלינו השפעות מרוממות שלמענם נצטוונו במצוה רבה זו דבנית המשכן. הבה נתבונן בתוקף ענינו של משכן ד', אחר היראה לבוא אל היכל ד', כדברי החינוך בריש מצות בנין בית הבחירה (מצוה צה).

ב. הנה כבר בהתגלות הסנה נאמר למשה רבינו "תעבדון את האלקים על ההר הזה", כאשר אל פני המעמד הנורא ההוא מכוונת היתה כל הבריאה מראשיתה, מצפה ליום השישי בו נתחזקו עמודי שמים וארץ ובאה הבריאה לידי תכליתה בשבת דמתן תורה, בהופעת שכינתו יתברך עליהם ברבבות קודש, בגילוי ד"אתה הראת לדעת", "ומראה כבוד ד' כאש אוכלת בראש ההר לעיני בני ישראל", כסיומה של פרשת משפטים, העוסקת בסופה בכניסתם לברית של ישראל וכיסודו של מרן הגרי"ז זצ"ל (ראה בחידושי מרן רי"ז הלוי עה"פ "ואל משה אמר עלה אל ד'"), ועל אותם גילויים נוראים של כבוד ד' פנים בפנים הורה הרמב"ם באגרת תימן "וראוי לכם אחינו שתגדלו בניכם על המעמד ההוא הגדול ותספרו בתוך קהל ועדה גדולתו והדורו שהוא עמוד שהאמונה סובבת עליו", וראוי להזכיר לשונו של מרן המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל: "עס טאר זאך נישט ארפגליטשען פון האצען דער גאנצע מעמד הר סיני (- "לא להחליק כליל מרום מעמד הר סיני למטה").

ג. אמנם התגלות דסיני היתה רק בבחינת ארעי, כמו שאמרו בתענית (כא, ב) "לא מקומו של אדם מכבדו אלא אדם מכבד

ולהתפלל שם לפניו והיה במקום ההוא בזמן שביהמ"ק קיים בכל עת ובכל שעה מין דוגמא שהיה על הר סיני בעת מתן תורה לענין כבוד השכינה וכו'".

ח. ברם, גם כאן, עם בנית המשכן ועשיית הארון - עיקר מקום השראת השכינה בתוכו, לא הושגה התכלית, כפי שלמדים אנו מתורתו של אדוננו ה'נפש החיים' (שער א' פ"ד) כי האדם כולל בתבניתו את הקודש והמקדש העליון והלב של האדם אמצעיתא דגופא הוא כלליות הכל נגד קודש הקדשים ממנו מושתת כל שרשי מקור הקדושות. ואם כן בעת אשר יתור האדם לחשוב בלבבו מחשבה זרה אשר איננה טהורה או מחשבות כעס או שאר עניני תאוה, הוא מכניס טומאה בבית קודש הקדשים העליון ומגביר כח הטומאה והס"א בכל העולמות.

ט. וממשיך שם הנפה"ח בהג"ה כי עיקר ענין הקודש והמקדש ושריית שכינתו יתברך הוא האדם, שאם יתקדש עצמו כראוי בקיום תורה ומצוות אז הוא עצמו המקדש ממש ובתוכו ד' יתברך שמו כמ"ש היכל ד' המה היכל ד' המה, וכמאמרם ז"ל ושכנתי בתוכם בתוכו לא נאמר אלא בתוכם וכו', והוסיף לבאר דזהו דכתיב ועשו לי מקדש ככל אשר אני מראה אותך וגו' וכן תעשו ורז"ל דרשו וכן תעשו לדורות "שרוצה לומר אל תחשבו שתכלית כוונתי היא עשיית המקדש החיצוני, אלא תדעו שכל תכלית רצוני בתבנית המשכן וכל כליו, רק לרמז לכם שממנו תראו וכן תעשו אתם את עצמכם, שתהיו אתם במעשיכם הרצויים כתבנית המשכן וכליו, כולם קדושים ראויים ומוכנים להשרות שכינתו בתוכם ממש, זהו ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם דייקא, שככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן וגו' תכלית כונתי שכן תעשו את עצמכם וכו' לזאת כשקלקלו פנימיות המקדש שבתוכם, אז לא הועיל המקדש החיצוני ונהרסו יסודותיו רחמנא ליצלן".

י. וכן פירש המלבי"ם עה"פ (כה, ח) "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", "וצווה וכן תעשו - שכל אחד יבנה לו מקדש בחדרי לבבו כי יכין את עצמו להיות מקדש לד' ומעון לשכינת עוזו כמ"ש ד' לדוד והגיד לך ד' כי בית יעשה לך ד', ר"ל שאתה בעצמך תהיה בית לד' וכו' ובאופן זה כן תעשו לדורות שכל אחד יבנה מקדש בחדרי לבבו ויכין מזבח להעלות כל חלקי נפשו לד' וכו', וכך יבנה בעליית לבבו את הקיטון אחד שאדור אצלכם שאין המלך יכול לפרוש מביתו והיא התורה ש"נמכרתי עמה".

יא. ומכיון שזכינו להבין עומק משמעותה וצורתה של מצוה רבה זו דבנית משכן לד', כי עיקרה הוא "בלבבי משכן אבנה להדר כבודו" וכיון שלמדנו שעיקרו של בית ועיקר מקום השראת השכינה הינה מעל ארון ברית ד', ארון העדות, על כן ודאי מתוקף העיסוק בפרשה זו - בענינא דיומא - תוך כדי הורדת השפע מכוחה של פרשת השבוע, עלינו להתבונן בסוגיא זו של עשיית הארון. ונמשמש איפוא בההוא ענינא מכמה וכמה פנים, וכדלהלן.

יב. א. בציווי נאמר "ועשו ארון", שלא כשאר הכלים בהם נאמר הציווי "ועשית".

ב. מידותיו של הארון חצויות ושבורות (וראה בבעה"ט (י) דבא לרמז כי הלומד תורה צריך לשבר ולהשפיל עצמו).

ג. "וצפית אותו זהו טהור מבית ומחוץ תצפנו", והנה דרשו ביומא (עב, ב) "מבית ומחוץ תצפנו אמר רבא כל תלמיד חכם

שאין תוכו כבדו אינו תלמיד חכם, אמר אביי נקרא נתעב שנאמר אף כי נתעב ונאלח איש שותה כמים עולה", וצ"ע איך מדמה הארון עצמו לתלמיד חכם דלכאורה הלוחות הוא המשל לתלמיד חכם.

ד. "ועשית עליו זר זהב סביב", ואילו בשלחן ומזבח הקטרת נאמר "ועשית לו זר זהב".

ה. "ונתת אל הארון את העדות אשר אתן אליך", ופירש"י "התורה שהיא לעדות ביני וביניכם שצויתי אתכם מצוות הכתובות בה", וחזר הציווי "ואל הארון תתן את העדות אשר אתן אליך", ופירש"י "בא ללמד שבעודו ארון לבדו בלא כפורת, יתן תחילה העדות לתוכו ואחר כך יתן את הכפורת עליו". וצ"ב מאי נפ"מ אם תחילה מניח העדות.

ו. בכל סדר עשיית הארון מוזכר הארון כתיב חסר "ארן", מלבד בפס' הראשון (כה, י) "ועשית ארון" ובפס' האחרון (כה, כב) אחר הנחת העדות בתוכו "ונועדתי לך וגו' אשר על ארון העדות", וצ"ב השינוי.

ז. "ונועדתי לך שם ודברתי אתך מכל הכפורת מבין שני הכרובים אשר על ארון העדות", נקרא ע"ש העדות, לא כן השלחן שלא מצינו שנקרא 'שלחן הלחם' ורק במזבח 'מזבח העולה', 'מזבח הנחשת' או 'מזבח הזהב' להבדילם זה מזה, וכן כתיב בפר' פקודי (לט, לה) "את ארון העדות". וראה גם בפר' כי תשא (לא, ז) "ואת הארון לעדות".

ח. הארון עצמו נקרא "עדות" כמ"ש בריש פר' תצוה (כז, כא) "מחוץ לפרוכת אשר על העדות", ובפרשת אמור (כד, ג) כתיב "מחוץ לפרוכת העדות באהל מועד יערוך אותו אהרן", וכתב ברש"י "לפרוכת העדות, שלפני הארון, שהוא קרוי עדות", וצ"ב.

ט. איתא בע"ז (מג, א) "לא יעשה אדם בית תבנית היכל אכסדרה תבנית אולם חצר תבנית עזרה שלחן תבנית שלחן מנורה תבנית מנורה וכו'", וצ"ע דהשמיט ארון תבנית ארון, [וראה במנ"ח (מצוה רנד)].

י. ביומא (נג, ב) אמרו דארון במקומו נגנז, והקשה ברש"ש מדוע לא עשו ארון אחר בבית שני.

ונראה דיסוד גדול לימדתנו תורה. דהנה הדבר פשוט שכל דבר המהווה חלק ממהותו השלימה של איזה ענין ולא כדבר המתלווה אליו, צריך שיקבע בו מתחילת ענינו, כמו אברים שהנשמה תלויה בהם שהם קבועים בגוף מתחילת בריאתו דלא כשערו וצפרניו.

לזאת כפלה התורה הציווי ליתן הלוחות קודם הכפורת בגדר שנה עליו לעכב (כמו שכתב הרש"ש שם) להורות כי אין ארון בלא העדות והכי קרא שמו 'ארון העדות' ולא עוד אלא שנקרא 'עדות' בפני עצמו דבלא עדות אין כאן ארון. ולהכי כתיב בכל עשייתו 'ארן' חסר מלבד בתחילת עשייתו דקאי אכולה מילתא ומלבד בסוף אחר שכבר הניח העדות בתוכו. ומשום"ה כתב שם הרש"ש דבבית שני שנגנזו הלוחות, ממילא לא עשו ארון אחר, שאין ארון בלא עדות, וכן כתב המשך חכמה כאן (כה, כא עה"פ 'ואל הארון תתן את העדות'), וכן מטו משמיה דמרן הגרי"ז זצ"ל, ואפשר שלזה לא נאסר לעשות ארון תבנית ארון, דגם אם יעשו חסר בעצם דמות תבניתו בלא הלוחות.

וראה במשך חכמה ריש פר' פקודי (לח, כא עה"פ 'משכן העדות')

ודוקא שם מבין שני הכרובים, מתוך דמות מלחמתה של תורה, יצא דבר ד' אל משה כל ארבעים שנה ושם נשנית התורה כללותיה ופרטותיה.

יח. ומשנתגלה לנו סודו של ארון העדות - עיקרו של משכן ד', משכן העדות, ניתן לב להתבונן בסוד הטמנתו וגניזתו בימי יאשיה המלך (במטמוניות שהוכנו מראש על ידי שלמה המלך), דהנה כבר נתבאר בהקדמת השערי יושר יסוד החילוק בין לוחות ראשונות ללוחות שניות וטעם שבירתן על ידי משה רבינו, שהסכימה שכינה על ידו ליצור את מצב העמל הנדרש לידיעת התורה מה שלא היה בלוחות ראשונות שלמים ואינם משכחים. וממוצא הדברים י"ל דבעוד אשר לוחות ראשונות ניתנו בפרהסיא ובגלוי של "רואים את הקולות" באיתגליא נוראה - שלא הותירה מקום להמנע מקבלת התורה כמו שפירש המהר"ל (גור אריה פרשת יתרו) את ענין כפיית ההר - ופנים בפנים נגלה אליהם באופן שלא הוזקקו לאיזו בחינה של יגיעה ועמל מצידם, הרי שלוחות שניות כבר ניתנו בהסתר, במידה של "חמוקי ירכיך" ואחרי עמל של "פסל לך" באופן המחייב את המבקש תורה לגלות את המסתור בעמלו.

יט. ומעתה יש להוסיף נדבך לבאר דזהו סוד הסתרת הלוחות בתוך ג' ארונות והנחתם חדר לפנים מחדר מאחורי הפרוכת המבדלת, להורות לנו על רוב העמל ועוצם היגיעה הנדרשים כדי לגלות צפונותיה של תורה הנמצאת במסתורים וכל הרוצה לזכות בכתרה של תורה יכשיר נפשו ויבוא ויזכה.

כ. ואמנם כבר נתבאר ברש"י ריש פר' ויקרא (א, א) דהדיבור אל משה מבין שני הכרובים היה בבחינה הגדולה של קול ד' בהדר קול ד' שובר ארזים - היינו כקול דמתן תורה כמבואר ברש"י (תהילים כט, ד), ואעפ"כ לא נשמע הקול כי אם בתוך אוהל מועד ולא יצא חוצה. והיה תמה מו"ר הגר"י ניימן זצ"ל למה הוצרך לנס גדול זה שיהא הקול פוסק בשערי הבית, וביאר דבאמת הקול כשלעצמו היה גדול דלא פסק כקול מתן תורה שנשמע בכל היכלי מלכי אומות העולם, אלא שכדי לקלוט את קול ד' הוצרכה שמיעת אוזן "דערהרען", ולזה זכה רק משה רבינו שהכשיר אזניו לבו לקלוט את קול ד' המלמד תורה בכל פרטיה ודקדוקיה. לא כמצב של "רואים את הקולות" בעליל, אלא מצב של עמל ויגיעה כדי לשמוע את הקולות.

כא. ונוסיף אריח ע"ג לבנה לבאר בזאת סוד גניזת הארון בבית שני. כי על כן דוקא ימי בית שני בהם התעצם בכל עוז אורה של תורה שבע"פ בחיבור המשנה על ידי התנאים הקדושים - יסוד תורה שבע"פ, דוקא אז הוטמן הארון במטמוניות עומק למטה מעומק, להורות כי כל קנינה של תורה שבעל פה מיוסד על "אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה", הרי "אז תבין יראת ד' ודעת אלקים תמצא".

כב. ואמנם גם במצב הזה של "דביר המוצנע", של הארון במטמוניות, היה כבוד השכינה חופף על מקום הארון כמתבאר בדברי הנביא ביחזקאל (ז, כב) המתנבא נוראות: "והסבותי פני מהם וחיללו את צפוני ובאו פריצים וחיללוהו" ופירש הרד"ק: "והסבותי כמו שאמר בתורה והסתרתני פני מהם, וחיללו הזרים במקום הצפון שלי בבית והוא הדביר שהוא קודש הקדשים ששם הארון, ובאו בה פריצים וחיללוהו, לשון נקבה על שכינת הכבוד החונה על הארון". ולכאורה הלא מקרא זה דרשו בע"ז

דנקט דהמשכן נחשב לאוהל מועד לאסור הבמות, רק כשיש בו ארון, כמבואר בתוספתא סוף זבחים, וזהו דכתיב אלה פקודי המשכן משכן העדות, רק כשהעדות נתון בו, היה משכן. ונתבאר בזה כי בדוקא צריך שיתן בסדר הזה, כי דין נתינת הכפורת הינה על הארון ואין ארון בלא לוחות, ומה גם אם הכפורת נידונה ככלי בפנ"ע, ודאי דין נתינה הוא על הארון, אחרי שהושלם בנתינת הלוחות.

ועיין בחידושי הגר"ז פר' עקב עה"פ (דברים י, א) "בעת ההיא אמר ד' אלי פסל לך שני לוחות אבנים ועלה אלי ההרה ועשית לך ארון עץ", דקודם שנאמר ציווי של עשית לוחות, לא שייך היה לצוות על עשיית ארון שכל ענינו מושב הלוחות, ולהנ"ל א"ש ביותר.

[ומה נמלצו דברי בעה"ט (כה, י) עה"פ "ועשו ארון" דארון אותיות ארון שהיה ארון של ישראל, והיינו כי הארון בעצמו נעשה לגוף המאיר, וכבר אמרו בירושלמי יומא (ה, ג) והביאה רבנו חננאל ביומא נד, ב) "עד שלא ניטל הארון היה (כהן גדול) נכנס ויוצא לאורו של ארון, משניטל היה מגשש ונכנס מגשש ויוצא"]

יג. ומכיון שלמדנו כי תכלית ציווי המשכן "וכן תעשו" את עצמיכם, ליצור מעצמיכם משכן ד' ועיקרו - הארון וכיון שהלוחות הינם עצם ממהותו של הארון, משום הכי שפיר דרש רבא דתלמיד חכם צריך שיהא תוכו כברו [ולמדנו שאפילו גריס באורייתא תדירא ושותה תמיד מימה של תורה, הרי זה שותה ויש בו עולה] מהא דאמרה תורה "מבית ומחוץ תצפנו", והיינו דהארון עצמו נעשה לחפצא של תורה, של עדות. [ואמנם גם הלוחות עצמו נמשלו לתלמיד חכם, כמו שאמרו בברכות (ת, ב) "הזהרו בזקן ששכח תלמודו מחמת אונסו דאמרין לוחות ושברי לוחות מונחות בארון"]

יד. וכיון שארון עצמו משול לתלמיד חכם, אמרה תורה "ועשית עליו זר זהב", בעוד שאצל השלחן והמזבח המורים על כתר מלכות וכתר כהונה נאמר "ועשית לו", דהנך זרים אינם בעצם מהות האדם אלא ירושה להם מאבותיהם רק ענין חיצוני, משא"כ כתר תורה שכל הרוצה יבא ויטול, הינו כתר הנתון על מי שבעצם מהותו נעשה לחפצא של תורה. ויש להוסיף דאע"ג דהארון היה מצופה מבית ומחוץ בזהב, מכל מקום ארון אמצעי של עצי שיטים היה, וכפי שביאר מרן הגר"א שר זצ"ל דזהו להורות על הצמיחה של הת"ח שיהא צומח כעץ, "בחצרות אלקינו יפריחו".

טו. מאחר ועשיית הארון באה לרמוז לתעשו את עצמכם לחפצא של תורה - תכלית המשכן, משום כך ציוותה תורה "ועשו ארון", ולא "ועשית ארון", שיהיו כל ישראל נוטלים חלק בעשייתו, כמו שהביא הרמב"ן כאן את דברי המדרש (שמו"ר לד, ב) "יבואו הכל ויתעסקו בארון כדי שיזכו כולם לתורה".

טז. ובזה יתבאר סוד המידות החצויות של הארון, להורות כי כך דרכה של תורה שגם מי שזכה לכתרה של תורה, לעולם יחוש עצמו שעדיין לא מיצה מידתו ולא באה לכלל שלימות מעלתו בקנינה של תורה הארוכה מארץ מידה ורחבה מני ים.

יז. ומה נפלא הדבר שציוותה התורה להעמיד ע"ג הארון את הכפורת שעל גבה מעשה הכרובים "ופניהם איש אל אחיו" "כרביא, כי נער ישראל ואוהבהו" ו"כמו שני כרובים שנושאים ונותנים בדברי תורה", כלשון בעה"ט, והם עשויים מקשה אחת.

לעבודת הימים הללו הבאים לקראתנו לשלום, עבודת "הדר קבלוה מאהבה", וכבר ביארנו ענין אמרם ז"ל (תענית כט, א) "כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה, כך משנכנס אדר מרבין בשמחה", דהיינו דמיעוט השמחה בחודש אב הוא מחמת חורבן התורה שהביא את חורבן הבית, "על עזבם את תורת", ושנתעצם עם חורבן הבית בגלות סנהדרין וכו' ו"מלכה ושריה בגוים אין תורה". כך שמחת חודש אדר הוא מחמת השבת אורה של תורה למקומה ביתר שאת, וכפי שפירש"י במגילה (טז, ב) דרשת "ליהודים היתה אורה - זו תורה", "שגזר עליהן המן שלא יעסקו בתורה", ונהפוך הוא תחת הנעצוץ עלה ברוש ותחת הגזירה לעקור התורה, ליהודים היתה אורה של תורה מתוך קבלה ברצון, והימים האלה נזכרים ונעשים בכל שנה ושנה בריבוי תעצומות אורה של תורה.

(נב, ב) על היונים שנכנסו להיכל וטמאוהו ובבית שני היה הדבר והיה הארון מוצנע וגנוז, וע"כ מבואר דמ"מ היתה שכינת הכבוד חונה על הארון מלמעלה.

כג. ומשזכינו לעמוד על סוד הטמנת הארון והלוחות, מקבלים משנה תוקף דברי המלבי"ם והנפה"ח אשר הורונו כי עיקר תכלית המשכן הוא "וכן תעשו" - את עצמיכם, להכין חדרי לבבכם להשכין בהם שכינת עוזו, וזאת על ידי עמלה של תורה המזככת את הנפש ופותחת את אוטם הלב וכיסויו, כמו שביאר מרן הגר"ש רוזנבסקי זצ"ל את לשון התפילה "הוא יפתח לבנו בתורתו". וכך יחוש כל אחד ואחד שהוא מן הכהנים המשרתים לפני ד' בהיכל קדשו בבחינה של "ומן המקדש לא יצא", ש"יהיה כבוד המקדש ועבודתו גדול עליו" אף יותר מהקרובים אליו ביותר, כלשון הרמב"ן בפר' אמור (ויקרא כא, יב).

כד. בעמדנו עתה ערב ראש חודש אדר דבריא מזליה, ניתן לב

מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי

לעילוי נשמת

בעל השמועה

אשר תוקף דביקותו בתורה ובאש אהבתה ניכרת היטב במאמריו ובשיחותיו, ו"נאים הדברים כשהם יוצאים מפי עושיהם"

הגאון רבי **אליהו פפויפר** זצלה"ה

בן רבי שמואל זצ"ל

ר"מ ישיבת 'אור ישראל' לצעירים ומשגיח בישיבת 'קרית מלך'

יגע בתורה ובעמלה בשקידה נשגבה ונתן לבו תמיד להבין ולהשכיל עמקי אמריה שירת התורה לא משה מפיו, דבריה היו חביבים וערבים עליו והיתה מעוזו ומשוש חייו הרביץ מתורתו לעדרים והעמיד תלמידים הרבה לתורה וליראת שמים, נשאם על לוח לבו ושקד בעמל נפשו לגדלם ולרוממם במעלות הר ד' אחז במטה עוז עבודת לבב מתוך התבוננות ועיון תפילה, בשפיכת שיחו כיבד את ד' מגורו ובנעימת רגשו רגשה כל העזרה עמו מופלא בארחותיו, באצילות מידותיו ובחן ענותנותו, חכמת אדם תאיר פניו אורח חייו למעלה למשכיל בחיי רוממות הדעת, לעשות הישר והטוב, לשמור פקודיו ולנצור עדותיו בדעת ובתבונה ינק רבות מרבותיו אדירי התורה והיראה, דבק בם והיה לאהובם ולחביבם, תורתם ומשנתם היו נר לרגליו בחכמת לב דלה והשקה ממעיינם של מאורי הדעת והנחיל לרבים טעם זקנים ומשנת חכמים בכתב ובעל פה ויהיו ידיו ולבו אמונה עד בא השמש בצהרים

נלב"ע ו' באדר תשפ"א

נטל כל חמודות שבעולם והלך לו

ת. נ. צ. ב. ה

אוצר החידות והדיעות לפרשת תרומה

ע"י

מרדכי זיסקינד הגר
ומאיר שולביץ

חידה. איזה דין במתנות לאבינונים למדו בפרשתנו.

תשובה. כתבו האחרונים דתיקנו לתת מתנות לאבינונים לפי ג' מטבעות ששוויים אחד וחצי מהמטבע של המקום, והסמיכו זאת לפסוק של ג' פעמים תרומה. ובספר וידבר משה כתב דהא דכפלה התורה קחו מאתכם תרומה לה' ושוב אמרה יביאה את תרומת ה'. שמרומז דברי המגן אברהם בשם המהרי"ל שמעות לאבינונים יש לאדם ליתן ממעות שלו ולא מכספי מעשר, ולכן קאמר קחו מאתכם תרומה לה', היינו ממעות שלכם ולא ממעשר כספים, אולם כל נדיב לב יביאה את תרומת ה', שאם ברצונכם להוסיף גם מעות שכבר שייכים לצדקה, רשאים אתם.

ידועים דברי הפר"ח בסי' תרצ"ד ס"א דהא דאמרו בגמ' מגילה דמשמעות הכתוב דבעינן מתנה אחת לכל אביון, היינו מדכתיב מתנות לאבינונים ולא 'לאבינונים מתנות', ויש לזה כמה סמוכין בכמה דוכתי, ע"י בחת"ס בפ' תצוה מה שהביא מענין כותנות הכהנים מירושלמי יומא פ"ג ה"ו. ובפר"ח הביא מקרא דפרשתן 'ועשה כרוב אחד מקצה מזה וגו' עיי"ש, וע"י בס' נפש חיה לנכד הנו"ב, בגמ' מגילה שם.

חידה: איזה דבר בנדבת המשכן היה בא מן הטמא ולא היה בזה בעיה שצריך מן המותר בפיק' (ומדוע).

תשובה: א. היינו התכלת, וכבר עמדו בזה רבים מהמפרשים, כיצד יתכן שהיה במלאכת המשכן 'תכלת', והלא מוצא התכלת הוא מחילזון כדאיתא במנחות (מ"ד א').

ב. וכמו"כ דנו בזה לגבי 'תולעת שני', להמפרשים דהכוונה לצמר הצבוע בדם התולעת. ואכן בין לענין התכלת, ובין לענין תולעת שני, מצינו שנחלקו בזה רבותינו הראשונים והאחרונים, אם היו באמת דברים היוצאים מן הטמא, או לא.

ג. ובנוסף לתכלת ותולעת שני, יש לציין גם 'עור תחש' הנזכר בפרשתנו. ואע"ג דלמסקנת הגמ' בשבת (כ"ח ב'), מסקינן דתחש שהיה במשכן טהור היה, מ"מ בירושלמי שבת (פ"ב ה"ג), מבואר דנחלקו בזה תנאים, עיי"ש בפני משה וקרוב העדה.

ולגבי טעם ההיתר יש בכ"ז אריכות, ואציין רק מה שמצאנו מיישבים בזה להשיטות דשלשתן יוצאין מן הטמא.

יעוין בשו"ת נו"ב (או"ח קמא, סי' א' בסוף התשובה), דנסתפק בעיקר דין 'מן המותר בפיק' אם זהו גם לענין חזותא, דהיינו היכא דהוא לצביעה בלבד, או דגבי צבע לא בעינן מן המותר בפיק, כל שעיקר הדבר בא מן הטהור. ובמהדו"ת סי' ג', מובא תשובה מבן המחבר שהאריך בכ"ז, ורצה להוכיח דגבי 'חזותא' ליכא דינא דמן המותר בפיק ממה שמצינו גבי תכלת וכו"ל (ופוסקי הזמן דנו בזה לענין צבעי מאכל למניהם ואכ"מ), והיינו עכ"פ להמפרשים דחלזון הוא תולעת, ולא מין דג ממש. וכתב שם עוד, דאפילו נאמר דחלזון הוא מין דג טהור, מ"מ אכתי יש להוכיח כן מגבי תולעת שני וכו"ל.

ועי' כע"ז בנחל קדומים להחיד"א בפרשתנו כאן, שכתב דהתכלת לא היה אלא חזותא בעלמא, וזה גורם, כיון דהיה מעורב עם עוד סמים אחרים, וכמש"כ הרמב"ם באופן עשייתו (בפ"ב מהלכות ציצית ה"ב). אלא דלפי משכ"ת הרמב"ם דהוא מין דג, א"כ בלא"ה י"ל דהיה דג טהור.

ולענין 'תולעת שני' מצינו לרבינו בחיי בפרשתנו (שם ג'), שכתב, "ולא מצינו משי בנדבת המשכן, לפי שהוא יוצא מגוף השרץ, שהוא התולעת, ולא הוכשר למלאכת שמים אלא דבר טהור, וכענין שאמרו בתחש (שבת שם). וצבע 'תולעת השני' אינו מגוף התולעת, אלא מתוך גרגרים שהתולעת בתוכם".

אולם יעוין בשו"ת גינת ורדים (או"ח כלל ב סי' ט"ז), בתשובה ממהר"מ בן חביב, שכתב דיש החולקין על דברי רבינו בחיי, דבאמת ה'משי' הוא טהור, "דמעולם לא היה אסור המשי באכילה, דהמשי הוא נעשה מריר התולעים, כמו קורי עכביש, וריר התולעת דהוא משי לא מיתסר באכילה, דאין לו שום טעם והוי כעפרא בעלמא". ואמנם לענין ה'תכלת' כתב שם, "ובתשובה אחרת שכתבתי בדין ה'קירמיז', כתבתי מה שקשה לי על רבינו בחיי ז"ל מתכלת דהוא דם חלזון, ושם כתבתי ליישב יע"ש" (ותורף תשובה זו לא מצאתי, כיון שהיא בכת"י).

עי' בשו"ת חתם סופר (או"ח ח"א סי' ל"ט), שכתב דלמסקנת הסוגיא דשבת הנ"ל, יתכן דבאמת מה שאמרו דלא הוכשרו למלאכת שמים אלא מבהמה טהורה, היינו רק לגבי תפילין, ולא לגבי מלאכת המשכן. ועי' כע"ז בתשובה מבן הנו"ב הנ"ל. ועי' עוד משכ"ת התור"ת בפרשתנו כאן, וכן בסו"פ שלח.

ב. הנודע ביהודה (או"ח תנינא סי' ג) כתב גם דם החלזון שצבעו ממנו התכלת אף שהוא בא מן הטמא, אינו אלא חזותא בעלמא. אך באמת דן האם הוא מין טמא. ועיין באבני נזר (או"ח סימן טו אותיות ח' ט') שס"ל שלא היה מן החלזון אלא היה נעשה מצבע הדומה לרקיע. וע"ע בשו"ת חתם סופר (יו"ד סימן רעו) שהשיב ע"ד הגאון ז"ל שאמר שמשי הוא דבר טמא וע"כ לא היה במשכן, שא"כ צ"ל שתולעת שני שהוא צמר שצבוע בדמו לא אכפת לן במה שאינו מותר בפיק, וכ"כ לגבי החלזון, עייין שם.

ב. התחש- היה ממין חיה ולא מוכר בחיות שזה חיה טהורה.

חידה: איזה תירוץ נמצא באחרונים לקושיית הבית יוסף בחנוכה שמקורו בפרשת השבוע.

תשובה: ראיתי מתרצים שהיו צריכים שישאר ביום הראשון שמן, שאל"כ אלא היה נגמר, ונעשה נס שיהיה שמן שהרי הקב"ה יכול לעשות אף יש מאין, מכל מקום אין זה 'שמן זית', ועל זה רמז סוף פרשתינו 'וכל יתדות החצר נחשת' ר"ת 'נר חנוכה שמונה תדליק' ולמה לא שבעה, משום 'שמן זית' הכתוב מיד בתחילת פרשת תצוה. בשם מהרי"ד מבעלז

חידה. היכן מרומז בפרשה שצריך לעזור לת"ח בכל מה שהוא צריך לעשות.

תשובה. עה"פ ועשו ארון - ר' יוחנן רמי, כתיב (פ' עקב) ועשית לך ארון וכתוב ועשו ארון, מכאן לתלמיד חכם שבני עירו מצווין לעשות מלאכתו [יומא ע"ב ב']: וכתב התו"ת- ור"ל שבאמת בעיקר המצוה נצטוו משה ועשו כל ישראל עבדו, ואף על פי שרק בצלאל ואהליאב ועוד חכמים עשו, אך הם, אולי, קבלו שכרם מקופת כסף קדשי בדק הבית שכל ישראל השתתפו בה והיו כמו הם עצמם עשו, ועיין תמורה ל"א ב'. ועיין בשבת קי"ד א', א"ר יוחנן, איזה הוא ת"ח שבני עירו מצווין לעשות מלאכתו זה שמניח חפציו ועוסק בחפצי שמים, ולא נתבאר מקור לדין זה, וי"ל דר' יוחנן לשיטתיה בדרשה שלפנינו שחידש עיקר הלמוד מחיוב זה, וא"כ מכיון דילף ממשה ממילא אין לנו לחייב רק בת"ח שנוהג כמשה שהניח כל חפציו הפרטים ועסק רק בצרכי שמים. ויש להעיר בקושיית ר' יוחנן מסתירת הלשונות ועשית ועשו ארון, לפי מה שדריש הוא גופיה בסוגיא כאן ג' זירים הם, של מזבח ושל ארון ושל שלחן, של מזבח זכה אהרן ונטלו, של שלחן זכה דוד ונטלו, של ארון עדיין מונח הוא כל הרוצה ליקח יבא ויקח. והבאור הוא, כמ"ש באבות דכתר תורה שוין בו כל ישראל, ולפי"ז הלא יתכן דכתיב פעם אחת ועשו להורות על דבר זה שבכתר תורה זוכים כל ישראל, וי"ל דדריש למה לא כתיב גם בפ' עקב ועשו, וצ"ע:

חידה. הנה קי"ל בכל מקום שזהב הוא מקטרג והוא מעורר את הטא העגל ולכן כהן גדול נכנס רק בד' בגדים לקודש הקדשים ביה"כ כדי לא להזכיר הטא העגל, היכן מצינו שזהב אדרבה הוא כפרה על העגל.

תשובה. בירושלמי [שקלים פ"א ה"א], כפרת זהב - למה של זהב, א"ר יוסי ב"ר חנינא, יבא זהב של כפרת ויכפר על זהב של עגל. כתב התו"ת - נראה דלאו דוקא על כפורת זהב לבד מדייק ודריש אלא דגם על שאר כלי זהב, כרובים זהב, שלחן זהב, מנורת זהב, מזבח הזהב, וקבע הדרשה על כפרת משום שאצלו כתיב בפעם הראשונה זהב, או משום דכפרת הוא בלשון נופל על לשון שם כפרה, וכמ"ש בתנחומא למה נקרא שמו כפרת מפני שמכפר, וטעם הדרשה בכלל דקשה לו למה השתמשו בזהב למשכן הא קי"ל אין קטיגור נעשה סניגור ובהב"ה הלא השתמשו לעגל, וכמ"ש בבבלי ר"ה כ"ו א' מפני מה אין כהן גדול נכנס בבגדי זהב לפני ולפנים לעבוד עבודה, לפי שאין קטיגור נעשה סניגור, ופירש"י קטיגור - זהב העגל, ומשני כאן יבא זהב של כפורת ויכפר על זהב של עגל, ויתבאר הענין ע"פ מה שהקשו בבבלי ר"ה שם והא איכא ארון וכפרת וכרובים, ומשני חוטא בל יקריב קאמרין, ופירש"י האדם לא יקריבו הלום שהוא חוטא בו, עכ"ל. מבואר שעיקר הקפידיא רק שהאדם לא ילבש זהב מפני שהוא היה החוטא, אבל בכלים שרי, ואדרבה, עוד נכון הדבר שיבא מין זה ויכפר על זהב של עגל. והענין הוא, מפני שהקטגוריא [רק באדם, ודו"ק:

חידה. כמה הלכות השייכות לת"ח לומדים מהארון.

תשובה. ועשו ארון - ר' יוחנן רמי, כתיב (פ' עקב) ועשית לך ארון וכתוב ועשו ארון, מכאן לתלמיד חכם שבני עירו מצווין לעשות מלאכתו [יומא ע"ב ב']:

כתב הבית הלוי פרשת תרומה, (יא) וצפית אותו זהב מבית ומבחוץ תצפנו. אפשר לרמוז דהארון הקודש הוא מקום שמונח בו התורה וכן הוא הת"ח הולמד תורה לשמה ומצוה הוא להחזיקו, ואל יאמר האומר הן די להת"ח אם אספיק לו צרכי מזונותיו שיהיה לבו פנוי ללמוד אבל מה לו ולהת"ח ולכבוד ולמה לי להרבות בהוצאה עבדו שיהיה מכובד, ולזה בא הרמז מבית ומבחוץ תצפנו, שיהיה נאה גם מבחוץ דהני שני החזקות צריך לעשות אחד מבית, דהיינו שיהיה לו בביתו מה לאכול וגם שיהיו נאים בעיני הבריות בלבושם ובדירתם ובכל ענייניהם:

ט. א- ביומא ע"ב מבואר דציווי עשיית הארון הוא בל' רבים, להורות שרבים יתעסקו בו משום כבוד התורה, וכ"ש להתעסק בכבודו של ת"ח. ב- עה"פ מבית ומחוץ תצפנו דרשו ביומא שם דכל ת"ח שאין תוכו כבודו אינו ת"ח. ג- ובס' משיבת נפש הוסיף ע"ז דבעינן גם שיהא ברו כתוכו, וכמ"ש דת"ח שנמצא רבב על בגדו חייב מיתה.

חידה. כמה ניסים היו בעמודי המשכן.

תשובה. [1] שמשה הקים אותם והם קמו מאיליהם. [2] והבירח התיכון - תני, בנס היה עומד. [שבת צ"ח ב']:

י. ביומא ע"ב א' דרשין מתיבת 'עומדים', שעומדים דרך גדילתן, דבר אחר שמעמידין את צפויין, דבר אחר וכו' שעומדין לעולם ולעולמים.

חידה. היכן היתה במלאכת המשכן וכליו צורה של פרי.

תשובה. [א] הרמב"ם בפ"ג מהלכות מה"ב ה"ב כתב דבמנורה היה ארבעה גביעים משוקדים, דהיינו דצורתן היתה צורת פרי שקדים וכ"ה בפירוש ר"י בכור שור ובפ"י ר"א בן הרמב"ם ובמעם לועז שבגביעים מצוייר בהם שקדים וטע"ע בהעמק דבר להנצי"ב.

ב] הכפתורים במנורה פרש"י דהיו כמין תפוחים.

ג] וי"ל גם רימון במעיל אבל לא הוזכר זה אלא בפ' תצוה.

חידה. איזה סגולה יש להיות בביהכנ"ס כשמוציאין את הס"ת מארון .

תשובה. כתב במהר"ל [דין קריאה וספר תורה סעי' א' עמ' תמ"ט - בשינוי נוסחאות שם אות ד'] שחישוב ומצא שרמ"ח פעמים בשנה מוציאים ס"ת מן הארון, וכ' שסגולה היא להיות בביהכנ"ס בזמן הוצאת הס"ת מהארון לשמירה על האיברים - וצ"ב כונתו מדוע יש בזה שמירה להיות כשמוציא את הס"ת.

חידה. איזה כלי בבית המקדש השני לא היה באותו גודל ומדוע?

תשובה. במשניות מדות (פ"ג מ"א) איתא בימי בית שני היה המזבח שלושים ושתים על שלושים ושתים אמה, ומתחילה לא היה אלא שמונה ועשרים על שמונה ועשרים, וכשעלו בני הגולה הוסיפו עליו ארבע אמות מן הדרום וארבע אמות מן המערב. ומבאר בגמרא (זבחים סב ע"א) ששינוי זה נעשה כיון שהאש של בית שני לא הספיקה לעיכול בשר הקרבנות על אש המערכה, והיה צריך להוסיף עצים ולהרחיב את המזבח.

חידה. במה משה רבינו נתקשה, ומדוע כשבנו כלי זה בתקופה אחרת לא נתקשו בבנייתו.?

תשובה. האמרי אמת נתקשה מדוע משה נתקשה בעשיית המנורה ובצלאל עשאה מיד, ותירץ כי משה רבינו ידע עומק וגודל סודות קדושת המנורה ירכה וקנה גביעה וכפתוריה ופרחיה לכן נתקשה משה, אבל בצלאל לא נתקשה ועשאה מיד. והגר"ח קנייבסקי בספרו דרך חכמה (ה' בית הבחירה בביאורים רפ"ג) תירץ שאחר שכבר היה למשה את המנורה, היתה להם בקבלה איך היתה ועשו אחריה, וכתב עוד דאולי משה היה במדבר ולא היה לו כל הכלים לצמצם וכו', משא"כ בבית ששני כבר היה להם כל הכלים לצמצם ולמדוד.

חידה. איזה דין השייך להלכות קנינים מרומז בתחילת הפרשה.

תשובה. א] הדין של מתנה באדם חשוב שבהיה הנאה מקדש והארכנו בזה בעלון משיב כהלכה לפרשתנו. ב] בתחילת פרשתינו מבואר דיני קנינים לבני ישראל, דבר אל בני ישראל - פרט לנכרי, מאת כל איש - פרט לקטן, אשר ידבנו לבו - פרט לחרש ושוטה.

חידה. היכן רמזו שיש עניין להוציא על מצוות ולא לעשות אותם בחינם.

תשובה. ויקחו לי שיש עניין להוציא ממון על מצוות כ"כ בהאר"י. בזהר הקדוש על הפסוק ויקחו לי תרומה כתב שאין לקחת דבר מצוה בחינם, בגין דלא זכי בההיא עובדא כלל לאמשכא עליה רוחא דקודשא אלא באגר שלים.

חילוק בכלי המטכן.

יש לעיין שהנה בכל הכלים כתוב ארכו רחבו קמתו עם וו בסוף ולא כתוב אורך ורוחב למשל בארון, (י) וְעָשׂוּ אֹרֹן עֲצֵי שִׁטִּים אֲמָתִים וְחָצִי אֶרְכּוֹ וְאַמָּה וְחָצִי רָחְבּוֹ וְאַמָּה וְחָצִי קִמְתּוֹ; וְלַעֲוֹמֶת זֹאת בַּמִּזְבֵּחַ הַחִיצוֹן כְּתוּב אֹרֶךְ וְרוּחָב, וְרֵק קוֹמָתוֹ כְּתוּב כְּמוֹ בַּשָּׂר הַכִּלִּים, וְעֲשִׂיתָ אֶת הַמִּזְבֵּחַ עֲצֵי שִׁטִּים חֲמֵשׁ אַמּוֹת אֹרֶךְ וְחֲמֵשׁ אַמּוֹת רָחֵב רְבֹעַ יִהְיֶה הַמִּזְבֵּחַ וְשִׁלֹּשׁ אַמּוֹת קִמְתּוֹ;

תשובה. בספר אז ישיר הביא ליישב ששאני מזבח שבעוד שכל הכלים נשארו לדורות במידות האמורות הרי המזבח בבית עולמים היה גדול יותר ולכן במזבח לא נאמר ארכו ורחבו שכן לא דוקא במידות אלו אורך ורוחב המזבח

חידה. איזה הלכה בהלכות ברכת המזון שייכת להלכות בית המקדש שלא בונים אותו בזמן מסויים.

תשובה. המנהג לכסות הסכין בשעת ברכת המזון, משום שהיה אחד שבעת שהגיע לברכת בונה ירושלים נזכר בחורבן בית המקדש והיה לו צער ותקע הסכין בלבו, ולכן כתב בשבלי הלקט שתיקנו חז"ל להסיר הסכין מהשלחן בעת ברכת המזון. ובמג"א כתב שבשבת אין צריך לכסות, שהרי אין בונין בית המקדש בשבת. ועוד העירו לפי"ז שלא יצטרכו לכסות הסכין בסעודת לילה גם בחול שהרי אין בנין בית המקדש בלילה.

חידה. בתחילת הפרשה (ג) וְזֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֹתָם זָהָב וְכֶסֶף וְנִחֹשֶׁת: (ד) וְתִכְלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים וְגו', הנה כל עניני המשכן היו עשויין מי"א חומרי גלם, היכן היה משהו בכלי המשכן שהחומר גלם שלו לא נמצא ברשימה הזו?

תשובה. לדעת רש"י קערותיו היינו הדפוס ששימש ללחם הפנים לאפייתו היה של ברזל כמו שמבואר בפירש"י (שמות כה כט) ותמה המנחת חינוך (מצוה צז) מהיכן ידע רש"י לחלק שהדפוס של האפייה שהיה של ברזל. וראה בגו"א שכתב שדפוס זה היה בין הכלי שרת. וראה ברש"י יומא (יב ע"א) ומזלוגותיו שכתב שהיה מהפך במזלג של ברזל. והרש"ש תמה על כך דהרי הרמב"ן ס"פ יתרו כתב שלא נעשה כלי ברזל מלבד הסכינים. וכן תמה על רש"י בחומש דמנ"ל הא שהיה של ברזל דהרי אפייתן בפנים לכ"ע. ותמה דהרי בתחילת נדבתן לא חשב ברזל. וא"כ מנין היה ברזל לדפוסים הללו.

י"ל"ע. האם לארון הברית היה קדושה בעצם כמו הלוחות או שכל קדושתו רק מחמת הלוחות. ועוד יש לעיין האם לארון שיש בו ספרי קודש יש קדושה ג"כ?

תשובה. הרש"ש ובמשך חכמה כתבו כי הלוחות מעכבים הארון, דאינו ארון עד שיותן בו העדות ובמקדש שני כיון שלא היה לוחות לא היה ארון. וכ"כ בחידושי הגר"ז דהארון של מקדש הוא רק בשביל הלוחות, והראיה שבבית שני לא עשו ארון וכ"כ במנחת חינוך מצוה צה עיי"ש. וא"כ עיקר קדושתו הוא מחמת הלוחות. אמנם מדברי הרמב"ן ע"ס המצוות מבואר שיש מצוה בפני עצמה לעשות ארון והיא מצוה בפני עצמה. ולגבי ארון שספרים מונחים בו איתא בשו"ע או"ח סי' קנד ס"ג אסור להשתמש בו תשמיש של חול. ובשו"ת אמרי יושר (ח"א סי' מה) כתב שבספרים הנדפסים אין לארוו שלהם דין תשמיש קדושה. ומ"מ נכון למכור את הארון ובוה יצא לחולין לגמרי ובדמיו יקח ספרים. ובשו"ת בית אבי ח"ד כתב שכל זמן שיש בארון ספרי קודש אסור להשתמש בו, אך כשרוצה בעה"ב למכרו רשאי וא"צ לעשות דבר של קדושה במעות.

חידה. באיזה זמן לחם הפנים היה צריך ליפסל והיה גזירת הכתוב שהוא לא נפסל?

תשובה. במסכת מנחות (צה ע"א) מבואר שלחם הפנים היה צריך ליפסל בשעת המסעות, ולא נפסל מאחר שיש גזירת הכתוב שהוא אהל מועד שאע"פ שנסע אהל מועד הוא, וזה ילפינן מהפסוק ולחם התמיד עליו יהיה.

חידה. היכן רמזו בפרשה העניין שהזבולון מחזיק לישישכר שעוסק בתורה, והיכן רמזו שיש כאלו שהגיעו לדרגה שלגמרי פרשו מכל עניני העולם הזה?

תשובה. בספר בתורתו יהגה (סי' ג) כתב דמטו משמיה דהגר"א קוטלר דהמנורה והארון שתי בחינות בלומדי התורה, במנורה כתיב נכח השולחן (תרומה כו, לה) כאותם תלמידי חכמים הנתמכים בקביעות על ידי אחיהם כדרך יששכר וזבולון, (עיין ברבנו בחיי לפסוק לח), ומאידך הארון המונח בקדש הקדשים הוא כנגד אותם תלמידי חכמים שאין פרנסתם קבועה על ידי אחיהם אלא משליכים על ה' יהבם ופרשו מכל עניני העולם הזה, וזהו ענין המן המונח בד הארון למשמרת לדורתכם וכמ"ש רבנו בחיי שהוא לבאר כי מזון תלמידי חכמים שבכל דור ודור הוא מסור לשם יתברך והוא מונח לפני ה', ועל כן אמר והנח אותו לפני ה' למשמרת לדורתכם כי הוא לפני ה' יתברך מונח ושמור לדורות. ועיי"ש. ושוב הביא שכע"ז כתב הכתב סופר על הפסוק ועשית מנורת זהב טהור, וכתב בשם קדמון שלכן הקדים שלחן למנורה ע"ד שאמרו ז"ל שמשו"ה הקדים זבולון לישישכר לפי שמחזיק אותו ואי אפשר לו מבלעדו וראויה להקדימו, ושלחן מרמז על המחזיק ומנורה על העוסק בתורה, כדאמרו ז"ל הרוצה להעשיר יצפין, להחכים ידרים, וסימנך מנורה בדרום ושולחן בצפון, והקשה עליו אם כן למה הקדים ארון לשולחן, ור"ל ליישב דיש שני מיני ת"ח דצדיק גמור כמו ר"ח ב"ד לא צריך להמחזיק כי כל העולם ניזון בשבילו והוא מוקדם בוודאי לכל סוחרי הארץ, וא"צ להם והם צריכים לזכותו, אבל מי שלא בא למדרגה זו הוא צריך לזבולון שיפרנסו, וזבולון המחזיק קודם לו, ומעתה א"ש ארון הקדש שבו הלוחות מונחים ועמד בקדשי קדשים מרמז על ת"ח כרחב"ד שהוא קודש קדשים ואינו נהנה מעוה"ז די לו בקב חרובים זה מוקדם לכל לשולחן ולמנורה, אבל מנורה מרמז על ת"ח שאינו במדרגה זו ולא נכנס עדיין לפני ולפנים, וצריך להמחזיק השולחן הוא קודם לו.

חידה. איזה הפץ של אחד משלושת האבות שימש במשכן, ולמה?

תשובה. בתרגום יהונתן איתא שהבריח התיכון של המשכן נלקח מאהל אשל אברהם, והוא קיפל ועיגל עצמו בתוך ארבע דפנות המשכן. ובדעת זקנים מבעלי התוספות הביא בשם המדרש שהבריח התיכון היה ממקלו של יעקב שעליו אמר כי במקלי עברתי את הירדן הזה והביאו למצרים וכשיצאו העלוהו עמו. והיינו שדברים אלו באים לרמז כי בבניית המשכן צריך שתי יסודות, מקלו של יעקב אבינו והעץ של אברהם אבינו, מידת החסד והתורה ביחד והם הבסיס של בניין הבית. וראה עוד בזה בספר אורה זו תורה.

חידה. בלשון הקודש אני עוף בארמית אני בהמה ומופיע במגילה פעמיים?

תשובה. בלשון הקודש תור הוא אחד מסוגי היונים כדכתיב וכן יונה או תור, ובארמית תור הוא בהמה כדאיתא בעזרא (ז, יז) תורין דכרין אמרין ועוד בדניאל בכמה מקומות, ומופיע במגילת אסתר פעמיים ובהגיע תר נערה ונערה וגו', ובהגיע תר אסתר וגו'.

חידה. כתב רש"י (פכ"ה פ"ג) דשאר הכסף הבא בנדבה עשאוה לכלי שרת, וצ"ע דלא מצינו כלי שרת שעשוי מכסף?

תשובה. באבן עזרא מבאר בשם הגאון וכ"ה בפירוש הרס"ג עה"ת ובמשכיל לדוד שמהכסף עשו כלי שרת דהיינו חצוצרות ומזרקים. וכ"פ הנצי"ב בהעמק דבר והפנים יפות בפירושו השני. והראב"ד הובא בשטמ"ק (ב"ב יד ע"א) פירש שהוצרכו הכסף לעשיית עמודי הכסף שעשו לארון, ובספר אוצר פלאות התורה כתב שהגר"ח אמר לו שאין זה מתיישב עם לשון רש"י שכתב דעשו מהם כלי שרת. ובפנים יפות כתב לפרש דכסף היינו מטבעות כסף, דאף שלא היה שווה כסף ככסף, מ"מ אם היו מתנדבים מטבעות כסף היו האומנין מחליפין אותם בזהב, והיינו דכתיב כל מרים תרומת כסף ונחושת.

ערב ר"ח אדר א' תשפ"ב

משיב הרוח ומוריד השלג...??

ויהי בימי השלג ומרדכי הצדיק ותלמידיו עמדו להתפלל מנחה כדי לקיים דברי הרמב"ן באגרתו שכל פעם שקמים מהספר יחפש איך יוכל לקיים לימודו. היה אחד שירד לפני העמוד לשמש כשליח הציבור. לפני תחילת תפילה בלחש, אחד מהמתפללים דפק על השולחן והכריז "משיב הרוח ומוריד השלג." לא מצא חן בעיני מרדכי. חשב לעצמו שאולי מישוה מתבדח בתור "פורים תורה" אבל עדיין לא נקבע חג פורים... לא היה לו מה לעשות שהרי עומדים עכשיו להתפלל, אבל אחרי סיום התפילה יברר "מי הוא זה ואי-זה הוא אשר מלאו לבו לעשות כן." הש"ץ בחזרתו אכן אמר "משיב הרוח ומוריד השלג." הדסה, שהיתה דקיימא אאיגרא (עזרת נשים והבחנה שהקול איננו קול של ילדי תשב"ר) שקלה עציצא דתלגא ושדיתיה ארישא דש"ץ. אבל הש"ץ "לא קם ולא זע" והמשיך שאפילו נחש הכרוך על רגליו אין מפסיקין. ולא עוד, אלא אחרי עלינו התחיל הש"ץ להגיד קדיש ביחד עם כמה מהמתפללים. מיד מרדכי ניגש לש"ץ, שהיה עד עכשיו עטוף בטלית, וגילה שהמן החזן. "ויתחלחל מרדכי (לדעת ר' ירמיה ולא רב-עי' מגילה ט"ו)... ונבעת מלפניו". ביקש מהמן מה פשר דבר זה. אמר לו המן, "פשוט מאד. היום הוא היארצייט של ושת' ולכן ניגשתי לעמוד כמו שכולם עושים ביארצייט ואני ובני אמרנו קדיש לירידת נשמתה." מרדכי השיב לו, "בסדר. הסברת למה אמרת קדיש, אבל מי הוא זה שדפק והכריז משיב הרוח ומוריד השלג?" המן אמר לו, "איך ווייסט נישט." מרדכי הלך לחקור את תלמידיו וכולם ב"אצבע אחד" הצביעו על בני המן. "וימלא מרדכי חמה ויבז בעיניו לשלוח יד בבני המן." אמר להם, "אתם מנסים לקלל בנו ולקלקל את נוסח התפילה?" ענו לו, "חשבנו ששלג הוא דבר יעיל-תראה כמה חיבורי חידושי תורה יצאו בגלל השלג. ועוד, הרי כתוב בגמרא ששלג שווה לחמש פעמים של גשם." אין הכי נמי, אבל "כל זה איננו שווה ל"י שהרי חז"ל לא תקנו נוסח כזה והוא שינוי ממטבע שטבעו חכמים." (מעשה הדסה תוסבר בסוף.)

הגענו לנידון דידן-מה הדין במי שטעה ואמר "משיב הרוח ומוריד השלג" ונזכר רק אחרי שחתם את ברכת "מחיה המתים". מצד אחד מצינו במסכת תענית (ג:) ששלג הוא חמש פעמים יותר טוב מגשם. ומאידך לא מצינו נוסח כזה בדברי חז"ל והוא כשינוי ממטבע שטבעו חכמים. ולא עוד אלא מצינו ברש"י בחגיגה (י"ב:) ששלג פורעניות הוא. הבה נעיין בסוגיא דא.

הירושלמי בברכות (פ"ה ה"ב) אומרת, ר' זעירא בשם ר' חנינא היה עומד בגשם והזכיר של טל אין מחזירים אותו. ומובא ברי"ף בתענית (א.) וכן בדברי הרא"ש בפרק רביעי דברכות (סימן י"ד). ונפסק להלכה ברמב"ם בהלכות תפילה (פ"י ה"ח), ובטור ושו"ע בסימן קי"ד ס"ה. מכאן רואים שהזכרת גשם אינה מעכבת כל שאמר טל במקומו. אבל צריך לעיין מדוע זה כך ולפ"ז לברר אם הזכרת שלג יספיק במקום גשם או דוקא הזכרת טל מהני בדיעבד.

הגמרא בתענית (ג.) אומרת, תנא בטל וברוחות לא חייבו חכמים להזכיר ואם בא להזכיר מזכיר מאי טעמא אמר רבי חנינא לפי שאין נעצרין. לפ"ז הזכרת שלג לא יועיל שהרי הוא נעצר (וברוב מקומות הוא אפילו לא מתחיל). ואת"ל שהזכיר "משיב הרוח" ורוחות לא נעצרין וכנ"ל, לקמן נביא את שיטות האחרונים אם סגי בהכי או לא.

מאידך, הגמרא (שם:) אומרת, אמר רבא מעלי תלגא לטורי כחמשה מטרי לארעא. ופרש"י שם "...הרים אין להם גשמים אלא שלג, שהגשמים יורדין למטה ואין ההר שותה מהן". חזינן ששלג הוא דבר דמעלי כמו גשם אז אפשר שבדיעבד ייד"ח. אלא שר"ל דהני מילי בהרים דוקא כדברי הגמרא וכפי הפירוש ברש"י, משא"כ במישורים וכד' לא. אבל זה אינו, שהרי תוספות בחגיגה (י"ב: ד"ה אוצרות") אומרת שאע"פ שרש"י כותב שם שהשלג שבגמרא הוא לפורעניות, יש שלג שהוא לטובה כגון שלג מרובה היוצא בשטף מוכן לפורענות אבל שלג היורד בנחת לטובה (ע"פ גירסת הב"ח), עכ"ד. ועי"ל ע"פ המלבי"ם על הפסוק בישעיה (נ"ה:), כי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים ושמה לא ישוב כי אם הרוה את הארץ והולידה וצמיחה ונתן זרע לזרע ולחם לאוכל. וכותב שם המלבי"ם "כי אם הרוה את הארץ והולידה, זה מוסב על השלג שפעולתו לרוות את הארץ ולהולידה שתהיה מוכנת להוליד, והצמיחה מוסב על הגשם שמצמיח מוצא דשא. וכן פעולת השלג הוא כי נתן זרע לזרע, והגשם יתן לחם לאוכל." ש"מ שהאדמה צריכה את השלג לא פחות מגשם. ולכאורה, זה לא כמו שאמר לי הרה"ג אביגדור נבנצל שליט"א שמכיון ששלג מזיק לארץ וא"א לזרוע בו, משום הכי לא יצא. ומצינו שאפילו בגשמים שיש גשמי ברכה וח"ו להיפך, וכדאיתא בתענית (כ"ג.).

לפי הנ"ל יוצא שכל מה שנצרך לעולם, יש מקום לומר שלא מעכב אם שינה מהנוסח שקבעו חז"ל. וכך הסיק הב"י בסימן קי"ד ס"ה וז"ל; ותמיהא לי כיון דתנא בטל וברוחות לא חייבו חכמים להזכיר (תענית ג:) היאך הזכרת הטל עולה במקום מה שחייב להזכיר גשם. וצריך לומר שכיון שבגבורות אין אנו שואלים אלא מזכירים לשבח להקב"ה, נהי דלכתחלה צריך לשבח שהו מוריד הגשם שהוא דבר הנעצר וצריך להתפלל עליו, מכל מקום בדיעבד אם שבחו בטל אף על פי שמתוך שאינו נעצר אין צריך להתפלל עליו, מאחר ששיבח מיהא בדבר שהוא צורך העולם אין מחזירין אותו אבל כשלא שיבח לא בטל ולא במטר מחזירין אותו.

לפי דברי הב"י, יש מקום לדון אם הזכרת רוחות (משיב הרוח) בלבד מהני. מצד אחד כתב "שאם שיבח בדבר שהוא צורך העולם אין מחזירין אותו". מי שבקי בכתבי ושיעורי הרה"ג אביגדור מילר זצ"ל יודע שיש צורך גדול לרוח, עשה"ט. מאידך, הב"י סיים את דבריו הנ"ל "שכשלא שיבח לא בטל ולא במטר מחזירין אותו". משמע שדוקא הזכרת אחד משנים אלו לא מחזירים אותו, אבל בדבר אחר שמשבחו מחזירין אותו, וממילא הזכרת הרוחות בלבד לא מהני אפילו בדיעבד. הפמ"ג (סי' קי"ד א"א סק"ז) כותב במפורש שהזכרת רוח אין מועיל לגשם, וכ"כ המשנ"ב בסקכ"ו ושו"ע

הרב ס"ו, והו"ד בכף החיים סקל"ז. ולכאורה, זה אינו כהראשל"צ הרב יצחק יוסף שליט"א שהכריע שבדיעבד יצא כי אמר לכל הפחות משיב הרוח. עוד יש לדון באמירת "מוריד השלג" אם הוא שינוי ממה שטבעו חכמים או לא.

בגמרא תענית (ב). איתא שחז"ל תקנו לומר בימות הגשמים "משיב הרוח ומוריד הגשם". ומצינו עוד בגמרא ברכות (מ); רבי יוסי אומר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות לא יצא ידי חובתו. ולכאורה האומר "שלג" במקום "גשם" מקרי שמשנה ממה שטבעו חז"ל. אלא שיש לדון אם בכלל הזכרת גשמים שייך לפרשה של שינוי ממטבע של חז"ל שהרי מצינו בראשונים ובאחרונים דדוקא ברכות שפותחות וחותמות בברכה אסור לשנות מהנוסח שקבעו חז"ל (רשב"א (ברכות י"א), משנ"ב (סי' ס"ח סק"א) ועוד). א"כ הזכרת גשמים איננה בכלל זה. אולם, י"ל שאחרי שחז"ל קבעו להזכיר גשמים בברכה השניה, ממילא הוא חלק של אותה ברכה ואם ישנה ממטבע שטבעו חכמים לא יצא. ולא עוד אלא שכל שלושת הברכות הראשונות נחשבות כברכה אחת שאם טעה באחת מהן צריך לחזור לראש התפילה. והיות שהזכרת גשמים נתקנה בברכות האלו, אם טעה בה צריך לחזור.

אלא שעדיין י"ל שבנד"ד א"צ לחזור. הרמב"ם בהלכות ברכות (פ"א ה"ה) כותב וז"ל; ונוסח כל הברכות עזרא ובית דינו תקנום, ואין ראוי לשנותם ולא להוסיף על אחת מהם ולא לגרוע ממנה, וכל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות אינו אלא טועה. והכסף משנה שם כבר מעיר וז"ל; וק"ל למה שינה רבינו הלשון וכתב אינו אלא טועה וכן יש לדקדק למה כתב ואין ראוי לשנותם וכו'. ותיירץ שאם אומר נוסח הברכה שתקנו חכמים אלא שהוא מוסיף בה או גורע ממנה או שהוא אומר כעין נוסח שתקנו חכמים אבל הוא אומר אותה במלות אחרות ומ"מ הם רומזות לנוסח שתקנו חז"ל וכיון שכוונת דבריו עולה למה שתקנו חז"ל אין כאן טעות אבל אין ראוי לעשות כן, עכ"ד. לפי דברי הכס"מ הנ"ל, יש מקום לומר שאם אמר שלג במקום גשם לא חוזר דהוי רק כמוסיף על הברכה, כדברי הגמרא הנ"ל ששלג הוא יותר יעיל מגשם בחמש פעמים. וכעין זה אמר לי הרה"ג יהודה אריה הלוי דינר שליט"א ששלג בא מהגשם והוא סוג של גשם, והמלה גשם לא מעכב.

ויש להביא עוד ראיה להקל בשאלה דא ממה שהעיר לי רבי אלחנן שרגא, הבן של הרה"ג ברוך שרגא שליט"א. המשנ"ב כותב (סי' ק"ח סק"ל"ח) בשם הדרך החיים שכל שלא שיקר במה שטעה אינו מעכב. א"כ, ע"פ הגמרא הנ"ל בתענית (ג); ששלג הוא כחמש פעמים גשם, לא נחשב כשקר. וכך אמר לי מו"ר הגר"י ברקוביץ שליט"א שכל שרק שגג במה שאמר, אם לא שיקר, א"צ לחזור. והוסיף שלא גרע ממי שטעה והזכיר "מוריד הטל" במקום גשם שיצא בדיעבד. ושוב שאלתי שאולי "מוריד הטל" מועיל בדיעבד אחרי שהוא לפחות נוסח שאומרים בזמנים קבועים, משא"כ "מוריד השלג" שלא מצינו כלל. אלא מו"ר שליט"א דחה את זה בכעין הנפת יד, כלומר, אין לחלק כך. גם הרה"ג משה בראנדסדארפער שליט"א הכריע לקולא דלא גרע מהזכרת "מוריד הטל" במקום "משיב הרוח...".

ומצאתי בשו"ת רבב"א (ח"ב סי' מ"ח אות נ"א) שהביא את ספר תפארת צבי שגם הוא הקיל מטעם הנ"ל דלא גרע מהזכרת טל ששניהם ברכה הם. אבל גם הביא בשם ר' דוד רוזנברג, כמו שרציתי לטעון למו"ר שליט"א, שבכלל לא התפלל על מה שתקנו חכמים. ושוב מצאתי כדברים הנ"ל בשו"ת מנחת דוד (ח"ב סי' נ"ו). ונ"ל שזה עצם השאלה אם די בכך שלא שיקר ובסופו של דבר הרי שיבא את הקב"ה, או שלא די בכך אלא צריך לשבח באופן שנקבע. והאמת היא שהמעין במשנ"ב הנ"ל, כל הדוגמאות שהביא היו שינויים בדברים שאומרים לפעמים באופן שנתקן ולא סתם דברים. כמה וכמה פוסקים שליט"א ששאלתי הכריעו להחמיר בנד"ד מהטעם שנחשב כשינוי ממטבע של חז"ל, ואלו הם (לפי הסדר א-ב); הרה"ג נחום אייזנשטיין, ישראל גנס, צבי וובר, אשר וייס, אהרן פישר, וצבי שרלין. (מאד נהנו מהשאלה) והיו עוד רבנים שפסקו לחומרא מטעמים אחרים. וכבר הבאנו לעיל שיש הרבה מתירים מסיבות שונות. לכן למעשה יש סברות לכאן ולכאן וממילא א"א לחזור מחשש ברכה לבטלה ויש על מי לסמוך, וכדברי בעל "חוקי חיים" הרה"ג חיים בלייער שליט"א שמספק אין לחזור.

ממה שמרדכי לא עצר את הש"ץ באמצע החזרה, סבר שיש מקום להקל, ובצירוף של תקופת הקורונה, לא רצה לשהות יותר במקום סגור ושהחומרא יבוא לידי קולא. אחרי מנחה, מרדכי שב אל ביתו והדסה הזמינה אותו לאכול את הסעודה אשר הכינה לו. ויאמר לה מרדכי, "בקשה אחת יש לי". אמרה לו, "מה שאלתך ומה בקשתך-עד חצי הסעודה וינתן לך." "מה לך הדסה?", שאל מרדכי. "מאיפה הגיע רעיון זה לזרוק על הש"ץ דלי של שלג? ואיך ידעת שזה המן?" ענתה לו הדסה, "לא ראית את הספר הנפלא שיצא לאחרונה לאור- "מצא חן" על הלכות ומנהגים של השליח ציבור? מלא וגדוש עם הלכות פסוקות מגדולי ישראל בעניינים שלא דיברו עליהם עד היום. בנוסף בסוף הספר יש שות"ם מכל מיני ספרים של זמנינו עם שאלות מענינות עד למאוד. דפדפתי שם וראיתי בשם הרה"ג יצחק זילברשטיין שליט"א, שפעם הש"ץ שינה מהנוסח של אותו מקום ואחד שפך עליו מים." מרדכי השיב לה, "אילו היה ברור לכל הפוסקים שכך הוא הדין, יש מקום לדון אם עביד איניש דינא לנפשיה, כמו שכתוב שם במצא חן, ע"י סילוקו מהבית כנסת וכד'. אבל עכשו שיצא לנו מחלוקת בענין, היה להמן זכות לטעון 'קים לי' כאלו הפוסקים דס"ל שבדיעבד ייד"ח ולא צריך לחזור ובכה"ג א"א להעניש אותו." חזר מרדכי על שאלתו השניה, "איך ידעת שזה היה המן ולא אחד מהתלמידים?" "פשוט מאד", היא השיבה לו, "בימים ההם, אחרי הריגת ושותי, הייתי יושב בשער זרש אשתו וכל אהביו, ויאמרו להמן "אם מזרע היהודים מרדכי אשר החילות לנפול לפניו לא תוכל לו כי נפול תפול לפניו." ופירשתי את דבריהם כדלהלן; אל תתחיל עם היהודים כי לא תנצח. אז איך כן ניתן להתגבר עליהם-"כי נפול תפול לפניו", כלומר רק ע"י נפילה, דהיינו תפילה, 'לפניו-לפני הקב"ה. ולכן המן תכנן לגשת לפני העמוד, דוקא ביארצייט של ושותי כדי שתפעיל ישועות בשבילו נגד היהודים. אבל בזכות הצומות ותפילות נצלו היהודים.

הגאון רבי אפרים נחום בורודיאנסקי זצ"ל

בעל בנין אפרים

כ"ו שבט • ל"ב שנה להסתלקותו • תש"נ – תשפ"ב

במו"מ בסוגיא

דישל"מ עם מרן רה"י הגרא"י זצ"ל

בהסכמה לספר בני חיל עמ"ס מסכת סוכה למורנו הגאון רבי משה בהגר"ח ז"ל פנקס זצוק"ל ר"מ בישיבה, כתב הגרא"א בורודיאנסקי המלצה נלהבת ובתוך דבריו כתב כדלהלן:

מן הענין לספר דבר אופייני מאדמ"ו זקן [מרן רה"י הגרא"י פנקס זצ"ל]. פעם כשעליתי לירושלים לבקרו, גילה לי ששמור איתו מאתים ושבעים וכמה חידו"ת שנאמרו לו בסוגי דישל"מ (=דיש לו מתירין) בהמריצו לחדשם - כמה יש להשתאות על הגאונות ושעור הקומה ואהבת התורה פלאים! - ומתכוון להגישם בעוה"ב, ואמרתי בבדיחות כי יש עוד חידוש שהוא וודאי לאמיתה ואינו כלול בהם, זה שאמרתי בימי חרפי לפני ולא נתקבלו על דעתו בשעתו.

בקושיא המפורסמת דבשמעתין (ב"מ כא, ב) דישל"מ מאמתי כל אדם מותרין בלקט שמשום יאוש נגעו בה, ובחולין קל"ד לוי זרע בכישור וגו' לא לעורבים ולא לעטלפים, ואמרתי אז (בשכבר הימים כעשרים שנה בקירוב) דלוי הי' בחול, כישור שם מקום בחול ואף דתקנו מת"ע בחול, אבל לא עשאו ארץ ישראל, רק הטילו על הגברא לקיים מצוות עזיבה, וזוהי נאמר לא לעורבים ולא לעטלפים, אבל בארץ ישראל שיש לעניים זכות בקרקע בעיני יאוש להתיי ורק באופן שפקע זכותם ונשאר רק דין עזיבה, על זה נאמר לא לעורבים.

ואמרתי לו שמצאתי כן בש"ך (ח"מ סי') של"ב סק"א, ובפ"ת שם, מחת"ס שתמה, ונראה הביאור כמש"א שהילפותא בגוויי שנשאר רק דין עזיבה, ונ"מ לחול, וחזינא לדעתו שזכר את העובדא והתרגש ממצאת הש"ך.

וכבר נחלקו בזה קצוה"ח רמ"ג וחז"ד ק"ס ובאריכות בס' תורת הארץ פ"א אר"ל ופ"ה, ובאנצ"ל כרך כ' דר"כ 498, מוסף ע"ז חלק"י או"ח י"ט בזכות מתנ"ע... ועדיין המקום שהניחו להתגדר נשאר בעינו בס"ד עכ"ל.

היה לומד לעצמו.

פעמים רבות עושה הוא לילותיו בבית המדרש. לאחר לימוד הסדרים הרגילים היה פורש לקרן זוית, ושם, יושב ולומד, לומד ולומד, עד שהגיע זמן קר"ש של שחרית.

כזה היה סבא זצ"ל עד זיקנה ושיבה, יושב בחדרו ליד שולחנו עמוס הספרים ורוכז על גביהם, מצחו חרוש קמטים, עיניו יוקדות לעבר דפי הספר במבט עמוק וחודר, וכך - באותה תנוחה - הוא יושב שעות על גבי שעות, חושב וחושב, מעיין ומעיין. מדי הגיעו לקטע ייחודי מתלבה הוא התלהבות תורה ומתנועע בדביקות. מוחו הכביר והסוער יגע ללא הרף, בונה ומרכיב, מעמיק מבריק ומחדש. וכל זה, לא ברעש, ולא ברוח סערה, כי אם בדממה עמוקה, ארוכה. מספר הנכד: מספר פעמים נכנסתי לחדרו במצב זה, קרבתי אליו, גם הרעשתי מעט, אבל הוא בדידיה, עסוק בבנינו - בנינו של עולם.

פעם התבטא הגרמ"ש שפירא ר"י באר יעקב ואמה: **ר' אפרים בורודיאנסקי היה העילוי שבמיה, ור' אריה מאלין היה המצויין שבמיה.**

אף למרן המשגיח רבי ירוחם זצ"ל, היה רבי אפרים מקורב מאוד, בהזדמנות שאל אותו מרן המשגיח אם יוכל להגדיר מה הוא קיבל ממנו, והשיב, שקיבל שאין בתורה דבר שהוא קטן משום שלכל דבר יש עומק ורוחב.

אף עם מרה"י שה"ת הגר"ח שמואלביץ היה נושא ונותן בחידושי תורה, בענין זה סיפר מורנו המשגיח רבי בנימין פנקס שליט"א (הובא בבית ועד ח"א עמ"ק):

סיפר הגרא"נ בורודיאנסקי זצ"ל שפגש פעם את הגר"ח במיר בשעת לילה מאוחרת, חזר על תלמודו.

הגאון רבי אפרים נחום בורודיאנסקי זצ"ל, נולד בשנת תר"ע בקייב לאביו רבי בן ציון ולאמו מרת לאה.

בגיל י"א שנה ברח מרוסיה לפולין על מנת לגלות למקום תורה ולגדול לתלמיד חכם כפי שמספר בנו הגר"י שליט"א (בהקדמה לספרו שיח יצחק - ויקרא): "אאמו"ר הגאון האדיר זצ"ל בהיותו כבן אחד עשרה שנים, עזב את ארצו ומולדתו ובית אביו, וברח בכלל תלמידי ישיבות נובהרדוק שהיו בעיר קייב שבאוקראינה אל מעבר לגבול ארץ רוסיה, לעבר פולניה. מקום שהיה לו שם רק ישיבה ותורה, בלי שום קרוב וגואל, ובלי אפשרות לחזור לביתו לעולם, וכל שנות בחרותו חי בעוני ודוחק ואף לקנות בגד ללבוש כראוי לא היה לו, וכך גדל ועמל בתורה בישיבת מעזריטש. ואח"כ בישיבת מיר המהוללה בשקיעה גמורה בתורה, וזה היה כל עולמו. ועד שבנה ביתו לא טעם הרגשה של בית. וכששאלתי מה נתן לו את הכח לעזוב ביתו ומשפחתו בגיל כה צעיר, אמר לי, שידעתי שאם אשאר ברוסיה אהיה עם הארץ, ולהיות עם הארץ החיים אינם חיים. וכך הרגיש בהיותו לפני בר מצוה.

מדוע פסק מלבוא לסעוד אצל בעל הבית אחד

מעשה שאירע עמו בשנות לימודיו במעזריטש, שימש לו להגאון רבי אפרים בורודיאנסקי זצ"ל כסיסמת חיים: פעם הוא פסק מלבוא לסעוד אצל בעל הבית אחד, שאצלו נהג לסעוד מדי יום. כששאלו בעל הבית לפשר הדבר, גילה את לבבו ואמה: "ראיתי שכאשר נכנס איזה סטודנט לביתכם באחד הימים, שמחתם מאוד לקראתו. הבנתי שבנוכחותו של הסטודנט אצלכם אתם חשים כבוד רב, ואילו את הסעודה לכן תורה אתם נותנים רק כדי לזכות לעולם הבא... נמצא אם כן שאני, כבן תורה, מזכיר לכם את המוות, את העולם הבא שתקבלו בגללי... אולם לא כך צריך להיות. בן תורה משמש סמל לחיים, ולא זכרון למוות. כי היא חיך ואורך ימים. לכן פסקתי מלבוא אליכם."

בישיבת מיר המעטירה

לאחר מכן עבר לישיבת מיר, שם התמיד בתורה והיה מהאיריות שבחבורה. תיאור נפלא על אופן לימודו בישיבה, מספר נכדו: (בדברי זכרון לספר בנין אפרים) מה ששמע משרידי התלמידים בישיבת מיר:

יושב בפניתו, כולו מכוסע בתוך ד' אמותיו, חושב וחושב, מעיין ומעיין, זו היתה בדרך כלל צורתו של "העילוי" בהיכל התורה מיר. גיזעצן און אריין געטראכט אזוי אפאר שעות כלשוננו של שריד מאותו תקופה. "קשה היה לו הלימוד בחברותא ובדרך כלל

בזמן הראשון של הישיבה החלו ללמוד מסכת גיטין, מגיד השיעור רבי אפרים בורודיאנסקי החל לומר את שיעוריו הנפלאים על סדר המסכת כך עמוד אחר עמוד יום אחר יום נאמרו השיעורים על כל המסכת במשך זמן חורף הראשון שנמשך כמחצית השנה, סיימו הבחורים את כל המסכת בעיון.

שיעוריו של רבי אפרים היו מיוחדים ונדירים בימים ההם בישיבות של ארץ ישראל שכן הוא היה תלמידם של גדולי העולם הלמדניים כמו רבי שמעון שקופ בגרודנא ורבי אברהם צבי קמאי במיר. רבי אפרים עלה לארץ עם מחברות גדושות בשיעוריהם של ראשי הישיבות בליטא (כמוזכר לעיל). מלבד זאת ידע את כל תורתו של מרן רבי חיים סולובייצק זצ"ל ובזה היה מיחידי סגולה ממש. אולם מעלתו העיקרית הייתה בכך שהיטיב להסביר בשפה ברורה ונעימה את ענייני הסוגיות יחד לעומקם של דברים והאיר באור יקרות את עיניהם של התלמידים בהברקות מבית בריסק.

שח הגאון רבי מנחם ברלין ר"י חיי עוזר (הובא באגרא דהספדא, עמ' נו).

סיפר לי הגאון ר' אפרים בורודיאנסקי זצ"ל שבזמן שישיבת מיר הגיעה לארץ, למדו אז בביהכנ"ס אחווה בירושלים, והיו שם סטנדרים רחבים של למעלה מחצי מטה, ובפנים הסטנדרים היו מניחים ספרים וטלית תפילין וגמרות, והבחורים הלומדים היו לוקחים ומעבירים אותם מפה לשם ומשם לפה. היו שם זקנים בני שבעים ובני שמונים, וכשהיו באים בבוקר לתפילת ותיקין והיו צריכים סטנדה, היו מתרגלים על כך והיו שואלים איפה הדרך ארץ, אנחנו צריכים לחפש ולסחוב את זה משם לפה.

סיפר לי ר' אפרים, שאבי ז"ל היה אז עדיין אברך צעיר, והוא אמר לכמה מהזקנים, אבל הצעירים שלומדים על הסטנדר עושים את זה הרי לבימה, ובזכות התורה, התפילות מתקבלות, ואכן מאז לא היה יותר שום טענות, אנשים הרגישו בחוש שעל ידי לימוד התורה, התפילות נראות אחרת, וגם בשמים הם מתקבלות אחרת לגמרי.

הרבצת תורתו לרבים

משנת תש"ט לימד בישיבת לומז'ה בפתח תקווה. ולאחר מכן בהמלצת החזון איש, התמנה לראש ישיבת באר יעקב ושימש בתפקיד זה תקופה קצרה. בשנים תשי"ב-תשי"ח לימד בישיבת היישוב החדש בתל אביב. לאחר מכן, משנת תשי"ט ואילך כיהן כראש הכולל "שבט מיהודה" להכשרת דינים, בתל אביב, שאותו הקים הרב איסר יהודה אונטרמן. בשנת תשט"ז החל הצטרף אל מערכת האנציקלופדיה התלמודית, ומאז פטירתו של הרב שלמה יוסף זיון בשנת תשל"ו, יחד עם הרב אברהם פרבשטיין, שימש כראש המערכת.

זמן קצר לפני פטירתו, סיים הרב בורודיאנסקי את כתיבת הספר "בני אפרים", חידושי תורה בעניינים שונים, מאמרים ומכתבים. הספר יצא לאור שנה לאחר פטירתו. לאחר מכן הוציאו בני משפחתו עוד ספר מתוך כתביו, "משכנות אפרים" על ענייני שבת וחנוכה.

בסוף ימיו התגורר בשכונת בית וגן בירושלים, בסמוך לישיבת קול תורה.

ר"מ הראשון בישיבת מיר בארה"ק

בשנת תש"ד לאחר שעלה ארי מבבל מרן רה"י הגרא"י פינקל זצ"ל, החל להקים את ישיבתו המפורסמת - "ישיבת מיר". במבט לאחור, בשעה שישיבת מיר כיום הנה הישיבה הגדולה בתבל, קשה אפילו לדמיין כיצד היו ימי הראשונים על אדמת הקודש. מי יכול לתאר את ראש הישיבה תר אחרי בחורים מהישיבות המעטות שהיו אז, ומנסה לשכנע אותם לעבור ללמוד בבית המדרש החדש בירושלים.

אבל כך היו הדברים. גם הבית המפואר הזה שנקרא בפי כל "ישיבת מיר" נבנה אט אט, מבחורים בודדים. "נחשונים" שהזכירו לעקור ממקום תלמידם ולעבור אל הישיבה החדשה לאחר לבטים וספיקות.

בספר התולדות להגאון רבי נחום ברגמן שהיה אז מתלמידיה הראשונים של הישיבה, מסופר בהרחבה

על הזמן ההוא ונצטט כמה קטעים מעניינים: גם לישיבת "עץ חיים" פנה הגרא"י וביקש מאת תלמידו לשעבר רבי אפרים בורודיאנסקי זצ"ל שהיה משמש כר"מ בישיבה לעבור ולשמש שם כמגיד שיעור לתלמידים. יחד עם זאת ביקשו הגרא"י שיביא עמו בחורים טובים.

הגרא"א נענה לבקשה וביקש מארבעה תלמידים מובחרים להצטרף אליו. היו אלו האריות שבחבורה: רבי שמעון קירשנבאום, רבי מנדל אטיק, רבי שלמה יחיאל פרידמן, ורבי נחום ברגמן.

קול התורה החל להישמע בהיכל אחד מבתי הכנסת הישנים בשכונת "משכנות שאננים" בירושלים. בתחילה היו אלה רק התלמידים הראשונים שהתאספו מהישיבות שבארץ הקודש. הישיבה המקורית, עדיין היתה על אדמת שנחאי שביפן.

לאחר שנים אחדות הגיעו חלק מהפליטים אל ארץ ישראל וחלקם הפליגו אל ארצות הברית.

הישיבה נפתחה עם שישה "נחשונים". כשאי"כ נוספו עוד תלמידים, שלהם שמורה הזכות לחנוך מקום תורה מהחשובים שבעולם כולו, ומהם: הגאונים רבי חיים ברים, רבי יהודה שפירא, רבי שמואל ברוך ארלוזורוב, רבי שלמה פיישר ועוד ועוד.

הבחורים מארץ ישראל שבאו להסתופף בצילו של ראש הישיבה הגדול רבי אליעזר יהודה שמעון רבות על הולדתה של הישיבה בבלרוס ועל בריחתם ליפן.

דרך לימוד המוסר שהתווה מרן המשגיח רבי ירוחם ליבוביץ זצ"ל הפכה מסלולם הרוחני של הצורבים הצעירים.

כשראהו הגר"ח שמח מאוד כמוצא שלל רב, לשאלתו לשמחה מה זו עושה, השיבו שמנהגו שבשעת חזרתו על תלמודו, לשון גם את כל מה שידע, על סוגיא זו, והנה כאן ישנו ענין ששמע מהגרא"ן, ואינו זוכרו, על כן שמח מאוד שמצאו כעת, ויכול הוא לשאול על מה שחידש בסוגיא זו.

על חברותא מיוחדת שהיה לו בעת לומדו בישיבת מיר, סיפר הגאון רבי שלמה זלמן אולמן רב משכנות יעקב זצ"ל:

הגאון רבי חיים יהודה הלוי הי"ד היה תלמיד 'ישיבת מיר' שבליטא ובשל מוצאו כונה בישיבה 'הרומני', הוא היה חברותא של הגאון רבי אפרים בורודיאנסקי זצוק"ל, יום אחד כשבועיים מיום שהחלו בלימודם, קרא ראש ישיבת מיר מרן הגאון רבי אליעזר יהודה פינקל זצוק"ל לרבי אפרים בורודיאנסקי זצוק"ל מבעד לחלון, כשבא אליו אמו, תמה אני על הרומני, ידעתי את דרך לימודו משכבר אבל אתמהה הרי הוא צדיק וירא שמים, והנה הוא אמר באזני 'שטיקל תורה' ויודע אני שמשלך הוא, אמור נא האמנם שלך הוא?

חזר ראש הישיבה והרצה את הדברים, הגיב רבי אפרים לא משלי הוא אלא משלו, כך? - התפעל ראש הישיבה - כל כך מהר למד בחור זה את דרך העיון של החברותא, עד שלא ניתן להבחין בין חידושי לבין חידושי החברותא, אין זו אלא גאונות בפני עצמה, [גאון אדיר זה רבי חיים יהודה, נגדע רחמנא ליצלן בימי השואה הנוראה השם יקום דמון].

דבר מענין כותב הגר"א בורודיאנסקי בחידושי חידוש שנחידש לו בימי חברותו, בליל יוה"כ בישיבת מיר בשנת תרפ"ח - כך מציין בתוך דבריו בספר משכנות אפרים בסי' כו יעו"ש באריכות.

העתיק לעצמו את כל שיעורי הרמ"ם הגדולים שבדורו

בשנת תרצ"ט עלה לארץ ישראל, ומספר בנו הגרי"י שליט"א (בהקדמה לספרו שיח יצחק - ויקרא): "אחרי שנים רבות לפני שעלה לארץ" חשב מאחר שהוא עוזב את מקומות התורה אשר בפולין, ועולה לארץ שהיתה אז כמדבר שממה לתורת הישיבות ותורה מה תהא עליה, העתיק לעצמו את כל שיעורי הרמ"ם הגדולים שבדורו, שהיו ברשות תלמידיהם שהמשיכו בישיבת מיר, והכין לעצמו מחברות שיעורי הגדולים הגר"ח והגרי"י והגר"ט והגר"ד ז"ל, ולקחם עמו לארץ ישראל כדי שיוכל להמשיך הלימוד בדרך הישיבות הקדושות.

ומאחר והיתה המלאכה מרובה ביקש מחביריו שיתעסק במלאכה זו, ובשכרו נתן לו זוג מכנסים מתוך שתי הזוגות שהיו לו. וכך מסר נפשו על התורה שלא תמוש מפיו לעולם". זה מקצת דרכיו של אאמור"ר זצ"ל שכולו אומר קדוש.

לאחר עלייתו לארץ בשנת תרצ"ט נשא לאשה לבית כ"ץ ילידת עיירת לידא שאביה נרצח בפרעות שבעיה. אשתו דחתה כל הצעות שידוכים וחשקה נפשה רק בבעל בן תורה, ולימים העידה שדמות אביה זכר מתיקות התורה שראתה אצלו, עמד לה כל שנותיה, לעזוב כל מחמדי עולם ולהתמסר בכל כוחותיה רק לגדל בעליה וילדיה לגדלות בתורה בסיעתא דשמיא. מרן רה"י הגרא"י פינקל [שעדיין היה במיר שבליטא] שלח לו מכתב מזל טוב לרגל נישואיו [ראה תצלום מצורף].

לאחר נישואיו למד בהיכל התלמוד. משנת תש"ג ואילך שימש כר"מ בישיבת עץ חיים בירושלים.

פרשת תרומה תשפ"ב

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם

גליון מיוחד

בכמה מקומות בית הכנסת נחשב כמו בית המקדש:

- א. בזוהר הק' (נשא קכו.) מוכיח ממה שכתוב "ועשו לי מקדש" סתם, שכל בית הכנסת נקרא מקדש, והשכינה מקדימה לבא לשם ע"ש.
  - ב. בפירוש רבינו אפרים מבעלי התוס' (שמות כ"ה ח'): "ועשו לי מקדש" - בתי כנסיות ובתי מדרשות, שנא' אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב.
  - ג. כמה אחרונים כתבו שיש מצוה דאורייתא לבנות בית כנסת מהפסוק "ועשו לי מקדש", כמו שיש מצוה לבנות בית המקדש (עי' שד"ח כללים מערכת ב' סוף אות מ"ג).
  - ד. בפסוק "ומקדשי תיראו" דעת הרבה ראשונים ופוסקים שיש מצוות מורא מקדש דאורייתא גם בבית הכנסת (מובא בספר ח"ח בפתיחה עשה ז', ובמ"ב קנ"א א').
  - ה. דעת המרדכי שיש לאו דאורייתא "לא תעשון כן לה' אלוהיכם" לא לסתור דבר מבית הכנסת כמו במקדש (מובא בב"י או"ח קנ"א, וברמ"א קנ"ב).
  - ו. בגמרא מגילה (כט.) "ואהי להם למקדש מעט" אמר רבי יצחק אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל. רואים שבית הכנסת נחשב כמו בית המקדש.
- עוד מובא בגמרא מגילה שם: עתידים בתי כנסיות ובתי מדרשות שבחו"ל שיקבעו בארץ ישראל. ובמהרש"א שם מבאר את המדרש (שיהש"ר ז' י"א) שלעתיד בית המקדש יהיה גדול כמו כל ירושלים, כיון שכל הבתי כנסיות שיקבעו בארץ ישראל יתחברו לבית המקדש. ומוסיף שלכן גם היום יש לבתי הכנסת קדושת בית המקדש!

ליקטנו כאן 86 דינים בהלכות בית הכנסת שנלמדים מבית המקדש או הושוו לבית המקדש, כדי להתחזק יותר בקדושת בתי כנסיות, וכן כדי לעורר את הצפייה והדרישה לבית המקדש. ובמדרש (שיהש"ר ה' ב') "אני ישנה" מבית המקדש, "ולבי ער" לבתי כנסיות ובתי מדרשות. והמשך הפסוק "קול דודי דופק פתחי לי" וגו', מבואר במדרש (שמו"ר ל"ג ג') שהכוונה לביהמ"ק. והיינו שעל ידי שהלב של עם ישראל ער לבתי כנסיות ובתי מדרשות שהם כעין ביהמ"ק, הקב"ה מעורר את ביהמ"ק ואת גילוי השכינה. יהי רצון שנזכה בקרוב.

נכתב לעורך בלבד, ולא להלכה כלל.

פרק א

דיני בנין בית הכנסת הנלמדים מבית המקדש

- א. מצווה לבנות בית הכנסת.
- ב. צריך להגביהו מכל בתי העיר.
- ג. ליפות ולצפות בכסף וזהב.
- ד. י"א שצריך לבנות לשמה.
- ה. כופין לבנות בית הכנסת.
- ו. מועיל נדבה בלב, כמו במשכן.
- ז. י"א שאין מקבלים מגוי.
- ח. אין בונים מכסף של אתנן.
- ט. לקנות את הקרקע שעליה בונים.
- י. עושים הנחת אבן הפינה.
- יא. עושים חינוך בגמר הבנין.

פרק ב

קדושת בית הכנסת כקדושת המקדש

- א. נחלקו הפוסקים האם לבית הכנסת יש קדושת ההיכל, או קדושת העזרה.
- ב. הקדושה באויר בית הכנסת, וברצפה.
- ג. וכן יש קדושה בכתלים בפנים ובחוץ, ובעובי הכתלים, ובחלונות.
- ד. חלל הפתח לא קדוש.
- ה. חדר הפתוח לבית הכנסת, דינו כלשכה הפתוחה לעזרה.
- ו. העליות, תלוי בדעות האם לבית הכנסת יש קדושת היכל או עזרה.
- ז. המחילות אינם קדושות, כמו בעזרה.
- ח. בעזרת נשים יש פחות קדושה, כמו בעז"נ שבמקדש.
- ט. בבימה יש קדושה, כמו במזבח.
- י. בכלי בית הכנסת יש קדושה, כמו כלי המקדש.
- יא. בית הכנסת שחרב נשאר קדושה, כמו במקדש.
- יב. חיללו גוים את בית הכנסת פקע קדושתו, כמו במקדש.
- יג. כלים שנשברו פקע קדושתם, ככלי המקדש.

פרק ג

לדעות שקדושת בית הכנסת כמו ההיכל

- א. עושים את הפתח במזרח כמו בהיכל.
- ב. מעמידים בימה באמצע בית הכנסת, כמו מזבח הקטורת באמצע ההיכל.
- ג. מדליקים נרות, כהדלקת המנורה.
- ד. מדליקים את הנרות לפני ביאת המתפללים.
- ה. מדליקים נר תמיד, כנגד הנר המערבי.
- ו. ארון הקודש עם הס"ת, כקוה"ק עם הלוחות.

- ז. עושים פרוכת על הארון, כמו הפרוכת בקוה"ק.
- ח. פתיחת הארון, כמו כניסה לקוה"ק.
- ט. הפעמונים בס"ת, כמו פעמוני המעיל שיהיה נשמע קולו.
- י. עושים עזרה לפני בית הכנסת, כמו האולם שלפני ההיכל.
- יא. חצר בית הכנסת, כמו העזרה שלפני האולם.
- יב. עושים מחיצה לעזרת נשים, כמו במקדש.

פרק ד לדעות שקדושת בית הכנסת כמו העזרה

- א. מעמידים בימה באמצע בית הכנסת, כמזבח העולה באמצע העזרה.
- ב. מקיפים את הבימה עם הלולב, כמו ההקפה במזבח.
- ג. קוראים בבימה במועדים בפרשת הקרבנות, כהקרה במזבח.
- ד. בעל היולדת עולה לתורה, כקרבן יולדת.
- ה. מי שאירע לו נס עולה לתורה, כקרבן תודה.
- ו. הנרות בבית הכנסת, כהדלקת הנרות בעזרה.
- ז. נר תמיד, כמו האש תמיד במזבח.
- ח. הדוכן לנשיאת כפיים, כמו הדוכן בעזרה.
- ט. העזרה שלפני בית הכנסת, כמו הר הבית.

פרק ה השראת השכינה כמו במקדש

- א. בזמן הגלות השכינה נמצאת בבתי כנסיות.
- ב. ניכר בבית הכנסת גילוי שכינה, ואור ייחודו ית"ש.
- ג. מבית הכנסת זורח כבודו יתברך לכל העולם.
- ד. השכינה בבית הכנסת מטהרת העוונות, כמו במקדש.
- ה. עיקר השכינה בארון שבו הס"ת, לכן משתחוים כנגד הארון.
- ו. הולכים לבית הכנסת להקביל פני השכינה, וצריך ללכת בשמחה.
- ז. מצווה ללכת לבית הכנסת רחוק, משום השכינה.
- ח. בית הכנסת פטור ממזוזה, משום השכינה.

פרק ו ההנהגה בבית הכנסת כמו במקדש

- א. מורא וכבוד בית הכנסת, כמו במקדש.
- ב. רחיצת ידיים לפני הכניסה, כטבילה.
- ג. בחצר בית הכנסת אומר: "בית אלוקים נהלך ברגש".
- ד. קודם שנכנס אומר: "ואני ברוב חסדך אבא ביתך" וגו'.
- ה. צריך להכנס במורא ולא בקומה זקופה.

- ו. כשנכנס משתחוה כנגד הארון.
- ז. מהלך בבית הכנסת בנחת.
- ח. ראוי להחמיר לא לירוק, כמו במקדש.
- ט. הכהנים היורדים מהדוכן משתחוים.
- י. אחרי פתיחת ארון יצדד פניו ויירד בנחת, כיציאה מההיכל.
- יא. העולה לתורה עולה דרך קצרה או בימין.
- יב. יורד מהבימה בפתח שכנגדו, ופניו לבימה.
- יג. יוצא מבית הכנסת בפתח השני, כמו בעזרה.
- יד. ביציאה מצדד פניו להיכל, ומשתחוה.

פרק ז האיסורים בבית הכנסת כמו במקדש

- א. אסור לסתור דבר מבית הכנסת, ומהכלים.
- ב. אין עושין קפנדריא.
- ג. י"א שאסור להכנס ביאה ריקנית.
- ד. אסור שיהיה אחוריו לבית הכנסת.
- ה. י"א שאין להנות מבית הכנסת.
- ו. אין להכנס לבית הכנסת בראש מגולה.
- ז. אסור לדבר בבית הכנסת שיחה בטילה וקלות ראש.
- ח. אין לטעת אילנות בחצר בית הכנסת.
- ט. אין להכנס לבית הכנסת בסכין, כמו איסור ברזל במזבח.

פרק ח התפילה בבית הכנסת כהקרבת קרבן במקדש

- א. תפלה כעבודת הקרבנות, וצריך להתפלל בבית הכנסת.
- ב. צריך להתפלל במקום קבוע.
- ג. המתפלל בבית הכנסת, כאילו מקריב מנחה טהורה.
- ד. המתפלל בבית הכנסת, כמתפלל במקדש.
- ה. הרינה וזימרה בתפילה, כשירת הלויים.
- ו. אמירת הקרבנות נחשב כהקרבת קרבן, וטוב לאומרם בבית הכנסת.
- ז. נשיאת כפים בבית הכנסת, נחשב כנשיאת כפיים במקדש.
- ח. נפילת אפיים רק כשיש ארון, כמו במקדש.
- ט. לימוד תורה נחשב כעין הקרבת קרבן, ויש מעלה בלימוד בביהמ"ד.
- י. ברית מילה נחשב כהקרבת קרבן, וראוי למול בבית הכנסת.

נשמח לקבל הערות והוספות לתועלת הרבים.
כמו כן היודע היכן נכתב על דיני בית הכנסת השווים לבית המקדש, או מי שעוסק בזה
נשמח לקבל פרטים בפקס: 0774704935, או בדוא"ל: t8429433@gmail.com

וארטיס לפרשת השבוע

כה ב. ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו ליבו. וברשי"י לי לשמי. בביאור הכוונה לשמי י"ל ע"פ ברכות סג. דכל מי שאינו נותן את תרומותיו לכהן סופו שיצטרך לכהן בשביל להשקות את אשתו כשתהיה סוטה. והנה כידוע בשביל להשקות סוטה צריך למחוק את השם. וזה כוונת הפסוק תתנו תרומה לשמי היינו שלא ימחה שמי.

כה ב. דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה, מאת כל איש אשר ידבנו ליבו תקחו את תרומתי. לכאורה יש כאן סתירה בפסוק, בתחילה ה' אומר למשה דבר אל בני ישראל שיקחו תרומה מאחרים והיינו שמשה ימנה שלוח לאסוף, ולאחרי"כ ה' אומר מאת כל איש וגוי תקחו את תרומתי, היינו שמשה עצמו יקח? וי"ל שיש ב' סוגי תרומים, יש הנותנים כי מבקשים מהם ולא נעים להם לסרב וזה כל איש, ומהם מישהו לאסוף, כי אם משה ואהרן יאספו בעצמם זה יכול להחשב ככפיה גדולה כי א"א לסרב להם, משא"כ מאת כל איש אשר ידבנו ליבו, מהם תקחו אתם (משה ואהרן) את התרומה.

כה ב. דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו ליבו תקחו את תרומתי. הנה פתח הכתוב בלשון תרומה, וסיים תרומתי, ולכא"ה הול"ל איש ידבנו ליבו תקחו את התרומה. ועוד מדוע נכתב פעמיים עניין תרומה, היה אפשר לכתוב ומאת כל איש אשר ידבנו ליבו תקחו את תרומתי ולא היה צריך לכתוב ויקחו לי תרומה בהתחלה. וי"ל דהנה פסק הרמב"ם (יד יב מעשה הקרבנות) בנדרים ובנדבות אינו צריך להוציא מפיו כלום, וברגע שחושב בליבו לתת תרומה הוא חייב, שנאמר כל נדיב לב, יביאה, והיינו שע"י נדיבות לב הוא מתחייב להביא. לפי"ז הפסוק מתפרש היטב, ויקחו לי תרומה היינו שיקחו תרומה מישראל שירצה לתת. ויש עוד וגם 'איש אשר ידבנו ליבו' היינו שרק חשב בליבו להביא תרומה, תקחו את תרומתי כי זה כבר תרומה שלי ברגע שחשב. חשב סופר.

כה ב. מאת כל איש. מהלשון של כל איש משמע שפרשה זו נאמרה לאנשים ולא לנשים. דאילו זה היה מתייחס גם לנשים היה צריך לכתוב מאת אשר ידבנו ליבו, בלי להוסיף 'כל איש'. וקשה ע"ז שבויהקלה ישנה משמעות שונה כדכתיב שם (כל כב) ויבאו האנשים על הנשים וגוי' משמע הנשים היו התרומות העיקריות למלאכת המשכן וכמבואר ברמב"ן שם ועוד. ועוד בתרומת תכשיטי הנשים כתוב כל נדיב לב הביאו חח וזנס וטבעת וכו' וקשה למה כתב בלשון זכר ה"ל"ל בלשון נקבה כי הנשים תרמו את תכשיטיהן. ואין לומר שהנשים הוצרכו לאיסוף של הבעלים כי כל מה שמעשה ידיהן שייך לבעל הוא תחת מזונותיהם, ובמדבר לא היה מזונות מהבעל כי היה מן? וי"ל ע"פ נדרים ע"ב ועוד שם שמבואר שם שיש הבדל בין נדר איש לנדר אשה, נדר איש כאשר האיש נודר שיתן מכספו להקדש מיד מתחייב והגזברים יכולים לכפותו, ולתפוס ממנו לקיים נדרו, אבל באשה זה לא כך שמה בעלה יפר לה הנדר ונמצא נדרה בטל. וא"כ תחילת פרשתנו מדברת על נדר שע"ז יש דין של תקחו את תרומתי וזה יכול להיות רק באיש, אבל לא באשה כי אשה שנודרת לא לוקחים את תרומתה עד שבעלה יקיים את הנדר, ולכן כתב בלשון זכר. לעומת זאת בויקהל ששם מדובר על הבאת הנדבות כבר למשכן, שם הנשים כבר נטלו חלק נאה יותר מהגברים, ומאחר שנדבתן של הנשים חלה מכוח הבעלים נכתב כאן כל נדיב לב הביאו חח וזנס כי גם נדבתן הגיעה מכוח הבעל שאישר את ההתחייבות.

כה ה. ויעשו ארון. אומר רש"י מין חיה ולא היתה אלא לשועה, והרבה גוונים היו לה לכך מתרגם (התרגום) ססגונה ששש ומתפאר בגוונים שלו. ויש לדקדק למה רש"י והתרגום לא ביארו כפשוטו ששם החיה הוא תחש אלא כתבו שזה כינוי המבטא את העובדה שיש לחיה הזה הרבה גוונים וששש ומתפאר וכו'. ומבאר החנוכה התורה שלכך רש"י הקדים לומר מין חיה ולא היתה אלא לשועה, דמאחר ולא היתה קיימת בבריאת העולם, ע"כ אדם הראשון לא נתן לה שם כפי שנתן לכלל החיות, לפיכך כל השם כאן הוא רק תואר מה יש לחיה הזאת אבל שם אין לה.

כה ז. ויקחו לי תרומה וכו' וזהב וכסף ונחושת ו... ו... ו... והנה בפקוד ו ובפסוק זה לא כתוב ושמן למאור אלא שמן למאור בשמים לשמן המשחה אבני שוהם וכו'. משמע שהלקיחה של הדברים שהוזכרו בתחילת הפסוק עם וו החיבור, היתה שונה מלקיחת הדברים שלא נכתב בהם וו החיבור? וי"ל, אומר

החיד"א ע"פ התרגום יונתן, שאת כל התרומות הביאו בני ישראל, אבל את השמן הבשמים והאבנים הביא הקב"ה מהשמים, לכך כתוב שמן למאור וכו'.

כה י. ועשו ארון. איתא בגמ' ברכות מז. אמר רב הונא תשעה ארון (שמונה בו ס"ת) מצטרפים למניין, אמר ליה רב נחמן וארון גבירא הוא? אלא אמר רב הונא תשעה נראין כעשרה מצטרפין. ודברי הגמ' תמוהים כי בתחילה אמר ארון, ואח"כ נראין כארון? ותיירץ הגאון ע"פ הגמ' במגילה י: אמר ר' לוי מקום ארון שבמקדש אינו מן המידה, היינו שברך נס הארון לא תפס מקום במקדש בכלל ורש"י בגמ' בהרחבת העניין. וא"כ הכל מובן, שרב הונא אומר שכמו שבמקדש היו עשר אמות בכל צד אפי' שהארון היה אמור להוריד מהשיעור הנ"ל בכ"א זה היה נראה כמו עשר בכל צד, וזה כוונתו שארון מצטרף היינו שתשעה שנראין כמו הסיפור של הארון מצטרפין, וזה גם מה שענה לרבי נחמן.

שם. ועשו ארון עצי שיטים אמתיים וחצי ארכו. אומרת הגמ' בסנהדרין כט. מכאן שכל המוסיף גורע. ועיין ברש"י. ואיד' לפינן מכאן שכל המוסיף גורע! אומר הגאון: הנה אמתיים חצי ארכו, בלי הו הצמוד לחצי, פירושו כפשוטו הוא שתי אמות הן חצי מארכו, וז"ל שכל האורך הוא ארבע אמות. וכנסונוס האות וו, הפך הפירוש להיות שתי אמות ועוד חצי אמה, דהיינו הוספת האות וו גרעה מהארבע אמה וחצי, ומכאן שכל המוסיף גורע.

כה יא. ועשית לו זר זהב סביב. ולהלן בשולחן ובמזבח זהב ג"כ כתוב ועשית לו זר זהב סביב. וכתב רש"י שהזר זהב שסביב לארון הוא סימן לכתר תורה, והזר שסביב לשולחן הוא סימן לכתר מלכות, והזר שסביב למזבח הוא סימן לכתר כהונה. והרב אליהו דיסקין הביא לכל זה רמז דהנה זר הזהב שסביב הארון הוא רמז לכתר תורה ודבר זה מפורש באבות שהתורה נקנית בארבעים ושמונה מעלות, והנה בבדיקה פשוטה הדיקף שסביב הארון היה 48 טפחים כי הארון הוא אמתיים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו וזה יוצא שמונה אמות שהם 48 טפחים. וזה בדיוק כנגד כתר תורה שנקנה ב-48 מעלות. והנה כתר כהונה מובא באבות שנקנה בעשרים וארבע מעלות וזר הזהב שסביב מזבח הקטורת שהוא כנגד כתר כהונה הוא 24 טפחים כי אמה ארכו ואמה רחבו. וכתר מלכות מובא במשנה שנקנה בשלושים מעלות והדיקף השולחן הוא אמתיים ארכו ואמה רחבו וא"כ הוא שלושים ושישה טפחים. והנה כל השלושים מעלות שמובה במשנה על מלכות נאמר בשאול, ואילו אצל דוד נאמר עוד שש מעלות כי בועז הביא לרות שישה שעורים בסנהדרין מובא שערך לה שעתיד לצאת ממנה שישה בנים שמתחיל בדוד ונגמר במשיח בן דוד. והיינו שישה מעלות נוספות שיש לדוד שהוא כתר מלכות. כי הרמב"ם כתוב שדוד זכה לכתר מלכות והנה כתר שם טוב עולה גביהן, היינו יותר טוב מכתר תורה שנקנה בארבעים ושמונה מעלות וכתר שם טוב עולה עליהם היינו יותר מכתר תורה שזה אומר לפחות 49 מעלות. והרמז לכתר שם טוב הוא בכלי המשכן שזה המנורה וכמו שנאמר טוב שם טוב משמן טוב. ובמנורה יש 49 חלקים שזה 22 גביעים, 11 כפתורים, 9 פרחים, 7 קנים, וזהו כתר שם טוב עולה על גביהן.

כה יא. מבית ומחוץ תצפנו. ביומא עב: אמרו כל ת"ח שאין תוכו כברו אינו ת"ח. שנאמר מבית ומחוץ תצפנו. וקשה הא בארון עצמו היה תוכו מעץ וא"כ אין תוכו כברו? וי"ל דאדרבה, למרות שהוא מצופה זהב מבית ומחוץ, הוא נקרא ארון עץ ולא ארון זהב כי אין תוכו כברו, והיא גופא הראייה שתי"ח שאין תוכו כברו אינו ת"ח.

כה כא. ואל הארון תתן את העדות. פרש"י שבא ללמד שבעודו בארון לבדו בלא כפורת יתן תחילה העדות לתוכו ואח"כ יתן את הכפורת עליו ע"כ. וצ"ע דאם יתן את הכפורת קודם הלוחות כיצד יכניסם אח"כ. וי"ל כיון דארון מן המידה ולכן יהיה אפשר להכניס אח"כ את הלוחות. ר"ז דיסקין.

כה כג. ועשית שלחן עצי שיטים אמתיים ארכו. בפסחים קט: איתא שולחן של מקדש של פרקים הוה - היינו שיכולים לפרקו דאי ס"ד הדוקי מהדק איך מטבילים אותו במקווה במקדש שהיה רחבו רק אמה. וקשה למה לא שאלו זאת על שתי הכלים? ועי"ן האם חסר מקוואות בירושלים שהיו גדולים פי כמה? וי"ל, אומר ההפלאה, שאת כל הכלים היו יכולים להטביל בכל המקוואות הגדולים שהיו בירושלים לכן לא שאלו עליהם, משא"כ שולחן

פרשת תרומה תשפ"ב

איתא במנחות צט: שהזמן היחיד שאפשר להטבילו, הוא בין הזמן שמחליפים בו את הלחם הישן בחדש, והזמן הזה הוא רק בשבת בין הבוקר לשקיעה, ומכיוון שההלכה שלא גזר שבות במקדש היא רק במקדש עצמו אפילו בדברים שהם צורך המקדש, א"כ אי אפשר להטביל את השולחן בשלמותו מחוץ למקדש משום שבות. וממילא מובן למה רק את השולחן, שהיו מוכרחים לטבול בשבת במקדש עצמו, היו צריכים לפרק כדי שאפשר יהיה להטבילו במקווה המצומצם שהיה במקדש, משא"כ בשאר דברים אפשר להטבילם ביום חול במקוואות הגדולים שהיו בירושלים.

כה ל. ונתת על השולחן לחם פנים לפני תמיד. בחגיגה כו. איתא מטבילין את הכלים שהיו במקדש, ואומרים להם היהירו שלא תגעו בשלחן, וברש"י שם שמוהירם את הכהנים עמי הארצות שלא יגעו בשולחן כי אז זה יטמא, ושולחן א"א לסלקו ממקומו ולהטביל כי זה צריך להיות לפני תמיד. ותימא גדולה ע"ז כי בגמ' במנחות צט: איתא רבי יוסי אומר שכל האיסור הוא להלך בלילה בלא לחם, אבל להוציא מהבוקר עד הערב שרי, וז"ל הגמ' שם: רבי יוסי אומר אפי' סילק את הישנה שחרית, וסידר את החדשה ערבית, אין בכך כלום, ומה אני מקיים לפני תמיד שלא ילך שלחן בלא לחם. והוא סתירה עצומה! וי"ל ע"פ הגמ' במנחות שם: מדבריו של רבי יוסי נלמד, אפי' לא שנה האדם אלא פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית קיים מצוות לא ימוש ספר התורה הזה מפך, ומסיים שם ודבר זה אסור לאמרנו בפני עם הארץ, והטעם כותב רש"י כי יש חשש שיחנק את הילדים שלו ללמוד רק קצת בבוקר וקצת בערב. וא"כ י"ל שרש"י בחגיגה הוא כפתור ופרח. וזה כוונתו, ואומרים לכהנים עמי ארצות שא"א לטבול את השולחן כי כתוב תמיד, ולא מגלים לעם הארץ שגם מצב של קצת בבוקר וקצת בערב נחשב ל"תמיד". בשם ספר שלמה מול אדר.

כה לא. ועשית מנורת זהב. הביא החת"ס בשם קדמון אחד שכשם שמשרע"ה הקדים את זבולון לפני יששכר משום מעלת מחזיקי תורה, כמו"כ הקדימו את השולחן שהוא רמז למחזיקי תורה לפני המנורה שהוא רמז לתורה עצמה. והקשה החת"ס דהרי הארון שהוא התורה עצמה היה לפני השולחן? ותי' הכתב סופר שיש ב' בחינות של ת"ח, האחד הוא בחינת יששכר שצריך את הזבולון להחזיקו, אבל יש ת"ח שאדרבה בזכותו ומכוחו יש את כל השפע הגשמי בעולם, בבחינת כל העולם ניוון בשביל חנינא בני. וזהו בחינה נוספת כ"הארץ הנושא את נושאיו" האמת היא שהארון הוא המקור להשפעה של הברכה וההצלחה. רבי יצחק לנדא.

כז יח. ארך החצר מאה באמה ורחב חמישים בחמישים. בעירובין יג: איתא תנא תלמיד וותיק היה ביבנה שהיה מטרה את החצר במאה וחמישים טעמים. אמר רבינא אני אדון ואטהרנו, ומה נחש שממית ומרבה טומאה טהור, שרץ שאינו ממת ומרבה טומאה לא כ"ש. ודברי רבינא צריכים ביאור: א. איך הוא משתבח בזה שיש לו להתייר ע"י טעם אחד כשיש מישעה שמתיר ב-150 טעמים. ועוד למה הגמ' לא הביאה חלק מהטעמים של אותו תלמיד או לפחות את הפנים שבהם. ומתיר הגאון תרץ נפלא: הנה בטעמי המקרא של הפסוק שלנו ארך החצר מאה באמה זה קדמא ואולא, ורחב חמישים בחמישים חס מונח רביעי. ומרמוז בזה עניין הנחש שבהתחלה היה הולך עד ארבע ומהיר מכל החיות, והיינו קדמא ואולא דהוא קדים ואולא. ואח"כ כשענש הלך על גחונו והיינו מונח רביעי (וכמו ארחי ורבעי בתהילים קלט). וא"כ הפשט ברבינא הוא שבא לומר כי אין הכוונה בדברי אותו תלמיד לומר שיכול לטהר את השרץ במאה חמישים טעמים, דהיינו שמצא 150 סיבות להתיר השרץ, אלא אומר רבינא שהפשט בדברי אותו תלמיד הוא שבא לטהר מטעם אחד בלבד, והוא טעמים, דהיינו טעמי המקרא של הפסוק מאה באמה וחמישים בחמישים, כלומר לפי טעמי המקרא שיש במילים מאה וחמישים, שזה היה הסיפור עם הנחש, ועי"ן הוסיף רבינא עוד טעם.

הנשים הביאו ג"ח תרומה למלאכת המשכן. ואיד' הביאו הרי מה שקנתה אישה קנה בעלה וי"ל שכל מה שקנה בעלה הוא משום דמעשה ידיה תחת מזונותיה, ובמדבר היה מן ולא היה מזונות וממילא בעלה לא קנה את מעשה ידיה. (שאלה זו נשאלה ע"י הנציב בשיעור חמישי ואשתו שמעה את השאלה מעבר לוילון והיא ענתה תשובה זו.)

מאמרי מוסר וסיפורים בענייני הפרשה

יראת שמים: בית המקדש וכן המשכן הם כידוע בית היוצר ליראת שמים אצל ישראל וכמו שנאמר "ואכלת לפני ה' אלוך במוקדש אשר יבחר לשכן שמו שם וגו' למען תלמד ליראה את ה' אלוך כל הימים" וכן כתוב בתהלים "נורא אלוקים ממקדשך" ופירש המצודות מן הכבוד השוכן במקדש תבואה היראה לבני אדם כי משם יצאו כל הנפלאות. וכ"כ התוס' בב"ב כא. כי מציון תצא תורה, לפי שהיה רואה קדושה גדולה וכתבים עוסקים בעבודה היה מכוון לבו יותר ליראת שמים וללמוד תורה כדרכו בספרי למען תלמד ליראה וגו' גדול מעשר שני שמביא לידי תלמוד לפי שהיה עומד בירושלים עד שיאכל מעשר שני שלו והיה רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה היה גם הוא מכוון ליראת שמים ועוסק בתורה. **יראת שמים** זה הדבר הבסיסי שצריך כדי לגדול ולהיות יהודי ולקיים רצון השם בשלמות. אמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר, אין לו להקב"ה בעולמו הלא יראת שמים בלבד [שבת דף לא] כדכתיב מה ה' אלוך שואל מעמך כי אם ליראה. חז"ל אומרים לנו שבלי יראת שמים כל הלימוד והמצוות שעושה הם לחינם. כדכתיב יראת השם היא אוצרו שאם היה ירא השם או אז זוכה בדין אלא אם היראת שמים שלו לא היתה עיקרו אינו זוכה בדין רח"ל. ואדם שיש לו הכל ואין לו יר"ש נמשל בחז"ל לגזבר שיש לו מפתחות פנימיות אך לא חיצוניות. ואמר רבי יהודה לא ברא הקב"ה את עולמו אלא כדי שיראו מלפניו. ועוד כתוב בפסוק סוף דבר הכל נשמע את האלוקים ירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם. והיינו שכל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה. ואין לך דבר חביב לפני הקב"ה יותר ממי שהוא מתירא מלפניו. וכל אדם שיש בו יר"ש דבריו נשמעים, ואפי' עכו"ם יראים ממנו, ומי שאין בו יר"ש אין דבריו נשמעים. ורבינו יונה כותב דברים מבהילים על המקיים מצוות ואין בו יר"ש שהוא נחשב מכת עוובי השם. **וידוע שאצל** כל גדולי הדורות ניכר היטב גודל היר"ש שלהם, איך פחדו כל העת מהקב"ה ומהחטא. וידוע שאמרו רבותינו שיר"ש אפשר לקנות ע"י סיפורים על גדולי ישראל. נביא מספר סיפורים על גדו"י בגודל היר"ש שלהם.

ארע מקרה שהגרי"א בלידותו נגע פעם בשבת קודש בשגגה בקליפת פרי שהיה מוקצה. משהרגיש בדבר נפל תחתיו והתעלף, מחמת יראת חטא שחפפה עליו תמיד. כאשר העירו את הגרי"א מעלפונו, וראה לפניו שוב את אותה קליפה שנגע בה, התעלף שנית, עד שאמו ראתה את הדבר ואכלה בעצמה את הקליפה, כדי להרגיע את נפשו בכך שהראתה כי הקליפה היתה על כל פנים ראויה להיאכל. **אמר** פעם החזון איש למאזינו: העולם טועים וחושבים שהגרעק"א כתב את ספריו הגאונים ע"י שהיה בעל כשרון ונפלא אבל האמת שהיו גם אחרים שנתברכו בכשרונות כמו הרעק"א, אולם לאף אחד מהם לא היתה היראת שמים שלו ומכשרונותיו בצירוף היראת שמים שלו יצא גאון מופלג כמו הגרעק"א. **רבי בנימין רבינוביץ** היה מספר על האדמו"ר רבי שלמה מקרלין שאמרו עליו שהיראת העונש שלו היתה כמו שעומד חייל כנגדו עם רובה ביזו, והרובה טעון חיצים, והרובה כבר מכוון נגד לבו, ולבו מוגלה, והחייל מחזיק את אצבעו על הכפתור כדי ללחוץ עליו ולירות בו, ורק נשאר לחייל ללחוץ על הכפתור ולירות בו - יראה ופחד כזו היתה היראת העונש שלו... **מסופר שאחד** שאל את האדמו"ר מקאצק מהו הגדר והשיעור של יראת שמים, ועד היכן היא מגעת? ענה האדמו"ר מקאצק ואמר לו: שידמה בנפשו שהוא נמצא בתוך עובי היער באין דרך מוצא לצאת, ובפתע הוא מבחין שאריה גדול רב מימדים דולק אחריו ועוקב על כל תנועותיו ופסיעותיו, האם יש כאן מקום לשאול ולחקור כמה הוא הישעור של האימה ופחד שהאדם צריך להיאחז בה ולירא, והלא כל כמה שהוא אדם כך הוא נאחז באימה ופחד. כל אשר לאדם יתן בעד נפשו. והוא הדין גם בענין יראת שמים.

נוהג היה רבי יהושע לייב דיסקין להתפלל בחדרו הפנימי, בעוד תלמידיו מתפללים בחדר החיצון. פעם בסיום תפילת ערבית של שבת, הצץ תלמידו רבי צבי מיכל שפירא בעד הפתח ונחרד. בשובו לביתו אמר לבני ביתו: עומדים אנו לומר שלום עליכם למלאכי השרת המתלווים אלינו בשבת אך זה עתה ראיתי בעיני מלאך! התבוננתי בפני הרבי כשאמר לפניו נעבוד ביראה ופחד ופניו נעשו להבים כאבוקת אש, והווריד במצחו התנפח כעבי אצבע! מובטחני שכל מי שיראהו בשעה זו יקנה יראת שמים ופחד הבורא יתברך. **פעם אסרו** את רבי יהושע לייב בבית

האסורים, ובא לשם עורך דין כדי לשחררו ממאסרו והלך בגילוי הראש, הפנה ר"ל את ראשו ולא הסתכל עליו, כי אסור להסתכל בדמות אדם רשע. ושאלוהו פעם, מהיכן לקח את הגבורה שלא לירא ולא לפחד משום אדם, והשיב, שהוא כבר כל כך מלא פחד מהש"ת ומחלוא דלא תגורו מפני איש עד שאין מקום בלבו לכל פחד אחר. **כתב רבי** משה מרדכי שולזינגר זכיתי לשמוע פעם את רבי יחזקאל אברמסקי מדבר בהתרגשות רבה על הבית הלוי ואמר: יודעים אתם מה פירוש היראת שמים של ה'בית הלוי'? הוא היה ירא את ה' במשך 24 שעות ביממה. פוחד ממש. ואל יחא דבר זה קל בעיניכם, אדרבא נסו לנהוג כך במשך חמש דקות בלבד... ואילו ה'בית הלוי' לא הסיח דעתו מלפחד מהש"ת עשרים וארבע שעות ביממה, בלי הפסק אפילו רגע אחד... **פעם** שאל אחד החסידים את רבי נחום זאב זיו בנו של הסבא מקלם במה גדלותו של אביו. השיב, שהוא דומה ביראתו את האלוקים לאיש שחבר חדה תקועה לו בלועו, אשר בכל תנועה בלתי זהירה עלול הוא להידקר. **סיפר רבי חיים ברים** שפעם אמר לו החזון איש שלא לקח את הסטייפלר כחתן לאחותו מחמת למדנותיו ובקיאיותו, אלא על שום שהיכר בו כי ירא שמים הוא, וזאת מתוך שקרא דברי תורה שפרסם הסטייפלר באחד הירחונים, ומתוכם הבחין שכותבם חזר ביראת שמים טהורה ומבקש הוא את האמת לאמיתתה. **סיפר רבי אליקים שלזינגר** שאלתי פעם את החזו"א אודות שידוך מסוים עבור אחותי, וטרם החילומי לומר לפניו מהות הבחור שהוא ירא שמים, הפסיק דיבורי באמרו: אם הוא ירא שמים אין צריך יותר!

הגבאי של האדמו"ר רבי אברהם מסלונים סיפר, כי פעם אמר לו האדמו"ר: בוא ונלך אל הרב מבריסק ונראה מה הוא ירא שמים... הלכו שניהם אל בית הרב מבריסק, אבל בבואם לבית הרב אמרו להם כי הרב איננו בבית, כי הוא נמצא עתה במקוה החדש שנבנה, והוא נמצא שם כדי לבדוק את כשרותו, הלכו שניהם למקוה ומצאו את הרב כששרוליו מופשלים ונר בידו והוא בודק את המקוה, ואפילו לא נפנה לראות מי בא ומי נכנס. עבר זמן ארוך למד, והרב מבריסק הכריז: כשר, כשר. בן הללויה של הרבי מסלונים היה מומחה בידי מקוואות והוא הבחין שיש סדק באחד המקומות, דבר שיש בו לעורר שאלה מסוימות. ניגש, איפוא, לרב מבריסק, והעיר לו על כך. נטל הרב את הנר וניגש למקום, וכאשר הבחין שאננם העובדה נכונה - התחיל לרעוד ביזו וברגליו בצורה כזו, עד שהאדמו"ר אמר למלווה: בוא ונברח מפה, זה ממש פיקוח נפש!... כשיצאו החוצה אמר בעל "בית אברהם" למלווה: רואה אתה מה זה יהודי ירא שמים! והלא אף אחד עוד לא טבל במקוה, ועוד לא אירע שום מכשול, וגם עצם השאלה איננה מן השאלות החתורות ביותר, אלא עצם העובדה שהוא הוציא מפיו את המילה "כשר" על המקוה בזמן שנתגלה שקיימת שאלה הרעידה אותו כל כך עד שכמעט פרחו נשמתו. למינס, כאשר אותו יהודי שנתלווה לרבי מסלונים עלה לארץ ישראל, הוא נכנס לבקר אצל הרב מבריסק, וכאשר שאל אותו מי הוא, הוא סיפר לו את המעשה של המקוה, ואז שוב התחיל הרב מבריסק לרעוד בכל אבריו!... **סיפר** רבי אהרן חיים נשרי: פעם כאשר התכונן הרב מבריסק לשתות כוס תה, אמר לו אחד ממקורביו שיתכן שזבוב נפל לכוס. הוא כל כך נרעד ונפחד מהחשש הזה, שכל הלחי שלו התנפחה. וזאת לפני ששתה את התה, ורק מחשש 'אולי' נפל שם זבוב. בסופו של דבר התברר שהכוס נקיה, ולא נפל לתוכה שום דבר. כעבור שנים רבות נפגש הרב מבריסק עם האדם ההוא שאמר לו בזמנו על החשש הימצאות שם זבוב בכוס-תה. היהודי הזכיר בפני הרב כמסיה לפי תומא את הענין עם הזבוב, והנה הלחי של הרב התנפחה שוב... לאחר כל כך הרבה שנים!!! **רבי חיים עוזר** גרודזינסקי התבטא אודות הגרי"ז מבריסק שהיראת שמים שלו היא יראת שמים של לפני חמש מאות שנים! והחזון איש התבטא אודות הגרי"ז כי הוא חי כל ימיו בהרגשה כאילו איהנום בעזרת בין ירכותיו.

סיפר רבי שלום שברדון בשכונת שערי חסד בירושלים, התגורר יהודי גאון עולם, מתמיד עצום, ושמו היה ר' יוסף שימשלביץ ז"ל. הוא היה בקי בכל התורה כולה, אך מלבד שהיה תלמיד חכם גדול, הוא גם היה צדיק מופלא וירא חטא, וכפי שסיפר רבי שלמה זלמן אויערבאך שפעם הביכנסו למקוה ביום שישי, ראה את ר' יוסף עומד על מקומו ושנינו

נוקשות דא לדא - רועד. היה זה בזקנותו של ר' יוסף, חשש רבי שלמה זלמן שמא אינו חש בטוב, ניגש אליו ואמר לו: "אני רואה שקר לך, אסייע לך לצאת החוצה", ענה לו ר' יוסף: "לא נורא, זה כלום, זה כלום". חלפו כמה רגעים ור' שלמה זלמן העיף מטה, ורואה שוב שהוא עומד ורועד! ניגש אליו רבי שלמה זלמן בלי לשאול שאלות והניח עליו היד להוציאו החוצה. להתלבש. אמר לו ר' יוסף: זה כלום, מה שקרה הוא, ששמעתי מישהו נכנס למקוה החם וצועק: "אוי, זה חם כמו הגיהנום, נזכרתי מהגיהנום והתחלתי לרעוד!... זה הכל!... **האדמו"ר רבי שלומ'קה מזוויהל** היה נוהג ללכת לכותל המערבי מדי יום ביומו, לעתים פעמיים ביום, בימי חול ובימי שבתות, בימים טובים ובימים נוראים. לא החסיר ממנהגו זה גם בעתות של סכנה בימי הפרעות והפוגרומים. גם כאשר היתה סכנת נפשות מוחשית לעבור בשוקי הערבים בעיר העתיקה, היה הולך לבדו, חוצה דרכו בין הערבים מבלי פחד וללא רתת. וסיפר רבי יוסף ודלטון, שלאדמו"ר היה מתלווה בדרך כלל אדם מסוים בלכתו לכותל. יום אחד לא הופיע אותו איש, נתלווה אליו ר' יוסף וולטון. היה זה ביום השבת. כשהגיעו לשער שכם, אמר האדמו"ר לר' יוסף: "אני אני מטלטל בשבת, אמשך דרכי דרך שער שכם, אולם אתה שיש עמך חפצים, עליך ללכת דרך שער יפו" (דרך שער שכם לא היה עירוב). שאל ר' יוסף את האדמו"ר הכיצד לא יפחד ללכת יחידי, לבדו, דרך שער שכם, בין הערבים? היה זה בתקופת הפוגרומים, שהערבים היו פוגעים בכל יהודי שנקרה בדרכם. הכיצד לא ירתת? ענה לו האדמו"ר: "תדע, שאין מקום לשני פחדים... ומי שיש לו מורא שמים אין לו מורא בשר ודם. **על גודל יראתו של הסטייפלר**, סיפר רבי ברוך דבור פוברסקי מעשה נורא: פעם בהיותו למעלה מגבורות וקננה וחולשת האוף, הלך ברחובת של עיר ומעוזה רגליו ונפל אפיס ארצה, מיד התחיל לקרוא בקול רם לעזרת עוברים ושבים, שירימוהו מהר. לא לחבלת גופו ויסוריו היתה עיקר חרדתו ודאגתו, רק על שהיה שוכב בפשיטו ידים ורגליו על האבן, ושמה יש בזה משום "זאת משכית לא נתנו בארצכם להשתחוות עליה". על אופן היה חרד ועל זה צעק לעזרה והצלה. פעם אמרו להסטייפלר, שקיים חשש שזבוב נפל לכוס התה שעמד לשתות, אולם בסופו של דבר התברר שלא נפל זבוב. למרות זאת אמר הסטייפלר למחרת, שלא הצליח להירדם בלילה בעצם החשש...

פעם נכנס תלמיד אל רבי אברהם מנחם מן שך וראהו ממרר בככי כשעל שולחנו מנת עוף. התלמיד ניגש לרבנית ושאלה לפשר הדבר, והיא סיפרה לו כי זמן קצר לאחר שהגישה את העוף לשולחן, רגע לפני שהחל מרן בסעודתו, הגיע שליח בהול מהקצב להודיע כי נודע שנתרש שאלה מסוימת בעניין הבשר שנכרך. שמע זאת חזר שך הוציא קצב בככי על ששכמעט נכשל ח"ו בעוף שיש עליו שאלה. ועל אף שניסו להרגיעו, כי ברוך ה' יש לשמוח שנמנע ממנו הדבר, בכה ללא הפוגות: אבל עוד רגע קט בלבד... אך כפסע ממני ועד שהייתי נכנס לפי חתיכת עוף שיש עליה שאלה. **פעם אחת** נסע הרב שך באוטובוס לרופא עם נכדו. הרופא אמר לו לשבת, והרי כל מה שאומר לך בעל הבית עשה, ולא סירב. וישב על כסא מרופד. ורגע כמימרה קפץ כמו שנשכו נחש. והתאנח: אוי, אולי שעטנו הוא. **סיפר הבית הלוי** על אביו רבי יוסף דב הלוי סלוביצי'ק: מעשה שישבנו אבא ואנכי בבית המדרש לסולצק ועסקנו בתורה. באת נכנס פנימה אחד הקצבים בעיר, אדם פשוט והתחיל לגדף ולבזות את אבא. מה לאותו קצב ולאבא? יום אחד לפני כן בא עם חברו לדין תורה אצל אבא, ויצא חייב דינו, עכשיו טען כי בעל דינו שיחד את אבא בממון כדי שיעזר את הדין. הוא לא הסתפק בטענה, אלא גם קילל ואיים במכות. אכן אבא לא השיבו כלום - הקשיב והחריש. לבסוף חזר הקצב לאחוריו ויצא מבית המדרש כשצבא פוסע אחריו, ושפתיו ממלמלות 'מחול לך מחול לך'. למחרת יצא קול בעיר שאותו קצב הלך לקנות שוורים לשחיטה, ותוך כדי היילונו התנפל עליו אחד השוורים והרגו. כאשר קצבני הדברים לאזני אבא נבהל ואמר: מי יודע שמא בגלל קפידתי עליו גרמתי למותו של אדם מישראל! אמרתי לו: לא יתכן אבא, הרי מחלת לו. שאלני: וכי זו מנין לך? השבתני: כשיצא מבית המדרש ראיתך פוסע אחריו, וממלמל 'מחול לך מחול לך'. מיד פתח בחקירה ודרישה אם אמת הדבר או שמא בדיתי הדברים עכשיו מלבי כדי להרגיעו. רק לאחר שהוכחתי באותות היכן עמד והיכן אמר, והבטחתי

באמונה שבאזני שמעתיו, נרגע קמעא. בכל זאת הוסיף לבו להכותו על המקרה, התעצב מאד, והלך ללוות את ההרוג לבית עולמו, ובכה על קברו בכי תלמוות. בנוסף לזה קיבל על עצמו ולומר "קדיש" וללמוד משניות לעילוי נשמתו במשך כל ה-11 חודשים. ולא די בזה, אלא מידי שנה בשנה עד סוף ימיו הקפיד לצום ולומר קדיש ביום הזיכרון של ההרוג, ונהג בו ככל החומרות שנהג ביום שמת בו אביו. זוהי יראת שמים. **בהלוויה העניקת** רווית היגון בליוו כמיליון יהודים את רבי עובדיה יוסף זעק רבי משה צדקה ראש ישיבת פורת יוסף, ואמר: נפלה עטרת ראשינו, אוי נא לנו כי חטאנו. עלינו להמשיך באותה דרך של יראת שמים. עשרות רבות בשנים הרב דרש ולימד ומעולם לא שניה את טעמו וריחו, אותה יראת שמים ואותם הדיבורים, באותה הקדושה, לאורך כל הדרך".

רבי רפאל במשך מספר שנים לא זכה בפרי בטן. פרנסתו של אביו היתה מבית מזיגה. באחת השנים עלתה חמתו של הכומר הצורר, מחמת קנאה ביהודי העושה חיל ומתפרנס מגויי הכפר, ובהגיע ערב פסח

ידיעות חשובות. וכן דברים מגדולי ישראל. ערוך בדרך שו"ת

שאלה: ויקחו לי תרומה. ידועה השאלה מדוע כתוב ויקחו? הרי תרומה נותנים ולא לוקחים? **תשובה:** מתרצים מבלי המוסר שאדם שנותן תרומה הוא עצמו מרווה וכלי, היינו שנתנית צדקה אל כל דבר עבור הנצרך לכך, הנותן לוקח ומקבל פי כמה וכמה. לפעמים רואים את הדברים מיד, ולפעמים לאחר זמן, אך המכנה המשותף שכמעט כל מי שנותן זוכה לראות עין בעין איך הוא מרווה מכן. החזו"ח היה אומר שנתנית מעשר כספים מונעת אסונות, מחלות ואפנים בבית. והסגולה הכי טובה שבצדקה היא לעשות בצנעה כמה שיותר בלי פרסום ובלי כבוד. והסגולה שיש במעשר כספים הוא לתת עשירית מדוייק. ואם רוצה להוסיף יפריש בנפרד מהעשירית.

שאלה: אדם שהוא רשע ועובר עבירות האם יש לו מה לבוא לקב"ה להתפלל ולבקש בקשות? **תשובה:** בוודאי. כתוב בפסוק פנה אל תפילת הערער ולא בזה את תפילתם תכתב זאת לדור אחרון. והיינו הבטחה שהקב"ה יפנה אל התפילות שלנו בדורות אלו דור עקבתא דמשיחא, אפי' שנהיה בבחינת ערער וכמו שפירש רש"י נשחת ונמאס. ויש לכך סברה הגיונית כי גם ילד שפשע באבא שלו המון, האבא רוצה מאוד בתשובתו ומעוניין שהבן יבקש ממנו בקשות ויתקשר עמו חזרה, ומפורש בשמו"ע הרוצה בתשובה. כי ע"י שמבקש הוא מגלה שעדיין יש לו קשר עם הבורא ולא התנתק ממנו. ועצם התפילה זה הקרבה הגדולה להקב"ה.

שאלה: מה היא סגולת תפילת אנה בכוח המיוחסת לרבי נחוניה בן הקנה? **תשובה:** סגולת אנה בכוח היא מסוגלת להעלות את התפילות שלנו למעלה ולהצילנו בעת צרה ומצוקה. וניתן לאמרה בכל עת יום לילה חול ושבט. ובסידורים יש בצד כל קטע כוונת השמות לכוונם באמירה.

שאלה: האם כלי המשכן קיימים כיום? **תשובה:** בספר הכל לאדון הכל שנכתב ע"י הרבנתי שין בת רבי יעקב יוסף הרמן מובא סיפור מופלא על כל כלי המקדש שנמצאים בירושלים ושם מסופר כך: לפני עשרות שנים יהודי אחד קנה שטח בירושלים באזור הר הבית והוא הגיע עם פועל ערבי לבדוק את השטח. לפתע הוא שמע לאיזה סלע גדול שבולט בשטח, הוא הזיז את הסלע ונגלה לפניו בור גדול הם החליטו לדרת לבדוק, בפעם הראשונה ירד היהודי ע"י שהערבי שלשל חבל והחזיק למעלה והיהודי נתלה עליו וירד, והנה כשהוא ירד הוא מגלה כלי זהב בדמות המזבח, המחנות, הארון ועוד שלל כלי זהב. סימן היהודי שרוצה לצאת ואכן הערבי העלה אותו בחזרה. הערבי גם רצה לדרת ואכן היהודי שלשל אותו שוב בחזרה לכיוון הבור אבל לפתע הערבי איבד את האחיזה שלו ונפל בקול רעש גדול. היהודי קשר את החבל והשתלשל למטה לעזור לערבי אך הוא ראה שפרחה נשמתו. היהודי נבחל הוא אמר לעצמו הלא משפחתו יודעת שיכרתו אותו ויאשימו אותי בהריגתו. מיד הוא כיסה את שחרו וברח לאמריקה שם הוא הגיע להרב הרמן וסיפר לו את הסיפור. הרב הרמן היה לו בן שלמד אצל הח"ח והוא שלח לו מברק בו כתב את כל הסיפור לפרטי פרטים וביקש שישאל את הח"ח מה לעשות. הח"ח הקשיב לסיפור בקשב רב. לאחר שבדק בכמה ספרים הוא בקש לקרוע את המכתב ולשרוף אותו ואמר שהסיפור הזה ישכח עד שימות אותו יהודי. ואכן כך היה הסיפור נשכח ונזכר שוב ע"י בנו של רבי יעקב יוסף לאחר שנפטר.

שאלה: הנה את המשכן וכליו עשו בצעים הכי משובחים ובכסף זהב לרוב. נשאלת השאלת מה זה בא לומר לנו

הורה לנוכרים שלא יסכימו לקנות החמץ במכירת החמץ הנהוגה. כשראה רבי רפאל שאינו יכול למכור חמצו, החליט להפקיר את חביות ופתח את דלתות בית המזיגה שלו לכל דכפין, בהכריזו בשפת הנוכרים שכל הרוצה לשנותו יבוא וישתה. בצדקתו ובתום לבבו נסע לביתו בעיירה הסמוכה, ולא סיפר אפילו לאשתו על מעשהו בו הפקיר את כל ממונו, וכעת נותר בחוסר כל. בכל ימות החג עשה רצון קונו בשמחה, מבלי לחשוב אודות פרנסתו שבבת אחת נתקפחה. מה רבה היתה הפתעתו בבואו לאחר החג, כאשר מצא את חביות היי"ש בשלימותן. לפתע ראו עיניו שני כלבים איומים למראה, עוזבים את המקום, בהבינו כי משמים נשלחו לשמור על בית המזיגה, לבל יבוזו אותו הערלים. אך לא איש כרבי רפאל יסתפק בכך שאירע לו נס, ולבו נפה על כי נותר בידיו חמץ שעבר עליו הפסח. כאשר פנה אל הרב בשאלת חכם, הורה לו הרב כי מותר הוא בהנאת היי"ש לאחר שהפקירו כדת וכדין. ושוב, צדיק נסתר זה הרחר בנפשו, כי פרנסתו מכאן ולהבא היא שאלה שהורה בה חכם, ואילו הוא נזהר מליהנות בכגון דא. עמד

ידיעות חשובות. וכן דברים מגדולי ישראל. ערוך בדרך שו"ת

הא הקב"ה לא אוהב כסף וזהב? **תשובה:** וי"ל שהקב"ה טבע בטבע האדם שאוהב כסף וזהב. בא הקב"ה ואומר לנו את הרדיפה אחרי הכסף והזהב אל תבזבו על צרכך הגשמיים אלא על תשמישי קדושה ומצווה שאותם תקנה יקרים ומשובחים. בזה תשקיע את אהבתך לכסף וזהב. **שאלה:** הגיע ובא חודש אדר הראשון. מה מוטל עלינו לעשות בחודש זה? **תשובה:** כתבו הפוסקים שבחודש אדר הראשון יש לזכור לבדוק כל אדם את מזוזות ביתו אם לא בדק בשלוש שנים האחרונות.

שאלה: בשבועות האחרונים יש המדברים על אפשרות לפריצת מלחמת עולם כתוצאה מהסיכסוך בין רוסיה לבין אוקראינה והמדינות המערביות התומכות בה. על מה נסוב הסיכסוך והאם באמת יש סבירות שהוא עלול להתפתח למלחמת עולם? **תשובה:** קודם כל יש להקדים ולומר כי עצם התפרצות של מלחמה בעולם, שבדרך הטבע נהרגים בה מאות ואלפי אנשים, משמעותה שהקדוש ברוך הוא מדבר אלינו כמו שכתוב שאין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל. ובנוסף, כידוע בדרך כלל היהודים סובלים מהמלחמות גם כאשר הם בכלל לא קשורים לעניין. בכ"א מה הסיבה לכמעט פרוץ המלחמה הזאת: אוקראינה, הנשלטת על ידי נשיא התומך בהתקרבות לארה"ב, עד לא לפני הרבה שנים הייתה שייכת לברית המועצות שנשלטה ע"י רוסיה ומשנה לשנה היא מתנתנת מרוסיה יותר ויותר ומתקרבת יותר למערב השנוא על הרוסים ובעיקר על פוטין שרואה זאת וענינו כלות. לאחרונה, התגברו החששות מפלישה צבאית אפשרית של רוסיה לאוקראינה, עד כדי כיבוש המדינה והחזרתה לשליטה הישירה של רוסיה. הרוסים שרוצים לשוב לגדולתם ריכזו כוחות של מאות אלפי חיילים ומאיימים לפלוש לאוקראינה באם לא ימלאו דרישותיהם. ובראש ובראשונה הם דורשים למנוע את קבלתה של אוקראינה לברית נאט"ו שהיא הכח המערבי המאוחד העומד מול רוסיה. שאיפתו של פוטין היא לקבל בחזרה את הסטטוס האסטרטגי שהיה לברית המועצות. בעצם, הוא דורש שהמערב יכיר ב"עובדה" שכל האזור ששימש את ברית המועצות לשעבר הינו בגדר "אזור השפעה בלעדי" של רוסיה, גם אם קמו שם בינתיים מדינות עצמאיות. לדברי הפרשנים בעולם, העיתוי הנוכחי נוח לפוטין כי הוא רואה כמה הוותות חלש ובמיוחד הוא רואה את חולשת ארה"ב שחולתם להסכם בכל מחיר עם הגדולה שבאויביה אירן - מה שגורם לו להסיק שזו הזדמנות שלא תחזור יותר. מתוך כל מדינות האזור, לאוקראינה יש משקל מיוחד בעיניי רוסיות, כי היא מהווה סוג של "גשר" לאירופה. מדובר במדינה ענקית, ששטחה גדול מזה של צרפת, ואוכלוסייתה בני כמעט 40 מיליון תושבים קרובה תרבותית לרוסים. צריך להוסיף שפלישה של רוסיה לאוקראינה וניסיון ההשתלטות עליה בכוח יהיו לאסון עבור שני הצדדים היות והדבר ייגבה מחיר כבד בחיי אדם, וגם ינחית מכה איומה על הכלכלה הרוסית שגם כך מקרטעת. אם אכן פוטין גמר אומר בליבו להחזיר את אוקראינה, או לפחות את חלקה המזרחי והמרכזי לשליטתו, יהיה המחיר אשר יהיה, אנוח צפויים להיות עדים לפלישה ומלחמה נוראית בין הצדדים במהלך החודש הקרוב ר"ל. יש להוסיף שגם מלחמות העולם הקודמות פרצו בשל רצון של מדינות להרחיב את תחום השפעתן.

שאלה: לאחרונה היו כמה רעידות אדמה בקלות בארץ, האם יש מה לחשוש מרעידות אדמה בישראל? **תשובה:** אנו כיהודים מאמינים בני מאמינים ידיעים שאין מקרה בעולם כלל וכל רעידות האדמה שקרו בהיסטוריה נגרמו בשל גזירה משמים שמטרתה לעורר אותנו להתעורר

ועשה מעשה, בפתחו את ברזי החביות, עד שלא נותרה בהן אפילו טיפה אחת. רעיותו הצדקנית מיהרה אל הרב, כשהיא ממררת בבכי על ההפסד הכביר. הרב שהתפעל ממסירות נפשו של רבי רפאל, הרגיע את רוחה בהבטיחו לה כי בזכות צדקת בעלה, יזכו להיפקד בבן שיאיר את העולם בצדקתו ובתורתו. ואכן לתקופת השנה נולד להם בן, הוא רבי אברהם מטשעכנוב.

לסיום נביא שתי עיצות והדרכות מרבי חיים קניבסקי לקבל יראת שמים. במכתב ברכה לספר תולדות יעקב כותב רבי חיים קניבסקי כך: ...לכתוב תולדות גדולי ישראל כדי ללמוד ממעשיהם וגם מבאי ליראת שמים בראות עד כמה התאמצו בכל כוחם לעשות רצון אבינו שבשמים וכמה סייעתא דשמיא היה בידם בזה, ואין לך ספר מוסר עדיף מזה". עוד אומר רבי חיים קניבסקי שסגולה גדולה ליר"ש זה ליטול ידיים בבוקר ע"י המיטה כבר מגיל צעיר. וכמובן ע"י תורה בא יראת שמים. הרבה מהסיפורים מתוך פנינים ועובדות לרבי ברוך גרשוני.

ולשפר דרכינו. יש מקומות שעל פי דרך הטבע מסוכנים יותר להתרחשות של רעידת אדמה אם חלילה תיגור עלינו. בארץ התרחשו כבר כמה רעידות אדמה לאורך ההיסטוריה, חלקן רבות עוצמה וקטלניות. הניסיון בעולם מלמד כי בכל מקום שבו התרחשו רעידות אדמה בעבר, צפויות להתרחש רעידות אדמה גם בעתיד. אמנם לא ניתן לצפות מתי ובאיזו עוצמה. וכן לא ניתן למנוע את רעידת האדמה הבאה. רעידות אדמה משמעותיות שהתרחשו בישראל: בתקופת בית שני קיים תיעוד לרעידת אדמה חזקה. יוסף בן מתתיהו, בספרו קדמוניות היהודים, מספר על רעידת אדמה שהתרחשה, והביאה לכ-30 אלף הרוגים: העדויות לרעידות אדמה חזקות בישראל, ממשיות לאורך השנים. ברעידות הללו מתו אלפי אנשים, האחרונים שבהם היו בשנת תקס"ז שהיתה בעוצמה משוערת של 6.5-7 והיא פגעה בעיקר בצפון ישראל ובלבנון. וגרמה הרס כבד בכל הגליל, בעיקר במרכזי האוכלוסייה בצפת, טבריה, שכם, עכו, נצרת וצור. בתים רבים קרסו על יושביהם ולמעלה מ-7,000 אנשים נהרגו. בצפת, מרבית הפגיעות היו בשל גלישות קרקע שהתרחשה כתוצאה מרעידת האדמה. בשנת תרפ"ו - היתה רעידת אדמה בעוצמה של 6.2 באזורי המלה. ונגרמו נזקים בערים ככל רחבי ישראל. למעלה מ-300 אנשים נהרגו וכ-10,000 בניינים נהרסו. בשנת תשנ"ז - היתה רעידת האדמה החזקה ביותר שנמדדה בישראל - בעוצמה של 7.2. במפרץ איתל, 100 ק"מ מזרם אליאל ועקבה. אבל בחסדי שמים בשל המרחק הגדול יחסית מאזורים מאוכלסים, לא נגרמו נזקים חמורים בהיקפם. עיקר הנזק נגרם לכפרים הקטנים לאורך חופי סיני במצרים ובערב הסעודית, עם הרוגים בודדים. באילת קרס מלון שהיה בשלבי בנייה, ללא אבדות בנפש. כן, חשוב תמיד לזכור ולהזכיר כי הדבר הגדול והמשמעותי ביותר שיש לנו לעשות כדי להיצל מפני הרעה הוא לשוב בתשובה ולבטוח בישועת ה' כהרף עין. המבט לארץ ותרעד.

שאלה: באיזה זמן ראוי לאכול ארוחת ערב? **תשובה:** מובא בקיצור שולחן ערוך ראוי לאדם בינוני למטט בסעודת הלילה, ותהא קלה מסעודת היום. וירוויח בזה ארבעה דברים: א. ישמור על בריאותו. ב. יהא נשמר מכל דבר רע הבא מאכילה גסה. ג. שיהיה חלומותיו נוחים ומיושבים. ד. שלא תכבד שנתו עליו ויקץ בזמן הראוי. והוסף הקיצור שיוע' יש לו לאדם להזהר שלא לישון מיד אחר האכילה וכן לא לישון כשרעב. וברמב"ם כתב שהיושן מיד אחר האכילה הוא ניזוק מזה מאוד מפני שהומום מתמלא בעשנים של האוכל ולכן יש לחכות עד אחרי האכילה כשלוש או ארבע שעות. מסקנת הדברים היא שאדם לא יילך לישון רעב ויחד עם זאת יאכל מינימום אוכל לקראת הלילה. וכמובן ישתדל לאכול לא סמוך לשנינה. כי אז המעיים עייפות ורפיות ולכן האוכל לא מתעכל טוב. מחקר שנערך לפני מספר שנים גילה כי כאשר אנו נכנסים לשלש של שנה עמוקה פעולת המעיים מופסקת, למעט תנועות מאוד מאוד קטנות. המעיים הפסיקו לעבוד ועצרו מפעולתם עד היקיצה. כאשר המעיים לא עובדים טוב אין ספיגה טובה של כל המינרלים והוויטמינים הדרושים לגוף. ומתחילים לסבול מחסרים תזונתיים, תופעה שכיהה בבגרותנו חוסר בברזל, אשלגן, ויטמינים ועוד... כמובן כשאוכל לפני השינה לא יכול לגרום לצרבות שמגיעות כתוצאה מכך שכאשר אנו שוכבים לישון החומצה עולה למעלה ושורפת לנו את כל האזור העליון. אכילה לפני השינה מעלה במשקל בגלל הסיבות הנ"ל. ויש להוסיף שמכיוון שהמעיים עבדו, הגוף לא נח, כי חצי לילה הגוף התעסק בעיכול, לפרק ולעבד את כל

האוכל, התעסקות מסיבית הצורכת המון אנרגיה. ולכן קמים עיפים וחשירי אנרגיה. אותו הדבר מערכת החיסון שעובדת בצורה הכי מיטבית בזמן השינה. כאשר אנחנו אוכלים לפני השינה הגוף מפנה משאבים למערכת העיכול ופוגע במערכת החיסון שצריכה לטפל בהרבה דברים בזמן הזה שאנחנו ישנים. כמו"כ ניקוי רעלים מתבצע בעיקר בלבד. הכבד הוא המנקה הראשי של גופנו, תפקידו לסנן, לנקות ולפנות רעלים. אך באכילה לילית הגוף מפנה את האנרגיה למערכת העיכול. (אצל ילדים עד גיל 14 זה פחות נורא).

שאלה: בזוה"ק בראשית קלה: מובא שהאיש והאישה הם בבחינת השמש והירח, מה הפשט בזה? **תשובה:** כידוע הירח אין לו אור משל עצמו, וכל האור שלו הוא אור החורר מהשמש, וכשמשוהו חוצץ בין השמש לירח נהיה ליקוי לבנה. ואכן הירח מתמלא ונחסר עם ימי החודש, כי לפי מה שהוא מקבל מהשמש כך הוא מתמלא. גם אישה היא בחינה של ירח אם הבעל מקרין עליה אור. היא מקרינה בחזרה, ואם לא מקרינים עליה, היא לא מקרינה. וכל החיים הטובים של הבעל תלויים בו עצמו כמה אור הוא מקרין כלפי אשתו. ואותו הדבר גם בשאר הדברים הוא לא צריך לחנך אותה אלא מה שהוא מקרין בבית זה מה שמשפיע על אשתו. אם הוא

מדקדק במצוות היא תדקדק, וכו' וכו' והכל בלי לומר מילה. (עמודיה שבעה).

שאלה: מה היא חרדת הנטישה הקיימת אצל ילדים? **תשובה:** יש תכונה שמגיעה מהלידה והיא הרגשת נטישה. אפשר לראות את זה אצל ילדים הם יכולים לשחק בחדר חצי שעה לבד פתאום הם רצים למטבח ורואים את אמא וממשיכים לשחק עוד חצי שעה וחוזר חלילה. כי לפעמים כשהם לא שומעים קולות מהמטבח הם חשים בדידות ומתעוררת אצלם חרדה אינמה שבויל נטשו אותם וכל זה הם רצים לראות שאמא נשארה בבית וברגע שרואים אותה הם נרגעים. זה חרדה ולא פחד, ויש כאלו שיש להם את זה בעוצמה גדולה ויש כאלו שיש להם את זה בעוצמה נמוכה. והחרדה מתעצמת כשלא מגיבים לילד כשהוא צריך אותה ולפעמים זה קורה אצל המטפלת וכדו'. אמנם, יש לציין שרוב ככל המטפלות עושות עבודתן במסירות אין קץ וכאם ממש, אך יש שאינן מתייחסות לתינוק כשצריך ודבר זה מתפתח את החרדה. עוד דבר שמגביר את החרדה הוא הילד הוא שיש לפעמים שהאבא עוזב את הבית והילד פורץ בבכי או יש כאלו שבשביל למנוע את הבכי נעלמים שהתינוק לא ירגיש ופתאום הוא מגלה שהאבא נעלם. הדבר הזה רק מגביר את חרדת הנטישה. מה שחשוב הוא להיפרד יפה ולומר עוד מעט אבא חוזר. וכך הוא מתרגל שיש

הלכות בפרשה ועוד:

שהיא תערובת, אבל קשה לקבוע כלל ברור באיזה אופן יש להתיר ובאיזה אופן יש לחוש שהוא נידון כתערובת, ואין להתיר בזה אלא באופן אשר בלא ספק בעיני רוב בני אדם אין נראית כאן תערובת.

וכן מקרה אשר מונחים בו הרבה מיני אוכל שונים, אם לעין האדם אין נראים הדברים כמעורבים, וכגון שיש סדר במקרה וכל דבר נראה לחוד באופן ברור, הרי שאין זו ברירה במה שמצויא דבר מתוך שאר הדברים ואפילו אם מקצת הדברים נוגעים זה בזה [וראה עוד בהערה], אבל אם מונחים הדברים בערבוב וכגון כאשר יקשה עליו במצב זה למצוא את אשר רוצה לקחתו אלא על ידי הזזת דברים במקרה וכדומה, או במה שמצוי שישנה תערובת דברים בתא ההקפאה שבמקרר, אזי יש להחשיב את הדברים כמעורבים זה בזה.

המשך הלכות שביעית המצויות. ערוך מתוך שיעורי רבי דוד שריבר שליט"א: המשך פירות נכרי: **האם יש איסור סחורה בפירות נכרי? ירקן המוכר פירות נכרי האם המעות קדושות בקדושת שביעית?** רק לקנות מהגוי עצמו אין איסור סחורה, וכן לא חל על המעות שמשלם עבורם קדושת שביעית, אבל ישראל שקנה פירות שביעית מנכרי, יש על הפירות איסור סחורה, וכן הכסף הניתן בתמורה לפירות קדוש בקדושת שביעית, ולכן הקונה בחנות שרוב הפירות הנמכרים שם הם פירות נכרי צריך לחשוש שהכסף שמקבל כעודף קדוש בקדושת שביעית וצריך לחללו על דבר מאכל כפי שהתבאר מכבר. **האם פירות הנכרי הם הפקר כדין פירות הקדושים בקדושת שביעית?** כיון שנכרי אינו מצווה על שמירת הארץ, לכן אין פירותיו הפקר אף לדעה שיש בהם קדושת שביעית, ואסור לקטוף מהם ללא רשות.

חידות

מאות: **טו.** כל האותיות מופיעות בפרשת המנורה חוץ מאות: **תשובות:** **א.** כה על המנורה "גביעה ופרחה ממנה יהיו" **ב.** כה על הארון "כרוב מזה וכרוב מזה" **ג.** כה על כפתור תחת שני הקנים **ד.** כו כד "תואמים יהיו" – הקרשים **ה.** כו ג במובן "ועשית סירותיו לדשנו" **ו.** כולם נקראים 'כרוב' (רש"י כי זה תינוק – כרוב. רש"י כו א אריונשר – כרוב. "מלאך, שרף, כרוב". ירק עלים – כרוב) **ז.** כו ד ביריעות "במחבת השנית" **ח.** רש"י כה ז בחושן **ט.** רש"י כה כט "דפוס לחם הפנים" **י.** כו ז פאת חצר המשכן **יא.** כה כל "ככר זהב טהור" **יב.** כו יד "קלעון בכתף העמודים" **יג.** כה על קישוט במנורה **יד.** בעל הטורים: רק אות ג חסר במנורה ע"ש טעמו. **טו.** בשפתי חכמים: רק אות ג חסר בארון ע"ש טעמו.

חידון נוסף בפרשה לשנויה מרבי יאיר נוסבכר שליט"א: **1.** האבות נקראו **2.** מעגל תנועה: **3.** ביטוי התפעלות מחידוש יפה: **4.** בו תופסים דגים: **5.** **עשו ויעקב הם:** **6.** ירק: **7.** כל מוסד חייב שיהיה לו: **8.** משאירים בחלאקה: **9.** סוגרים בו את החולצה: **10.** מילה נרדפת לשלם: **11.** לנרתיק התפילין קוראים: **12.** זומם/מתכנן: **13.** ממנו מיוצרים בגדים: **14.** מברכים עליו במוצ"ש: **15.** הוא נפטר שנתיים לאחר שיעקב הגיע לבנו: **16.** כותבים בו: [2] **17.** מילה נרדפת לתכונה: **18.** מעביר סחורה בהיחבא: **19.** איך מגילת אסתר מקשרת לפרשה: **תשובות:** **1.** אילים (כה ה) **2.** כיכר (כה לט) **3.** כפתור ופרח (כה לג) **4.** רשת (כו ז) בקרשים (כו ו) **5.** תאומים **6.** כרוב (כה יט) **7.** מסגרת (כא כד) **8.** הפאות (כה כו) **9.** כפתור (כה לב) **10.** תמים (כו כד) **11.** בתים (כו כט) **12.** רוקם (כו לו) **13.** בדים (כו ז) **14.** בשמים (כו ו) **15.** עבר (כה לו) **16.** [עין מגילת יז] **17.** במחבת (כה כו ד) ובחברת (כו ד) **17.** מידה (כו ח) **18.**

מאות: **טו.** כל האותיות מופיעות בפרשת המנורה חוץ מאות: **תשובות:** **א.** כה על המנורה "גביעה ופרחה ממנה יהיו" **ב.** כה על הארון "כרוב מזה וכרוב מזה" **ג.** כה על כפתור תחת שני הקנים **ד.** כו כד "תואמים יהיו" – הקרשים **ה.** כו ג במובן "ועשית סירותיו לדשנו" **ו.** כולם נקראים 'כרוב' (רש"י כי זה תינוק – כרוב. רש"י כו א אריונשר – כרוב. "מלאך, שרף, כרוב". ירק עלים – כרוב) **ז.** כו ד ביריעות "במחבת השנית" **ח.** רש"י כה ז בחושן **ט.** רש"י כה כט "דפוס לחם הפנים" **י.** כו ז פאת חצר המשכן **יא.** כה כל "ככר זהב טהור" **יב.** כו יד "קלעון בכתף העמודים" **יג.** כה על קישוט במנורה **יד.** בעל הטורים: רק אות ג חסר במנורה ע"ש טעמו. **טו.** בשפתי חכמים: רק אות ג חסר בארון ע"ש טעמו.

חידון נוסף בפרשה לשנויה מרבי יאיר נוסבכר שליט"א: **1.** האבות נקראו **2.** מעגל תנועה: **3.** ביטוי התפעלות מחידוש יפה: **4.** בו תופסים דגים: **5.** **עשו ויעקב הם:** **6.** ירק: **7.** כל מוסד חייב שיהיה לו: **8.** משאירים בחלאקה: **9.** סוגרים בו את החולצה: **10.** מילה נרדפת לשלם: **11.** לנרתיק התפילין קוראים: **12.** זומם/מתכנן: **13.** ממנו מיוצרים בגדים: **14.** מברכים עליו במוצ"ש: **15.** הוא נפטר שנתיים לאחר שיעקב הגיע לבנו: **16.** כותבים בו: [2] **17.** מילה נרדפת לתכונה: **18.** מעביר סחורה בהיחבא: **19.** איך מגילת אסתר מקשרת לפרשה: **תשובות:** **1.** אילים (כה ה) **2.** כיכר (כה לט) **3.** כפתור ופרח (כה לג) **4.** רשת (כו ז) בקרשים (כו ו) **5.** תאומים **6.** כרוב (כה יט) **7.** מסגרת (כא כד) **8.** הפאות (כה כו) **9.** כפתור (כה לב) **10.** תמים (כו כד) **11.** בתים (כו כט) **12.** רוקם (כו לו) **13.** בדים (כו ז) **14.** בשמים (כו ו) **15.** עבר (כה לו) **16.** [עין מגילת יז] **17.** במחבת (כה כו ד) ובחברת (כו ד) **17.** מידה (כו ח) **18.**

חידות שינון הפרשה לפי סדר ה'-ב: א. היכן היו מונחות לוחות הברית: **ארון. ב.** מקל נקרא: **בד. ג.** עושים עם זה קידוש ויש אותו במנורה? **גביע. ד.** למה עשו את הסירות לו: **דשן. ה.** על מה נתנו את לחם הפנים על: השולחן. **ו.** המשך: "ועשו לי מקדש" ושכנתו בתוכם. **ז.** עם מה מצפים את הארון? **זהב. ח.** רוחב החצר: **חמישי** אמה. **ט.** איזה זהב השתמשו במשכן וכליו? **טהור. י.** מה הוא צבע תכלת? **ירוק. יא.** כיסוי של הארון? **כפורת. יב.** למה צריך שמן? **למאור. יג.** אורך החצר: **מאה. יד.** מאיזה חומר הקרשים היו עשויים? **נחושת. טו.** איך קוראים למה שעודף? **סרח העודף. יז.** עם נוצה שם מיעשו את המשכן? **עציים. יח.** איך היו נראים הכרובים? **פורשי כנפים מלמעלה. יט.** איך נקרא צידי המזבח? **צלעות. ק.** מה היו שלושה מכל צד במנורה? **קנים. קי.** ממה עשוי המכבר? **רשת נחושת. ש.** איזה סוג עץ נעשה הארון? **שיטים. ת.** חיה שבאה רק למשכן – **תחשים.**

שמות ספרים בפרשה: תולעת שני. שמן למאור. שמן למשחה. אבני שוהם. אבני מלוואים. זר זהב. שולחן עצי שיטים. בדי השולחן. לחם הפנים. כפתור ופרח. קני המנורה. מעשה חושב. יריעות האוהל. שתי ידות. נוכח השולחן. מסגרת השולחן. ווי העמודים.

חידות פרשת שבוע: א. בפרשה פרח ואינו מהצומח. **ב.** בפרשה כרוב ואינו מאכל. **ג.** בפרשה כפתור ולא בבגד. **ד.** בפרשה תואמים ולא אחים. **ה.** בפרשה סירה ולא שטה במים. **ו.** מה מושתף לתינוק מלאך נשר אריה ואחד מירק עלים? **ז.** בפרשה מחברת ולא כותבים בה. **ח.** בפרשה משבצת ולא של מחבת (רש"י) **ט.** בפרשה דפוס ואין דפים בדפוס (רש"י) **י.** בפרשה פאה ולא בשיער הראש. **יא.** בפרשה כיכר לא כיכר לחם ולא כיכר העיר. **יב.** בפרשה כתף לא חלק מהגוף. **יג.** בפרשה גביע ולא לשתיה. **יד.** כל האותיות מופיעות בפרשת הארון חוץ

בכל ענייני העלון, וכן להשיג את העלון 'המלא' במיל או בכתב יותר גדול

אפשר לפנות למיל: 456alon@gmail.com

יש לדייק במייל ולכתוב קודם 456 ואח"כ alon@gmail.com

או לטל: 0527633431 לקבלת העלון בפקס יש להתקשר לטלפון 036180383

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת תרומה

בבית משכן אבנה

הבריאה - והמשכן

"וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה". כאן מתחיל נושא שתופס יותר מקום בתורה מכל נושא אחר - בניין המשכן. הדבר מדהים אותנו בכל שנה מחדש: בריאת השמים והארץ תופסת לא יותר מאשר שלושים ואחד פסוקים בתורה. היקום הענק שנראה אינסופי, שבו טריליוני כוכבים ועולמות, עד שהשכל לא יכול אפילו להכיל את מספרם; ואפילו כדור הארץ הקטנטן שלנו מלא עד להתפקע בתופעות פלאיות ומורכבות, וחכמה ללא גבול שעליהן מבוססות כל צורות החיים, ונראה לנו שהם חשובים עד מאד - ובכל זאת התורה מקדישה שלושים ואחד פסוקים בלבד כדי לתאר את בריאתם. זה הכל! אבל המשכן, שבו בא ה' לשכון בתוך בני ישראל - פרשה שלמה, ועוד אחת, ועוד אחת, ועוד אחת! תרומה, תצוה, חלק מ'כי תשא', ויקהל ופקודי. וכל זה בשביל בניין ארעי, שהיה בשימוש במשך פחות מארבעים שנה!

חובה עלינו להבין מה הטעם שדבר זמני מקבל כ"כ הרבה "תשומת לב" בתורה. צריך להתפעם ולהתפלא על כך מאד! מילא הלכות ומצוות שיקוימו לנצח, או סיפורים על אבותינו הקדושים שכ"כ מלאים בלימודים ובהוראות. אבל המשכן? המקום הזמני שלא נועד לזמן רב כלל וכלל? לזה צריך להקדיש מקום כ"כ גדול בתורתנו הנצחית, ובכל דור ודור יעסקו בפרטי הפרטים של הציווי, ואח"כ הביצוע, ואח"כ חנוכת המשכן וכו' וכו'? הדבר זועק דרשני!

עיקר הבריאה 'ושכנתי בתוכם'

מה אפשר ללמוד מאי-השוויון הזה? דבר מדהים ללא ספק: שכל הבריאה כולה על כל גדולתה ונוראותה, פחותה בחשיבותה מהבניין הקטן של המשכן. זו ראייה לשיעור קומתו העצום של עם ישראל, אנו הדבר החשוב ביותר בעיני ה', רק עלינו הוא חושב, ורק מאיתנו אכפת לו.

"וַיִּשְׁכְּנֵנִי בְּתוֹכָם" (שמות כה ח). אנחנו בונים לו בית, והוא בא לדור בינינו! לכאורה אין בזה כל היגיון: ה' "דר" בבית? הרי הוא אינסופי, אין לו גבול והוא לא גשמי. גבולות הזמן והמקום אינם קיימים לגביו, ואפילו ארמונות הפאר הגדולים בעולם אינן כלום לו. לכן חייבים להבין ש"וַיִּשְׁכְּנֵנִי בְּתוֹכָם" הכוונה שעם ישראל הוא תכלית כל הבריאה, והבורא משגיח "מתרכז" בו כביכול, והשראת השכינה במשכן היא הכרזה מאת בורא כל העולמות שכאן מונחות מחשבותיו והשגחתו. מטרת השראת השכינה בתוכנו היא להזכיר לנו שה' בחר בנו, ותשומת ליבו מופנית אלינו בכל עת. "וַיִּעֲשֵׂה לִי מִקְדָּשׁ וַיִּשְׁכְּנֵנִי בְּתוֹכָם".

ה'בחר בנו' ו'הנתן לנו'

אין דבר יותר פלאי מאשר המחשבה שבורא כל העולמות, שכבודו ממלא את כל היקום עד לפינותיו הנידחות ביותר, והארמונות המפוארים ביותר אינם כלום בשבילו - יבחר לדור במשכן. אפשר רק לדמיין את התרוממות הרוח והדבקות העליונה שמילאה את משה רבינו וכל עם ישראל כשה' הכריז "וַיִּעֲשֵׂה לִי מִקְדָּשׁ וַיִּשְׁכְּנֵנִי בְּתוֹכָם". הידיעה, ויותר מכך - הראייה, שה' שוכן בתוך מחנה ישראל, היוותה תזכורת מוחשית שהם עומדים במחיצתו של הקב"ה. תארו לכם... אפשר היה להצביע על מקום אוהלם של שבעים הזקנים, ועל אוהליו של משה ושל אהרן, ובאותה מידה להצביע על המשכן ולומר: כביכול "הנה, שם דר ה'!"

אי אפשר להתעלם מההשפעה שהייתה למשכן על האוהלים-הבתים של בני ישראל. אמנם המשכן היה גדול וגבוה יותר משאר האוהלים, אבל הוא היה אוהל בתוך כל מחנה האוהלים וחלק מהם, המצאות המשכן במרכז של כל מחנות י"ב השבטים, הבליטה את העניין שה' בחר בישראל מכל האומות; הם מרכז התעניינותו ובתוכם הוא נמצא.

אבל יותר משהזכיר להם המשכן את נבחרותם ע"י ה', את ה"אשר בחר בנו", המשכן הזכיר להם כל הזמן את חיוביהם לה' את ה"ונתן לנו את תורתו". כי החיים בצל שכינתו ית' והזיכרון שאפילו אני היחיד נמצא במחשבתו של הבורא בכל עת, מביאים את האדם לזכור את חיוביו הבלתי פוסקים שהקב"ה מצפה ממנו לקיים. הגויים ודתות השקר שלהם לא מעניינים אותו ית', ואין לו שום עניין בהכרזותיהם הריקות מכל תוכן אמיתי על "מוסר" ו"אתיקה"; כמו שנאמר בפסוק "וַיִּחַסֵּד לְאֲמִים חֲטָאת" (משלי יד לד) ופירש"י "נוטלים מזה ונותנים לזה". לכן הוא בחר לשכון בתוכנו, ורק בתוכנו; כי רק מהעבודה שלנו אכפת לו. הוא משגיח על כל יהודי בודד באשר הוא, כי העבודה שלו חשובה בעיניו, יותר מכל דבר אחר בעולם.

עבודת ה' תכלית הכל

לפי זה נבין מה שכתוב בגמ' (כתובות ה): "גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ", ומביאה הגמ' ראייה לזה מפסוקים: במעשה בראשית כתוב בפסוק בישעיה "אף יְדִי יִסְדֶּה אֶרֶץ", בריאת העולם נעשתה ביד אחת של הקב"ה, כביכול. ואילו בבניין המשכן אומר הפסוק "מִקְדָּשׁ ה' פִּלְנֵנוּ יְדִיךָ", שתי ידיים. מי היו שתי הידיים? מי עשה את המשכן? הצדיקים של דור המדבר, בציווי של ה'. רואים שבניין המשכן היה דבר גדול יותר מבריאת העולם.

לא צריך להיות בקי בסתרי התורה כדי להבין את זה. בכל האריכות והרחבת הדברים המופלאה הזאת, התורה מלמדת אותנו שנדע בבירור וללא כל ספק: התכלית היחידה של בריאת העולם היא עבודת ה', וכל הבריאה העצומה על כל

מאחוריהם. בהר סיני הם שמעו את קול ה' מדבר מתוך האש, ורק אז נהיו ראויים להשראת השכינה כמו באוהלם של אברהם יצחק ויעקב. לעומת זאת, אברהם ושרה הגיעו לדרגה זו מעצמם, משכלם ומבחירתם. לכן המשכן שבמדבר נחשב רק "שחזור" של המשכן המקורי, הד מרוחק לגדלותם הכבירה של האבות הקדושים.

ואם נשאל, מהי הגדלות שהיתה בביתם של אברהם ושרה? התשובה פשוטה: אברהם ושרה עשו את כל מעשיהם לשם ה' בלבד, ללא כל תערובת של מחשבה אחרת. לכן בחר ה' לשכון בביתם. עבודת ה' היא המכניסה את השכינה לתוך חיינו, ויוצרת "מרכבה" שה' יכול לשכון עליה. זו כוונת הרמב"ן באומרו שהאבות היו "מרכבה לשכינה".

ה' נמצא בכל מקום

חז"ל אומרים שכשאברהם אבינו שחט פר בשביל האורחים שבאו לביתו, היה זה מעשה גדול יותר מפר הכהן הגדול שהוקרב על המזבח ביום"כ. פר הכהן הגדול היה רק חיקוי של הפר של אברהם אבינו! והיין שמזג להם היה הבסיס לנסכים שהוקרבו על גבי המזבח מאות שנים לאחר מכן. ואין ספק שהחלות שאפתה שרה באוהלה למען בעלה הנביא ולמען האורחים, היו ה"אב-טיפוס" לחלות שנאפו בבית המקדש: לחם הפנים, שתי הלחם, לחמי תודה. הרי היו לשרה מאות משרתות, אבל היא הבינה ש"מצווה בו יותר מבשלוחו" (קידושין מא.), ולא נתנה לאף אחד אחר לאפות את חלות המצווה שלה. ולא רק הלחם והפר, אלא כל מעשיהם היו דוגמא לאופני העבודה שעבדו בבית המקדש, כי כל מעשיהם היו עבודת ה' טהורה.

ובשונה מהמשכן ומהמקדש ששם נעשו מעשים מיוחדים ומסוימים בשירות ה', באוהלם של שני הענקים האלה כל מעשה ומעשה, גם הגשמי והפשוט ביותר, היו עבודת ה' מקורית ואמיתית. את העבודה הגדולה הזו, עם כל ההתלהבות והזריזות, ניסו הכהנים לשחזר בבית המקדש כל הימים.

שיחזור המשכן

ועכשיו אנו מגיעים לנושא שלנו להיום. אין לנו את המשכן בתוכנו כמו בדור המדבר, ואין לנו את בית המקדש לעלות אליו לרגל שלוש פעמים בשנה, ההדים הגדולים האלה של אוהל האבות אינם אלא חלום בשבילנו. אבל עדיין יש לנו אפשרות לדבר גדול אפילו יותר מאשר עלייה לרגל לבית המקדש. יש לנו את הבתים שלנו, ואנו יכולים בבחירתנו וברצוננו להפוך אותם לשחזור כלשהו של אוהל אברהם ושרה. אי לכך כדאי לנו ללמוד כמה שיותר את פרטי האוהל הזה, וליקור כל בדל של ידיעה עליו. בית שהיה הדוגמא לבית המקדש, ראוי שיהיה גם דוגמא לבית שלנו, למשכן הפרטי שלנו.

לפני שנלמד את הליכותיו הנעלות של הבית הגדול והמרומם הזה, חייבים אנו ללכת בדרכיהם של אברהם ושרה ולנקות את ביתנו מכל שמץ של השפעה זרה. "סור מִקֶּרַע", ואח"כ "עֲשֵׂה טוֹב". אופיו של הבית תלוי בעיקר במה ובמי שנכנס אליו, ושרה אימנו הכירה באחריות המוטלת עליה בשטח זה של עבודת ה'.

הליכות בית ה'

אנו מוצאים ששרה עשתה כל מאמץ כדי שרק האנשים ראי' ה' יהיו בני ביתה. חז"ל אומרים שהפרק "אֵשֶׁת חֵיל" נאמר על שרה אימנו; אחד הפסוקים שם הוא: "צוּפִיָּה הַלִּיכֹת בֵּיתָהּ". היא צופה ומשגיחה שכולם בבית מתנהגים כשורה,

מליוני פרטיה אינה אלא רקע ותפאורה למעשיהם של עובדי ה'. "עֲיִנֵּי ה' אֶל צְדִיקִים" (תהלים לד טז), להם עיני ה' מצפות, כביכול.

בלתי לה' לבדו

ולכן בניין המשכן הוא הישג גדול יותר מהבריאה כולה, כי אין לבריאה כל תכלית בפני עצמה. הגלקסיות והאוקיינוסים, היבשות ובעלי החיים כולם, הם וכל רבבות פעולותיהם הגדולות, אינם אלא תפאורה וכלים לעבודת ה'. המשכן, שכל כולו אינו מיועד אלא לעבודת ה', באופן הנעלה ביותר שלה, חשוב יותר ממיליארדי כוכבים, משמעותי יותר מגורדי השחקים הגבוהים ביותר, ובעל ערך רב יותר מארמונות הפאר המפוארים ביותר; כי כל מי שנכנס לשם הרגיש את העובדה שנוכחותו של ה' בין בני ישראל עומדת מעל ומעבר לכל דבר אחר.

בריאת העולם קדמה לבניין המשכן לא מפני חשיבותה, אלא מפני שהייתה צריכה לשמש כרקע להיווצרותו של עם ישראל. ויצירת עם ישראל לא היתה אלא למען אלה שיעסקו בעבודת ה', ולכן הגמ' מדגישה "גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה בראשית".

אין שום אפשרות להבין את ספר ויקרא מבלי להפנים שהמשכן היה המקום החשוב ביותר בתבל. וזאת מפני שכל מעשה וכל תנועה שנעשו שם היו מיוחדים לה', כל המעשים שנעשו שם נעשו בכוונה לתת נחת רוח לה'. חשיבותה של המשכן לא הסתכמה בכך שהיו מקריבים שם קרבנות, אלא שכל פרט ופרט ממה שנעשה שם - הקרבנות, לחם הפנים, עבודת הכהן הגדול - לא רק שהיה להם מצד עצמם ערך עצום - אלא שערכם עוד עלה מעל לערך היקום כולו, כי היו אלה מעשים שכל כולם היו אך ורק עבודת ה' טהורה. נקיה מכל סיג של כוונה אחרת. לדבר מענייני העולם הזה לא היה מקום במשכן, כל תנועה שנעשתה שם נעשתה בהכרח מלאה שהוא שוכן שם, שהוא נוכח שם.

המשכן של האבות

אבל חשוב לדעת, המשכן לא היה הבית הראשון בעולם שהיה מוקדש כל כולו לעבודת ה', הוא לא היה הבית הראשון שבו שכינת ה' הורגשה בפועל ממש. הכבוד הזה שמור ל'אוהל אברהם ושרה'. לא היה זה ארמון פאר ואפילו לא בית, רק אוהל - קטן מספיק שאפשר היה לקפל אותו ולשאת אותו על גמל. אבל אברהם ושרה במאמץ גדול יצרו מאוהלם משכן כ"כ יפה לה', עד שהקב"ה הכריז שמכל הבריאה העצומה שלו הוא בוחר לשכון דווקא אצלם.

רבותינו הראשונים מלמדים אותנו שהמשכן היה רק הד מאוהליהם של אבותינו הקדושים. הרמב"ן בהקדמתו לספר שמות כותב שמעת פטירת האבות הקדושים לא היה לשכינה מקום לשכון בו בעולם, ורק לאחר שנים רבות כשנטהרו בני ישראל בכור הברזל של מצרים, הצליחו בני ישראל להגיע לדרגתם של האבות הקדושים שהרגישו את נוכחותו של ה' תמיד, ואז יכולה היתה השכינה לשוב לעולם. האבות הקדושים הצליחו ליצור מקום שראוי להשראת השכינה, ומעת הסתלקותם השכינה היתה בגלות עד עת בניין המשכן ע"י בניהם במדבר.

וכדי לשוב למדרגת האבות הקדושים, מדרגה של הרגשה במציאות ה' בכל עת, ישראל היו צריכים להפוך לאומה בת מיליונים, ולהיות עדים לניסים עצומים. חוקות השמים והארץ התהפכו למענם במצרים, ועל הים הם יצאו מכליהם מהתפעלות כשעברו בתוך הים ביבשה, ואויביהם הושמדו

לכל מטרה "כשרה" אחרת. אבל נכלל בזה גם הבאת דברי כפירה מכל סוג שהוא חמורים מעבודה זרה (רמב"ם הל' עדות יא י). ואנחנו נאמר כאן שדברי ליצנות מסוכנים מאד אף הם. ספרים מספריה ציבורית (ספרים חיצוניים), ירחונים, עיתונים מסואבים - הם זרם של מי ביוב השוטף את הבית! ולכן כל מי שרוצה לבנות משכן, ולא מאורת חיות או בית גילוי עריות, אסור לו להתפשר בעניין הזה.

וכדי לבנות כזה משכן, הבית צריך להיות מוגדר "אֶהְיֶה שֵׁם". מהגמ' ביומא (י) אנו למדים שרק אם הבית כולו שייך לה, הוא יכול להיקרות "אֶהְיֶה שֵׁם" ו"מִשְׁכָּן". חלילה אם יש בבית תערובת כלשהי, אפילו של יפת ה"צדיק" וכ"ש תערובת של רשע, הבית כבר לא יקרא "אוהלי שם". ולכן, מלבד הזהירות מכל סוגי המדיה שיכולים להשמיד את הבית, נכלל בזה גם הצורך לשמור את הבית מנוכחותם של אנשים שאינם שומרי תו"מ, גם אם הם קרובי משפחה. נדרשת לשם כך מידה רבה של טקט ותכנון, כדי למנוע ביקורים תכופים או שהייה ממושכת של כל מי שלא מוסיף לאווירת הקדושה במקדש שלנו. ביתנו הוא בית מקדש שמיועד לעבודת ה', ובבית כזה קשה לדמיין שיהיו בו אנשים שאינם נאמנים לה, מסתובבים בחופשיות, על דעותיהם, הנהגותיהם ומלבושיהם. לכן חובה לעשות כל מאמץ כדי למנוע סתירות שכאלה לקדושת הבית.

שם שמים שגור בפיו

לאחר שהבית שמור מכל ההשפעות המסוכנות והבלתי רצויות של העולם החיצון, הוא נהיה קרקע פוריה לרעיונות הגדולים שיוצרים משכן לה. באוהל אברהם ושרה, שם ה' היה תמיד במחשבתם, ונישא תמיד בפיהם; ו"יִקְרָא שֵׁם אֲבָרָם בְּשֵׁם ה'" (בראשית יג ד). ולכן, הצעד הראשון הוא להרגיל את כל בני הבית, כולל אותנו עצמנו, להזכיר את ה' בכל הזדמנות. "אֵלֶּה בְּרֻכָּב וְאֵלֶּה בְּסוֹסִים וְאֵנָּחֵנוּ בְּשֵׁם ה' אֱלֹקֵינוּ נִזְכֵּר" (תהלים כ ח). ההורים צריכים לומר כל הזמן "אם ירצה השם" ו"ברוך השם". מכל השמות המוזכרים בבית, שמו של ה' צריך להישמע הכי הרבה והכי בקול. ועל ההורים לשמש דוגמא ולייחס כל הצלחה לה' בלבד.

לראות בטוב ה'

אברהם ושרה התאמצו לראות את טוב ה' בכל תהליכי הטבע. אם יכולה להשריש שמחה בילדיה למשך כל ימי חייהם באומרה, "תראו, יורד גשם! איזה כיף!" לילדים אין כל דעה קודמת על הגשם, ולכן הם מסכימים עם אימם שהגשם הוא "כיף". כתוצאה מזה, כל חייהם הם ייהנו מן הגשם. אבל אם האמא אומרת, "אוי, הגשם הרס לנו את כל היום". אז הילד יראה תמיד את הגשם כמטרד, בכל פעם שיראה אותו הוא חוזר בתת ההכרה לרושם שיש לו מילדותו.

אנו נוטים לראות את הרוח כמטרד. "יש רוח בחוץ, אי אפשר לצאת". "הרוח העיפה לי את המטרייה". אבל הרוח היא שמחה. כשהיא נושבת על פנינו היא מביאה לעולם את גז האוזון ופחמן דו חמצני, ומרעננת את הנשימה. ללא הרוח לא היה מזון בעולם. הצמחים זקוקים לפד"ח כדי לחיות, והוא נמצא בריכוז נמוך מאד באוויר, 3 חלקים מתוך 10,000. לולא הרוח, הצמח היה מכלה את הפד"ח הסמוך אליו ומת. אבל הרוח מניעה את האוויר, וכך יש לצמחים אספקה קבועה של פד"ח. "אי אפשר לעולם בלא רוחות" אומרת הגמ' במסכת תענית (ג): כשאומרים לילד, "מוישה'לה, הרוח נושבת! כמה נעים!" הוא עונה: "נכון". ואז במשך כל ימי חייו, כשהוא יוצא ומרגיש את הרוח, בין רוח קיץ קלילה ובין רוח צוננת של חורף, נעים לו. למדו את ילדכם ליהנות מהאביב, משמש

כמו אותו משגיח בשיבה שעניו פקוחות תמיד לראות אם יש אי מי שמתבטל או עסוק בדברים לא טובים.

בשעה ש"וַתֵּרָא שָׂרָה אֶת בֶּן הָגֵר הַמִּצְרִית אֲשֶׁר יָלְדָה לְאֲבִרְהָם מִצְחָק" (כא ט), היא לא עברה על כך בשתיקה. חז"ל והמפרשים אומרים כמה וכמה פירושים על "מִצְחָק" - מה בדיוק עשה ישמעאל. אבל אנחנו נלך לפי פשוטו של מקרא, ונבין שהכוונה שישמעאל צחק והתבדח, חי בקלות ראש, לעג לדברים שראה. אבל צחוק במקום קדוש זה, בבית אברהם ושרה, הרי זה יסוד לע"ז, גילוי עריות ושפיכות דמים. אדם כזה שיכול להקל ראש במקום כ"כ קדוש, לא מעריך ולא מחשיב, אין לו יראת ה' ומי יודע מה ייצא ממנו?!

בבית שרה כולם נהגו בחרדת קודש. כדי שבית יהיה למשכן צריך שכל הנוכחים בו יכירו שהם נמצאים במקום שנוכחותו של ה' גלויה בו. היתה קדושה בבית הזה, אבל לא פחות חשוב מכך היתה שם ההכרה בקדושה. אני מבין שלנו לא היה כ"כ נוח לגור בבית שכזה, אבל בשביל אנשים שמחפשים את השלמות, את הטוב ביותר - זה הבית שהם רוצים. הם חפצים באווירה כזו, כי הם מבינים שזהו תפקידם בחיים. "שאחריים ילכו בחושך ויפסידו את תכלית הבריאה", אמרו. "אנחנו מחפשים אוירה שאפשר לעבוד בה את ה'". והם אהבו את ההרגשה הזו, ופרחו ושגשו בה.

"גֵּרֶשׁ לְךָ"

ולכן, כששרה ראתה את ישמעאל צוחק, היא נכנסה מיד לפעולה. היא לא האמינה למראה עיניה: בבית שלה מישוה יעשה צחוק? כ"כ הרבה שנים הם השקיעו בבניית אוירה של יראת שמיים בבית, ועכשיו קורה דבר כזה? היה זה כמו שליצן ייכנס לבית הכנסת שלנו, ויתחיל לרקוד בין המעברים במלוא התחפושת שלו, לא בפורים אלא בשבת רגילה. היינו רותחים מזעם: חוצפה! איך אתה מעז להתייחס כך לבית כנסת? כנראה הצחוק לא היה עבירה של ממש, אבל אין לו מקום במשכן. לכן שרה, כשראתה את ישמעאל צוחק בבית המקדש שלה, אמרה לאברהם שישמעאל חייב לעזוב את הבית. והקב"ה הסכים לדבריה. ואברהם ושרה קיימו את מה שכתוב בספר משלי (כב י) "גֵּרֶשׁ לְךָ", ובכך עשו את ביתם ראוי להשראת השכינה.

טומאה במקדש

הזרמים הזדוניים החודרים אל תוך בתינו מאיימים להטביע גם את השחיינים הטובים ביותר. הציות המטופש לכת האינטרנט הוא אחד הזרמים הגרועים ביותר. אין די מילים להזהיר כמה הרוע הזה סוחף את הבית. תארו לעצמכם את היום הגדול שיגיע סוף סוף, שבו נעשה את דרכנו אל בית המקדש לראות את הבית הגדול שה' שוכן בתוכו. הולכים לראות את עבודת הכהנים! איזו התרגשות, איזו יראת כבוד! מביטים מבעד לפתח, ורואים כמה כוהנים שרועים על כורסאות, עיניהם דבוקות למסך ופיהם פעור בצחוק ובליצנות!

כך בדיוק ה' רואה את המתרחש בבית כזה. מגוחך לחלוטין לדמיין את בית ה' עם אינטרנט, או כל דבר שדומה לו אפילו במקצת. הבית שלנו הוא משכן! הבית שלנו צריך להיות בנוי לפי הדוגמא שהראו לנו אברהם ושרה באוהלם, שבעקבותיו נבנו כל בתי-ה' במשך הדורות.

שימרו על הטהרה

הורים בבית יהודי חייבים לקיים בקנאות את מצות התורה: "וְלֹא תִבִּיאוּ תוֹעֵבָה אֶל בֵּיתְךָ" (דברים זכו). המשמעות הפשוטה היא עבודה זרה, שאסור להכניסה הביתה אפילו כמזכרת או

בית תפילה

כמו שהמשכן נקרא "בֵּית תְּפִלָּה" (ישעיה נז ז), כך גם הבית שלנו צריך להיות בית תפילה. האמא היא הסמל של תפילה בבית. אמנם הרבה פעמים אין לה פנאי לתפילות ארוכות, אבל אם יהודיה מתפללת תמיד. וכל תפילותיה באות מן הלב. אם שיודעת שהיא נמצאת תמיד בנוכחותו של ה', תתפלל על כל דבר בחייה, אפילו הדבר הקטן ביותר: חתך בברכו של הילד, או מבחן בגמרא הם הזדמנויות לאם לדבר בתחינה לפני ה'. היא מתפללת בקומה ובשכבה; על ילד חולה, על בעלה שיצליח בלימודו ובעבודת ה' שלו, ואם הוא מאלו מי שפרנסתו מעסקיו שימצא פרנסה טובה, שהבנים ילכו בדרך הישר ושיהיו רווח ושפע ושמחה בבית. כך נהגה שרה, וזו אחת הסיבות לכך שביתה היה כ"כ מרומם.

זו היתה צורת הבית היהודי בכל הדורות, הנוהג בכל בית יהודי היה שההורים והילדים מברכים את כל הברכות בקול רם. בבית מלא בילדים, דברי שבח והודאה לקב"ה היו נשמעים כל העת בכל קצוות הבית, בשמחה ובחיות. לאבא היה סידור גדול ומיוחד, שהיה משתמש בו בשולחן שבת וקורא מתוכו את כל הברכות למרות שכולם ידעו אותם בעל-פה. הוא היה נוטל מים אחרונים, פותח את הסידור ומטעים את המילים בקול ובנעימות, וכולם הרגישו שזהו שולחן שבו משרתים את הבורא במשכן הפרטי שלנו.

בבית יהודי, על הקירות תלויים תמונותיהם של צדיקים. יש מדקדקים שלא תולים שום תמונות, אבל מי שכבר תלויים אצלו תמונות של ילד משחק בגינה וכדומה, למה שלא יהיו שם תמונות של "גדולים"? הבית משתנה לטובה כשתלויים בו תמונות של ה"חפץ חיים" או הגאון מוילנא, או צדיקים אחרים מדורות עברו. והילדים מביטים ומבינים שאלה הם האנשים "הגדולים" שלנו, מושא שאיפותינו.

כיבוד אב ואם

כמה חשוב ויסודי לחנך אפילו ילדים קטנים לשרת את הוריהם! מיד כשיוכלו, צריך לתת לקטנים להביא להוריהם כוס מים וכדומה, וצריך לעשות כך גם אם הם לפעמים קורה שהם שוברים את הכוס או שופכים את המים בדרך; זה חינוכי כדי שיקלטו שהוריהם אינם משרתים שמחכים לשרת אותם. האב והאם צריכים לחנך את ילדיהם להתייחס אליהם כמו אל מלך ומלכה, וכך לחסן אותם מפני התרבות ההרסנית השולטת בדורנו שמאדירה את הצעירים על חשבון הדור המבוגר.

המשפחה במרכז

הילדים צריכים לדעת ולחוות שמחה מרגישים בתוככי הבית דווקא, ולא בחוץ. משפחה שהבית הוא מרכז חייה, לא רודפת אחרי טיולים ונופשים למיניהם, או אכילה במסעדות ועוד מנהגים שמגיעים מהגויים. הילדים אינם זקוקים לצעצועים יקרים או דמי כיס נדיבים, והמשפחה כולה נמנעת יחד מעריכת שמחות מפוארות ויקרות. במשכן שהוא הבית היהודי, שואפים לחיות בפשטות, כיאה למי שעבודת ה' היא מה שמעניין אותו.

כשההורים מחנכים לאור הרעיונות האלה, הם עצמם גדלים עוד ועוד. הם מעוררים את הכוחות הפנימיים שלהם ומנצלים אותם, וכשמדברים על גדלות הם מתרוממים ביחד עם ילדיהם. "מכל מלמדי השכלתי, מחברי יותר מהם, ומתלמידי יותר מכולם" (תענית ז).

המשכן הנצחי

המשכן שאנו בונים נשאר לנצח. גם אם יום אחד בעוד כמה עשרות שנים כשכבר נהיה זקנים, נעבור ליד ביתנו הישן

הקִיץ, מרעננות האויר בחורף ומהשלכת בסתיו; וכך הם יחיו תמיד בתודה ושבח למי ש"משנה עתים ומחליף את הזמנים".

שמחה כל היום

הרגילו את הילדים לשמוח בשתי עיניהם, בלב הפועם, בבריאות תקינה, בעצמות שלא כואבות, במתיקות השינה. להודות כשלא כואב הראש או השן, השמחה שיש בהליכה פשוטה. לחוות את ההנאה מכוס מים כשצמאים, להעריך את העובדה שלא חסר לנו אוכל. החירות שבחיים במדינה חופשית ולא תחת איזה רודן אלים, הנוחות של חשמל ואינסטלציה, ועוד אינספור צרכים ומותרות שמנעימים את חיינו.

"ראו את העצים האלה! הם כ"כ יפים, לא? והעננים בשמים, תראו איך הם משתנים כל הזמן!" כשהם הולכים לישון, להראות להם את הלבנה: "תראו איזה ירח! יפה, לא?" ומאז הם יראו תמיד את הירח דרך העיניים שלכם, ויכירו לכם טובה שנתתם להם את האושר הזה. חשוב ביותר שילדים יתחילו את חייהם עם "משקפיים ורודות", שהכל ייראה להם טוב ושמח.

כדאי "להציע" להם: "נכון שאנחנו אוהבים את ה"? כשנותנים להם ממתק או צעצוע, צריך ליידע אותם שהוא בא מה; בכך נלך בעקבותיו של אברהם אבינו שבשעה שנתן לעוברי-אורח בגנו ובאהלו מטוב ה' הודיעם מי עשה את כל הטובה הזו, ולמי הם חייבים להודות על כך.

"טוב לב משתה תמיד"

ובין ההזדמנויות לשמוח בבית היהודי, איך אפשר לדלג על ה"ימים טובים"? הנה מתקרבים אנו לימי הפורים! היום הזה חייב להיות יוצא דופן. צריך להשקיע בכמה שיותר זמני שמחה של מצווה בבית: פסח, שבועות, סוכות, פורים, חנוכה, ט"ו בשבט, ל"ג בעומר, אפילו מאסרו-חג ומראש חודש צריכים לעשות עסק בבית, כדי ליצור אורה של עבודת ה' מתוך שמחה; וכך הבית נהיה מקום של שמחת התורה.

שמחת יום טוב היא דבר שצריך לימוד. צריך לדעת לעשות את זה בשכל ובחכמה. אין שום איסור ביציאה עם המשפחה לפארק בחג, אולי זו שמחה, אבל בהחלט לא שמחת יום טוב. את שמחת החג מחדירים ע"י שמזכירים להם "היום הוא החג של יציאת מצרים", או "היום קיבלנו את התורה!" אפילו לשבת ולעשות "מסיבה" של חמש דקות לכבוד החג, שבו נדבר על תוכנו של החג, קחו זמן ושבנו יחד עם הילדים שירו איתם שירי קודש, והסבירו להם את ביטויי האהבה אל הקב"ה, כדי שיהיה אצלם תוכן חי בשירים האלה. אימרו להם, "תגידו, כיף לנו עכשיו? אנחנו נהנים? והם יאמרו, "כן! אבא, אנחנו רוצים לנסוע אתכם לגן-חיות!" לאחר שבאותן דקות ספורות כבר השגתם לפני כן את המטרה, אז אתם יכולים לקחת אותם לגן החיות, אחרי שכבר הנחתם להם יסוד חזק לשמחת יום טוב אמיתי.

יופי השכר והעונש

דברו עם הילדים על העונג וההנאה שיהיו בעולם הבא. אפשר למצוא לזה משלים מוחשיים יותר, כמו בוקר בהיר, גינה יפהפייה. ההכרה בקיום החיים שלאחר המוות היא יסוד לכל התורה, וצריך להניח אותו בשנים המוקדמות ביותר.

אסור להימנע מלהזכיר את הגיהנום, כשיש הזדמנות שמתאימה לזה, אבל לא כאיום ע"מ להשיג ציות. כשילד חווה רדיפה של גויים, כגון אזעקה בזמן מלחמה - צריך לגרום לילד להיות בטוח שהאויבים יקבלו את עונשם בגיהנום.

תְּפִלָּתִי, אלא גם המקדש עצמו מכונה בתואר "בֵּית תְּפִלָּתִי". כל תפקידיו של המקדש וכל העבודה שהיתה נעשית בו היה בהם משום "תפילה לה". אפילו עצם עמידת הבית מבטא תפילה והודאה לה, עצם קיומם של ארון הברית, מזבח העולה ומזבח הקטורת, שלחן הזהב, המנורה, בגדי הכהונה, ואפילו הפעמונים התלויים במעילו של הכהן הגדול: כל פריט נחשב כתפילה מיוחדת לה, והיה מעין ביטוי של תודה לחסדו האין סופי.

וְנָתַתְּ אֶל הָאָרֶץ אֶת הָעֵדֻת אֲשֶׁר אָתָּן אֵלֶיךָ (כה, טז)
"לוחות העדות" (לד, כט) הם גם "לוחות הברית" (דברים ט, ט). הברית רומזת לנאמנות הדדית: הקב"ה בוחר בעם ישראל כעמו הנבחר לנצח (ד כב) ועם ישראל מקבל את תורת ה' לנצח. העדות לברית זו היתה לוחות האבן. הדבר המקודש ביותר הוא לוחות הברית העשויות אבן, אשר הונחו בארון הניצב במקום המקודש ביותר במשכן. בזה שהלוחות הונחו בכזה מקום - קודש הקדשים, למדים אנו מה גדולה חשיבותם של ישראל בבריאה שברא ה', וידיעה זו מעוררת אותנו להבנה בדבר גודל חשיבותה של התורה בחיינו. עם ישראל הם הראשית בעיני הקב"ה, אולם רק אותם מישראל המקיימים את ברית התורה.

וְאֵת הַמִּשְׁכָּן תַּעֲשֶׂה עֲשׂוֹר יָרִיעַת וְכו' כְּרִבִּים מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב תַּעֲשֶׂה אֹתָם (כו, א)

מתחילת הבריאה תפקידם של הכרובים היה לשמור, "וַיִּשְׁכֶּן מִקְדָּשׁ לְגֶן עֵדֶן אֶת הַכְּרִבִּים וְאֵת לֶהֱטֵה הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת לְשֹׁמֵר אֶת דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים". כמובן הדמות של הכרובים אשר נארגה ונשזרה בפרוכת, ואשר הוצבה מעל הארון לא היא ששמרה, אולם היא שימשה זכרון לכך שהמשכן באמת שמור על ידי המלאכים הכרובים האמיתיים. המטרה של זכרון זה היתה "וּמִקְדָּשִׁי תִיכָאוּ" (ויקרא יט, ל). מורא המקדש מביא ליראת השם, אשר משמעותה האמיתית היא אמונה בו יתברך.

לפיכך הושם דגש רב בתורה על הדינים והלכות הטהרה בכל הנוגע למשכן. למשל ביום הכיפורים צריך הכהן הגדול לִכְפֹּר "עַל הַקֹּדֶשׁ מִטְמָאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (ויקרא טז, טז) על ידי הזאת דם הקרבן בתוך קודש הקדשים ובאוהל מועד וכן על המזבח לטהרם ולקדשם "מִטְמָאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". האדם הטמא נענש להיכרת מעם ישראל כי "אֵת מִשְׁכַּן ה' טִמָּא" (במדבר יט, יג, כ). "וְהִזְרַתֶּם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִטְמָאתָם וְלֹא יִמְתּוּ בְטִמְאָתָם בְּטִמְאָם אֶת מִשְׁכַּנִּי אֲשֶׁר בְּתוֹכָם" (ויקרא טו, לא). לא רק עניינים של טהרה, אלא בכל עניין הנוגע למקדש יש לנהוג בכל הזהירות ובכל המאמצים האפשריים. גדולי ישראל בניו של אהרן נענשו בשל שגגה בעבודת המשכן (שם י, א-ב), והכהנים נצטוו ללבוש את בגדי הכהונה המיוחדים "בְּבָאֵם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד אוֹ בְּגִשְׁתֶּם אֶל הַמִּזְבֵּחַ לְשִׁכֵּת בְּקֹדֶשׁ וְלֹא יָשְׂאוּ עֹן וְנִמְתּוּ" (שמות כח, מג). כל אלו, וציוויים אחרים בדומה להם, נועדו לתכלית החשובה מכל המטרות: יראת ה'.

כל מאמץ שמסייע לנו לחזק ולהמשיך לקיים אמונה זו במשך כל ימי חיינו, הוא כדאי וראוי. על כן היו עיניהם הצופיות של הכרובים נראות לעיני כל הבאים אל המשכן, שמתוך כך יבואו אל ההתלהבות בידועם את גודל האחריות הנתבעת מכל אשר חפץ להתקרב למשכן.

לכרובים היה תפקיד נוסף, דמותו של הכרוב מתוארת כ"תינוק" (כְּרִבְיָא - סוכה ה:). לפי זה, עמדו שתי דמויות זהב בדמות תינוקות מעל מכסה הארון "וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו אֶל הַכְּפֹתִי יִהְיוּ פְנֵי הַכְּרִבִּים" (כה, כ). על פי אחד הפירושים (רבי ישראל מסלנט זצ"ל), הכרובים מסמלים את התשוקה של עם ישראל ללמוד את התורה הקדושה ואת השאיפה להתעלות.

ונראה שהרסו אותו ובנו במקומו איזה קניון, אין סיבה להתייאש. ואני רוצה לבאר לכם דבר ע"פ חכמת הדקדוק.

המילה "מָנָת" בלשון הקודש, קשורה למילה "מוש", "לא ימושו מפִּיךָ", "לא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֶהָל"; לשון עזיבה. שימו לב, בלשון הקודש אין מילה המתארת את המוות כ"סוף החיים", אלא החלפת מקום, עזיבת העולם הזה - ומעבר אל מקום אחר. זה לא "דרוש" אלא פשט, וגם לא אני המצאתי זאת אלא כך כתוב בקדמונים. א"כ "וְתָמַת שָׁרָה" פירושו ששרה עברה מן העולם הזה ועמדה בפני ה'. וכיון שהיא חיה את כל חייה בידיעה שהיא עומדת בפני ה' באוהל הקטן שלה, הרי היא השלימה את תפקידה והיתה מוכנה ליהנות מזיו השכינה.

וגם האוהל שלה לא מת ונעלם, כי כל מה שהיא בנתה, כל הרעיונות הגדולים והדבקות שהיא הצמיחה בביתה, יישארו לנצח אצל עם ישראל, כמו שאנו מנסים לחקות אותה ולבנות את בתינו ע"פ הדוגמא שלה; אוהלה של שרה חי וקיים.

הבגד הטוב ביותר לאשה

כמו שאמרנו, שרה היא ה"אֵשֶׁת חֵיל" המתוארת בסוף ספר משלי. היא "צוֹפִיָּה הַלִּיכּוֹת בֵּיתָהּ", ולכן היא זוכה ש"עַז וְהָדָר לְבוּשָׁה". "עַז" הוא לשון חוזק, והכוונה בפסוק היא ש"בגדיה" היפים, ה"הָדָר" שלה, הם חזקים וקיימים לנצח. לא בגדים שדבק בהם הסירחון של אופנת פריז! כי תהיו בטוחים שבעולם הבא הבגדים האלה יסריחו כמו זבל של בהמות. אלא הבגדים היפים ביותר הם מידות טובות, יראת שמים, ודבקות בתורה ובמצוותיה, נאמנות לה', והכרה במציאותו. אלו היו הבגדים ששרה אמנו ע"ה התלבשה בהם, ולכן "וְתִשְׁחַק לְיוֹם אַחֲרוֹן", דהיינו שהביטה בשמחה וללא מורא ליום האחרון לחייה ללא כל פחד מהמוות, בידעה שהמוות הוא חסר משמעות למי שהקימה משכן לה', וגידלה דורות של עבדי ה' בעולם. סוף החיים אינו אלא שער גדול ונפלא להיכנס בעדו לעולם הבא, בו מוצאים את השכר שמגיע למי שהפך את ארבעת קירות ביתו למשכן של עבודת ה'.

שבת שלום ומבורך!

הארות על הפרשה

מתוך ספר אתם עדין [באנגלית]-פירוש עה"ת מאת רבינו זצ"ל

וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ (כה, ח)

בית המקדש הראשון תִּכְנֶן בידי דוד המלך. דוד הכין את כל החמרים לבניינו, והוא אף הכין שיר מזמור שאותו ישוררו בעת חנוכת הבית. במזמור זה לא נאמר דבר על בית המקדש עצמו פרט לכותרת שבו: "מִזְמוֹר שִׁיר חֲנֻכַּת הַבַּיִת לְדָוִד" (תהלים ל, א). כל המזמור כולו עוסק אך ורק בהכרת תודה לה': "אֲרוֹמְמֶךָ ה' כִּי דָלִיתִנִּי וְלֹא שִׁמַּחְתָּ אִיבִי לִי", ומסיים: "לִמְעַן יִזְמְרָךְ כְּבוֹד וְלֹא יִדָּם, ה' אֱלֹקֵי לְעוֹלָם אֲדַכֶּךָ". דבר זה מלמדנו על התכלית של המקדש שנצטוו ישראל להקים: מקום שכל כולו מוכן ומזומן להודות ולהלל לה', להודות על שהוא יתברך רומם את ישראל בְּבִחְרוֹ בָּהֶם קְעָמוֹ, ועל שנתן להם את התורה, ועל שהביאם אל ארץ ישראל, ועל שהביס את אויביהם אשר קמו עליהם. המקדש והעבודה בו נועדו לרומם את ה' יתברך, ולהביע הכרת תודה לו על כל חסדיו ועל כל הטוב שעשה וממשיך להעניק תמיד.

תפקיד חשוב נוסף של המקדש היה בהיותו מקום תפילה: "וְשִׁמַּחְתִּים בְּבֵית תְּפִלָּתִי" (ישעיה נו, ז). לא רק על שם התפילות שעם ישראל התפללו במקדש הוא מכונה "בֵּית

לקראת שבת מלכתא

פנינים לפרשת תרומה | גליון מס' 313 | תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה' | לקבלת הגליון למייל: dirshu@dirshu.co.il

"אנשים חושבים שבשביל להצליח צריך כשרונות, כסף, צריך להיות כריזמטי, בעל כושר נאום, להלהיב את הציבור, להיות מזכה הרבים, להקים רשת של חסד חובק עולם. ומה יעשה האברך הפשוט, הבחור הממוצע שלא נראה מרשים במיוחד, לא זיו ולא הדר? האמת היא שיש כאן טעות נוראה! הסוד של הגדלות בתורה שלא חייבים את כל הכישורים וכל הכריזמטיות. לא צריך שום תנאים, 'לא ברעש ד', 'לא בחיל ולא בכח'..."

משא חודר לבבות של ראש ישיבת 'מיר', הגאון רבי אליעזר יהודה פינקל שליט"א, במעמד סיום המחזור השני של הדף היומי בהלכה, וילנא - מוצש"ק יתרו תשפ"ב

גוים אטומים, במשפטו של הגר"א, כשראו את זיו הדרת פניו עם פארו חבוש עליו, כשהסיט את הטלית מעל ראשו הם פשוט "חיל ורעדה יאחזמו, נבהלו נחפזו". השופט עצמו ברח. ליד מנוחתו כבוד, ספון טמון מקדש השם הגדול, הגראף פוטוצקי, שהגאון אמר שמאז שנעקד על קידוש השם נחלשה טומאת הידים משינה ביום. מאתים שנות חושך וכפירה קומוניסטית, לא יצליחו להשתיק את

יראתי בפצותי שיח בפני גדולי ומאורי ישראל שליט"א. אני הקטן בחכמה ובמנין, במחילת כבוד תורתכם. אך חזקה עלי בקשת בעל הבית - כל מה שאומר לך עשה. מצד הכרת הטוב אני לא יכול להיפטר - כל אחד צריך להודות בעצמו - לכן אברך ברכת הדיוט. בחרדת קודש ורגשי גיל, אנחנו מודים על הזכות והמעמד המרטיט של התכנסות חשובה כזו, של ראשי אלפי ישראל במעמד קדוש כזה. זה בלתי ניתן לתיאור - ריכוז כזה של עומס רגשות - המחזה עצמו וכל המעמד בפני עצמו. עם כל נאום בא שפע עצום ברוחניות ובגשמיות, והסדר המופתי והמעמדות, הם נכס אדיר לחיים. אי אפשר לתאר את זה במילים, את כבוד התורה, את האחדות המופלאה, את המסרים העצומים שהיו כאן. מה נורא המקום הזה. "של נעליך מעל רגלך כי אדמת קודש היא". לעמוד כאן בעיר ואם בישראל, ירושלים של ליטא, מרכז התורה, מקום שזרח אור תורתו של אדוננו הגר"א מוסר התורה, שר' חיים וואלאז'נר כותב עליו שהיה כהרשב"א, אולי כהרמב"ן. אין לנו מושג איזה שרפי מעלה רועדים כשהזכירו את שמו בסילודין, שהדיבוק אמר שרועדים בשמים מהאכילה שלו. נחשב כמו תנא.

ישבו בחדרו של רב אהרן-לייב יועצי נישואין וחינוך, והציג בפניהם את דעתו, כי רוב הבעיות הנפשיות מתחילות ב'מידות' כמו קנאה כבוד וכדומה. ישב בצידי החדר פסיכיאטר מפורסם, וחיך לעצמו בביטול: "סבורני שלא כך". לאחר כמה ימים שלח לכל המשתתפים, כי התיישב בדעתו ובדק את כל המקרים שמטפל בהם כעת, ומצא שברוב המקרים, אם לא היה מתחיל בקנאה בחברו בתחילה, החולה לא היה מגיע למצב הנפשי בו הוא נמצא כעת...

מרן הגר"א ל' שטיינמן זצוק"ל: דרכי החינוך בחכמה

"וד' נתן חכמה לשלמה" (מלכים א - מתוך ההפטרה)

סיפר מרן רב אהרן-לייב: "דיברתי עם ה'חזון איש' בעניין שידוך, ואמר לי על הבחור המדובר: 'למדן הוא כבר לא יהיה'. לא ידעתי כיצד ראה זאת, אבל בהזדמנות אחרת אמר לי ה'חזון איש', שכשיש לאדם מידות עקומות ורעות, הדבר גורם בסוף שגם הראש והשכל יתעקם. ואולי, זו הסיבה שאמר לי על הבחור הנ"ל, שהוא כבר לא יהיה למדן. ובאמת אמרו, כי על פי 'מידות' של בני אדם היה החזו"א מחווה דעה - מה יצא מהם בתורה".

המשיך מרן: "לפעמים הרצון העז להתבלט, הוא שגורם לו בסופו של דבר שאינו מבין את הלימוד, או לפעמים ההתעקשות שלא להודות לשני ולא לרצות להקשיב לחברותא, היא הגורמת לעקמימות בלימוד. רוב העקומים בלימוד, שורש הדבר נובע ממידות רעות (וזה מתרחש כבר מגיל ילד קטן ממש).

"כי בדרך כלל, כאשר אדם לא מעוניין להודות על האמת, הוא מחפש עצות איך לעמוד על דעתו, ואז הוא נופל בטעות גדולה יותר. אך מה נעשה שקשה מאד לומר 'טעיתי'..."

"רבי הירש זצ"ל, רבה של העיר סלנט, הכיר אברך עם פוטנציאל גדול, אך עם שכל עקום בלימוד הגמרא.

מה עשה רבי הירש?

סידר לו ללמוד בחברותא עם רבי ישראל מסלנט, בעת שהיה נער בן י"ב. רבי הירש היה משוכנע שזו התקוה היחידה של האברך. והסביר, כי הלימוד של האברך בחברותא עם מבוגרים בני גילו, לא מועיל לו ליישר את השכל, כי מידת ההתנצחות פועמת בו בעוצמה, ותמיד לא יסכים איתם ולא יאזין להסבר שלהם, יתעקש שלא לשמוע וכך יישאר בעקמומיותו. אבל כלפי ילד טוב ונעים בן 12 אין לו את הנסיון הזה. והילד עם הסברא הישרה, יוכל לאט לכוון אותו להיגיון בריא ושכל ישר. "וכך היה שאכן הועיל לו" - דברי רב אהרן-לייב

אם לא תקנאו תוכלו להצליח ולהשיג

שני 'מונחים' חלפו ב'קבלת קהל', והתאוננו כי סובלים מלמידים שמקנאים איש ברעהו. הם האמינו כי יקבלו תשובה קצרה וחותרת וימשיכו לדרכם, שהרב יגלה להם תרופת פלא. אך הם קיבלו תשובה ארוכה וקולחת, שהפסיקה מעט את שטף 'קבלת הקהל'. וכה אמר להם:

"אמש היה כאן צעיר שסיפר כי הוא סובל מכך. מקנאה. אמרתי לו: לא רק אתה סובל מכך, אלא כולם..."

"דעו, כי ה'קנאה' בהצלחת אחרים, היא אחת הסיבות העיקריות למניעת עליה בתורה, עד שאפשר לומר שרוב המשרבים הפוקדים תלמידים בכל הגילאים, הם בגלל שהם רואים את חבריהם מצליחים. "השבר לא פוקד את התלמיד בגלל שאינו יודע טוב את החומר, או משום שלא מצליח כפי שציפו ממנו, לא, אלא מחמת הסבל שיש לו מכך שהחבר שלצידו כן יודע ומצליח. זה שובר את רוחו וחוסם את דרכו להתעלות. ואילו לא היה חברו מצליח, היה נשאר רגוע, כי כאשר שנינו לא מצליחים, הצרה לא נוראה כל כך..."

המשיך רב אהרן-לייב: "מעשים שבכל יום, שמדברים עם תלמידים דברי עידוד, ומונים בפניהם את מעלותיהם והישגיהם, והדבר מועיל לזמן קצר בלבד, והסיבה, כי הם מסתכלים לצדדים 'כל זה איננו שווה לי'

את השיעור ואחרים כן מבינים, אפשר לומר לו: נכון שאתה לא מבין את השיעור, אבל לשני יש חסרון אחר שלמרות שמבין את השיעור אבל לוקה בקושי אחר שלך אין... כך לעודד אותם, וזה עידוד עם אמת, אין זה עידוד סרק.

"עיקר עבודת האדם בסוגיה של 'בין אדם לחברו' צריכה להיות בחלק של עין טובה - גם אם הזולת עדיף ממני ולכאורה מאושר ממני".

'קנאה' - תחילה

ישבו בחדרו של רב אהרן-לייב יועצי נישואין וחינוך, ובין הדברים הציג בפניהם את דעתו, כי רוב הבעיות הנפשיות מתחילות ב'מידות' כמו קנאה כבוד וכדומה. ישב בצידו החדר פרופסור פסיכיאטר מפורסם שביקש להצטרף, וחיך לעצמו בביטול "סבורני שלא כך". לאחר כמה ימים שלח לכל המשתתפים, כי התיישב בדעתו ובדק במתינות את כל המקרים שמטפל בהם כעת, ומצא שברוב המקרים, אם לא היה מתחיל באיזה דבר קנאה בחברו בתחילה, המצב לא היה מתפתח כך, והחולה לא היה מגיע למצב הנפשי בו הוא נמצא כעת...

מחסומים בדרך לעליה ולהצלחה

סיפר רב אהרן-לייב: "הגיע אלי יהודי שיש לו ילדים תאומים השווים בכישרונותיהם, אך למעשה בלימודים (בציונים), האחד חלש מהשני, ואינו מצליח לפענח את שורש הבעיה.

"יעצתי לו, שיקח להם 'מורה פרטי' שילמד עם שניהם יחד, ועם כל אחד בנפרד. הוא עשה כך, ונוכח לראות, כי כאשר המורה למד עם שניהם, הציון הסופי היה כנ"ל - שהאחד יותר חלש, ואילו כאשר למד עם כל אחד בנפרד, הם הגיעו להישגים שווים. הקושי שלו נבע מכך שהיה קשה לו לראות את השני מצליח. וכאשר הוא למד עם מורה פרטי לבד, ולא נוכח בהצלחת השני, הצליח להתקדם גם הוא בלימוד."

(מתוך הספר 'חכימא דיהודאי')

"השנה היו אצלי בשיעור ב'שיבה קטנה' בחורים בעלי כישרונות. ואם אתה חושב שלדור תהיה תועלת מהם - מסתמא לא. מפני שכאשר הם ממושיכים ובאים לשיבה גדולה, שם יש מלחמה ותחרות וכל אחד מטפס גבוה יותר, עד שהוא רואה שהנה חברו גובר עליו, ואז הוא נשבר, והדור מפסיד אותו. ומדוע נשבר? כי קשה לראות בהצלחת חברו!"

המשיך רב אהרן-לייב: "מעשים שבכל יום, שמדברים עם תלמידים דברי עידוד, ומונים בפניהם את מעלותיהם והישגיהם, והדבר מועיל לזמן קצר בלבד, והסיבה, כי הם מסתכלים לצדדים 'כל זה איננו שווה לי', ומסתכלים שוב ושוב על הצלחת האחרים. כך בבחורים צעירים, כך בחורים מבוגרים יותר והוא הדין לאברכים, כאשר רואה את חברו עולה והוא נשאר כאילו מאחור - שאינו עולה כמוהו, הדבר מפריע לו מאד. יש שנשברים לגמרי ויש שעדיין מחזיקים מעמד, אבל בכל זאת הדבר מפריע להם.

"קנאת סופרים תרבה חכמה" (בבא בתרא כ"א ע"א) אך לא 'קנאת תלמידים' זה בזה, שבדרך כלל אינה מרבה חכמה אלא ממועטת אותה.

"וברגע שמידת הקנאה בוערת, האדם לא פועל על פי מחשבה והגיון. נשאל את ראובן 'מה אכפת לך ששמעון מצליח ויודע?', הוא לא יוכל לתת שום הגיון וטעם. (אילו היית שואל את קין מה הגיון - מה יתן לך ומה יוסיף לך אם תהרוג את הבל, וכי על ידי כך תתקבל מנחתך? - וכי היה לו מה להשיב?!)".

אז מה לעשות עם הבעיה הזו של 'קנאה'?

תשובה: "כמעט ואין עצה, כי 'קנאה' זה ענין שאי אפשר ללחום נגדו בכוח, אך קצת עצה יש, להרגיל את עצמו לעולם לא להסתכל על חברו רק על עצמו.

"כאשר אתם רואים תלמיד שמתפתל בתחום הזה, ועוד מראש לפני שמתפתל ומסתבך, לא די בלעודד אותו ולמנות בפניו את מעלותיו והישגיו, אלא גם להסביר לו, כי כל אחד נברא לשמש את קונו לפי הכוחות שלו דווקא. וכמו שהוא מבין שלא ייקח ללב, ולא יצטער על כך שאינו גדול כמשה רבינו ע"ה או כמו הגר"א מוילנא, כך עליו לדעת שהאוושר, השמחה והתקווה שלו - להיות מה שהוא, ורק כפי מה שהוא, כי כל אחד נולד עם הכישרונות שלו ועם האפשרויות המיוחדות רק לו. וכאשר יתרגל לא להסתכל על חברו ויביט על עצמו - לצמוח כפי כוחותיו, יוכל להגיע באמת להישגים המיועדים לו! ויהיה מאושר ויצליח. זה הרי מאד נכון, ועידוד אמיתי!"

"בודאי שלא קל לצעיר לקבל את זה, כי אפילו אנשים גדולים - קשה להם לקבל את הרעיון, וכל שכן צעירים, אך בכל זאת אם יצליחו אפילו קצת להחדיר את הרגש והמחשבה הזו - לא להסתכל על השני, זה יציל את האדם וייתן לו את האוושר הגדול שלו".

עוד אמר לר"מ בשיבה ששאל: "מה אומרים לבחורים שנראה להם כי לחבר שלהם הולך טוב, ולהם לא הולך?"

"אפשר לומר לו כי יש גרועים ממנו. ואם הכאב שלו מכך שלא מבין

"אמנם באים לכולל בשביל ללמוד, אבל צריך שתהיה אחוות אחים בין האברכים, וכל אברך צריך לשים לב על מצבו של חברו, להאיר תמיד פנים איש לרעהו, ולחפש הזדמנויות לשבח את השני ולומר לו מילה טובה". מעומק לבו היה תמה: "הלא נושא בעול עם חברו - מלבד המצוה של חסד, זה מקנייני תורה! איך קורה שלומדים יחד על ספסל אחד, ולא מרגישים במצבו של השני?"

השקעתו ומסירותו של מרן הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצוק"ל, בהקמת כוללי טהרות

"יְיָקָחוּ לִי תְרוּמָה" (שמות כ"ה, א')

בשנת תשל"ט יסדו בני המשפחה וגיסו של רבינו, הנודע בגאונותו המופלאה, רבי שלמה הרשקר, ואחדים מתלמידיו ומוקיריו, כולל לימי שישי ושבת קודש. בעצת רבינו קבעו הם לימודם בסדר 'טהרות', ואכן הצליחו לקבץ קבוצת אברכים מופלגי תורה, שלמדו בכל יום שישי ושבת קודש בסדר 'טהרות'. רבינו השתדל לחזק את הלימוד במסגרת זו, והיה מגיע מפעם לפעם ללמוד בחברתם - עד כמה שמחויבותיו האחרות אפשרו לו. גם כשהיה לומד עם נכדיו היה קובע את מקום לימודו שם, כדי לחזק את אוירת הלימוד - אף כשלא למד עמם בסדר 'טהרות'.

את עיקר החזקת הכולל נטל על עצמו איש אחד נלבב, ממוקירי זכרו של רבי שלמה הרשקר, אולם היו תקופות שהאיש לא יכול היה לעמוד בהתחייבות זו, והיה רבינו חוסך מכספו פרוטה לפרוטה, לשלם לאברכי הכולל את המילגה החודשית עבור לימודם זה.

בעת שמחת חנוכת הבית לבית מדרש שעל ידי יוצאי פוניבז' בבני ברק, שב ועורר רבינו בפומבי את ענין הקמת כולל טהרות. אף כי בשעת מעשה לא באה הצעה זו אל הפועל, מכל מקום נפלה על אוזן שומעת - וכחלוף שנים אחדות, כאשר ביקשו להקים מסגרת לימוד בחבורה בבית מדרש זה, עורר והזכיר איש יקר רוח מתלמידיו רבינו, את קריאתו בעת חנוכת הבית.

כיון שהגיעה העת, נכנס הלה לרבינו, ואמר: "הנני!" - הוא הציע את עצמו לעמוד לימין רבינו, וביקש את הדרכתו כיצד ליישם את ההצעה ולהביאה לידי מעשה.

בהנחיית רבינו, פנה לרבי איתמר גרבוז, אז - מלומדי כולל פוניבז', וכיום ראש ישיבת 'אורחות תורה', אשר ידיו רב לו אף בידיעת סדר טהרות היטב, שנענה לעמוד בראש כולל זה. יחד עמו התגבשה קבוצת אברכים תלמידי חכמים מופלגים בני עליה, ובראשית זמן קיץ תשנ"ח, החלו את לימודם במסכת זבים.

בד בבד פנה האיש הנזכר - החפץ בעילום שמו - ליחידי סגולה והציע להם להיות שותפים במפעלו של רבינו, והיו מהם שהשכילו

ליטול בו חלק וזכות.

במשך זמן הקיץ וזמן אלול למדו את כל מסכת זבים, וכשיימו אף שנו וחזרו בשנית על לימודה, ובשלהי זמן אלול נערך הסיום הראשון, בהשתתפות רבינו, אשר ראה בכך את התחלת מימוש החזון, תחילתו של מפעל גדול שיביא לידי חידוש בעולמה של תורה. שמעו של הכולל עורר הדים והיכה גלים, ורבים חפצו גם הם להיכנס בשערי הדעת. כך בהמשך השנים הוקמו כוללים נוספים ברחבי הארץ, עד שכיום מתפרסת 'רשת הכוללים ללימוד סדר טהרות בעיון', מרכזים וחיפה שבצפון, ועד אופקים ונתיבות שבדרום - ובתווך עיר הקודש ירושלים, קרית ספר ובית שמש, רחובות, פתח תקוה ואלעד - עשרים ושלושה כוללים בהם מאות אברכים השוקדים מידי יום בלימוד סדר טהרות בעיון, כפי אשר השתוקק רבינו, ועל פי ההנחיות וההדרכות שישד לכוללים אלו, ועוד היד נטויה בסייעתא דשמיא.

השותפים

במשך תקופה הוחזק הכולל בתרומת אחד מנדיבי עם, שהעמיד סכום מסוים לענין נשגב זה. בחלוף הימים, כשכלו המעוות מן הכיס, הועמד המושך היוזמה בשאלת קיום.

רבינו עמד בפני התחבטות: מעודו נמנע מלהזדקק לטובת הזולת. סכומים עצומים של כספי צדקה עברו תחת ידו, ואת הכל העביר למוסדות התורה ולנצרכים שונים - "אילו אבקש תומכים למען הכולל שאני הקמתי, הרי אני מבקש לעצמי - וזאת אינני מסוגל". על כן העלה רבינו הצעה: הוא מבקש 'שותפים' למפעלו: "אני מעמיד את הלומדים והמסגרת, ומי שיחזיק בעץ ה'דעת' הזה, יהיה שותף עמי במצוה זו שווה בשווה!" - הציע.

השותפים - נדיבי עם שהרימו תרומה נכבדה לקיום והחזקת הכוללים - אף קיבלו תעודה חתומה על ידי רבינו, בה חקוקים "בעט בברזל ועופרת, למען תעמוד לנצח למשמרת".

על ההערכה הגדולה שחש רבינו ל'שותפים', מספר ראשון השותפים, הרב יששכר קנול, שיחד עם אביו הנגיד, רב הפעלים לתורה וצדקה, הרב שרגא פייבש קנול, העמידו את הבסיס הקיומי הראשוני של הכולל הראשון, וזוכה להמשיך בזה כל השנים בתמידות, במסירות וידידות:

"היתה לי קביעות ללימוד 'דף היומי' עם רבי שלמה לוינשטיין. ביום מן הימים עלתה שאלה על הפרק, והחלטנו לגשת שנינו לרבינו אשר קיבל את פנינו בחום. לחיצת ידו החמה וחיכוו הרחב, גרמו לכל מבקר לחוש כאילו הוא ידידו מנוער.

"לאחר תקופה, שלח אלי רבינו שליח עם הצעת שותפות: להקים כולל שבו ילמדו כשלושים אברכים סדר טהרות בעיון. כמובן שנענית להצעה - וכי אפשר לוותר על שותפות עם רבינו?

"בעקבות הקמת הכולל, זכיתי ללמוד בקביעות עם רבינו בכל יום חמישי בלילה בביתו. שם זכיתי להתחמם מול האור הגדול, וללמוד כיצד מתנהג יהודי, שכל צעד ושעל שלו הם בבחינת ספר מוסר מחלך.

"לאורך כל השנים, היה רבינו מזכיר לי בכל הזדמנות: 'אתם הייתם הראשונים...!'. את הכרת הטוב שלו על כך, לא ניתן לתאר ושער. אל העובדה שבעקבות כך הוא מקדיש ללמוד עמי שעות ארוכות מזמנו המדוד, בכל שבוע ושבוע, הוא התייחס כדבר המובן מאליי, וכלל לא ראה בזה כתשלום ותמורה.

"יחסו בשעת הלימוד עמי, היה כשווה בין שווים. מפני כבודו הקפדתי לשבת בשיעור עם החליפה, וכמעט תמיד היה פונה אלי בחיוך: 'כבודו יכול להוריד את המעיל'... זמן השיעור היה בדרך כלל, לאחר שרבינו היה חוזר משיעור או שיחה, והייתי ממתין לו מחוץ לביתו עד שיגיע. מחוץ לבית היו ממתנים לו אנשים רבים, שביקשו ברכה ועצה, ורבינו היה מתייחס לכל אחד ואחד בסבלנות. כשהיה מבחין בי, היה מברך אותי לשלום, ומציע שאכנס לבית לפניו. כשהיה נכנס לחדר, והיה רואה שאנחנו עומדים עד שיכנס וייתשב, היה מיד אומר: 'אפשר לשבת!'. ניכר היה כי לא נעים לו שאנו ממתנים בעמידה לכבודו.

"באחת הפעמים, כאשר נכנסתי ללמוד עמו, ישב שם אברך צעיר. רבינו הציג בפני את האברך, כתלמידו לשעבר המשמש רב קהילה

בחוף לארץ, ונמצא בביקור בארץ. רבינו הוסיף וביקש את רשותי, אם אני מסכים שהוא יצטרף אלינו היום לשיעור. כמובן שענית לרבינו שהוא הבעלים על השיעור והמקום, ומה שהוא מחליט, מקובל עלי בהחלט. אך כמה מפליאה היתה הענווה של רבינו - בראותו בלימודנו 'חברותא' משותפת, שיש לבקש את רשותי כדי לצרף אדם נוסף ללימוד...

"כך גם כלפי שאר הנדיבים, שהשתתפו בנשיאת עול החזקת הכוללים, חש הכרת טובה מרובה. מידי ערב ראש השנה היה שולח להם את ברכתו לשנה החדשה, וכן בכל עת שהיתה שמחה בביתם, היה משתדל להשתתף בשמחתם. כשנמנע ממנו הדבר מחמת ריחוק המקום, היה שולח להם בכתב את ברכתו, כשהוא מציין את השתתפותו בשמחתם ממרחק מקום וקירוב לב".

ידידי טוהר

במלאות עשור ליסוד 'כולל טהרות', התקיים בג' שבט תשס"ח, כינוסי 'ידידי טוהר' - כינוס של הודאה לנותן התורה, ומעמד הערכה לכל אותם נדיבי לב, אשר אווזים בעץ החיים של סדר הדעת.

בהגיע יום זה, הרגשתו של רבינו היתה שזה יום שמחה מיוחד עבורו, לברך ולהודות להקב"ה במקלות עם, על שזיכה אותו להעמיד ולכוון את לימוד סדר טהרות בין הלומדים באופן נעלה. באגרת הזמנה מיוחדת לכינוס, מביע רבינו את שמחת לבו על טוב חלקו בהעמדת וקיום מפעל כביר זה.

מכל קצוות תבל נקבצו באו לך, עשרות נדיבים מוקירי תורה ולומדיה, המחזיקים בעץ החיים של כלל עולם התורה בכלל, ושל רשת הכוללים בפרט, התכנסו במעמד הנשגב לשיש ולשמוח עם מורם ומאורם, רבינו, ביום שמחתו, מתוך רגשות הכרת טובה על שזכה וזיכה אותם להחזיק את הלימוד בסדר טהרות כבר עשור שנים.

הם התרגשו לחזות ולשמוע עד כמה גדולה ועצומה זכותם בהחזקת לומדי התורה בטהרה, וחשו ביתר שאת את הערכתו של רבינו כלפיהם על כך, אותה הוא ביטא ברגשי שותפות וידידות עמוקה - כפי שהיה קורא להם תמיד 'שותפים', ובפרט כעת כשחזר והדגיש זאת בהתכנסות זו.

מתוך הכרת טובה ללא גבול למען אותם נדיבי לב, יצא רבינו מגדרו, עלה עממה לקברו של רבו הגדול מרן ה'חזון-איש', שם נשא תפילה והעתיר על כל אחד ואחד מתומכי הכוללים, השותפים למפעל חייו. היה זה מעמד מלא הוד, מלווה בהתרגשות גדולה שאפפה את הנוכחים שזכו לכך - לעלות עם רבינו לשפוך שיח בעבורם בקבר רבו הגדול בעל ה'חזון-איש'.

תחילה נאמרו פרקי תהילים פסוק בפסוק בהתרגשות, ולאחר מכן המשיכו כל אחד לשפוך שיח ולבקש על צרכיו הפרטיים.

בסיום התפילה, עברו כולם, אחד לאחד, לפני רבינו והזכירו שמוותיהם ושמות בני משפחתם, רבינו האזין ברוב קשב לבקשת כל יחיד ויורך בחום ובכל לב, תוך שהוא נושא תפילה ותחינה מעומק לבבו, שיקבל ה' משאלות כולם לטובה.

אותו ערב שרר מזג אוויר קריר, ולמרות זאת, ישב רבינו במשך שעה ארוכה בסמוך לציון, חשוף לרוח ולקור, כשטיפי גשמים מזרזפים ממעל, בסבלנותו ובמתנותו המפליאה שמע והזכיר בקשת כל אחד ואחד מן הנדיבים, כאות הכרת הטוב לשותפים עמו בנשיאת משא הקודש של המפעל הקדוש הזה.

גם בהמשך הערב כשהתכנסו באולם לסעודת מצוה, ישב רבינו בחדר הסמוך לאולם בשעה הראשונה, וכל אחד מהשותפים - הידידים נכנס בפרטות, כשרבינו מתעניין בשלומו ומצבו בכל ענייניו, והודה לו על שותפותו ועל שטרם לבוא לשמחה ביום זה.

כל עשיותיו לשמה

על אף העול בהחזקתם הכספית של הכוללים, לא נרתע רבינו מלקחת על עצמו עול כבד זה. נאמן לדרכו, כל מחשבותיו היו רק על התועלת הגדולה, לחיזוק עמוד התורה על ידי הקמת כוללים אלו.

כדוגמא יצויין, שמיד אחרי פטירת רבי חיים קמיל, ראש הישיבה באופקים, הורה רבינו על פתיחת סניף של הכולל באופקים, באומרו שקהילת אופקים בפרט וקהילות הדרום בכלל, איבדו כעת את הודם ותפארתם, וכיון שהחלל גדול וחסרה עכשיו תורה בדרום, לכן עלינו לחזק את הקהילה על ידי רוממות התורה. הוספת העול הכספי לא היה חשבון להימנע מפתיחת סניף נוסף, בהיותו בטוח שזכות התורה תעמוד להשיג את כל הנצרך להחזקת הכולל.

גם הכולל בעיר חיפה נפתח מסיבה זו. היתה זו תקופה שהיה דוחק בכסף בקופת הכוללים, אך רבינו שמע מאברכים בני המקום ששיחרו לפתחו, שהקהילה של האברכים בחיפה מתפתחת אבל אין בה 'כולל ערב', ולא עוד אלא שבכל העיר חיפה אין 'כולל ערב'. מיד פתח רבינו את הכולל, וכיום יש שם כבר כמה כוללים.

בשולי הדברים כדאי להזכיר, שזו היתה הוראתו הקבועה, שכאשר יש כסף בקופת הכוללים - מיד צריך להוסיף לאפשר לאברכים נוספים להשתלב בכוללי, כדי להגדיל תורה. אין לחשב חשבון המחור, מהיכן יהיה כסף לדמי החלוקה בחודש הבא...

בשנת תשס"ז, בשלהי חודש תשרי, התנדבו שניים מהנדיבים סכום גדול להחזקת הכוללים. מקורבו ובן ביתו של רבינו, הרב חיים מרדכי הערץ, שפעל והפעיל בשליחותו בין נדיבי עם, להשיג מדי חודש את הסכום הדרוש לדמי החלוקה החודשיים, בישר לרבינו בשמחה על ההצלחה, כשהוא מוסיף שהנה כעת יש הרווחה, ויש כסף בקופת הכוללים למספר חודשים, אך רבינו נענה מיד: "ב"ה! אם יש כסף - יש להזדרז עכשיו עם התחלת זמן חורף, לפתוח עוד סניפים לכולל". וכך נוספו לרשת הכוללים עוד שני כוללים בשכונת 'גני הדר' בפתח תקוה ובקריה החרדית בבית שמש.

כך גם הורה תמיד בערבי חגים, כשיש כסף בקופת הכולל - יש לתת תוספת חג לאברכים די צרכם להוצאות החג, ולא לשמור מומן לחודש הבא, גם אם אין מידע מהיכן יגיע תקציב לחודש הבא, וכך הקב"ה ישלח לנו סייעתא דשמיא.

במעמד סיום, שהתקיים לבני הכוללים מאלעד ומאופקים בחודש

ניסן תשס"ו, העלה רבינו את החובה להשתדל בשמירת הסדרים במלואם, ובתוך דבריו סיפר עובדא מופלאה, וכך אמר: "אברכים שואלים כל מיני שאלות בענין שמירת הסדרים, ומהו אונס. בהקשר לכך ברצוני לספר עובדא ששמעתי באחרונה, וכך סיפר לי אחד מקירי קרתא דשופריא, שהוא היה הראשון שייסד כולל ערב גדול בירושלים לפני עשרות שנים, וקיבץ קבוצה מאד נבחרת של טובי האברכים שהיו אז בעיה"ק, שהצטרפו לחבורה ללמוד בכולל ערב זה. "בהיותם באמת טובי האברכים, לכך שילם להם מידי חודש מילגה מכובדת. מסדרי הכולל שם, היה פנקס מיוחד שבכל חודש נכתב בו מצב שמירת הסדרים של כל אחד מהאברכים. וסיפר הרב הנ"ל, שכעת פתח את הפנקסים הישנים, השמורים עדין עמו מהתקופה ההיא, ומצא שם רשימה של שמות מספר אברכים שמצויין עליהם כך: 'אלו שמרו כל סדרי הכולל במלואם ולא חיסרו כלל, אף לא בטענת אונס של שמחה או להיפך ח"ו'. ועל שאר האברכים מצויין, כי גם הם ככלל שמרו סדרי הכולל, וח"ו אף אחד מהם לא זילול בסדרי הכולל, אך מצויין שם, שהם אירע להם גם איזה אונסים, פעם של שמחה משפחתית ופעם של ההיפך.

"הוסיף המספר ואמר לי: 'עברתי על שתי הרשימות שם אחר שם, ומה נשתוממתי לראות, כי אלו שנרשם ששמרו הלימוד ולא נמצא אצלם אף לא טענת אונס, נעשו ברבות הימים לגדולי ישראל ממש [ואף הזכיר בפני את השמות, וחלקם בודאי היו מוכרים לאברכים כאן וכבר נלב"ע, אלא מכיון שיש ביניהם החיים עמנו כיום לאו"ט, לא אזכיר שמם ברבים]. והאחרים שנכתב שככלל שמרו הסדרים, אך נמצא אצלם גם מקרה אונס, מצא שאמנם כולם בעלי בתים יראי ד' יודעי ספר וקובעי עיתים לתורה, אך אף אחד מהם לא נשאר ולא גדל להיות מגדולי התלמידי חכמים כיום'. עד כאן המעשה. כמדומני", סיים רבינו את דבריו, ואמר: "די במעשה זה לענות על כל השאלות בענין שמירת הסדרים..."

בדבריו לאברכים היה חוזר ומעורר, שצריך שתהיה אהבה ואחוה בין האברכים. אמנם, באים לכולל בשביל ללמוד, אבל צריך שתהיה אחוות אחים בין האברכים, וכל אברך צריך לשים לב על מצבו של חברו, להאיר תמיד פנים איש לרעהו, ולחפש הזדמנויות לשבח את השני ולומר לו מילה טובה. והיה חוזר ומזכיר בכאב מקרים ששמע עליהם, שאברך היה חולה לתקופה, או שאחד מבני ביתו היה חולה, וכן מקרים שונים אחרים של קשיים שעברו על אברך פלוני, וחבריו לכולל לא ידעו כלל על המצב שעבר עליו, ועל הקושי שהיה לו. מעומק לבו היה תמה: "הלא נושא בעול עם חברו - מלבד המצוה של חסד, זה מקנייני תורה! לשאת בעול הכוונה להרגיש את מצבו כאילו זה מצב שלך, ואין קורה שלומדים יחד על ספסל אחד, ולא מרגישים במצבו של השני? אם ח"ו נראה לאברך שיש לחברו מצב שצריך עזרה או סיוע, הרי שחובת האברכים בני הכולל, בחכמה ותבונה, למצוא את הדרכים לסייע בידו!".

(מתוך הספר 'רבי מיכל יהודה')

הרב וואזנר ניעור מעיסוקיו, הרים את ראשו לעבר הקבצן, וקידם את פניו בחיוך רחב ובמאור פנים בברכת 'שלום עליכם'. הוציא מכיסו סכום מסוים והעניק לו מתוך כבוד מופגן, והבעת חמלה ליהודי מר נפש וקשה יום, שאולץ בדחקותו לכתת רגליים, לקבץ כספים ולהתבזות לצורך מחייתו. כשראה זאת הגוי, נאלץ גם הוא מדרכי הנימוס להוציא פרוטה ולהעניק לאיש...

מאוצרותיו של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

בכל העולם אל תוך משכן קטן וצר, כדי לשכון בתוכנו. היש פעולת חיבה גדולה מזו? היש הענקת אהבה יתרה מזו? הבחירה הזאת, כביכול, של הבורא אשר 'מלוא כל הארץ כבודו', 'לעזוב' את כל הבריאה כולה, המספרת את שבחו, גדלותו ומלכותו, ו'להצטנף' בפניה אחת קטנה העשויה מיריעות עיזים, אך ורק משום שאותה הכינו לו כלל ישראל, בדם לבם ותמצית אהבתם, הרי זו אות אהבה והחזרת חיבה שאין למעלה הימנה. "הדא הוא דכתיב 'אהבתי אתכם אמר ה'". נפלא!

'עשה לי קיטון שאדור אצלכם'...

הגאון הצדיק רבי יוסף סלאנט זצ"ל, בעל ה'באר יוסף', מאיר כדרכו באור יקרות: הנה חז"ל אומרים במדרש (שמות רבה תרומה לג, א) כך: "...ויקחו לי תרומה", הדא הוא דכתיב 'כי לקח טוב נתתי לכם תורת' אל תעזבו', אל תעזבו את המקח שנתתי לכם. "משל למלך שהיתה לו בת יחידה, בא אחד מן המלכים ונטלה. ביקש לילך לו לארצו וליטול אשתו עמו, אמר לו: 'בתי שנתתי לך יחידית היא, לפרוש ממנה איני יכול, לומר לך אל תטלה איני יכול, לפי שהיא אשתך. אלא זו טובה עשה לי, שכל מקום שאתה הולך, קיטון אחד עשה לי שאדור אצלכם'..."

"ועשית יריעת עיזים" (שמות כ"ז, ז) "אהבתי אתכם אמר ה'" (מלאכי א', ב')

ב'מדרש תנחומא', על הפסוק 'ועשית יריעת עיזים', מובא לשון מופלא: "הדא הוא דכתיב (מלאכי א', ב) 'אהבתי אתכם אמר השם!'" את הסבר הדברים ועומק כוונת דברי חז"ל אלו, היטיב להסביר המשגיח הגאון הצדיק רבי אליהו לופיאן זצ"ל, בספרו 'לב אליהו'. שהרי לכאורה במבט שטחי נדמה, כי אין כל קשר בין הפסוקים? אך במתק לשונו שפך בעל ה'לב אליהו' אור בביאור העניין: כשהאדם מתבונן בכל נקודה ובכל פרט בבריאה, יכול הוא בנקל להבחין בהשגחה הפרטית ובגדלות הבורא שנבטת מכל פינה ומכל זווית בבריאה. דוגמא חיה לכך הביא רבי אליהו ממעשה שהיה: בזמנו חי יהודי פרופסור ל'בוטניקה', מלומד גדול בכל ענייני הצומח - האילנות, העשבים והפרחים למיניהם. אשר מתוקף עיסוקו התעמק וחקר רבות אודות השתילים השונים, אופן גידולם, תוצרתם, הישרדותם ועוד.

לאחר תקופה מרובה של התמחות בנושא, התבונן בחכמה הגדולה הטמונה בבריאה, על אלפי ורבבות הצמחים השונים הקיימים בה, והגיע בדעתו לידי הכרה, שלא תתכן מציאות כזאת שאין מנהיג לבריאה, המשגיח עליה ומפעילה בכל רגע ועת. מכאן הגיע למסקנה נוספת, שגם לא יתכן שהבורא לא יודיע לברואיו על מציאותו. מאז נהפך למאמין גדול בעקרי האמונה, ואוהב נלהב לתורה ולומדיה. בסופו של דבר, מרוב התפעלותו האישית מהכרת האמונה שהשיג, החליט הלה שהיה עשיר גדול ובעל נכסים, לצוות את כל רכושו לטובת היכלי תורה וישיבות. פעולה זו גרמה בזמנו הדים רבים בקרב חברי וידידיו, שלא הבינו מה מתחולל עם האיש ששינה את דעותיו בצורה כה קיצונית, מן הקצה אל הקצה ממש. לאחר מותו התנהל משפט ארוך בין 'ועד הישיבות' לממשלה הפולנית, שלטשה עין על נכסיו המרובים...

בכך, הסביר ה'לב אליהו' היטב את דברי המדרש "'ועשית יריעת עיזים' - הדא הוא דכתיב 'אהבתי אתכם אמר ה'". הרי כל הבריאה כולה זועקת את השבח 'מה רבו מעשיך ה'". בכל פינה שאתה פונה - יכול אתה להבחין בגדלותו של הבורא, ובהכרה של 'אין עוד מלבדו'. למרות כן, צמצם הקדוש ברוך הוא את שכינתו המצויה והניכרת

"כך אמר הקדוש ברוך הוא לישראל: נתתי לכם את התורה; לפרוש הימנה איני יכול, לומר לכם אל תטלוה איני יכול, אלא בכל מקום שאתם הולכים - בית אחד עשו לי שאדור בתוכו שנאמר 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם'".

שואל ה'באר יוסף' שאלה עצומה: ראשית מה פשר דרשת חז"ל הזאת? מה השייכות בין הפסוק 'ויקחו לי תרומה' לפסוק 'תורת אל תעזבו' גם יש להבין מה הוסיפו חז"ל במשל עם בת המלך?

אלא, כפי המבואר במדרש, עיקר בניית המשכן הוא כדי שתהיה לקדוש ברוך הוא אחיזה עם התורה הקדושה שנתן לנו. התורה דומה במשל לבת המלך, אשר לעזוב אותה אינו יכול, ולקחת אותה מעמנו גם כן אינו יכול, משום שכביכול נישאנו עם התורה. לכן מבקש ה' יתברך מאתנו שנעשה לו קיטון אחד, כדי שבכל מקום שנלך, וכל הוא להיות בקרבת התורה.

וכאן מוסיף ה'באר יוסף' הארה נפלאה על דברי המדרש: הדבר פשוט הוא, כי כאשר חפץ המלך לדור יחד עם בתו וחתנו בבית אחד, אין זאת אלא כאשר חתנו מכבד אותה כראוי, שהרי השמחה וההנאה למלך, היא לראות את בתו האהובה, בכבודה ובהידורה. אך אם החתן אינו מכבדה כראוי ועוזב אותה לנפשה, אזי צער גדול הוא למלך לדור עמם בכפיפה אחת, לראות כל העת בבושתה ועזבונה. אין הוא מסוגל לחזות בעיניו כיצד בתו ננטשת, ועל כן מסלק הוא את עצמו מלהיות בקרבתה.

כדמיון הזה, יש להמשיך את הקשר של הקדוש ברוך הוא עם כנסת ישראל. אם חס וחלילה עוזבים בני ישראל את התורה, אינם לומדים אותה או שאין מקיימים את מצוותיה כראוי, הרי זה כאלו נטשו את בת ברייתם, שאז כבר אין חפץ בעליונים לבוא לשכון בתוכם. משום שכל הענין שהשכינה באה לשכון בתוכנו, כאמור, נובע מתוך רצונו יתברך לדור קרוב עם התורה, אך כשאין התורה בכבודה ובהידורה בישראל, אז גם השכינה מסתלקת לה.

מעתה יובנו היטב דברי המדרש: הן דיוק הלשון ויקחו לי תרומה, שהתורה שמה דגש על 'לי' - בעבורי, משום שעל ידי בניית המשכן הם מביאים את השכינה לדור עמהם, והן אזהרת הפסוק 'תורת אל תעזבו', שלא יעזבו את התורה, כי בשבילה אני משרה את שכינתי, וכאשר יכבדו ויקיימו את התורה, תהיה היכולת לנותן התורה לדור בינינו.

דברים מופלאים אלו מחייבים כל אחד ואחד מאיתנו להיזהר ולהישמר עד מאד שלא לסלק את השכינה מקרבנו. נטישת התורה, דרכיה ומצוותיה, הרי זה כמי שמסלק במעשיו את השכינה מישראל.

לאחר פטירת דודי, עמוד ההוראה, מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שחתי בהתפעלות להגאון רבי אריה פינקל זצ"ל, ראש ישיבת מיר-ברכפלד, כי שמעתי מאחד מהגדולים שהמליץ על הרב אלישיב את הכתוב: "שמחה לאיש במענה פיו" (משלי טו, כג), והסביר שמקור השמחה שהיתה שרויה על פניו תמיד, הוא מכח ה'מענה לשון' שהיה לו בכל ענין, בכל סוגיה ובכל שאלה.

רבי אריה שמע את הדברים והגיב בפליאה: "זה ודאי נכון, אולם במקרה של הרב אלישיב לפסוק זה אנו זקוקים? הרי חז"ל אומרים במדרש 'משל למלך שהיתה לו בת יחידה, בא אחד מן המלכים ונטלה'". כך צטט רבי אריה את כל המדרש שהזכרנו כעת, תוך שהוא מטעים את סוף דברי המדרש: "אלא זו טובה עשה לי, שכל מקום שאתה הולך, קיטון אחד עשה לי שאדור אצלכם..."

"זוהי התורה הקדושה", הטעים רבי אריה, "בכל מקום שהאדם נמצא, אם הוא לומד תורה, הקדוש ברוך הוא עמו. והרי מרן הרב אלישיב זכה לשבת בבית ה', לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו כל ימי חייו, וכשאדם יושב בבית ה' הרי הוא שרוי כל העת בבחינה של 'לחזות בנועם ה'". וכי הדבר טעון הצדקה או הסבר מאין מקור שמחתו? הוא הרי נמצא עם הקדוש ברוך הוא כל הזמן! אדרבה, אילו לא היה שרוי הרב אלישיב בשמחה, היה עלינו להתפלא!..."

יסוד זה שהואר והבהיק שבעתים על ידי רבי אריה, פתח צוהר אל תוכן מהותו ומקור שמחת חייו של רבי אריה עצמו. אל אותה שמחת החיים המוכרת, פורצת הגבולות, שהיה נתון בה בכל עת. רבי אריה העיד פעם כמשיח לפי תומו: "מאז ימי שחרותי הייתי תמיד עומד ודבק ב'שוית ה' לנגדי תמיד'!". לאור זאת, כשהאדם שרוי בכזו דבקות בתורה ודבקות בקדוש ברוך הוא, ברור מדוע היה תמיד שרוי בשמחה אמתית, שמחה שאין לה סוף.

לפי שכלו כן יהי הלולו'

בשנים שלמדתי בישיבת רז"ן בבני-ברק, שימש בה כראש הישיבה אחד מפארי גדולי ירושלים וצדיקיה, הגאון הצדיק רבי חיים בריס זצ"ל, והיתה לי הזכיה לשמע ממנו אז שיעורים ושיחות מוסר. דבריו היו נאמרים בטעם זקנים ובחן מיוחד שערבו לאזני השומעים. זכורני ביאור נפלא ששמעתי ממנו, לבאר כוונת הדברים הנאמרים ב'ויצרות' לפרשת שקלים:

"ועד מקום שאנוש יכול למנות, נמסר לו למדוד וגם למנות, לפי כחו ולפי מעוט חילו, הקצב לו מעוט הון שקלו, ולפי שכלו כן יהי הלולו'". רבי חיים הסביר פירושם של דברים כך:

הנה לעצם בניין המשכן היה כל אחד מוסר כפי מה שליבו חפץ, כפי שנאמר: "כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה' זהב וכסף ונחושת" (שמות לה, ה). אבל עבור יסוד המשכן - האדנים, היה צריך כל אחד מישראל להשתתף במידה שווה, סכום של מחצית השקל בלבד. סכום פעוט, שווה לכל נפש, העשיר לא הרבה והדל לא המעיט מסכום זה.

אך למרות כן, חשיבות התרומה היתה חלוקה ושונה לגמרי בין בני האדם השונים, ונמדדה לפי ערך מחשבתו והערכתו של כל איש ואיש בפני עצמו כלפי התרומה. זהו שנאמר: 'לפי שכלו כן יהי הלולו'.

הוא ניסה לתאר באוזניו כיצד נראו פני הדברים:

משה רבינו דיבר אל כל ישראל, והשמיע להם את דבר השם על עניין מחצית השקל. הוא ביקש מכולם לשאת בעול שווה בשווה, העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט. והנה, לפנינו שני אנשים שעמדו

02-5609000 **ולמזל**

ԱՌԼԵ ԿԱՆԿԱՆ ԱՌԱՅԱՆ ԵԿԱՆՈՒՆ ԵՆԴԱՆ
ՀԺՆԱՄԱՆԱՆ ԱՄՆԱՆ ԵՆԼ ԵԿԱՆՈՒՆ ԱՌԱՆ ԵՆԼ
ԱԿՏԱՆ ԱՌԱՆԱՆ ԿԱՆԿԱՆ ԿԱՆԿԱՆ ԵՆԼ

LEIUS NLEIUS**

[illegible]

„ЛУАТН ЗЕТН ТАИ“

אֵלֶּיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְלֹא לְאִישׁ אֶחָד מִן־אֲנָשֵׁינוּ.

[illegible][illegible][illegible]

ALLU, MAILA, CLUID ALLU AALU.

אין אונזערע צייטן וועלכע פארלאנגט א גרויסע קראפט און
א גרעסערע שטארקייט, איז דאס נאך מער באמערקליך.

(ԱՄԼ ԼՁԳԼ ՆՐԱԼԿ.ԼԻ ՆԱՀՆ.)

וְיִשְׂרָאֵל יִשְׁמַח בְּיְהוָה אֱלֹהֵי הָאֲדָמָה׃

[illegible][illegible]

מִי־יָדוּעַ הָיָה לָנוּ הַיּוֹם
 הַזֶּה וְהַיּוֹם הַזֶּה הָיָה
 לָנוּ הַיּוֹם הַזֶּה וְהַיּוֹם
 הַזֶּה הָיָה לָנוּ הַיּוֹם הַזֶּה
 וְהַיּוֹם הַזֶּה הָיָה לָנוּ הַיּוֹם
 הַזֶּה וְהַיּוֹם הַזֶּה הָיָה לָנוּ

רציתי ליטול את הכסף מכסף הפקדון, שהפקדתי בגמ"ח. אך הרי ר' חיים הציע לי להשאירם בגמ"ח. והנה היום מתקשר אלי יהודי, הזכיר לי נשכחות על דמי תיווך שהוא חייב לי מלפני שנים וביקש את מספר חשבון הבנק שלי, כדי לשלם את החוב הישן-נושן. "אכניס לך לחשבון 20,000 שקל", הוא אמר...

המשפט התמוה של שר התורה, שהוסבר לפי גמרא מפורשת • 20,000 שקל שהגיעו בחזרה • ומה החפץ חיים היה עושה עם הכסף?

הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

"איש אשר ידבנו לבו" (שמות כ"ה, ב')

המעשה הבא שתקראו כעת אירע לפני כשמונה שנים. הגיע אלי לכולל 'מודרש אליהו' אברך מופלג מעירנו, מגדולי בעלי החסד באלעד, וביקש שאכתוב בעבורו דף- שאלה למו"ר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א. האברך סיפר כך: "ישנו זוג שחמש שנים לא נולדו להם ילדים. הראתי להם את דברי החפץ חיים בספרו 'שם עולם' (ח"א ח), הכותב כך: 'אודות האנשים המחפשים סגולות, הסגולה היותר טובה שבעולם היא עצת חז"ל, ובעיני ראיתי מעשה נורא שהיה בענין זה. איש אחד שלא היו לו בנים, ובא לפני חכם שיתן לו עצה וסגולה לענין זה, והשיב לו: 'איני יודע סגולות, אך עצתי שתעשה גמ"ח קבוע בעיר, אולי יתן ה' שבזכות מדת החסד שתתנהג עם אנשים יתחסד השם יתברך עמך ויתן לך בנים'. ושמע לעצתו, ועסק הרבה בענין זה עד שעשה גמ"ח קבוע בעיר, והוא קיבל על עצמו המצוה להתעסק בענין זה להלוות על משכונות, ועשה פנקס עם תקנות לענין זה כנהוג. ובתוך התקנות היה כתוב שפעם אחת לשלש שנים, יתאספו הכל ויעשו סעודה שיהא חיזוק למצוה זו. ויהי בכללות השלש שנים נולד לו בן, ולאות שהוא בזכות המצוה, אירע יום שמיני למילתו ביום שהיה כתוב מקדם זמן לאסיפתם. ועסק האיש הנ"ל הרבה במצוה כמה וכמה שנים, ובתוך משך השנים האלו נולדו לו כמה בנים".

לכן - מספר לי האברך האלעדי- "הצעתי להם להקים גמ"ח וכך יזכו לילדים. מאחר שלא היה להם כסף להקים גמ"ח, נתתי להם את כספי חסכוניותי, 20,000 שקל, והצעתי להם להקים בו גמ"ח. הם נאותו, קנו כספת קטנה ופתחו גמ"ח להלוואות קטנות. ואכן, תוך פחות משנה נולדה להם בת. כעת אני זקוק בדחיפות לכסף שלי, שהפקדתי בידם להקמת הגמ"ח, אך אני חושש ליטול את כספם ולמוטט בכך את הגמ"ח, המבוסס כמעט כולו על ה-20,000 שקל שלי, ואני רוצה להתיעץ עם מרן הגר"ח שליט"א על הענין". "ומדוע שלא תקח את הכסף?", שאלתיו, "הרי זה כסף שחסכת לעצמך, לתועלת בני משפחתך ופרנסתך?".

האברך הראה לי את המשך דברי ה'שם עולם', המספר כך: "ברבות הימים שכח טובותיו של הקב"ה, ובא לפני החכם ובקש ממנו שהיות שהוא טרוד והגמ"ח גדל, וגם יש אנשים מפקפקים עליו, על כן יראו למנות נאמן אחר שיעסוק בגמ"ח. והחכם מיאן בזה, באומרו שבודאי מישאו אחר לא ינהיג הגמ"ח בטוב כמותו. אך כאשר הירבה להפציר בחכם שיעשה בקשתו, הוכרח להסכים לדבריו, ובררו נאמן אחר תחתיו לעסוק במצוה. ויהי ממחרת, בא אצל החכם ויספר לו איך שקרה לו דבר נורא הלילה הזה, שנחנק לו ילד קטן אחד, ויחזור ויאחו במצוה זו. הנך רואה בעליל, שבזכות החסד נולדו לו בנים, וכאשר נסתלקה מדת החסד התחילה מדת הדין להתגבר עליו. ועל כן יראה האדם להחזיק במצוה זו ולא להרפות ממנה".

טען האברך: "אני חושש שאם אקח את הכסף שלי, הגמ"ח ייסגר מייד וישנו חשש, חלילה, ממה שכתב ה'חפץ חיים' זי"ע על הפסקת הגמ"ח. זאת לא הפקדה רגילה בגמ"ח, שכמוה יהיו רבים אחרים. זאת הפקדה כספית, שאם אטול אותה, כל הגמ"ח יתמוטט. לכן אני רוצה לשאול מה לעשות".

שאלתיו: "ואם מרן שליט"א יגיד לך שתשאיר את הכסף והקב"ה יעזור לך ממקום אחר, תסכים להשאיר את הכסף בגמ"ח?" השיב האברך: "בודאי! אני סמוך ובטוח שאם כך יאמר הרב, אזי

"אם כל יהודי יפקיד, אפילו מאה ש"ח לחודש, בהוראת קבע לגמ"ח המקומי" - אמר לי השבוע מנהל גמ"ח - "הרי שכספי ההלוואות שבגמח"ם יגדלו עשרת מונים"

אך הרי ר' חיים הציע לי להשאירם בגמ"ח. והנה היום מתקשר אלי יהודי, הזכיר לי נשכחות על דמי תיווך שהוא חייב לי מלפני שנים וביקש את מספר חשבון הבנק שלי, כדי לשלם את החוב הישן-נושן. "אכנים לך לחשבון 20,000 שקל", הוא אמר, וכך עשה, והנה ברכת מרן שליט"א התקיימה במלואה, תוך מספר ימים. 20,000 ש"ח השארתי בגמ"ח והנה קיבלתי 20,000 ש"ח..."

התרגשתי והשבתי לו: "ש'צדיק מושל ביראת אלוקים' ושברכת צדיק עושה רושם, ידענו כולנו. הרי זה כתוב בחז"ל במקומות רבים. אך אני מתפעל דוקא מאמונת החכמים הפשוטה שלך. הרב אמר להשאיר את כספי חסכוניותך בגמ"ח ואתה ביצעת את זה מיד, ללא ספיקות והיסוסים, והנה, בגלל אמונתך התמנה זכית לקיום הברכה במהירות ובהשגחה גלויה..."

האם לתת הלוואות לאברכים שקונים דירות ומשכירים אותם?

לפני כמה וכמה שנים נכנסתי עם ראשי קופת גמ"ח 'חניכי הישיבות' באלעד, רבי בן ציון שטיינמן ורבי צבי ארלבוים, אל מו"ר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, כדי לשואל סדרת שאלות בענייני הגמ"ח. במהלך השיחה סיפר לנו מרן שליט"א שגם לו עצמו היתה קופת גמ"ח שפעלה בכולל "חזון איש" ומרן שליט"א הלווה דרכה הלוואות לאברכים שהיו זקוקים לכך. הרב"צ שטיינמן העיר ששמע שמרן שליט"א לא נתן הלוואות נוספות, למי שלא השיב את ההלוואה בזמן, ומרן שליט"א אישר את הדברים, אך הוסיף ואמר שאין לקבוע מסמרות בדבר ועל גבאי הגמ"ח לבדוק האם האיש נאנס ולכן איחר בפרעון ההלוואה, או שפשע ולכן לא השיב את ההלוואה. רבנו שליט"א הורה שגם בדיני הלוואה, "עניי עירך קודמין", ושאינן כללים ברורים בשאלה האם לחלק סכומי הלוואה קטנים להרבה אנשים או לחלק סכומים גדולים יותר למספר מועט של לווים. על שאלות רבות השיב מרן שליט"א שהכל לפי ראות עיני הגבאים, ומאחר שמפקדי הכספים בגמ"ח הפקידו את ממונם

הכסף יגיע אלי ממקום אחר."

כתבתי לרבנו שליט"א שמחזיק דף זה שואל את שאלתו הנ"ל. בצהרים מתקשר אלי האברך, שמח ונרגש. "נכנסתי לר' חיים, הוא קרא את דף השאלה ואמר לי: "הקב"ה ידאג לך, בינתים תשאיר את הכסף בגמ"ח..."

"כמה זמן?", שאלתי, "חודש? חודשיים?"

"עד שתהיה בן תשעים ושתיים..." השיב לי ר' חיים ובת צחוק מרחפת על פניו.

"ומה יהיה כשאהיה בן תשעים ושתיים?", שאלתי ור' חיים השיב שאז אראה כבר מה לעשות עם הכסף..."

כך מספר לי האברך, מאושר בעליל. "זכיתי לברכה לאריכות ימים עד גיל תשעים ושתיים!", שמח.

השתתקתי לרגע ואמרתי לו: "מנסיוני, כל משפט שר' חיים אומר, אפילו בזמן חדווה, אפילו בצורה שנראית כשיחה אגבית, מבוסס על גמרא, מדרש או חז"ל. הבה וננסה לחשוב מדוע ר' חיים אמר לך שתזכה דוקא לתשעים ושתיים שנה".

ואז נזכרתי בגמרא מפורשת. "בגמרא במועד קטן דף כ"ח ע"א נאמר: "אמר רבא חיי בני ומזוני לא בזכותא תליא מילתא, אלא במזלא תליא מילתא. דהא רבה ורב חסדא תרווייהו רבנן צדיקי הוו, מר מצלי ואתי מיטרא ומר מצלי ואתי מיטרא. רב חסדא היה תשעין ותרתינן שנין, רבה היה ארבעין". הנה גמרא מפורשת שרב חסדא חי 92 שנה. וכתוב על הגמרא הזאת בראשונים ובאחרונים שלמרות שהמזל קובע את זמן חיי האדם, אך מי שעושה צדקה, זוכה לחיים ארוכים. ה'באר שבע', למשל, כותב כך: "שאני מצות צדקה שהיא מחולקת משאר כל המצוות בזה שבשאר מצוות כתיב "לא תנסו את ה'", ובמצוות צדקה כתיב "ובחנוני נא בזאת"..." הרי ה' יתברך אמר בפירוש שהוא רוצה וחפץ שתהיה מצות צדקה מכוונת להנאתנו ולתועלתנו... ושאמר רבא "בני חיי ומזוני לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא", הא ודאי דלא אמר כן אלא דוקא בשאר מצוות, חוץ מצדקה".

"הרי לך", אמרתי לאברך, "ר' חיים לא הזכיר סתם כך, במקרה, תשעים ושתיים שנה. כוונתו היא, כדרכו בקודש, לדברי חז"ל או להקשר על פי דברי חז"ל. והנה בגמרא מובא שרב חסדא חי 92 שנה, ומובא בספרים שבזכות הצדקה ניתן להאריך ימים, למרות שנגזר על האדם מספר שנים פחותות, אפילו 92 שנה..."

לאחר שיחתנו עלעלתי מעט בספרים וראיתי בכתבי רבי צדוק הכהן זצ"ל (פרי צדיק, פרשת ראה) המביא מדברי הזהו"ק בהרחבה ומסביר שרב חסדא, שדבק באופן מיוחד במידת החסד, זכה לאריכות ימים מופלגת. "וכן רב חסדא שמו מורה על רב חסד, ומצינו (גיטין ז, א) "חסדא שמך וחסדאין מילך". ואברהם אבינו ע"ה שהיה מרכבה למדת החסד, כתוב בו "ואברהם זקן בא בימים"..." אתם צריכים לברך אותי"

שבוע בדיוק לאחר מכן, התקשר אלי אותו אברך וסיפר בהתרגשות: "הייתי אמור לשלם מחר ל'בתים מאכער' את שכרו על התפילין של בני ורציתי ליטול את הכסף מכסף הפקדון, שהפקדתי בגמ"ח.

על דעת הגבאים, על כן הגבאים עצמם אמורים לקבוע בכל שאלה המתעוררת בפניהם, בשום שכל ובכבוד ראש.

שאלנו את ר' חיים על תופעה מסוימת, בהם אנשים צעירים רוכשים דירות להשקעה, כדי שיוכלו בעתיד לחתן ילדיהם ביתר כבוד ומרן שליט"א השיב שלפעמים יש בכך פגם במידת הבטחון, "אבל זה לא ענין שלכם. אתם צריכים להלוות למי שיכול לעמוד בזמני הפרעון". הר"א ארלבוים סיפר למרן שליט"א שישנם אברכים שמעדיפים ליטול משכנתא ולרכוש דירה נוספת, כשילדיהם עדיין קטנים, מאשר ליטול משכנתא לרכישת דירה לילדים רק לאחר אירוסיהם, ושאל האם יש בכך בעיה. מרן שליט"א השיב שהתופעה מוכרת לו ו"אפשר לעשות כך. כל אחד יעשה כרצונו, ואם הם צריכים עזרה- תחליטו בעצמכם, כגבאים, האם ראוי לעזור להם, או להעדיף אנשים אחרים, שצריכים הלוואות דחופות יותר".

בסיום השיחה ביקשו הגבאים ברכה ושר התורה השיב: "אתם מבקשים ברכה? אתם צריכים לברך אותי. אתם הרי גבאי צדקה!..." ובשעה שהתקשורת החילונית וחבריהם מנסים להשחיר את פנינו בכל דרך אפשרית, הבה ונשאל אותם: האם ישנו ציבור אחד בעולם, מלבד הציבור החרדי, שמפקיד את כספי חסכונו בגמח"ס ולא בתוכניות חסכון נושאי רווחים, רק כדי לעזור לאחרים?!

המציק קיבל הלוואה מהאיש שהוא התעלל בו

סיפר לי הרה"ג רבי צבי ארלבוים שליט"א, ממנהלי גמ"ח 'חניכי הישיבות' באלעד: "לפני שנים לא מעטות התגוררו שני יהודים בעירנו, ראובן ושמעון. שניהם היו צהובים זה לזה ולא הסתדרו ביניהם, בלשון המעטה. ראובן הרחיב את דירתו, היה חייב לשלם לקבלן ונוקק להלוואה דחופה. הוא נרשם ברשימת הממתנים להלוואה גדולה ובכל יומיים-שלשה היה מתקשר לשאול האם כבר תורו הגיע, אך לא, התור עדיין לא הגיע והאיש היה מתוסכל. ואז הגיע אלי לגמ"ח שמעון, זה שרב איתו במשך תקופה ארוכה, והפקיד בגמ"ח סכום של \$ 15,000. הבטתי ברשימת הממתנים להלוואה והנה, הגיע תורו של ראובן. הייתי בהלם מהסיטואציה, אך מכיון שהגיע תורו, התקשרתי לראובן והודעתי לו בשמחה שמוכנה לו הלוואה בת \$ 15,000. ראובן הגיע, נטל את ההלוואה ושב לביתו שש ושמה. כיון שכעת, כשהוא נרגע מההלוואה שקיבל, נותר לו זמן פנוי. בכל מהלך השבוע שלאחר מכן, גרם ראובן לשמעון הרבה עגמות נפש...

"לא הייתי רגוע", מספר הרב ארלבוים, "ראיתי בעיני כיצד ראובן נהנה מכספי הפקדון ששמעון ירבו הפקיד בגמ"ח.

"פניתי לאחד מגדולי ישראל וסיפרתי לו את הסיפור. הוא השיב לי כך: "מובא בספרים הקדושים שלפעמים יהודי זוכה ורואה כיצד הקב"ה מנהל את עולמו בדרכים לא שגרתיות. הנה ראית בעיניך שההשגחה העליונה גזרה ששמעון ילווה סכום כסף גדול לראובן, אך מכיון שבדרך רגילה, שמעון לא היה מלווה סכום כזה לאדם שמיצר את צעדיו, גילגלה ההשגחה העליונה שאתם, מנהלי הגמ"ח, תהיו המתווכים להוצאת ההלוואה אל הפועל, מבלי ששניהם בכלל ידעו על כך..."

הלוואה לכולל או לאדם פרטי?

מעשה שהיה: יהודי תורם בכל חודש במשך שנים 10,000 ₪ לכולל חסידי גדול ומפואר בעירנו. כעת התורם צריך הלוואה של 300,000 ₪, ואומר שאם יקבל הלוואה מגמ"ח ולא מהבנק, ימשיך לתרום לכולל 10,000 ₪ בחודש. ראש הכולל החסידי ביקש מגמ"ח ידוע להלוואה לאותו תורם, כדי שימשיך לתרום לכולל סכום כה גדול מבחינת הכולל, אך מנהלי הגמ"ח טענו שהלוואות בסדר גודל כזה, הם מעניקים רק למוסדות, אך לא לאנשים פרטיים.

טען ראש הכולל: גם כאן ההלוואה נחשבת להלוואה למוסד, כיון שהכולל מרוויח תרומה גדולה מאותו אדם. אם הגמ"ח לא ילווה לו והוא יאלץ לשלם ריבית גדולה לבנק, אז הכולל יפסיד.

שני הצדדים ביקשו ממני שאשאל את מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א והם ינהגו ככל שיוורה להם. שטחתי את השאלה ע"י ידי הטוב רבי יעקב קניבסקי שליט"א, ומרן שליט"א השיב שהצדק עם ראש הכולל. הלוואה שממנה ירוויח הכולל, נחשבת להלוואה לכולל, למרות שההלוואה עצמה ניתנת לאדם פרטי.

הרמב"ם, הטור והשולחן ערוך כתבו שישנה מצוות עשה מהתורה להלוות כסף ליהודים. הרמב"ם והשו"ע קובעים שהמחזיק ביד ישראל ונותן לו הלוואה כדי לחזק ידו עד שלא יצטרך לבריות, הוא אחד מהדברים שבמעלה הגדולה שאין למעלה הימנה במעלות שיש בצדקה, ועל זה נאמר: וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו גר ותושב וחי עמך, כלומר החזק בו עד שלא יפול ויצטרך, נוסף על מה שמקיים מצות עשה המיוחדת להלוואה עצמה. חז"ל אמרו שגדול המלוה יותר מן העושה צדקה, שזה הנוטל צדקה כבר נצרך לשאול, וזה עדיין לא הגיע למדה זו, ואינו בוש בדבר, והתורה הקפידה על מי שימנע מלהלוות לעני. הסמ"ג כותב שהנמנע מלהלוות לעני נקרא בליעל וחוטא, שנאמר בתורה הקדושה "השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר וגו' וקרא עליך אל ה' והיה בך חטא".

רבים חוסכים מעט כסף לצרכי נישואי ילדיהם או לצרכים אחרים. "אם כל יהודי יפקיד, אפילו מאה ש"ח לחודש, בהוראת קבע לגמ"ח המקומי" - אמר לי השבוע מנהל גמ"ח- "הרי שכספי ההלוואות שבגמח"ס יגדלו עשרת מונים. אדם חושב לעצמו שמאה שקלים לא ישנו את המצב, אך כאשר פרוטה לפרוטה מצטרפת, נגיע לסכומים גדולים, שיוכלו לסייע להרבה משפחות, לראשי כוללים- לשלם משכורות בזמן, לצרכי הרחבת או רכישת דירות, להלוואות הניתנות לחולים לצרכי טיפולים רפואיים, ולאנשים שצריכים הלוואה זמנה, כדי "לגמור את החודש".

בכל מקומות התורה ישנם גמח"ס מבוססים, המנוהלים על ידי אנשים נאמנים ואחראיים. כל המפקיד את כספו, יוכל לקבלו בחזרה בהתראה של מספר ימים, כפי תקנוני הגמ"ח השונים. בהוראת קבע ובהפקדה חודשית קבועה אנו זוכים לחסון את כספינו במקום הטוב ביותר, עם התשואה הגבוהה ביותר בתבל, כזו שאדם אוכל את פירותיהם בעולם הזה והקדן קיימת לו לעולם הבא.

אנשים חושבים שבשביל לגדול, בשביל להצליח, צריכים תנאי בסיס: צריך כשרונות, צריך כסף, צריך תעודות, צריך להיות כריזמטי, בעל כושר נאום, לדבר בפני רבבות, להלהיב את הציבור, להיות מזכה הרבים, להקים רשת של חסד חובק עולם. ומה יעשה האברך הפשוט, הבחור הממוצע שלא נראה מרשים במיוחד, לא זי ולא הדר? האמת היא שיש כאן טעות נוראה! הסוד של הגדלות בתורה הוא, שלא חייבים את כל הכישורים וכל הכריזמטיות. לא צריך שום תנאים! "לא ברעש ד", "לא בחיל ולא בכח".

אנשים גדולים - הדמות שלהם קוסמת ומקרינה ומשפיעה עד סוף העולם, בלי שום תפקיד ומעמד, בלי כושר רטורי ונאום. המילה שלהם הולכת עד סוף העולם. מגדלת ומרוממת על כל המעשים. זה שיושב ולומד דף ועוד דף כל יום בשקט וצנעה...

איך אדם כמו הגאון או כמו ה'חזון איש', שלא היה להם שום תפקיד ושום מעמד רשמי... הם יכלו להישאר עלומים באיזה בית כנסת כל החיים - ואורם זרח מסוף העולם עד סופו? כי האמת שאין גדול בתורה שצמח בדרך הטבע! זה הכל סייעתא דשמיא! אם אדם עושה את שלו, תורתו עומלת לו במקום אחר. מ'דארף טאהן, נישט אופטאהן, והכל סייעתא דשמיא. אנחנו לא מנהלים, אנחנו רק השליחים, הכל כאשר ציווה ה'.

אמר לי היום הגאון ר' דוד הופשטטר שליט"א, שבחיים הוא לא חלם להגיע לאן שהוא הגיע. זה הכל סייעתא דשמיא! צריך לדעת שהכל מונהג בידי אב הרחמים. כי לא יטוש ה' עמו. אנחנו צריכים לעשות את שלנו, ואי אפשר לדעת מה פועלת טיפת מסירות נפש.

יש בסין עץ שנקרא במבוק. אחד גידל אותו בגינה, השקה אותו, שם דשא וחום. שבועיים, חודש, חצי שנה, שנה - לא גדל כלום. שנתיים, הוא לא מתייאש. שלוש שנים, יום יום - שום דבר לא צמח. ארבע שנים, הכל צמח חוץ מזה. בשנה החמישית - פתאום ביום אחד צמח מטר. שלושים יום, צמח לגובה עשר קומות, שלושים מטר!! אסור לזלזל בטיפה אחת של מים.

אנחנו רגילים בשגרת החיים. אי אפשר לדעת מה דף אחד עושה, מה ברכה אחת עושה, מה תפילה אחת, עוד חינוך ועוד תורה ועוד תפילה. זה נראה רצף אחד גדול. יום אחד זה תופס גובה, ופתאום הכל צומח. מה אנחנו בעצם רואים כאן? למה באנו דווקא לכאן להתפלל ולשפוך דמעות? המקום הקדוש הזה, הוא מקור הכח של מסירות נפש! קמאי מסרי נפשיהו אקידוש ד' - נעשו להם ניסים. בקעו שערי רקיעים. יהודי אחד שעקד את עצמו לפני מאתיים שנה - כמה זה משפיע לדורות!

איך הגאון צמח? לא בגלל הגאונות האדירה הבלתי נתפסת שלו. אלא בכח העמל העצום, הצמאון, ה"יראתו קודמת", הקדושה הבלתי נתפסת. הוא אמר שאם היתה לו יכולת, אם הוא היה חי בדורו של הרמח"ל, הוא היה הולך ברגל עד סוף העולם כדי לראות אותו! הפרישות שלו! לא לראות את אור השמש! לבלוע שני כזיתים ביום בלי ללעוס! לישון ארבע פעמים ביום פחות מחצי שעה! זה הרי מלאך!

הניגון הבוקע רקיעים: "אבל אנחנו עמך בני בריתך, בני אברהם אוהבך זרע יצחק יחידו", שניגן הגראף הקדוש בדרכו לברך את הברכה המרטיטה: "אשר קדשנו במצוותיו וצונו על קידוש השם".

משכן התורה של אירופה כולה לפני השואה, תחת עטרת תפארת של מורן גאון ישראל, מרנא ה'חפץ חיים', ומורן האחיעזר ובית דינו וכל תפארת ישראל.

במיוחד יש לי נימה אישית: אני ועוד רבבות אלפי ישראל צריכים לברך 'ברוך שעשה לנו ניסים ונפלאות בעיר הזאת'. המקום הזה ששימש הצלה לישיבת 'מיר' ולאלי פליטים בשנות הזעם. זו היתה קריעת ים סוף כפשוטו ממש, כשלא היה שום מנוס ומברח, כשסיביר והנאצים, והפולנים והרוסים טורפים כזאבים מכל הכיוונים "סגר עליהם המדבר", ופתאום הקב"ה פתח שבעה רקיעים ושלח קונסול יפני, מלאך ממזרח בשם 'סוגיהרה', שחתם על אלפי אשרות וויזות בשעה שיפן היתה סגורה הרמטית ארבע שנים, וכל הקונסוליות בוטלו. ולא עוד, אלא שהיפנים היו שונאי ישראל, והם הקימו עם הנאצים ימ"ש ביחד ביפן עצמה באותו הזמן משרפות, וזממו ד' ירחם להטביע את כל תלמידי הישיבה בראש השנה בים, רח"ל. והוא שולח למקום הזה, למעלה מדרך הטבע, אלפי יהודים, בלי שידע מושג על יהדות. כל מה שידע זה רק מהנאצים. בני הישיבה, כל הפליטים היו נבוכים מכל צד, סגר עליהם המדבר, ואחד הגדולים עשה גורל הגר"א ויצא הפסוק שקראנו היום: "ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי".

וילנא. ראדין. קובנא. אלו שמות של מקדשות, שמצמרר ומרעיד את כל נימי הנפש.

לעמוד כאן במחיצת גדולי ישראל, איך אפשר לפתוח את הפה? הלא מקום מנוחתם הקדוש מרעיד וממיס כל לב. שלושת אלו שהעבירו את הגאון לבית הקברות שהייו, לא הוציאו שנתם, כפי ששמענו מראש ישיבת חברון. מה נורא המקום הזה!

וכשאנחנו עכשיו עומדים כאן בפתח קץ הימין, לזעוק ולהריע על הדור האחרון, שהאמוראים הקדושים רבה ועולא, רעדו לחיות פה. "ייתי ולא אחמיניה", "אוי מי יחיה משומו א-ל".

לאן, למי נפנה ונברח?

אומרים שמורן שר התורה שליט"א בשעת נעילה נעמד ברוב פחד, פחד הדין של יום הקדוש, הוא נעמד ליד הסטייפלר, אולי זכותו יגן עליו. אל מי נפנה בעת כזאת, אם לא אל אור העולם, מוסר התורה: הבט משמים וראה מה עשו לצאן מרעיתך! איך נוכל לשקוט בעת כזאת?

גדולי ישראל אינם צריכים לדידי ולכוותי. אבל ברשותכם, אולי הערה קטנה, הרגש קטן: עם מה אנחנו יוצאים מכאן? עם מה אנחנו יכולים להגיד "מתי יגיעו מעשי", נגיעה כל שהיא - לאדוננו הגר"א?

ידוע שהמגיד מדובנא שאל את הגאון: וכי חכמה לשבת בחלונות מוגפים ולהיות פרוש מכל העולם? אמר לו הגאון: אני לא מחפש לעשות חכמות, אני רוצה לשבת ולעמול בתורה, אני רוצה לעשות את תפקידי, אני לא מחפש קונצים!

אבל מה זה נוגע אלינו? אנחנו בדרגה שלנו - הקב"ה בוחן כל אחד בדרגה שלו!

כשרואים רבנים באים מכל קצוות תבל, ומטריחים את עצמם, מתבוססים בשלג, מתייפחים בבכיות בדמעות שליש כל אחד על הישועות שלו, ובעיקר אנחנו שלוחים של רבבות אלפי ישראל - הריכוז הזה של יחד שבטי ישראל, כמה ריכוז עצום של צמאון, של דמעות, של תפילות, של תורה! כמה צרות, כמה מחלות, של דבר ושמד רח"ל. הדמעות האלו עולות ישר לשוכן מרומים!

רבבות רבבות לומדים בכל אתר, לא רעב ללחם ולא צמא למים - זה הרי מרטיט לשמוע את המספר הזה, חמישים אלף מצטרפים חדשים! מה מעניין אותם בחיים?

זה הדבר שעומד לנו, זה הדבר שבוקע שערי רקיעים!

כשאנחנו רואים מפעל כזה, הצלחה מסחררת כזו, עוד מדינה ועוד רעיון ועוד מבחן ועוד ישיבה ועוד ספר, מפעל חובק עולם! אנשים חושבים - מה הבעיה להקים מפעל כזה? צריך אדם שיהיה קודם כל עשיר, חרוץ, חכם, תלמיד חכם, ודאי מעלה עצומה. יהודי מוצלח עם חזון גדול כמו ר' דוד, וכמה עסקנים חרוצים - מקימים מפעל. הפלא ופלא!

זו טעות גמורה. אני מדבר מנסיון. השנתיים האחרונות הוכיחו...

אנשים חושבים: עושים דינר, מביאים עשירים, אומרים דרשות, ועושים כסף...

טעות גמורה!! אנחנו רואים בחוש, אנחנו חיים בדור של "ואשא אתכם על כנפי נשרים". בשנתיים האחרונות אף אחד לא נסע לחו"ל, אף אחד לא עשה דינר, וב"ה הישיבות, הכוללים, הסמינרים ממשיכים ואולי יותר מהרגיל. הכל סייעתא דשמיא, וזה מה שיש!!

ידידנו הגדול ר' דוד, חוץ משאר המעלות שלו, חוץ מהמעלות של כל הצוות המסור והחרוץ, כל הפמליה הקדושה שיש לו, שאני לא יודע איפה מוצאים כאלו בעולם, יהודים חרוצים עם לב זהב כזה, אין כמוהם בכל העולם. אבל מה סוד ההצלחה? - הסייעתא דשמיא! איש אשר רוח בו. זה לא פשוט שדבר כזה יתקבל - שכל אשר הוא עושה ד' מצליח בידו.

משה רבינו התקנא כשהוא ראה את יהושע יורש אותו בחיים, הוא אמר: מאה מיתות ולא קנאה אחת. הוא תכנן שהבנים שלו יירשו אותו, הוא לימד אותם דרכי הנהגה, אבל הקב"ה אמר לא כמו שעלתה על דעתך.

אנחנו מודים בשם כולם מעומק הלב, על הזכויות האדירות שלכם, על הזכות להיות כאן, על הזכות להגדיל כ"כ הרבה תורה בבת אחת! מי כר' דוד, שנבחר ממרום לרומם את קרן התורה בדור שפל כזה, כי אין לנו שיוור רק התורה הזאת. מי כ'דרשו' שזכו לכנס ולאחד בהרמוניה כ"כ נפלאה את כל גדולי התורה לפונדק אחד, את כל בני התורה, לרומם את כבוד התורה בכל מקום ומקום שהוא שם את היד, מתרכזים מכל גווי הקשת גדולי התורה, כל בני התורה, מה כבוד יותר מזה?

אבל זה בכל מדינה ומדינה בפני עצמה.

המיוחד בשבת הזו לא רק בכל מדינה, אלא לכנס את כל גדולי התורה לפונדק אחד מכל העולם, איזה מחזה מרהיב! איזו הרמוניה! איזה שילוב מדהים מכל החוגים, מכל השפות, מכל הארצות! "שאי סביב עיניך וראי כולם נקבצו באו לך", "מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב", בתו של אברהם אבינו, בשעה שעולים לרגל.

בבית המקדש, בעליה לרגל, הלכו כמו שישבנו כאן השבת. אין 'מזרח' כאן. כל אחד מיוחד, אין הבדל בין הדייט למלך. אבל היופי המיוחד הוא, כשכל היחידים האלו מצטרפים להרמוניה אחת! כשרואים את כולם יחד זה יופי מיוחד! "מה יפו פעמיך בנעלים" - בלי מעמדות, עולים לרגל ומשתחוים כולם כאחד, כל אחד עם היופי המיוחד שלו. אבל ההרמוניה של כולם יחד, ממקנס, מפרז, מבני ברק, מניו יורק, מליאון, מג'ברלטר, ממרסיי ורומא, כל אחד עם המנגינה שלו, עם הפיוט שלו, עם ההגדרה שלו מה זה 'דרשו'.

כל אחד חידש - 'דרשו' - זה תבקשו בקשות. 'דרשו' - זה תחפשו, מלשון "ציון דורש אין לה". 'דרשו' זה דרשות מרוממות, מלהיבות לב ונפש. 'דרשו' זה פיוטים, עוקד ונעקד. 'דרשו' זה אחדות. 'דרשו' זה הרמת קרן התורה והתורה מאחדת את כולם יחד. 'דרשו' זה כלל ישראל.

ומי כר' דוד, עמוד הענן, שזכה לזכות כזאת, לתת כח לגדולי ישראל. יושבים כאן רבנים שבכל אתר, בכל העולם, כל אחד נושא על כתפו את משא הדור. גם הם צריכים כח!

ואנחנו התכנסנו יחד, ועומדים לבקש בתפילה ובתחנונים על עמך בית ישראל - הבט משמים וראה, מבין שלש עשרה מיליון יהודים שלא יודעים "שמע ישראל", שנעבאך שקועים בשאול תחתית, באו זקני ונבחרים העם לבקש רחמים עבורם. תראה, יש עוד רבבות רבבות שמתחזקים ולומדים בהתמדה תורתך הקדושה! מה מעניין אותם בחיים? מה הם מבקשים? רק להתחזק ולהרבות עוד ועוד חיילים לתורה! היה נא קרוב לשוועתנו, הורם מה שיאמרו הבינים מה שידברו. תן לנו סייעתא דשמיא! השיבם מה שישאלו, ידעם איך יפארו.

רבש"ע! שיהודים ירגישו טעם ומתיקות בתורה. זה הרי יציל אותם מכל מיני נסיונות! מכל מכשירי הטומאה! מכל תרבות יוון וטעם שווא ותפל! ראה עמך ישראל מרוטת לחי, אבל בכל זאת חבוקה ודבוקה בכך, הושע נא!

שהקב"ה יקבל את התפילות של כולנו! מברכות פיה כולם יתברכו! עיני עמך בכך תלויות ועניהם לך מייחלות. תראה אפילו אנשים פשוטים במשך הדורות, כמה נהרגו ונעקדו על קידוש ה' - עשה למען טבוחים על ייחודך! תראה מה זה קשר של אמונה - עין נושאים לך לשמים! תראה כמה גזירות, כמה דם נשפך, מבית ומחוץ, בפרט בארצנו הקדושה! "לב שופכים נכחך כמים ואתה תשמע מן השמים". ודאי אין ספק, שהמעמד הזה עושה רושם עצום בשמים. הקב"ה יקבל את תפילתנו וישמע שוועתנו!

ישר כח שוב על קיום העולם שבזכותכם, שאתם מחזיקים במסירות כזאת. אשריכם! אשריכם! לכו בכוחכם זה להרבות עוד ועוד חיילים לתורה מחיל אל חיל! "דרשו ה' ועוזו בקשו פניו תמיד".

בעינינו דמעה ובפינו תפילה: אנא היושב במרומים, אבינו שבשמים! עמוד לימיננו והובל אותנו בדרך הנכונה, כדי שבאירועי הסיום כולם, יתרבה כבוד שמים בעולם!

על ימים של לחץ בעבודה ודמעות של תפילה, לקראת סיומי 'דרשו' בארץ ובעולם כולו

הרב יהושע לייבזון

אצלנו ב'דרשו' ההתרגשות בשיאה, והדריכות גבוהה עוד יותר... אנו נמצאים שבוע בלבד לפני הסיום הגדול, וההיסטוריה של המחזור השני של 'הדף היומי' בהלכה'.

זהו סיום אדיר, ששמענו יצא בכל רחבי תבל חודשים לפני קיומו. זהו מעמד נורא הוד שבו צפויים לקחת חלק גדולי הדור שליט"א, יחד עם רבבות אלפי ישראל.

זהו מעמד שבעקבותיו יצטרפו עוד רבבות לומדים חדשים ללימוד 'הדף היומי' בהלכה'. זהו יום היסטורי בתולדות עם ישראל, קל וחומר בן בנו של קל וחומר בתולדותיו של ארגון 'דרשו', שעמו אנחנו מקושרים בכל רמ"ח איברנו ושס"ה גידיו.

בשורות אלו אני רוצה לשתף אתכם, הקוראים היקרים, בתכונה העצומה שמתחוללת במשרדי 'דרשו' בימים אלו:

קודם כל זה לא חדש, אנחנו מכירים את הלחץ הזה מהאירועים הקודמים. רק לפני שנתיים הפיק 'דרשו' את מעמד סיום הש"ס המרכזי והבולט ביותר, שציין את סיומו של המחזור הי"ג של לימוד הדף היומי. חמש שנים קודם לכן נחגג ברוב עם הסיום של המחזור הראשון של הדף היומי בהלכה, ושנתיים קודם לכן סיום הש"ס הקודם...

עוד לפני שידענו איפה יהיה הסיום וכיצד הוא יתקיים, כבר ידענו שעלינו להכין את המשרד לקראת ההתמודדות עם גל הפניות העצום. לשם כך הוכנו תוכנות מחשב ייעודיות, כדי לחשב את הזכאות של כל אחד מהנבחנים לכרטיס, לפי קריטריונים שהוגדרו מראש והוזנו בתוכנה. נבנה מערך של שיתוף פעולה הדוק עם 'נדרים פלוס', על מנת להקל על הרישום ובדיקת הזכאות, נבנה מערך נרחב של טלפוניה עם מערכת רב קויות, שמסוגלת להחזיק 50 שיחות בו זמנית, גויסו והועסקו מוקדנים שנה לפני האירוע, כדי שיצברו מספיק ניסיון ויוכלו לתפקד במהירות בזמן אמת, הוכן מקום רחב ידיים להחזקת המוקד, והוסדרו שלוחות טלפון ועמדות מחשב, הכל כדי לעמוד בביקוש האדיר.

האמת שלא מאוד הופתענו כשהתברר שכל ההכנות הללו לא מספיקות... בחודשים האחרונים התרבו הפניות, ויש אלפים רבים שנרשמו מבעוד מועד, וצפויים להתחיל וללמוד 'דף היומי' בהלכה' עם תחילתו של המחזור השלישי.

מהרגע שבו התפרסמה בעיתונים המודעה הראשונה, המבשרת על כך שמתחילה ההיערכות של חלוקת הכרטיסים, הטלפונים לא מפסיקים

לצלצל אפילו לרגע אחד.

בשמחה רבה הרחבנו את המערכת הרב קויות, והכפלנו את היכולת. כיום היא מסוגלת להחזיק מאה שיחות בו זמנית, אבל גם המספר הזה אינו מספיק...

צוות של כעשרים מוקדנים שגויסו מבעוד מועד, ושהיה אמור לעבוד בשלוש משמרות משעות הבוקר המוקדמות ועד שעות הלילה המאוחרות - אינו מצליח לעמוד בקצב...

לשם כך גייסנו את כל עובדי המשרד, מנהלי חשבונות, פקידים, אחראים על תוכניות לימוד, אפילו עובדי לוגיסטיקה, כולם מקבלים שיחות ומשתדלים לעמוד בקצב, אבל הקצב רק הולך ומתגבר.

כל זה קורה לצד העבודה השוטפת, ההיערכות לאירועי הסיום לנשים, ההיערכות האינטנסיבית לקראת המבחן הראשון, פתיחת שיעורים ומוקדי מבחן חדשים במאות מקומות ברחבי הארץ, הזנת נתונים למערכת, ועוד ועוד.

אשרינו שזכינו לכך! בסיומו של כל יום עבודה מפרך, מרימים כל העובדים את עיניהם לשמים בתודה לבורא עולם, שזיכה אותנו לעבוד ולהזיע למען לימוד התורה! אנחנו עמלים ורבים אחרים עמלים, אנחנו עמלים על הפצת תורה, ואנו תקווה שגם כל השאר יעמלו במלאכת שמים!

בעינינו דמעה ובפינו תפילה: אנא היושב במרומים, אבינו שבשמים! עמוד לימיננו והובל אותנו בדרך הנכונה, כדי שאירועי הסיום כולם, ללא יוצא מן הכלל, יתקיימו בעתם ובזמנם בצורה תקינה וחלקה, ויתרבה כבוד שמים בעולם!

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 73 | פר' תרומה תשפ"ב | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

גדולי ישראל מקבלים השבוע את הספר "בעקבי המגילות" על מגילת אסתר.
שיעורי מדרן הגד"י אדלשטיין וצוק"ל

מדרן הגד"ש גלאי שליט"א

מדרן הגד"ה הירש שליט"א

מדרן הגד"ד לנדו שליט"א

מדרן רה"י הגד"ג אדלשטיין שליט"א

שמוחת בית 'קדית מלך'

שמוחת האידוסין לבן הגאון הגדול רבי שלמה קניבסקי שליט"א נכד למדרן רשכבה"ג הגד"ח קניבסקי שליט"א

המשגיח הגאון הצדיק רבי בנימין פינקל נואם בפני המשתתפים
בכנס המשותף של 'כנסת ישראל' ו'שוב'

מדין ראש הישיבה הגר"מ אדרי
שקוע בלימוד במטוס בדרך למסע חזק בחו"ל

מדין הגה"צ רבי שמועזן גלאי שליט"א בתפילה החודשית
על זיווגים חגונים בבית הכנסת המרכזי דמות אלהן

מדין הגר"ש שטינמן בסוד שיח עם המשגיח הגר"ח מישקובסקי

מדין המשגיח הגר"ד סגל משתתף בשמחת השבע ברכות
לביתו של סג"ד ע"ס ישראל קלדמן למדות השלג הכבד

הגר"י בדנדיים שליט"א רב קהילת חי תורה רבס
בשמחת בר המצווה לבן הרב גדנן אדלר ז"ל ממוסדי קהילת טבעון

מדין גאון ישראל הגר"ד לגדו משתתף בשמחת החתונה לאחד מתלמידיו

בדית לנכד הגר"א דינר שליט"א רב מרכז בני ברק, בן לבנו בכורו הרב מיכאל שליט"א ר"מ בשיבת תורה שבתפארתה. בסנדקאות כובד הסבא הרב דינר, בכרכות הגר"ד אפשטיין, בעמידה לברכות הסבא הרב יהודה טשזנר שליט"א - אופקים

מעמד לחיים במעונו של מרן הגר"י אדלשטיין זצוק"ל לרגל הוצאת ספר "בעקבי המגילות" על מגילת אסתר. בהשתתפות מרן הגר"מ"ש אדלשטיין שליט"א

במלאת 5 שנים להסתלקותו של מרן הגר"י אדלשטיין זצוק"ל התקיים בשכונת נאות יוסף ב"ב סעודת מלווה מלכה וסיום ש"ס משניות שגלמד ע"י בני הקהילות לע"נ מרן זצוק"ל במעמד מרן הגר"מ"ש אדלשטיין שליט"א ובהשתתפות מאות מבני הקהילה

בחדרי ת"ת חוות דעת בירושלים במבחר אצל מרן הגאון רבי חיים פיונשטיין שליט"א

ידיד הישיבה הגאון הרב דוד עוזרי שליט"א רב קהילת יד יוסף פלמבוס
מבקר בישיבת בית מדרש עליון בראשות ראש הישיבה הגאון הגר"י אדלשטיין

יארצייט במלאת 5 שנים להסתלקותו של מוה"ר אדלשטיין בעליה לקברו בראשות בנו הגרמ"ש אדלשטיין שליט"א

מלווה מלכה וסיום פרק השולח שנערך ע"י בני שיעור א' דישיבת פוניבז' לצעידים בראשות הגאון ר' יוסף וינברג שליט"א

אתה תדע משנה ברורה!

בעזרת סדרת
ספרי 'דרך ברורה'
המנגישה את לימוד
המשנה הברורה
למי שרוצה
לדעת
באמת!

ניתן לרכוש
כל חלק של
המ"ב בנפרד

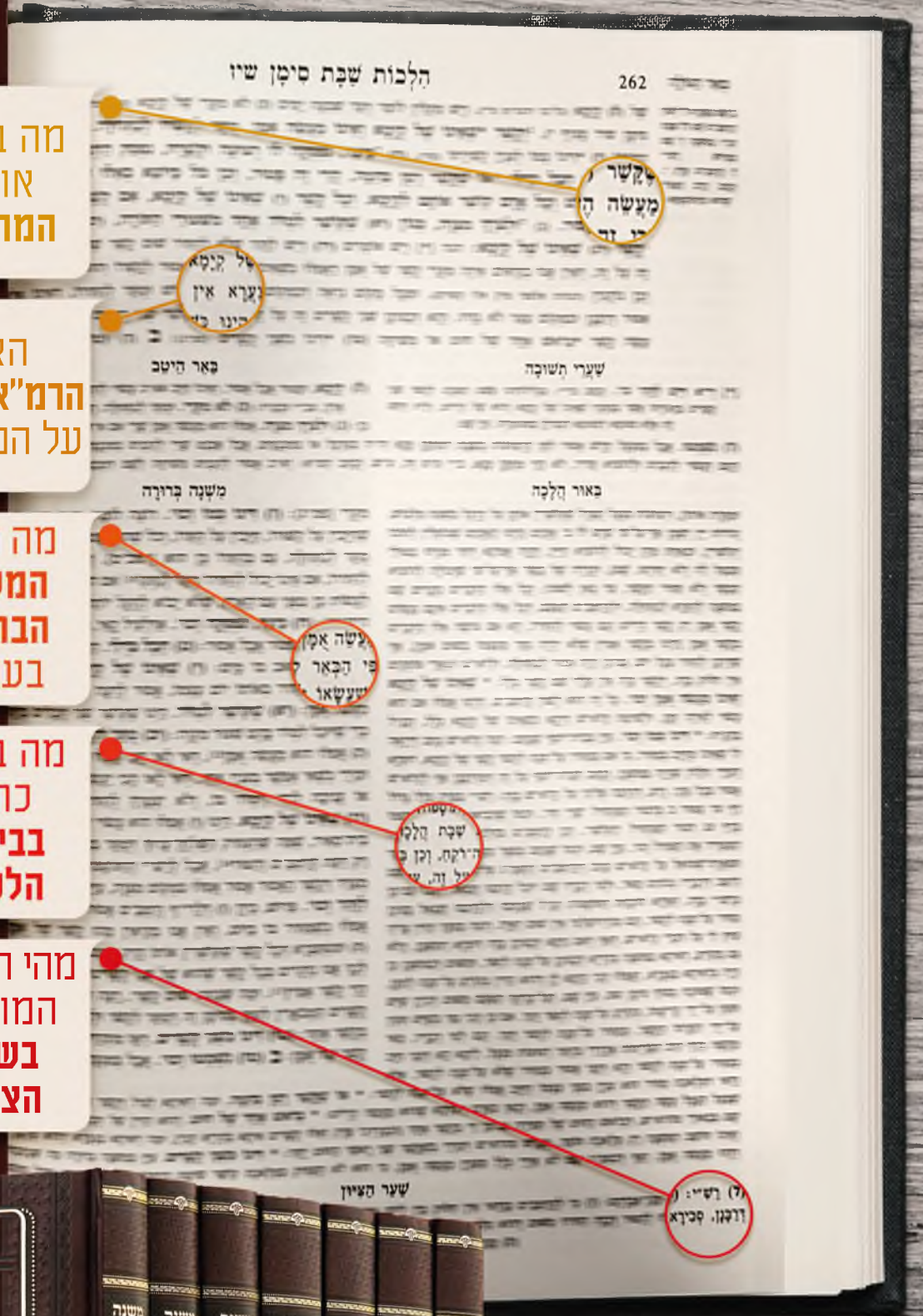
מה בדיוק
אומר
המחבר?

האם
הרמ"א חולק
על המחבר?

מה דעת
המשנה
הברורה
בעניין?

מה בדיוק
כתב
בביאור
הלכה?

מהי ההלכה
המובנת
בשער
הציון?

שיטת
הנגשה מיוחדת,
בדוקה
ומנוסה

הבנה והספק גבוהים
בזמן לימוד קצר

ידיעה, קליטה
וזיכרון

הגשה הלכתית
מדויקת ומפורטת

הצלחה מובטחת
במבחנים

סיכום מונגש ברור
ושווה לכל נפש

ביאור חזותי חדשני
ומאיר עיניים

הצטרפו כעת לאלפי לומדי 'דרך ברורה' הזוכים לדעת משנה ברורה בהבנה בהירה ובזכירה

זכה דורנו לספרים רבים על סדר המ"ב,
אך רובם ככולם לקט...
ספר זה לעומתם "דרך ברורה" - כשמו כן הוא
דרך ברורה ובהירה בהבנת המשנה ברורה
(הגאון רבי אשר וייס שליט"א)

איני מכיר בדורנו עוד ספרים שנעשו
בסגנון הזה לגלות את כל החידושים
הטמונים והגנוזים בדברי רבינו המ"ב
(הגאון רבי משה שאול קליין שליט"א)

הביא השו"ע והמ"ב באופן מסודר וברור...
וזה דבר שלרבים יהיה תועלת מזה
(הגאון רבי ניסים קרליץ זצוק"ל)

ועיקר עמלו ויגיעתו לברר היטב כל
ההלכות... ולסדרן ולשנותן בדרך קצרה
אשר מועילה לשינון ולזכירת ההלכות
(הגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצוק"ל)

מתוך 20
ההסכמות

אוצר הספרים

ע"י מערכת קובץ גליונות

אוצר הספרים שע"י קובץ גליונות

דרך השמיטה

הלכות שמיטה מאוירות ע"פ פסקי מרן שה"ת שליט"א 50 נ

שיח השמיטה

פסקי הלכות ממרן שה"ת הגר"ח קנייבסקי שליט"א 38 נ

חסד לאלפים

על עניני ברפת כהנים 15 נ

'אלא' ד' אמות של הלכה

הנהגות מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי על סדר השו"ע 45 נ

שבעינו מטובך

על התורה ממרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל 37 נ

שבענו מטובך

ע"ת ממרן שה"ת הגר"ח קנייבסקי שליט"א 37 נ

שבעינו מטוביך

בעניני השמיטה ממרן שה"ת הגר"ח קנייבסקי שליט"א 45 נ

עצתו אמונה

בעניני אמונה מבעלי המוסר וגדולי הדורות 15 נ

אם אשכחך

ענינים בנושאי ירושלים, בניינה וחורבנה 15 נ

עצה ותושיה

ליקוט ענינים בנושאים שונים מספריו של מרן הגרמ"י
ליפקוביץ זצוק"ל 15 נ

להזמנות : 053-3145900

ניתן להזמין ע"י 'הפצת הספרים' שע"י מערכת 'קובץ גליונות'
הספרים במשלוח חינם
בכפוף למוקדי ההפצה של קובץ גליונות